

Latvijas Republikas Zemkopības ministrija

LATVIJAS LAUKSAIMNIECĪBA 2020

2021

Satura rādītājs

Tekstā lietotie saīsinājumi un abreviatūras	4
1. Lauksaimniecības, zivsaimniecības un pārtikas nozīme tautsaimniecībā.....	1
1.1. Ieguldījums tautsaimniecības izaugsmē.....	1
1.2. Lauksaimniecības ekonomiskās darbības raksturojums	3
1.3. Lauksaimniecības zemes izmantošana.....	10
2. Lauksaimniecības nozaru attīstība	12
2.1. Kopsavilkums	12
2.2. Piena un piena produktu ražošana	16
2.3. Cūkgaļas ražošana.....	20
2.4. Liellopu gaļas ražošana	27
2.5. Olu un putnu gaļas ražošana.....	33
2.6. Aitkopības un kazkopības nozares attīstība	37
2.7. Zirgkopība	41
2.8. Graudu ražošana.....	44
2.9. Augļu un dārzeņu ražošana.....	54
2.10. Puķu, augļu koku un ogulāju, dekoratīvo koku un krūmu stādījumu platības.....	61
2.11. Kartupeļu ražošana	66
2.12. Eļļas augu un šķiedraugu ražošana	71
2.13. Biškopība.....	74
2.14. Netradicionālās lauksaimniecības nozares.....	77
2.15. Bioloģiskā lauksaimniecība.....	83
2.16. Lauksaimniecības augu un dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana.....	86
2.17. Traktortehnika	90
2.18. Mēslošanas līdzekļu un substrātu aprīte.....	91
2.19. Vidi saudzējoša lauksaimniecība	92
2.20. Lopbarības augu sēkludzēšana.....	95
3. Pārtikas nozares attīstība	98
3.1. Pārtikas ražošanas nozares raksturojums	98
3.2. Pārtikas kvalitātes shēmas	102
4. Zivsaimniecība	106
5. Nacionālais atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai.....	114
5.1. Nacionālās subsīdijas	114
5.2. Atbalsts kredītprocentu daļējai dzēšanai	115
5.3. Aizdevumi un garantijas lauku uzņēmējiem.....	115
5.4. Nodokļi.....	119
5.5. Atbalsts kooperatīviem un nevalstiskajām organizācijām.....	121
6. ES pasākumi lauksaimniecībai un lauku attīstībai.....	123

6.1.	Tiešie maksājumi.....	124
6.2.	Savstarpējā atbilstība.....	141
6.3.	Kopējā tirgus atbalsta instrumenti.....	142
6.4.	Latvijas Lauku attīstības programma 2014.–2020. gadam.....	146
6.5.	Valsts lauku tīkls.....	166
7.	Ārējā tirdzniecība.....	170
7.1.	Starptautiskās tirdzniecības līgumi.....	170
7.2.	Ārējās tirdzniecības analīze.....	173
8.	Izglītība, zinātne, konsultācijas.....	180
8.1.	Latvijas lauksaimniecības universitāte.....	180
8.2.	Bulduru Dārzkopības vidusskola.....	192

Tekstā lietotie saīsinājumi un abreviatūras

Abreviatūra vai saīsinājums	Paskaidrojums
AS	akciju sabiedrība
AREI	Agroresursu un ekonomikas institūts
ASV	Amerikas Savienotās Valstis
Att.	attēls
BPV	bruto pievienotā vērtība
BSA	brīvprātīgs saistītais atbalsts
CECAF	Centrālaustumu Atlantijas zvejas rajons
cnt	centners
DNS	dezoksiribonukleīnskābe
EJIZ	ekoloģiski jutīgie ilggadīgie zālāji
EK	Eiropas Komisija
EKI	Eiropas kvalifikāciju ietvarstruktūra
ELFLA	Eiropas Lauksaimniecības fonds lauku attīstībai
ENP	ekoloģiski nozīmīga platība
ENRD	Eiropas Tīkls lauku attīstībai
ES	Eiropas Savienība
EUR	eiro
<i>Eurostat</i>	Eiropas Savienības Statistikas birojs
EEZ	Eiropas Ekonomikas zona
ESAF	Ekonomikas un sabiedrības attīstības fakultāte
ha	hektārs
IKP	iekšzemes kopprodukts
ITF	Informācijas tehnoloģiju fakultāte
IZ	ilggadīgie zālāji
kg	kilograms
KLP	Kopējā lauksaimniecības politika
l/s	lauksaimniecība
LAD	Lauku atbalsta dienests
LAP	Lauku attīstības programma
LBB	Latvijas Biškopības biedrība
LDC	Lauksaimniecības datu centrs
LGLA	šķirnes dzīvnieku audzētāju organizācija SIA "Latvijas gaļas liellopu audzētāju asociācija"
LEK	lauksaimniecības ekonomiskais kopaprēķins
LF	Lauksaimniecības fakultāte
LIZ	lauksaimniecībā izmantojamā zeme
LKI	Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras
LLKC	sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centrs"
LLU	Latvijas Lauksaimniecības universitāte
LLVN	laba lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumi
LZAA	biedrība "Latvijas Zvēraudzētāju asociācija"
MF	Meža fakultāte
milj.	miljoni
MK	Ministru kabinets
MLS	Mazo lauksaimnieku atbalsta shēma
NACE	saimniecisko darbību statistiskā klasifikācija Eiropas Savienībā
NEAFC	Ziemeļaustrumu Atlantijas zvejniecības komisija
NNFSP	netieši novērtētie finanšu starpniecības pakalpojumi
NPKS	Nacionālā pārtikas kvalitātes shēma
NVO	nevalstiskā organizācija
NVS	Neatkarīgo Valstu Savienība

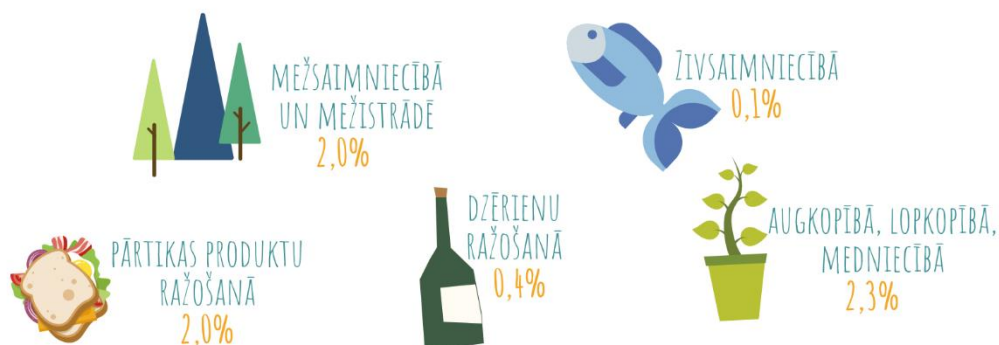
PTF	Pārtikas tehnoloģijas fakultāte
PTO	Pasaules Tirdzniecības organizācija
PVD	Pārtikas un veterinārais dienests
RO	ražotāju organizācijas
SIA	sabiedrība ar ierobežotu atbildību
SEG	siltumnīcefekta gāzes
SUDAT	Saimniecību uzskaites datu tīkls
t	tonna
t.i.	tas ir
t.sk.	tajā skaitā
tab.	tabula
TF	Tehniskā fakultāte
THC	tetrahidrokanabīnols
TKO	Tirgus kopējā organizācija
tūkst.	tūkstotis
u.tml.	un tamlīdzīgi
VAAD	Valsts augu aizsardzības dienests
VID	Valsts ieņēmumu dienests
VLT	Valsts Lauku tīkls
VPM	vienotais platības maksājums
VPS	vispārējo preferenču sistēma
VPS+	īpašais veicināšanas režīms ilgtspējīgai attīstībai un labai pārvaldībai
VRG	vietējās rīcības grupas
VTU	Valsts tehniskās uzraudzības aģentūra
VZD	Valsts zemes dienests
ZS	zemnieku saimniecība
ZM	Zemkopības ministrija

1. Lauksaimniecības, zivsaimniecības un pārtikas nozīme tautsaimniecībā

1.1. Ieguldījums tautsaimniecības izaugsmē

Faktu lapa 2020

IKP PIEVIENOTĀ VĒRTĪBA

Patlaban ekonomikas attīstību būtiski ietekmē Covid-19 pandēmija, kas Latvijā sākās 2020. gada martā. Vērtējot pa ceturkšņiem, lielākais kritums bija vērojams 2020. gada 2. ceturksnī, kad

ekonomika saruka par 8,9 %, tomēr tas bija salīdzinoši labs rādītājs, jo vidēji ES IKP 2. ceturksnī saruka par 13,9 %.¹

3. un 4. ceturksnī ekonomikas krituma temps gada laikā samazinājās. Kopumā IKP 2020. gadā Latvijā saruka par 3,6 % salīdzinājumā ar 2019. gadu. Saglabājoties epidemioloģiskajiem ierobežojumiem, arī 2021. gada 1. ceturksnī ekonomikā bija vērojama lejupslīde, tomēr līdz ar pavasari, atsākoties sezonas darbiem un uzlabojoties epidemioloģiskajai situācijai, ko veicinās vakcinācija, paredzams, ka ekonomiskā aktivitāte pakāpeniski palielināsies. Ekonomikas ministrija prognozē, ka 2021. gadā ekonomikas izaugsme var pārsniegt 3 %, taču tik un tā saglabājas liela nenoteiktība.¹

Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības nozares struktūrā dominē lauksaimniecība un mežsaimniecība. Nozares darbība ir cieši saistīta ar laikapstākļiem, tādēļ nozarē kopumā vērojama svārstīga izaugsme. 2019. gadā bija vērojams straujš nozares apjoma pieaugums tieši labvēlīgo laikapstākļu un augkopības nozares straujās izaugsmes dēļ. 2020. gadā kopumā nozaru apjoms nedaudz palielinājās: produkcijas apjoms palielinājās gan augkopībā un lopkopībā, gan mežsaimniecībā un mežistrādē, bet samazinājās zivsaimniecībā.¹

Latvijā līdz Covid-19 pandēmijai saglabājās stabila ekonomiskā izaugsme, kuras temps pārsniedza ES vidējos rādītājus. No 2011. līdz 2019. gadam IKP vidēji pieauga par 3,3 % ik gadu. 2019. gadā ekonomikas kāpums kļuva mērenāks, IKP palielinoties par 2%. Izaugsmes tempa palēnināšanos noteica gan iekšējie (ES fondu investīcijas sasniegušas maksimumu, norises finanšu sektorā u.c.), gan ārējie faktori (pasaulē tirdzniecības attiecību pārskatīšana, *Brexit*, lēnāka izaugsme ES valstīs).

Lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības (NACE 2. red. A, fakt. cenās; A iekļauj A01, A02, A03) pievienotā vērtība kopā 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu ir samazinājusies par 2,4 %, savukārt tās īpatsvars sasniedz 4,3 % no kopējās IKP pievienotās vērtības (sk. 1.1. tab.).²

1.1. tabula

Iekšzemes kopprodukta rādītāji 2018.–2020. gadā, faktiskajās cenās (NACE 2. red.)²²¹

Gads	2018.		2019.		2020.	
	tūkst. EUR	%	tūkst. EUR	%	tūkst. EUR	%
Rādītāji						
Iekšzemes kopprodukts	29 142 539	...	30 420 938	...	29 334 004	...
Pievienotā vērtība kopā	25 296 358	100,00	26 464 440	100,00	25 500 973	100,00
Augkopība un lopkopība, medniecība un saistītās palīgdarbības (A01)	460 566	1,82	557 639	2,11	574 571	2,25
Mežsaimniecība un mežistrāde (A02)	554 606	2,19	550 462	2,08	502 860	1,97
Zivsaimniecība (A03)	32 529	0,13	26 494	0,10	29 972	0,12
Pārtikas produktu ražošana (C10)	503 610	1,99	514 107	1,94	515 784	2,02
Dzērienu ražošana (C11)	95 293	0,38	100 220	0,38	91 744	0,36

Avots: ZM

2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu darba tirgū vecumgrupā no 15 līdz 64 gadiem nodarbināto iedzīvotāju skaits ir samazinājies par 18,1 tūkstoti jeb 2,1 %, bet bezdarbnieku skaits palielinājies par 17,8 tūkst. jeb 29,4 %. 2020. gadā valstī bija 852,2 tūkst. nodarbinātu iedzīvotāju un 78,3 tūkst. bezdarbnieku. Kopējais bezdarba līmenis vecuma grupā no 15 līdz 74 gadiem bija 8,1 % – par 1,8 procentpunktiem augstāks nekā 2019. gadā un par 0,7 procentpunktiem augstāks nekā 2018. gadā.²

Latvijas pastāvīgo iedzīvotāju skaits 2021. gada sākumā salīdzinājumā ar gadu iepriekš ir samazinājies par 14,5 tūkst. jeb 0,8 %, sasniedzot 1,893 milj. iedzīvotāju. Laikposmā no 2011. gada līdz 2021. gada sākumam iedzīvotāju skaits ir samazinājies par 181,4 tūkst. jeb 8,7 %.²

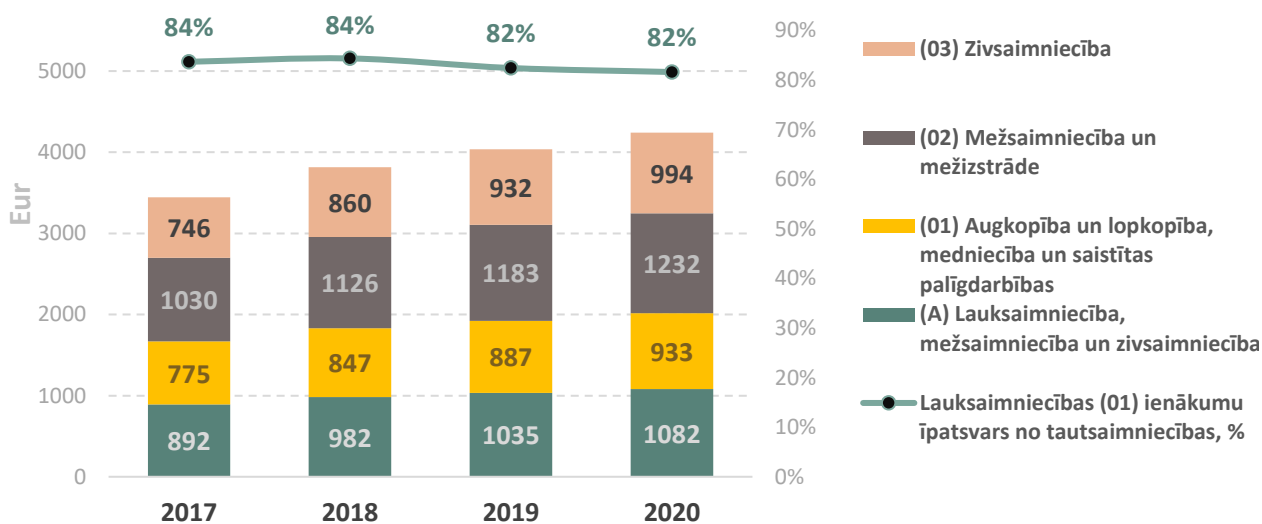
¹ 2021. gada aprīļa makroekonomiskais apskats "Latvijas makroekonomiskais apskats #76 | 2021. gada aprīlis" <https://www.em.gov.lv/latvijas-makroekonomiskais-apskats>.

² Dati var tikt precizēti atbilstoši CSP datu revīzijas politikai.

2021. gada sākumā laukos dzīvojošo skaits ir samazinājies par 7,8 tūkstošiem jeb 1,3 %, bet pilsētās dzīvojošo skaits – par 6,7 tūkstošiem jeb 0,5 %. 2021. gada sākumā laukos dzīvojošo iedzīvotāju īpatsvars bija 31,8 %. Bezdarba līmenis vecumgrupā no 15 līdz 64 gadiem pilsētās 2020. gadā bija 8,1 % – par 1,9 procentpunktiem vairāk nekā 2019. gadā, savukārt laukos bezdarba līmenis palielinājās līdz 9,1 % un bija par 1,8 procentpunktiem lielāks nekā gadu iepriekš.²

2020. gadā lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un zivsaimniecībā kopā (NACE 2. red., A) nodarbināto vidējais skaits vecuma grupā no 15 līdz 74 gadiem bija 64,3 tūkstoši. Nodarbināto skaits augkopībā, lopkopībā un medniecībā (A01) palielinājās salīdzinājumā ar 2019. gadu par 0,8 tūkstošiem jeb par 1,8 %, t.i., līdz 46,1 tūkst. nodarbināto. Augkopībā, lopkopībā un medniecībā (A01) nodarbināto īpatsvars no visa nodarbināto skaita valstī 2020. gadā veidoja 5,2 % – par 0,2 procentpunktiem vairāk nekā 2019. gadā.²

Kopš 2010. gada mēneša vidējais bruto atalgojums valstī pakāpeniski turpina palielināties ik gadu vidēji par 51 eiro jeb 6,1 %. 2020. gadā mēneša vidējā bruto darba samaksa salīdzinājumā ar 2019. gadu lauksaimniecībā (A01) palielinājās par 46 eiro jeb 5,2 % un bija 933 eiro. Atalgojuma līmenis lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un zivsaimniecībā (A) palielinājās par 46 eiro jeb 4,5 % un bija 1082 eiro (sk. 1.1. att.).²

1.1. attēls. Strādājošo mēneša vidējā bruto darba samaksa pa darbības veidiem (NACE 2. red.) 2017.–2020. gadā²
Avots: ZM

1.2. Lauksaimniecības ekonomiskās darbības raksturojums

Lauksaimniecības sektora ekonomiskie rādītāji par 2020. gadu ir analizēti, izmantojot Lauksaimniecības ekonomisko kopaprēķinu (LEK). Tas aptver visu lauksaimniecības sektoru kopumā, iekļaujot visas saimniecību kategorijas un lauksaimniecības darbības veidus, arī nelauksaimnieciskās blakusdarbības, ja saimniecībā tās netiek uzskaitītas atsevišķi.

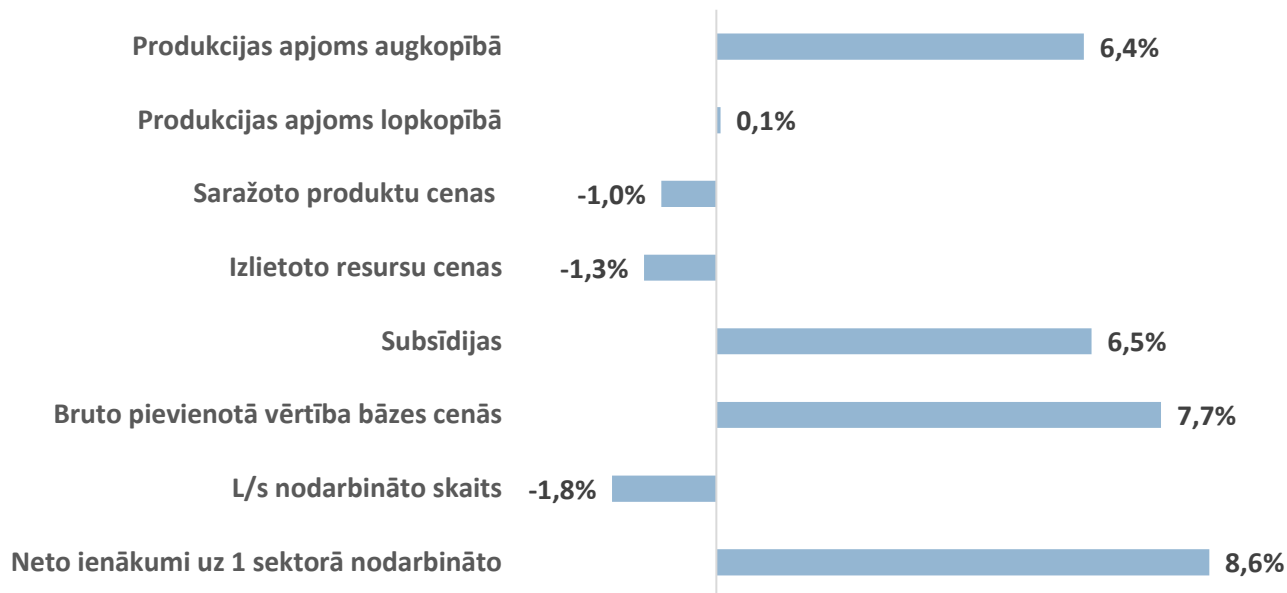
Ienākumu novērtējums iegūts, apkopojot visa sektora datus par ražotās produkcijas apjomu, tās izlietojumu, cenām, atbalstu, ražošanas izmaksām un ienākumu pārdali. Galvenie izmantotie informācijas avoti ir Centrālās statistikas pārvaldes, Saimniecību uzskaites datu tīkla (SUDAT) un Lauku atbalsta dienesta dati, pēc nepieciešamības tos pārrēķinot vai uz tiem balstot novērtējumu. Precizējot datus, koriģēti iepriekšējo gadu rādītāji. Tā kā informācija par 2020. gadu vēl nav pilnībā pieejama, iegūtie rezultāti ir provizoriski, īpaši izmaksu jomā.

Ienākumu analizē saskaņā ar ES lietoto LEK metodiku tiek izmantota galaprodukcija: no kopējās saražotās tā atšķiras ar to, ka tajā neietilpst atsevišķi izlietojuma veidi – galvenokārt patēriņš pašu saimniecībā tā paša produkta ražošanai, kā arī blakusprodukti u.c.

2020. gada rezultāti lauksaimniecības sektorā liecina par to, ka ienākumi ir turpinājuši palielināties salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, kurā arī bija būtisks kāpums salīdzinājumā ar 2018. gadu. Kā

redzams no 1.2. attēlā apkopotās informācijas, nozīmīgākais ienākumu palielinājuma faktors ir bijis produkcijas apjoma kāpums augkopībā (par 6,4 %), kā arī subsīdiju palielinājums par 6,5 %. Kāpumu augkopībā nodrošināja ievērojami lielāka galveno augkopības kultūru raža. Savukārt lopkopības apjoms būtībā ir saglabājies iepriekšējā gada līmenī (+ 0,1 %). Cenu pārmaiņu ietekme šajā gadā ir bijusi neitrāla, jo par aptuveni 1 % samazinājās gan pārdoto produktu, gan pirktu resursu cenas (sk. 1.2. att.).

1.2. attēls. Galveno sektora rādītāju pārmaiņas 2020./2019. gadā

Avots: AREI (LEK)

Tādējādi ražošanas apjoma kāpums kopā ar subsīdiju palielinājumu sekmēja diezgan ievērojamu pievienotās vērtības kāpumu (+ 7,7 %) un līdz ar to – arī lauksaimnieku ienākumu kāpumu uz vienu nozarē nodarbināto (+ 8,6 %).

Fiziskā apjoma pārmaiņas

Augkopības apjoma pārmaiņas ietekmēja gan neliels sējumu platību pieaugums salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu nozīmīgākajām augkopības kultūrām, gan arī ražības kāpums salīdzinājumā ar 2019. gadu labvēlīgu laikapstākļu dēļ. Tādējādi tika sasniegta jauna graudu un rapšu rekordraža – par 11 % lielāka nekā 2019. gadā. Graudaugu struktūra mainās, palielinoties kviešu un auzu, bet samazinoties rudzu un miežu apjomam un īpatsvaram. Galvenā labība ir kvieši, kuru vērtība 2020. gadā sasniedza teju 80 % no graudaugu produkcijas vērtības. No citām kultūrām būtisks palielinājums ir pākšaugu kopražai – par 37 %, bet samazinājums kartupeļiem (par 25 %) un dārzeņiem (par 10 %.) Augļu un ogu raža ir nedaudz palielinājusies – par 5 %.

Lopkopības nozarēs pēdējos trijos gados kopējais apjoms tikpat kā nemainās. 2020. gadā ir konstatēts minimāls kopējā apjoma palielinājums (par 0,1 %). Pārmaiņu tendences atsevišķiem lopkopības produktiem ir atšķirīgas. Nozīmīgākā produkta piena ražošana būtiski nav mainījies (gala produkcijas apjoma palielinājums par 0,7 %), bet vienīgais produkts ar nozīmīgu kāpumu ir putnu gaļa (+ 8 %). Olu ražošana saglabājusies iepriekšējā līmenī (kāpums par 0,6 %), bet pārējo nozīmīgāko lopkopības produktu ražošana ir samazinājusies: liellopu gaļas – par 2 %, cūkgaļas – par 3,7 %, citu dzīvnieku produktu ražošana – par 3 %.

Cenu pārmaiņas

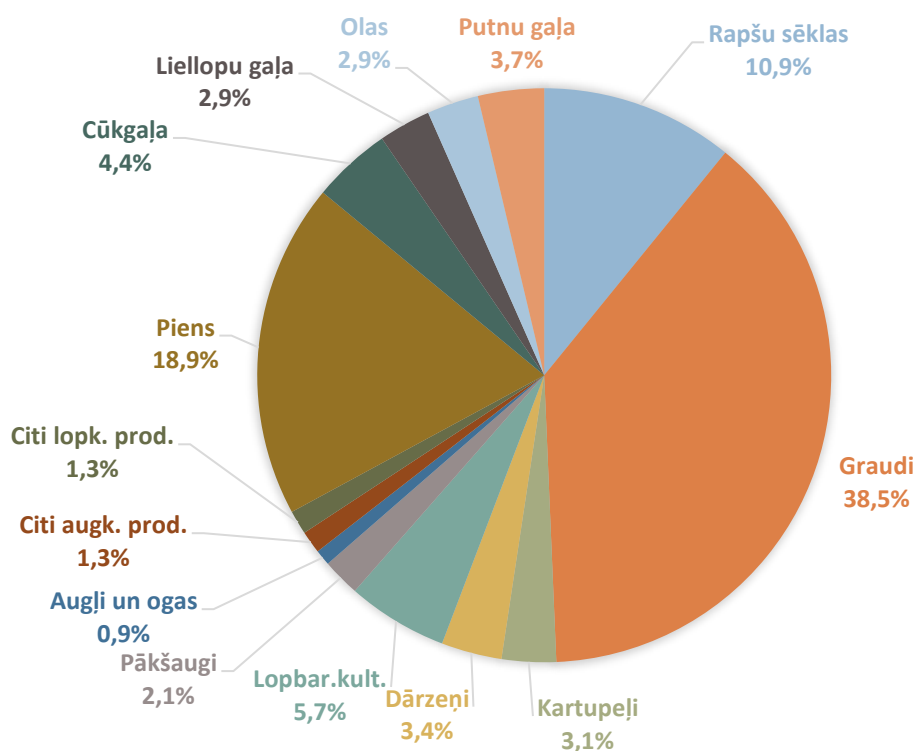
Cenu pārmaiņām parasti mēdz būt atšķirīga tendence nekā apjoma pārmaiņām, tādēļ saprotams, ka vidējās ražotāju cenas lauksaimniecības produktiem 2020. gadā ir nedaudz samazinājušās. Daļēji

tas var būt saistīts ar Covid-19 ietekmi un pasaules ekonomikas bremsēšanos. Vidējo pārdošanas cenu kritums ir konstatēts lopkopības sektorā (par 3 %), bet augkopībā vidēji cenas ir saglabājušās 2019. gada līmenī. Augkopībā starp nozīmīgākajām kultūrām cenu palielinājums konstatēts kviešiem (par 5 %), bet būtisks samazinājums kartupeļiem (par 18 %) un dārzeņiem (par 20 %).

Turpretī lopkopībā cenu kāpums konstatēts vienīgi putnu gaļai (par 3 %) un olām (par 5 %). Savukārt nozīmīgākā lopkopības produkta piens ir samazinājies par 4 %, liellopu gaļas cena – par 3 %, bet cūkgaļas – par 8 %. Šie samazinājumi arī noteica vidējās pārdošanas cenas kritumu lopkopībā.

Produkcijas vērtība un struktūra

Kopējā lauksaimniecības preču izlaides vērtība bāzes cenās (ar produktu subsīdijām) 2020. gadā sasniedza 1572 milj. EUR. Tas ir ne vien par 4 % vairāk nekā 2019. gadā, bet arī vairāk nekā jebkurā iepriekšējā gadā. No kopējās vērtības teju divas trešdaļas (66 %) veidoja augkopība un tikai 34 % – lopkopība. Augkopības īpatsvars produkcijas struktūrā 2019. gadā ir palielinājies, turpinot līdzšinējo tendenci. Galveno produktu īpatsvars kopējā gala produkcijas struktūrā 2020. gadā ir apkopots 1.3. attēlā.

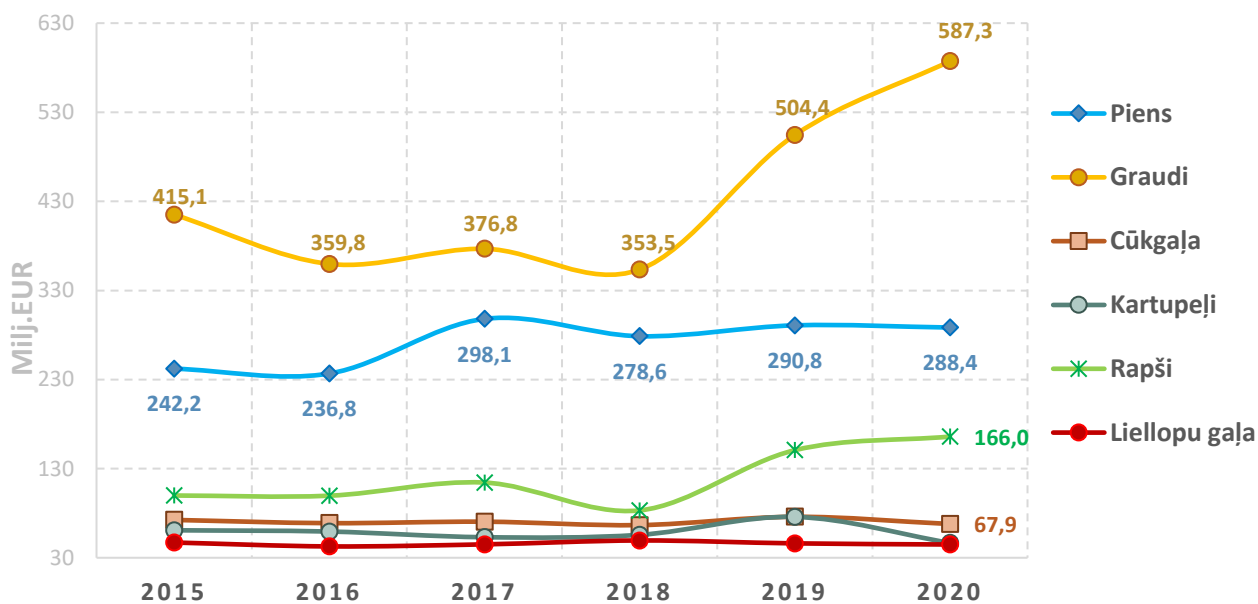
1.3. attēls. Lauksaimniecības preču galaprodukcijas struktūra 2020. gadā (prognose) (bāzes cenās)

Avots: AREI (LEK)

Produktu struktūrā nozīmīgākās pārmaiņas 2020. gadā skārušas graudaugus, kuru īpatsvars palielinājies par 4,2 procentpunktiem, līdz ar to samazinoties vairāku citu produktu īpatsvars. Ražošanas apjoma un cenas krituma dēļ visvairāk ir samazinājies kartupeļu (par 2,1 procentpunktu) un dārzeņu (par 1,5 procentpunktiem) īpatsvars. Salīdzinoši būtisks ir arī piens (–0,9 procentpunkti) un cūkgaļas (–0,7 procentpunkti) īpatsvara samazinājums. Pārējo nozīmīgo produktu daļa produkcijas struktūrā mainījusies salīdzinoši nedaudz.

Nozīmīgāko lauksaimniecības produkcijas veidu vērtības pārmaiņas 2015.–2020. gadā atspoguļotas 1.4. attēlā. No tā redzams, ka 2020. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir turpinājusi strauji kāpt graudu un nedaudz mazāk arī rapšu produkcijas vērtība, bet pārējiem produktiem tā ir samazinājusies. Procentuālā izteiksmē straujākais kritums ir kartupeļiem – par 38 %, bet cūkgaļai –

par 11 %. Piena kopvērtība samazinājusies par 1 %. Salīdzinot vairāku gadu posmu, redzams, ka graudu kopvērtība arvien būtiskāk atraujas no pārējiem produkcijas veidiem, arī rapšu vērtība palielinās, bet pārējiem produktiem nav vērojamas būtiskas kāpuma tendences.

1.4. attēls. Atsevišķu produktu vērtības dinamika (bāzes cenās, milj. eiro)

Avots: AREI (LEK)

Resursu izmantošana

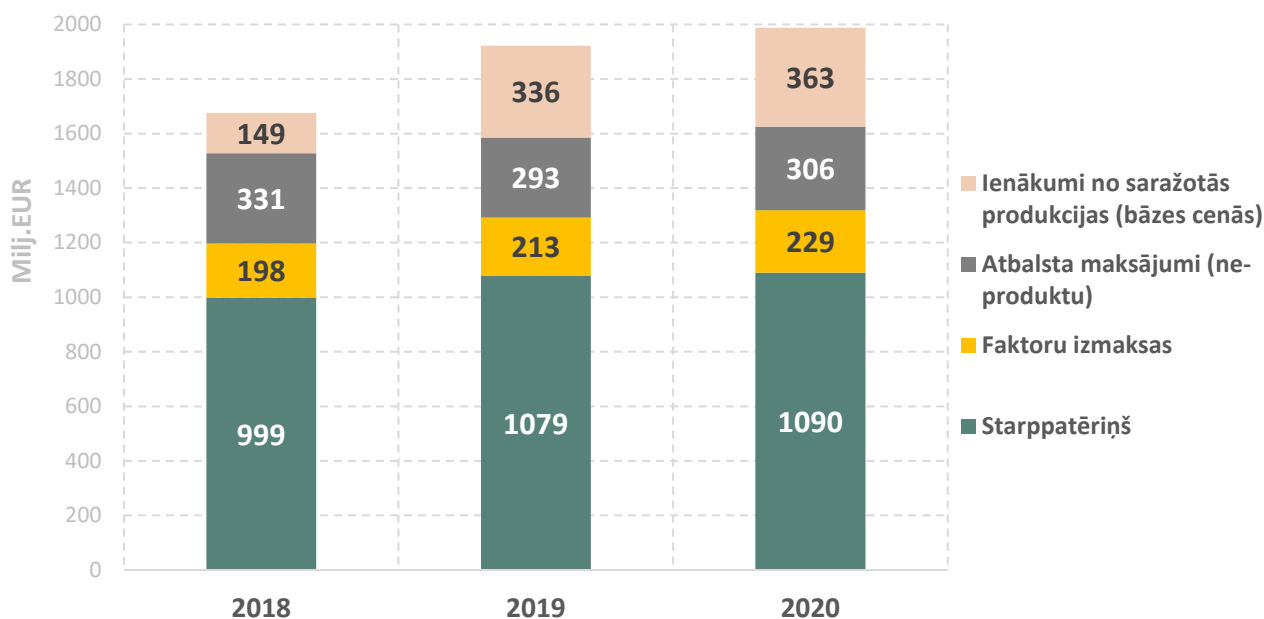
Ienākumi no lauksaimnieciskās darbības ir atkarīgi ne tikai no saražotās produkcijas vērtības un subsīdijām, bet tos nosaka arī ar ražošanu saistītās izmaksas, no kurām galvenās ir starppatēriņš.

1.5. attēlā parādīta struktūru ieņēmumiem no lauksaimnieciskās darbības: cik lielu daļu veido starppatēriņš, faktoru izmaksas, un cik liela daļa ir lauksaimnieku ienākumi.

Kā redzams no 1.5. attēla datiem, 2020. gadā lauksaimnieku rīcībā esošie ienākumi (tos veido ienākumi no produkcijas un atbalsta maksājumi) ir turpinājuši palielināties gan uz to ienākumu rēķina, kas gūti no saražotās produkcijas (par 27 milj. EUR jeb par 8 %), gan no subsīdijām (par 4 %). 2020. gadā ir sasniegts kārtējais ienākumu rekords lauksaimniecības nozarē, iepriekšējo augstāko ienākumu kopsummu (2019. gadā) pārsniedzot par 6 %.

Izmaksu daļas (starppatēriņa) vērtība ir palielinājusies minimāli (par 1%), jo ražotās produkcijas apjomu palielināšanās dēļ ir novērtēts, ka izlietoto resursu apjoms pakāpies par 2 %. Resursu cenas savukārt ir samazinājušās par 1 %. Dati par resursu izlietojumu gan ir tikai provizoriski un tiek precizēti gada otrajā pusē. Pēc resursu cenu monitoringa datiem, 2020. gadā visvairāk palielinājās augu aizsardzības līdzekļu cenas – par 7 %, turpretī par 8 % samazinājās energoresursu un par 5 % sēkļu un stādāmā materiāla cenas.

Tā kā ir palielinājusies produkcijas vērtība, starppatēriņa īpatsvars nozares izlaidē 2020. gadā ir samazinājies par 2 procentpunktiem un veido 65 %. Tas gan joprojām ir augstāks salīdzinājumā ar vidējo ES līmeni, kas ir aptuveni 60 %.

1.5. attēls. Izmaksu apmērs lauksaimniecības sektora ieņēmumos

* Faktoru izmaksas ietver pamatlīdzekļu patēriņu, ar ražošanu saistītos nodokļus, zemes nomu un kredītprocentu maksājumus (no tiem atņemti netieši novērtētie finanšu starpniecības pakalpojumi (NNFSP)).

Avots: AREI (LEK)

Būtiskais saražotās produkcijas apjoma kāpums ir sekmējis reālās lauksaimnieciskās darbības (produktu ražošanas) īpatsvara kāpumu lauksaimnieku ienākumu veidošanā. 2018. gadā tā veidoja tikai mazāk par trešdaļu no ienākumiem (31 %), bet 2020. gadā ražošanas daļa ienākumos bija jau vairāk par pusi (54 %). Pārējo daļu veido atbalsta maksājumi, kas nav tieši saistīti ar konkrētu produktu ražošanu, lai gan prasa noteiktu nosacījumu izpildi.

Pievienotās vērtības un ienākumu pārmaiņas

No lauksaimniecības nozares izlaides vērtības bāzes cenās atņemot starppatēriņa izmaksas, tiek iegūta bruto pievienotā vērtība (BPV), kas 2020. gadam aprēķināta 592 milj. EUR apmērā. Tā ir par 8 % lielāka nekā 2019. gadā, kad savukārt bija 59 % salīdzinājumā ar 2018. gadu. Lauksaimniecības nozares neto pievienotā vērtība faktorizmaksās (tā aprēķināta, bruto pievienotajai vērtībai pieskaitot subsīdijas, kas nav saistītas ar konkrētiem produktiem, bet atņemot nodokļus un pamatlīdzekļu nolietojumu) sasniegusi 714 milj. EUR (palielinājums salīdzinājumā ar 2019. gadu par 6 %).

No neto pievienotās vērtības faktorizmaksās atņemot ārējās izmaksas (kuras veido zemes noma un neto kredītprocentu maksājumi), ir aprēķināti bruto ienākumi no lauksaimniecības darbības 669 milj. EUR apmērā – par 6 % vairāk nekā 2019. gadā.

Ārējās izmaksās iekļautie kredītprocenti veido tikai daļu no faktiskajiem maksājumiem – no tiem ir atņemti NNFSP (netieši novērtētie finanšu starpniecības pakalpojumi), kas atbilstoši ES metodikai tiek iekļauti starppatēriņā kā finanšu sektora pakalpojumi citiem sektoriem. Turklāt no samaksātajām summām ir atņemti par noguldījumiem saņemtie procenti. Kopējie procentu maksājumi, ko lauksaimnieki maksā par kredītiem, 2020. gadam novērtēti 29,5 milj. EUR apmērā (2019. gadā – 29,1 milj. EUR). Galvenie ienākumus veidojošie rādītāji ir apkopoti 1.2. tabulā.

1.2. tabula

Lauksaimniecības ienākumu veidošanās svarīgākās pozīcijas

Rādītājs	Vērtība			Izmaiņas (+/-)	
	2018.	2019.	2020 (p).	2019./2018.	2020./2019.
Augkopība	667,9	943,5	1004,2	41%	6%
Graudaugi	353,5	504,4	587,3	43%	16%
Rapši	83,1	150,7	166,0	81%	10%

Lopbarības kultūras	67,4	82,1	86,7	22%	6%
Dārzeni	52,4	72,1	52,1	38%	-28%
Kartupeļi	55,7	75,8	46,7	36%	-38%
Pākšaugi	24,2	24,7	32,5	2%	31%
Augļi un ogas	14,0	12,1	13,5	-13%	11%
Citi augu produkti	17,6	21,4	19,4	22%	-10%
Lopkopība	511,6	527,5	523,0	3%	-1%
Piens	278,6	290,8	288,4	4%	-1%
Liellopi	49,4	46,1	44,9	-7%	-3%
Cūkas	66,7	76,0	67,9	14%	-11%
Mājputni	47,7	51,0	56,8	7%	11%
Olas	39,4	42,3	44,4	7%	5%
Citi dzīvnieku produkti	29,8	21,2	20,6	-29%	-3%
Lauksaimniecības preču izlaide	1 179,4	1 471,0	1 527,2	25%	4%
t.sk. izlaide ražotāju cenās	1 124,5	1 413,3	1 459,2	26%	3%
ar produktiem saistītās subsīdijas	54,9	57,7	68,0	5%	18%
Pakalpojumi	24,6	26,5	26,6	8%	1%
Nenošķiramās blakusdarbības	141,4	131,2	127,9	-7%	-2%
Lauks. nozares izlaide	1 345,4	1 628,7	1 681,8	21%	3%
Starppatēriņš	998,9	1 079,1	1 089,8	8%	1%
Bruto pievienotā vērtība	346,5	549,6	592,0	59%	8%
Subsīdijas, nesadalītas pa produktiem	331,0	293,4	306,0	-11%	4%
Ar ražošanu saistītie nodokļi	20,4	19,8	20,6	-3%	4%
Pamatlīdzekļu nolietojums	135,7	151,6	163,8	12%	8%
Neto pievienotā vērtība (faktorizmaksās)	521,4	671,6	713,6	29%	6%
Ārējās izmaksas	41,8	42,0	44,7	0%	6%
Ienākumi no lauksaimniecības darbības	479,6	629,6	668,9	31%	6%
Nodokļi no ienākuma	76,8	80,6	83,8	5%	4%
Algoto darbinieku ienākumi	121,8	127,0	131,2	4%	3%
Ģimenes darbaspēka ienākumi	280,9	421,9	454,0	50%	8%
Nodarbināto skaits lauksaimniecībā, tūkst. pilnās gada darba vienības	70,5	70,0	68,8	-1%	-2%
Ienākumi uz vienu pilna laika nodarbināto, EUR gadā	5713	7837	8507	37%	9%

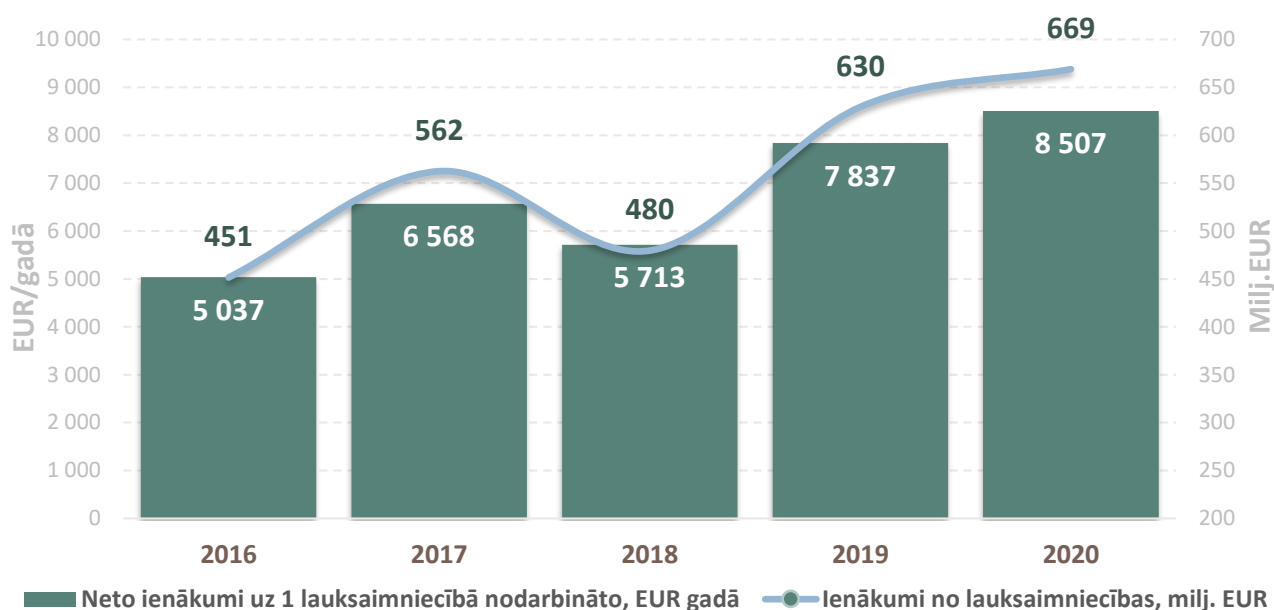
Avots: AREI (LEK)

p – prognoze

Aprēķinātie neto ienākumi uz vienu lauksaimniecībā nodarbināto 2020. gadā ir 8507 EUR gadā jeb 709 EUR vidēji mēnesī, kas ir par 9% vairāk nekā 2019. gadā, kā arī būtiski vairāk nekā jebkurā iepriekšējā gadā (sk. 1.6. att.). Vidējie ienākumi uz pilna laika nodarbināto ir aprēķināti, izvērtējot provizoriskās nodarbināto skaita pārmaiņas. Nodarbināto skaits pilna laika vienībās tiek iegūts no lauku saimniecību struktūras apsekojumiem. Lai iegūtu datus par periodu starp šiem gadiem, tiek izmantoti Oficiālās statistikas portāla darbaspēka apsekojuma dati, kā arī izdarīts novērtējums.

Novērtējot vairāku gadu rezultātus, redzams, ka vidējie lauksaimnieku ienākumi kopumā palielinās, četrus gadus laikā (2016.–2020.) – par 68%. Nozīmīgākie faktori, kas veicināja ienākumu kāpumu, bija darba produktivitātes pieaugums, kas ļauj saražot vairāk produkcijas, būtiski nepalielinot resursu patēriņu. Vispirms jau tas attiecas uz galveno augkopības produktu ražības kāpumu, kā arī

nozaru struktūras pārmaiņām, lauksaimniekiem pievēršoties ienesīgāku kultūru audzēšanai. Nozīme ir arī subsīdiju palielinājumam.

1.6. attēls. Lauksaimnieku ienākumu dinamika

Avots: AREI (LEK)

Tā kā Latvijā kopumā vidējā neto darba samaksa 2020. gadā sasniedza 841 EUR (Oficiālās statistikas portāla dati), vidējie lauksaimnieku ienākumi (rēķinot uz pilna laika nodarbināto) veidoja 84 % no vidējās neto darba samaksas valstī (salīdzinājumam – 2019. gadā tie bija 82 %, bet 2018. gadā – tikai 64 %). Iepriekšējo gadu dati rāda, ka lauksaimnieku ienākumi attiecībā pret valstī vidējiem ir bijuši svārstīgi un pēc Latvijas iestāšanās ES visbiežāk atradušies 70–80 % robežās no tiem. Šos datus izvērtējot, jāņem vērā, ka lauksaimniecība ir nozare, kurā ir ļoti liela atšķirība starp ienākumiem dažādās saimniecībās – to galvenokārt nosaka saimniecības lielums, specializācija, ražošanas efektivitāte un pieeja tirgiem. Liela daļa nodarbināto atrodas mazajās (pašpatēriņa un daļēja pašpatēriņa) saimniecībās, savukārt tirgum ražojošās saimniecībās lauksaimnieku ienākumi kopumā ir ievērojami lielāki.

Aprēķins salīdzināmajās cenās

Izsakot rādītājus salīdzināmās iepriekšējā gada cenās (sk. 1.3. tab.), aprēķināts, ka 2020. gadā ienākumu palielinājumu sekmēja galvenokārt ražošanas apjoma pārmaiņas. Apjoma pārmaiņu ietekmē ienākumi ir palielinājušies par 35 milj. EUR (jeb par 5,6 %), savukārt produktu un resursu cenu pārmaiņu dēļ tie samazinājušies par 17 milj. EUR (par 2,6 %).

1.3. tabula

Apjoma un cenu pārmaiņu ietekme uz lauksaimniecības rezultātiem 2020. gadā

Rādītāji	2019. g. (milj. EUR)	2020. gada vērtība (milj. EUR)		Starpība 2020./19. (milj. EUR)			Apjoma indeksi	Cenu indeksi
	Faktiskajās cenās	2019. gada cenās	2020. gada cenās	Fakt. cenās	Salīdz. cenās	Cenu ietekme	2020/19	2020/19
L/s nozares izlaide (bāzes cenās)	1628,7	1688,4	1681,8	53,1	59,7	-6,6	103,7%	99,6%
t.sk. izlaide ražotāju cenās	1290,5	1629,3	1613,8	323,3	338,8	-15,5	126,3%	99,0%
produktu subsīdijas	338,2	59,1	68,0	-270,2	279,2	9,0	17,5%	115,2%
Starppatēriņš	1079,1	1103,6	1089,8	10,7	24,5	-13,8	102,3%	98,7%
Bruto pievienotā vērtība (bāzes cenās)	549,6	584,8	592,0	42,4	35,2	7,3	106,4%	101,2%
Faktoru izmaksas	213,4	213,4	229,1	15,7	0,0	15,7	100,0%	107,3%

Atbalsts (neproduktu)	293,4	293,4	306,0	12,6	0,0	12,6	100,0%	104,3%
Ienākumi l/s nozarē	629,6	664,8	668,9	39,4	35,2	4,2	105,6%	100,6%

Avots: AREI (LEK)

Papildu ienākumu kāpumu radīja ES un valsts atbalsta (subsīdiju) palielinājums par 21,6 milj. EUR. Tādējādi kopumā cenu un subsīdiju pārmaiņu dēļ ienākumi nedaudz palielinājušies – par 4,2 milj. EUR (0,6 %), tātad subsīdiju kāpums ir sedzis cenu samazinājuma negatīvo efektu. Jāpiebilst, ka šajā aprēķinā ietilpst tās subsīdijas, kas attiecas uz 2020. gadu, taču var tikt maksātas arī vēlāk. Šī iemesla dēļ dati par to apmēru ir orientējoši un vēlāk tiks precizēti. Kopējais ienākumu palielinājums no lauksaimnieciskās darbības ir 39 milj. EUR, t.i., par 6,2 %.

Salīdzinājums ar citām ES valstīm

Pēc Eurostat datiem (LEK 2. novērtējums), dažādās ES valstīs lauksaimnieku ienākumiem bijušas atšķirīgas tendences. Vidēji 27 ES valstīs lauksaimnieku reālie ienākumi (indikators A jeb reālā neto pievienotā vērtība faktorizmaksās uz vienu nodarbināto) ir samazinājusies par 1,5 %. Latvijā šis rādītājs audzis par 7,1 %. Tātad Latvijā ienākumu pārmaiņu rādītājs 2020. gadā bijis ievērojami pozitīvāks nekā vidēji ES, turklāt kopumā Latvijā sasniegts sestais lielākais ienākumu kāpums ES valstu vidū. Visaugstākais ienākumu kāpums bijis Lietuvā (par 30,2 %), tai seko Horvātija (13,2 %) un Spānija (13,0 %), kā arī Ungārija (11,6 %) un Grieķija (7,2 %). Igaunijā ienākumu kāpums bijis tikai par 3,4 %. Kopumā ienākumu palielinājums konstatēts 18 ES valstīs, bet deviņās valstīs ienākumi ir samazinājušies. Lielākais ienākumu samazinājums konstatēts Vācijā (– 14,6 %) un Rumānijā (– 13,8 %).

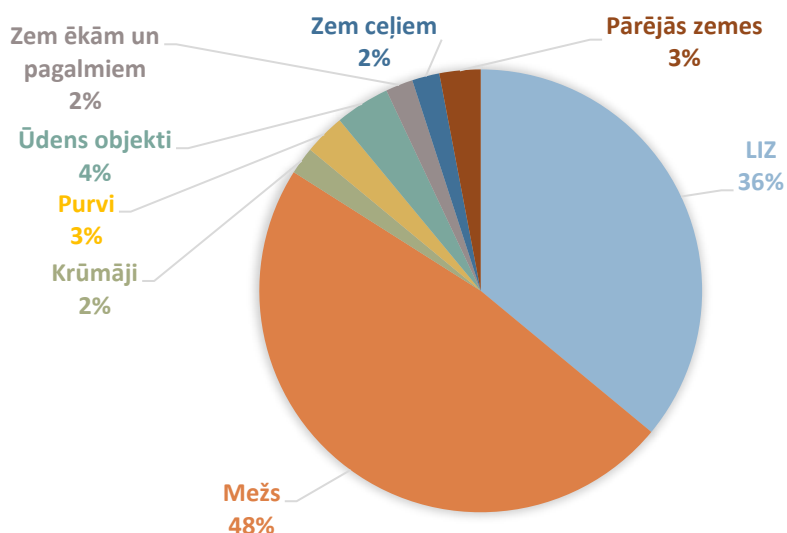
Vērtējot ikgadējās ienākumu pārmaiņas, jāpiebilst, ka uz tām lielu ietekmi atstājuši nejauši faktori – laikapstākļi, tirgus situācija. Savukārt ilgākā laikposmā – no 2010. līdz 2020. gadam, pēc Eurostat datiem, Latvijā lauksaimniecības ienākumu (indikatora A) kāpums uz nodarbināto ir par 78 %, kas nozīmīgi pārsniedz 28 ES valstu vidējo rādītāju (27 %). Kopumā starp 13 valstīm, kas pievienojušās ES kopš 2004. gada, Latvijas rezultāts no pārmaiņu viedokļa ir piektais labākais. Straujāk šajā laikā lauksaimnieku ienākumi kāpuši tikai Bulgārijā (2,46 reizes), Ungārijā (2,04 reizes) un Slovākijā (par 93 %). Ņemot vērā straujo pieaugumu 2020. gadā, Latviju ir nedaudz apsteigusi Lietuva ar 80% ienākumu kāpumu. Savukārt Igaunijā reālo ienākumu kāpums šajā laikā bijis tikai par 13%.

Piecās ES valstīs (tostarp Somijā) lauksaimnieku reālie ienākumi pēdējo 10 gadu laikā atbilstoši Eurostat datiem ir samazinājušies.

1.3. Lauksaimniecības zemes izmantošana

Valsts zemes dienesta dati

VZD apkopo statistikas datus par zemes vienībām atbilstoši nekustamā īpašuma lietošanas mērķim. Pēc šiem datiem, 2020. gadā Latvijā no visiem zemes lietojuma veidiem LIZ veidoja 36 % jeb 2,30 milj. ha (2019. gadā – 2,32 milj. ha) (sk. 1.7. att.).

1.7. attēls. Zemes sadalījums pa zemes lietošanas veidiem 2020. gadā

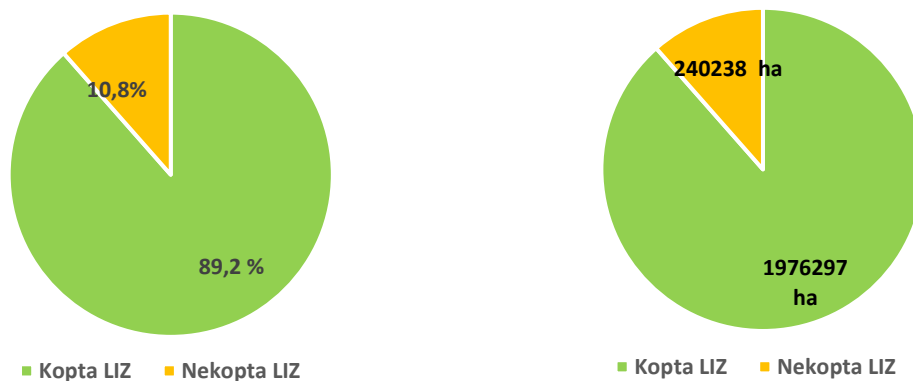
Avots: VZD

LIZ apsaimniekošana

Lauku atbalsta dienests (LAD) 2020. gadā ir apsekojis LIZ platības. Zemes īpašniekam ir jāapstrādā vismaz 70 % no kadastrā esošās LIZ, lai tā tiktu uzskatīta par apstrādātu.

2020. gada datus salīdzinot ar 2019. gada datiem, var secināt, ka 2020. gadā koptas lauksaimniecībā izmantojamās zemes apjoms visā valstī ir palielinājies par 0,7 %.

Ja LAD konstatē, ka LIZ ir neapstrādāta vai nekopta, tad vietējā pašvaldība piemēro nekustamā īpašuma nodokļa papildlikmi 1,5 % apmērā un nodokļa kopsumma veido 3 %. Ja neapstrādātā LIZ ir pieteikta platību maksājumiem, tad atkarībā no LIZ apsekošanas rezultātiem tiek piemērots atbalsta summas samazinājums.

1.9. attēls. Lauksaimniecības zemes izmantošana 2020. gadā

Avots: LAD un ZM²

Ar 2020. gada lauksaimniecībā izmantojamās zemes apsekošanas rezultātiem var iepazīties LAD tīmekļvietnē tabulā http://www.lad.gov.lv/files/statistika_liz_2020.pdf, kā arī kartes formātā http://www.lad.gov.lv/files/liz_statistikas_karte_2020.pdf.

²Nekustamā īpašuma lietošanas mērķis – nekustamā īpašuma nodokļa aprēķināšanas un kadastrālās vērtēšanas vajadzībām pašvaldības izpildinstitūcijas vai valsts institūcijas noteikts un apstiprināts nekustamā īpašuma atļautais izmantošanas veids atbilstoši pašvaldības teritorijas plānojumā atļautajai teritorijas izmantošanai un apstiprinātajiem apbūves noteikumiem.

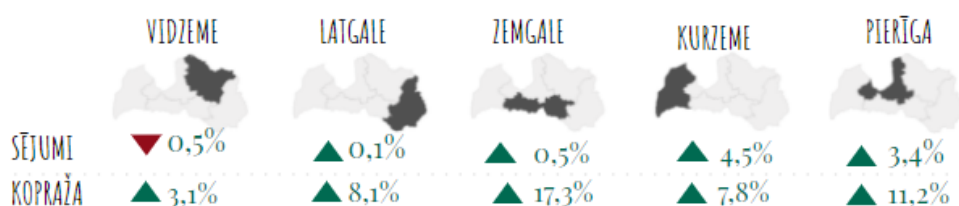
2. Lauksaimniecības nozaru attīstība

2.1. Kopsavilkums

Lauksaimniecības nozaru attīstība 2020

Graudkopība

ATSAUCIETIES UZ OFICIĀLĀS STATISTIKAS PORTĀLA PRESĒS RELIŽĒ MINĒTO, 2020. GADĀ IEGŪTA LATVIJAS VĒSTURĒ LIELĀKĀ GRAUDU KOPRAŽA – 3,5 MILJ. TONNU, KAS IR PAR 10,6% VAIRĀK NEKĀ 2019. GADĀ

Lopkopība

Augkopība

Graudkopība ir viena no būtiskākajām lauksaimniecības nozarēm Latvijā, jo tā nodrošina iedzīvotājus ar pārtiku un lopkopības nozari – ar spēkbarību. Bez graudiem pilnvērtīgi nevar pastāvēt gandrīz neviena lopkopības nozare. Pēdējā laikā graudkopības produkciju arvien biežāk sāk izmantot arī citās nozarēs, piemēram, enerģētikā.

2020. gadā ievērojami izcēlās Zemgales reģions. Vidējā ražība Zemgales reģionā bija daudz lielāka nekā pārējos reģionos, vidēji sasniedzot 57,4 cnt/ha. Citos reģionos ražība nerasniedza 50,0 cnt/ha. Graudu kopražu visvairāk nodrošina Zemgales un Kurzemes reģions – kopumā 57,5 %.

2020. gads graudkopībā bija rekordu gads, kad tika iegūta lielākā graudu kopraža Latvijas pastāvēšanas vēsturē – 3,5 milj. tonnu, kas ir par 333,9 tūkst. tonnu jeb 10,6 % vairāk nekā

2019. gadā. Tāpat sasniegta arī lielākā graudu ražība – 46,4 cnt/ha (otra lielākā bija 2015. gadā – 44,9 cnt/ha). 2020. gadā arī bija lielākā ar graudaugiem apsētā sējplatība – 753,7 tūkst. ha.

2020. gads izcēlās ar to, ka tas bija ne tikai ražīgs, bet arī graudu kvalitāte bija augsta. Bieži vien mēdz būt tā, ka raža ir liela, bet graudu kvalitāte nav tā labākā.

Ziemāju graudu kopražs 2020. gadā sasniedza 2,4 milj. tonnu, bet to vidējā ražība no viena hektāra bija 55,3 centneri, un tā ir labākā Latvijas pastāvēšanas vēsturē. Otra lielāka ziemāju graudaugu ražība ir bijusi 2015. gadā – 53,5 centneri no hektāra.

Raža 40,0 cnt/ha un vairāk galvenokārt tiek iegūta vidējās un lielajās specializētajās graudaugu audzēšanas saimniecībās. Specializētās graudaugu saimniecības strādā, graudu ražošanā lielākoties izmantojot intensīvā tipa graudaugu šķirnes, tās atbilstoši mēslo un īsteno nepieciešamos augu aizsardzības pasākumus nezāļu, slimību un kaitēkļu apkarošanā. Lai samazinātu graudu ražošanas izmaksas, arvien vairāk kļūst to saimniecību, kurās tiek izmantotas inovatīvas tehnoloģijas, piemēram, mēslojums vairāk tiek dots nogabalos, kuros ir lielākas ražas potenciāls, un samazināts tur, kur tāda nav, tāpēc no augiem dotā mēslojuma ir lielāka atdeve.

Pēdējos gados palielinās arī graudaugu sēklaudzēšanas platība. Zemnieki sāk apzināties labas sēklas kvalitātes nozīmi lielas un kvalitatīvas graudu ražas iegūšanā. 2020. gadā labības sēklaudzēšanas platība valstī gan ir nedaudz samazinājusies salīdzinājumā ar 2019. gadu, galvenokārt uz vasarāju rēķina, tomēr ziemāju sēklaudzēšanas platība turpina palielināties. 2020. gadā palielinājās kviešu, miežu un tritikāles, bet samazinājās rudzu aizņemtā platība.

Sēklaudzēšanas attīstību daļēji veicina arī brīvprātīgais saistītais atbalsts par platību, kurā tiek saražota sertificēta graudaugu sēkla. Brīvprātīgs saistītais atbalsts paredzēts kviešu, rudzu, tritikāles, miežu, auzu un griķu sertificētu sēklu ražošanai.

2020. gads Latvijas augļkopjiem bija veiksmīgs. Ogu un augļu ražu ietekmēja labvēlīgie 2020. gada laikapstākļi. Ziema bija salīdzinoši silta bez krasām laika pārmaiņām, un ne pavasarī augļu koku un ogulāju ziedēšanas laikā, ne augļizmetņu veidošanās laikā salnas nebija postošas, vai arī tajos reģionos, kur bija salnas, šie postījumi nebija nozīmīgi.

Kā jau ierasts, lielākā augļu raža arī 2020. gadā bija āboliem – 71,3 % no visas augļu un ogu kopražas (iesk. zemenes).

Latvijas augļu koku un ogulāju kopējā platība 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu palielinājās par 2,5 %, un šāda platību pieauguma tendence novērojama jau sešus gadus pēc kārtas.

Lai arī 2020. gadā laikapstākļi bija labvēlīgi dārzeņu audzēšanai, atklātā laukā tika izaudzēts 147,1 tūkst. tonnu dārzeņu, kas ir par 14,6 tūkst. tonnu jeb 9 % mazāk nekā 2019. gadā. Šo samazinājumu ietekmēja vidējās ražības samazināšanās no viena atklātā lauka hektāra – no 192 centneriem 2019. gadā līdz 177 centneriem 2020. gadā. Ievērojami ir palielinājusies ķiploku aizņemtā platība, taču ķiploku ražības līmenis ievērojami atpaliek no pasaules vadošo ķiploku audzētāju ražām. Siltumnīcās tika izaudzēts 12,0 tūkst. tonnu dārzeņu – par 0,8 tūkst. tonnu vairāk nekā gadu iepriekš.

Kā ierasts, dārzeņu audzēšanā dominē divi reģioni – Zemgales un Pierīgas reģions, jo saimniecību specializāciju nosaka noieta tirgus vietas atrašanās, galvenokārt lielu pilsētu tuvums. Abos šajos reģionos atrodas divas trešdaļas kopējo dārzeņu audzēšanas platību Latvijā.

2020. gadā klimatiskie apstākļi bija labvēlīgi arī kartupeļu audzētājiem, un salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem tie nesagādāja būtiskas problēmas kartupeļu audzēšanā. 2020. gadā ievērojami samazinājās kartupeļu audzēšanas platība, kļūdamā par 4,3 tūkst. ha mazāka nekā 2019. gadā. Samazinoties kartupeļu ražībai un stādījumu platībai, 2020. gadā arī kopražs bija ievērojami mazāka nekā 2019. gadā.

Tātad 20 gadu periodā stādījumu platība ir samazinājusies par 33 tūkst. ha jeb 65 %, kopražs samazinājusies par 370 tūkst. t jeb 49 %, bet ražība palielinājusies par 6,2 t/ha jeb 43 %. Kaut arī

vērojama pozitīva ražības kāpuma tendence, strauji samazinās platības un līdz ar to – arī kartupeļu kopražā.

Ar gadiem samazinās pieprasījums pēc pārtikas kartupeļiem. Iemesli tiek minēti dažādi – ēšanas paradumu maiņa, jaunas tendences no pasaules virtuves, kartupeļu pārstrādes nozares panīkums tehniskām vajadzībām (spirta ieguve), iedzīvotāju skaita samazināšanās un citi.

Sadalījumā pa reģioniem lielākā un stabilākā kartupeļu raža 2020. gadā bija Zemgales reģionā (233 cnt/ha).

Latvijā darbojas tikai divi lieli kartupeļu pārstrādātāji – SIA “Aloja Starkelsen”, kas ražo kartupeļu cieti, un AS “Latfood”, kas ražo kartupeļu čipsus. Abi pārstrādes uzņēmumi ir izveidojuši savu saimniecību tīklu, kurās tiek audzētas to ražošanas procesam nepieciešamās kartupeļu šķirnes. Minētie uzņēmumi iespēju robežās nodrošina arī konkrētā produkta ražošanai piemēroto šķirņu kartupeļu sēklkopību.

CSP presei sagatavotajā informācijā minēts, ka 2020. gadā rapša sējumu platība bija 145,9 tūkst. hektāru, kas salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir par 5,8 tūkst. hektāru jeb 4,1 % vairāk. Vidējai ražībai no viena hektāra palielinoties no 29,0 centneriem 2019. gadā līdz 30,9 centneriem 2020. gadā, kopējā rapša sēklu raža sasniegusi 451,3 tūkst. tonnu, kas ir par 45,7 tūkst. tonnu jeb 11,3 % vairāk nekā iepriekšējā gadā un ir lielākais rapša sēklu kopievākums Latvijas lauksaimniecībā. Rapša sēklu kopievākuma ievērojamu kāpumu ietekmēja ziemas rapša sējumu platības palielināšanās par 9,7 % un no viena hektāra iegūtās vidējās ražas palielināšanās no 31,1 centnera 2019. gadā līdz 32,5 centneriem 2020. gadā jeb 4,5 %.

No kopējas rapša sējumu platības ziemas rapsis aizņem 88 %, bet vasaras rapsis – 12 %. Salīdzinājumā ar 2019. gadu par 5,5 tūkst. ha ir samazinājusies vasaras rapša sējumu platība, bet par 11,3 tūkst. ha palielinājusies ziemas rapša sējumu platība.

Latvijā jau aptuveni desmit gadus šķiedras linu audzēšana nav populāra un to platība ik gadu samazinās. 2020. gadā šķiedras lini tika iesēti 49 ha, kas ir apmēram tikpat, cik 2019. gadā.

Jaunie zemnieki linu audzēšanā neiesaistās, jo šī kultūra ir ļoti prasīga un darbietilpīga, tās audzēšanai un novākšanai nepieciešami piemēroti meteoroloģiskie apstākļi, kā arī speciāla tehnika. Turklāt linu pārstrāde ir diezgan komplicēta. Lauksaimnieki labprātāk pievēršas ne tik darbietilpīgu kultūru audzēšanai, jo tam ir atbilstoša tehnika un lielāks devums pievienotajā vērtībā. Pirms gadiem piecpadsmit zemnieki varēja saņemt prāvas nacionālās subsīdijas, tāpēc sējumu platības nedaudz palielinājās, bet tas linu nozarē nedeļa gaidīto attīstību. Pašlaik linkopībai vairs nav speciāla valsts atbalsta.

Eļļas lini Latvijā aizņem nelielu platību, tomēr, ievērojot industrijas attīstības tendences pasaulē, šis kultūraugs uzskatāms par perspektīvu nākotnē, jo ir vieglāk audzējams un tā raža nav tik ļoti atkarīga no agroklīmatiskajiem apstākļiem kā šķiedras liniem.

Pēc Oficiālās statistikas portāla datiem, 2020. gadā eļļas lini tika iesēti 61 ha lielā platībā, kas ir par 27 ha mazāk nekā 2019. gadā.

Eļļas lini uzskatāmi par perspektīvu kultūraugu, tāpēc ka pieprasījums pēc to produkcijas ne vien Eiropā, bet arī pasaulē kopumā ir liels.

Kaņepju sējumu platība Latvijā 2020. gadā, pēc Oficiālās statistikas portāla datiem, salīdzinājumā ar 2019. gadu ir samazinājusies par 86 ha. Pārsvarā kaņepes tika novāktas sēklu ieguvei – 689 ha jeb 82 % no kopējās platības, savukārt 28 ha jeb 3 % – stiebrīņu ieguvei.

Interese par kaņepju audzēšanu gan Latvijā, gan pasaulē ir liela, tomēr to audzēšanu un izmantošanu kavē atļauto produktu klāsts. Eiropas Savienībā ir **atļauts** pārtikā izmantot tikai šādus no sējas kaņepes (*Cannabis sativa*) iegūtus produktus un auga daļas: sēklas, no sēklām iegūtu eļļu, sēklu miltus, attaukotas kaņepju sēklas.

ES **nav atļauts** tirgū laist no kaņepēm iegūtu kanabidiolu (*CBD*) vai citus kanabinoīdus saturošus produktus kā pārtikas produktus, to sastāvdaļas vai uztura bagātinātājus, jo nav pierādīta to izmantošanas vēsture nozīmīgā apjomā cilvēku uzturā ES pirms 1997. gada 15. maija.

Ražotājiem ir liela interese par *CBD* saturošu pārtikas produktu ražošanu ES.

Eiropas Komisijā ir iesniegti 87 pieteikumi par atļaujas saņemšanu, lai *CBD* saturošus produktus kā jauno pārtiku laistu ES tirgū.

Lopkopība

Tāpat kā iepriekšējos gados, arī 2020. gadā Latvijā ir samazinājies pienu ražojošo saimniecību un slaucamo govju skaits, bet vidējais izslaukums no govīm ir palielinājies par 272 kg jeb 4 % un sasniedzis 7163 kg.

2020. gada sākumā cūkkopības nozarē bija vērojamas pozitīvas tendences, bet, sākoties Covid-19 pandēmijai, kuras dēļ tika ierobežota nozaru darbība un bija dīkstāve, kā arī saglabājoties Āfrikas cūku mēra negatīvajai ietekmei, nozare tika pakļauta smagiem pārbaudījumiem. Visu neprognozējamo faktoru ietekmē bija vērojama ļoti krasa cūkgaļas iepirkuma cenas pazemināšanās un grūtības realizēt produkciju. To pastiprināja arī Vācijā konstatētais Āfrikas cūku mēris, kura dēļ vienotajā ES tirgū radās cūkgaļas pārprodukcija. 2020. gadā ir samazinājies gan kopējais cūku skaits (par 2,7 %), gan cūku saimniecību skaits (par 0,6 %).

Par spīti neprognozējamajai nelabvēlīgo faktoru ietekmei, nozare ir spējusi noturēties un turpina strādāt, nodrošinot Latvijas lauksaimniecības produkcijas tirgū lielāko saražotās gaļas produkcijas daļu valstī.

Latvijā gaļas liellopu nozares mērķis ir augstvērtīgas un kvalitatīvas liellopu gaļas ražošana, patērētāju nodrošināšana ar Latvijā audzētu gaļas liellopu gaļu, kā arī konkurētspējas un eksporta iespēju palielināšana. Liellopu gaļas ražošana Latvijā attīstās, palielinoties liellopu skaitam un uzlabojoties to produktivitātes rādītājiem. Efektīva saimniekošana ir iespējama lielajās saimniecībās, tāpēc tajās ir vērojams gaļas liellopu skaita pieaugums.

Aitkopības nozares mērķis ir ilgtspējīga nozares attīstība, izveidojot stabilu aitu audzēšanas un pārstrādes nozari un vienlaikus nodrošinot vides prasību ievērošanu un dabas daudzveidības saglabāšanos. Aitkopības nozare piedāvā ne vien patēriņa produktus – gaļu, vilnu, ādas, pienu, bet rada arī pārliecību par ekoloģisko drošību, taupīgi patērē dabas resursus, nodrošina bezatlikuma produktu ražošanas procesu, dara pieejamu tradicionālo lauku vidi un saglabā vietējās saimniekošanas tradīcijas. Aitkopības nozarē ar mērķtiecīgu ciltsdarbu ir izdevies veicināt aitu māšu auglību, saglabāt jērus un palielināt to ātraudzību, tāpēc iesāktais darbs ciltsdarba jomā ir jāturpina, lai nodrošinātu aitu audzētājus ar augstvērtīgu vaislas materiālu.

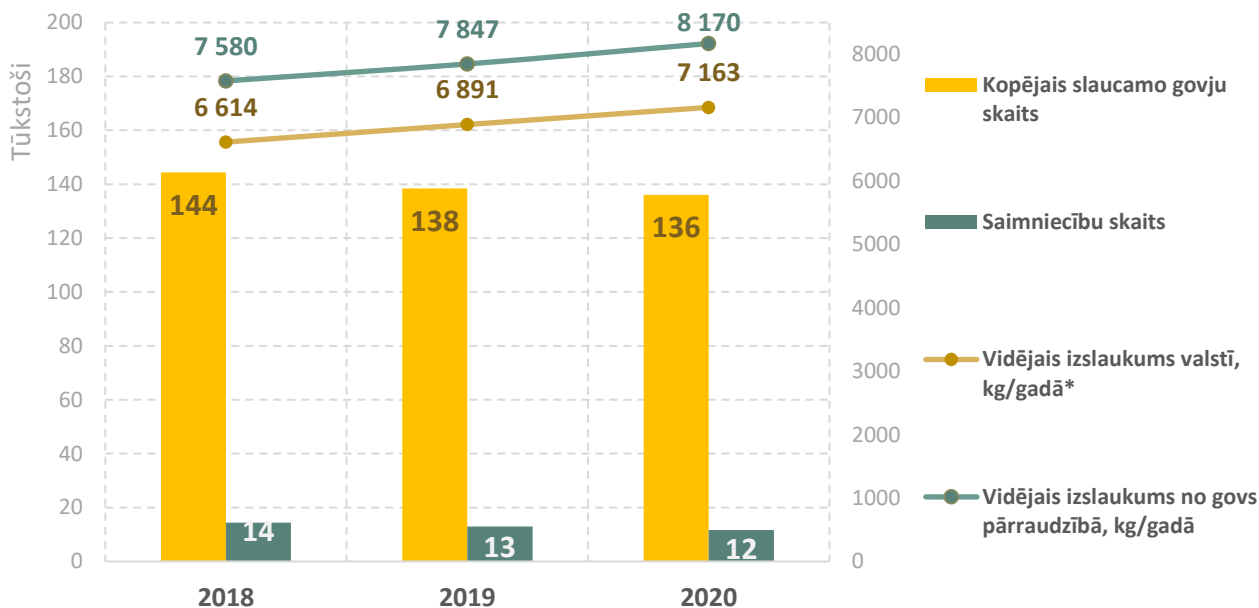
Kazkopības nozarē ik gadu samazinās gan saimniecību, gan kazu skaits, savukārt snieguma pārbaudē un pārraudzībā esošo kazu saimniecību skaits pēdējos gados ir stabils un katru gadu pat nedaudz palielinās. Latvijā kazas pienu pārstrādā tikai divi piena pārstrādes uzņēmumi, jo pārsvarā ar to nodarbojas mājražotāji, kas paši pārstrādā un pārdod produkciju. Pēdējos gados ir vērojama lielāka interese par gaļas kazu audzēšanu, īpaši gados jaunu cilvēku vidū, kas vēlas dzīvot laukos un nodarboties ar videi draudzīgu saimniekošanu. 2019. gadā gaļas kazas tika audzētas septiņās saimniecībās, bet 2020. gadā to skaits ir pieaudzis līdz 13 saimniecībām. Kazkopība ir nozare, kas ne tikai nodrošina ar kvalitatīvu un vērtīgu produkciju, bet arī dod iespēju laukos dažādot savu saimniekošanu, turklāt kazu audzēšana ir noderīga pļavu noganīšanai un ainavas veidošanai.

Zirgkopības nozarē 2020. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir vērojams neliels zirgu audzēšanas saimniecību (1,7 %) un zirgu skaita (tikai par 0,1 %) samazinājums, un, ņemot vērā zirgu skaita samazināšanās tendenci iepriekšējos gados, tas ir pozitīvs rādītājs. Latvijā visvairāk audzētie ir Latvijas zirgu šķirnes sporta un braucamā tipa zirgi, no kuriem tiek izaudzēti gan augstas klases sporta zirgi, gan zirgi jātnieku apmācībai sporta skolās un amatieriem, turklāt zirgkopības nozare

iedzīvotājiem dod iespēju aktīvi atpūsties un uzturēt veselīgu dzīvesveidu. Laukos nozare veicina dabiskās ainavas uzturēšanu un tradicionālā lauku dzīvesveida saglabāšanu.

2.2. Piena un piena produktu ražošana

Analizējot 2020. gada piena saimniecību datus, ir vērojama pienu ražojošo saimniecību skaita un slaucamo govju skaita samazināšanās tendence. Kopējais slaucamo govju saimniecību skaits 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu samazinājies ir par 9 %, bet kopējais slaucamo govju skaits – par 2 % (2.1. att.). 2020. gadā dzīvnieku reģistrā reģistrētas 136 035 slaucamās govīs. Vidējais izslaukums no govīm valstī 2020. gadā ir palielinājies par 4 % salīdzinājumā ar 2019. gadu un sasniedz 7163 kg.

2.1. attēls. Slaucamo govju skaita un vidējā izslaukuma dinamika Latvijā

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar 2016. gada 16. marta ZM rīkojumu "Par statistiskās informācijas sniegšanu par lopkopības nozarēm" (turpmāk - ZM rīkojums Nr. 59.)

Avots: LDC, *Oficiālās statistikas portāls

80 % saimniecību Latvijā ir mazās saimniecības ar 1–9 govīm, un kopumā tajās tiek turēti tikai 18 % visu slaucamo govju (2.1. tabula). Procentuāli visvairāk (23 %) govju tiek turētas lielās saimniecībās, kurās ir vismaz 300 govju. Vidējais govju skaits ganāmpulkā 2020. gadā ir palielinājies līdz 11,6 govīm.

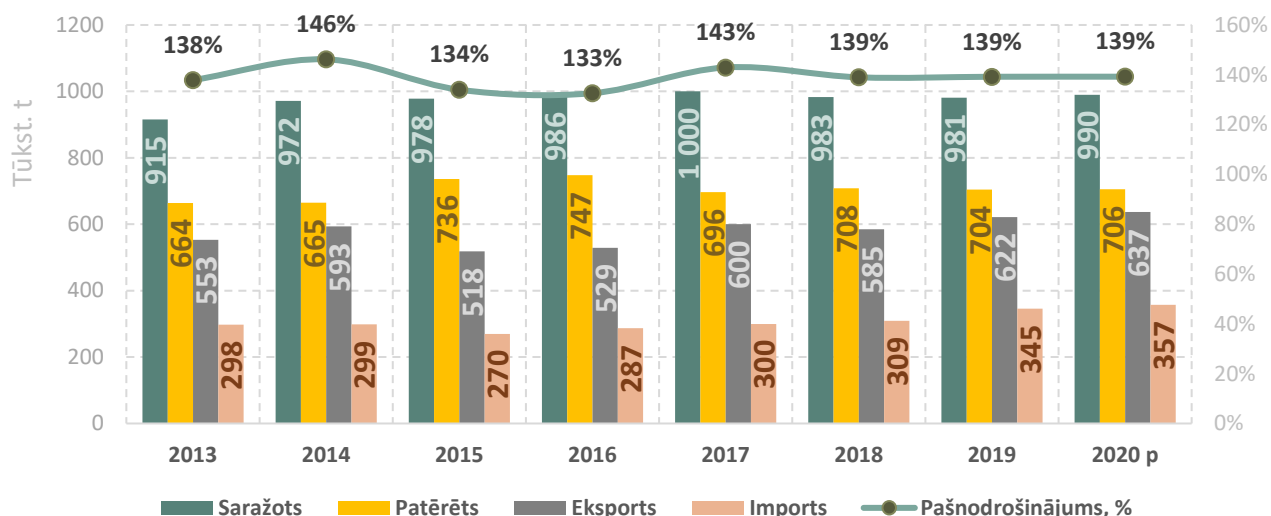
2.1. tabula

Saimniecību sadalījums pēc slaucamo govju skaita (LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī)

Gads	2018.				2019.				2020.			
	Saimniecības ar attiecīgo govju skaitu		Slaucamās govīs grupā		Saimniecības ar attiecīgo govju skaitu		Slaucamās govīs grupā		Saimniecības ar attiecīgo govju skaitu		Slaucamās govīs grupā	
Rādītājs/grupējums	Skaitis	%	Skaitis	Skaitis	%	Skaitis	Skaitis	%	Skaitis	Skaitis	%	Skaitis
1	5929	41,3	5929	4,1	5091	39,4	5091	3,7	4457	38,0	4457	3,3
2	2255	15,7	4510	3,1	1985	15,4	3970	2,9	1737	14,8	3474	2,6
3–5	2109	14,7	7937	5,5	2013	15,6	7580	5,5	1838	15,7	6974	5,1
6–9	1489	10,4	10 846	7,5	1381	10,7	10 117	7,3	1318	11,2	9643	7,1
10–19	1290	9,0	17 316	12,0	1212	9,4	16 158	11,7	1158	9,9	15 413	11,3
20–29	389	2,7	9261	6,4	387	3,0	9182	6,6	390	3,3	9322	6,9
30–49	386	2,7	14 586	10,1	361	2,8	13 573	9,8	325	2,8	12 323	9,1
50–99	287	2,0	19 501	13,5	280	2,2	18 866	13,6	289	2,5	19 486	14,3
100–199	123	0,9	17 185	11,9	122	0,9	16 730	12,1	122	1,0	16 987	12,5
200–299	33	0,2	8117	5,6	36	0,3	8481	6,1	29	0,2	6765	5,0
> =300	50	0,3	29 239	20,2	50	0,4	28 670	20,7	55	0,5	31 192	22,9
Kopā:	14 340	100	144 427	100	12 918	100	138 418	100	11 718	100	136 036	100

Avots: LDC

Analizējot piena un piena produktu bilances rādītājus (sk. 2.2. att.), konstatējams, ka piena, tostarp kazas piena, ražošana 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu ir palielinājusies par 0,9 % un patēriņš – par 0,2 %. Eksporta apjoms ir pieaudzis par 2,4 %, importa apjoms – par 3,5 %. Pašnodrošinājums ar pienu un tā produktiem 2020. gadā palicis nemainīgs.

p – prognoze

2.2. attēls. Piena un piena produktu ražošanas un patēriņa bilance

Avots: LAD

Ciltsdarbs

Latvijā piena lopkopībā darbojas divas šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrības – Latvijas šķirnes dzīvnieku audzētāju savienība (turpmāk – audzētāju savienība) un Latvijas Holšteinas šķirnes lopu audzētāju asociācija (turpmāk – Holšteinas asociācija).

Audzētāju savienība īsteno trīs piena šķirņu govju audzēšanas programmas – sarkano šķirņu grupas govīm, Holšteinas šķirnes govīm un saglabāšanas programmu Latvijas brūnās šķirnes govīm. Audzēšanas programmu īstenošanā ir iesaistījušās 4256 saimniecības. Lineāri novērtēti 15 640 dzīvnieki, produktivitāte vērtēta 18 188 govīm, un ciltsgrāmatā ierakstīts 35 721 piena šķirnes dzīvnieks. Šķirnes dzīvnieku tirdzniecībai sagatavoti un izsniegti 98 zootehniskie sertifikāti. Vaislinieku un vaislas materiāla izmantošanai izsniegti vai pagarināti sertifikāti 194 vaisliniekiem. 2020. gadā pēc DNS pārbaudīta izcelsmes ticamība (no mātes puses) 51 ciltsgrāmatā ierakstītam piena šķirnes dzīvniekam.

Holšteinas asociācija īsteno Holšteinas šķirnes govju audzēšanas programmu 389 saimniecībās. 2020. gadā lineāri novērtētas 13 483 un ciltsgrāmatā ierakstītas 14 44 govīs. Pēc genoma novērtēti 76, pēc pēcnācējiem – 52 vaislas buļļi. Izsniegti 42 zootehniskie sertifikāti un 18 izcelsmes apliecinājumi, kā arī Holšteinas šķirnes vaislinieku un vaislas materiāla izmantošanai izsniegti vai pagarināti kopumā 282 sertifikāti.

Holšteinas asociācija biedriem 2020. gadā organizēja pieredzes apmaiņas braucienu uz Vidzemes novada saimniecībām par jaunāko tehnoloģiju pielietojumu un dažādu saimniekošanas problēmu risinājumiem, kā arī rīkoja teorētisko apmācību ciltsdarbā nodarbinātajām personām un Holšteinas asociācijas biedru kopsapulcē informēja biedrus par aktualitātēm piena nozarē un ciltsdarbā. 2020. gadā tika organizēta ikgadējā Holšteinas šķirnes dzīvnieku izstāde.

Tāpat kā 2019. gadā, arī 2020. gadā ir samazinājies pārraudzībā un snieguma pārbaudē esošo govju skaits, tomēr tas joprojām ir liels – 86 % no visām slaucamajām govīm. 2020. gadā salīdzinājumā ar

2019. gadu ir palielinājusies gan pārraudzībā esošo govju produktivitāte, gan izslaukums (par 323 kg jeb 4 %). (Sk. 2.2. tab.)

2.2. tabula

Govju ganāmpulku kvalitāte

Rādītāji	2018.	2019.	2020.
Govju skaits pārraudzībā, tūkst.	123,5	120,3	117,6
Vidējais izslaukums no govīm kg/gadā*	6614	6891	7163
Vidējais izslaukums no govīm pārraudzībā kg/gadā	7580	7847	8170
Piena tauki govīm pārraudzībā %	4,07	4,08	4,06
Piena olbaltums govīm pārraudzībā %	3,32	3,38	3,37

Avots: LDC, * Oficiālās statistikas portāls

Pārraudzības un snieguma pārbaudes rezultāti liecina, ka vislielākais izslaukums ir Holšteinas šķirnes govīm, tomēr šīs šķirnes govīm salīdzinājumā ar citu šķirņu govīm ir zemāks piena tauku procents (sk. 2.3. tab.).

2.3. tabula

Pārraudzībā esošo dažādo šķirņu govju produktivitāte standartlaktācijā

Rādītājs	Slēgto laktāciju skaits			Izslaukums no govīm, kg gadā			Piena olbaltumvielas, %			Piena tauki, %		
	2018.	2019.	2020.	2018.	2019.	2020.	2018.	2019.	2020.	2018.	2019.	2020.
Govju šķirne/gads												
Latvijas brūnā	22 948	19 328	16 554	6609	6580	6814	3,36	3,33	3,38	4,34	4,28	4,28
Holšteinas melnraibā	45 283	11 555	12 034	8542	9810	10217	3,24	3,3	3,34	3,94	3,86	3,83
Angleras	317	228	180	6798	6656	7227	3,35	3,3	3,41	4,37	4,39	4,41
Dānijas sarkanā	2093	1769	1687	6898	7067	7283	3,39	3,39	3,42	4,41	4,35	4,35
Zviedrijas sarkanraibā	527	423	379	6790	6729	7096	3,36	3,34	3,37	4,45	4,47	4,47
Holšteinas sarkanraibā	11 220	528	481	7351	8754	9113	3,34	3,31	3,49	4,22	4,13	4,02
Latvijas zilā	292	258	260	5202	5242	5282	3,35	3,34	3,39	4,26	4,33	4,38

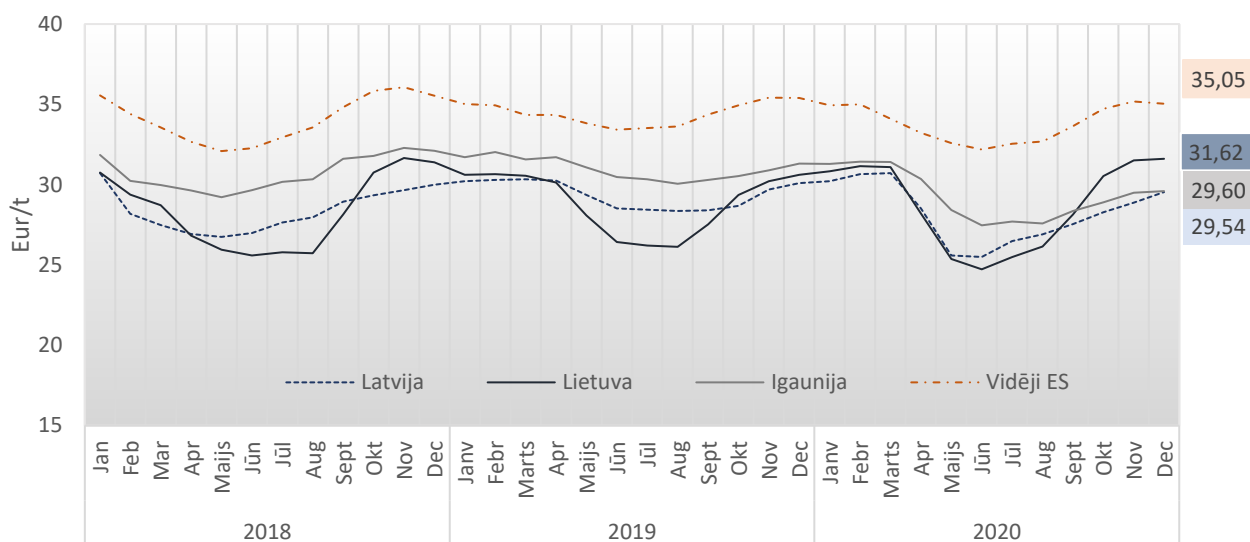
Avots: LDC

2020. gadā labākajā pārraudzības un snieguma pārbaudes ganāmpulkā vidēji no govīm slaukts vairāk par 15 300 kg piena, vēl četros ganāmpulkos vidējais izslaukums no govīm pārsniedzis 14 000 kg, bet sešos ganāmpulkos slaukts virs 13 000 kg piena. Labākās sarkano šķirņu govīm izslaukums bija 15 309 kg laktācijā, bet labākās Holšteinas šķirnes govīm ražība – 22 764 kg.

Cenas

Pārskata periodā no 2018. līdz 2020. gadam piena iepirkuma cena Latvijā un arī pārējās ES dalībvalstīs attīstījās kopumā atbilstoši ražošanas sezonālajam cikliskumam ar kāpumu rudens un ziemas mēnešos un samazinājumu pavasarī un vasarā (sk. 2.3. att.). Taču 2020. gadā Covid-19 pandēmijas ietekmes dēļ cena sāka samazināties agrāk un straujāk, nekā raksturīgi sezonālībai. Pēc Eiropas Komisijas datiem, laikā no 2020. gada marta līdz jūnijam cena pazeminājās par 17 %, sasniedzot zemāko punktu pārskata periodā (25,50 EUR/100 kg). Savukārt augstākais punkts pārskata periodā piena iepirkuma cenai Latvijā bija 2018. gada janvārī (30,72 EUR/100 kg). Pārskata perioda beigās 2020. gada decembrī piena iepirkuma cena Latvijā salīdzinājumā ar pārskata perioda sākumu 2018. gada janvārī bija pazeminājusies par 4 %.

Eiropas Savienības vidējā svaigpiena iepirkuma cena pārskata perioda beigās 2020. gada decembrī salīdzinājumā ar pārskata perioda sākumu 2018. gada janvārī bija pazeminājusies par 1 %.

2.3. attēls. Piena un to produktu iepirkuma cena Latvijā

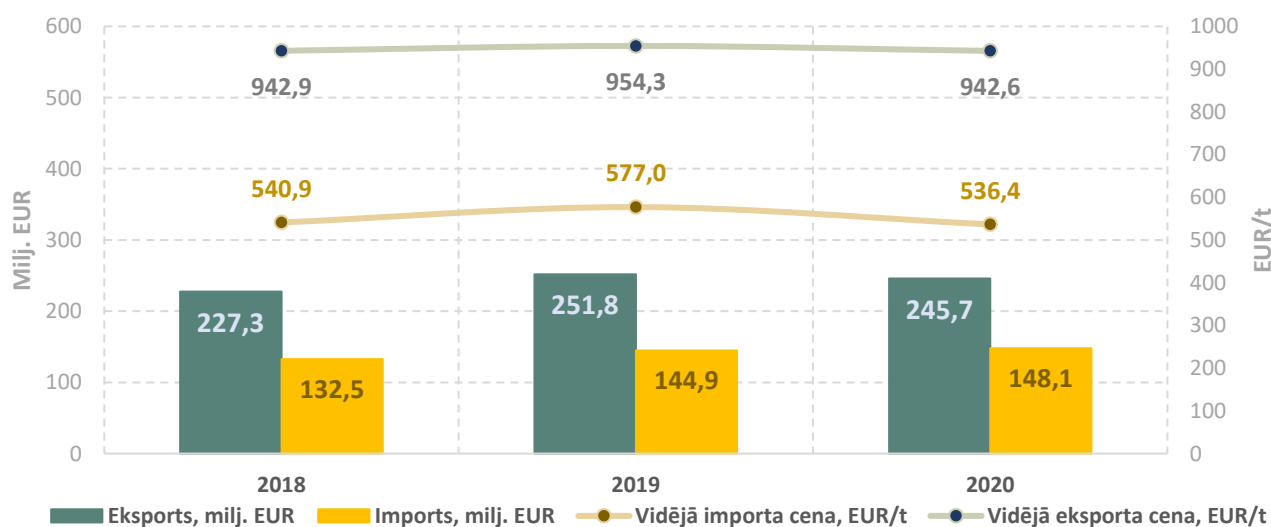
Avots: Eiropas Komisija

Pēc Oficiālās statistikas portāla datiem, vidējā piena iepirkuma cena Latvijā 2020. gadā bija 280,93 EUR/t jeb par 4,3 % zemāka nekā 2019. gadā un par 0,9 % zemāka nekā 2018. gadā. Piena iepirkums 2020. gadā Latvijā sasniedza 791 tūkst. tonnu – par 0,8 % vairāk nekā 2019. gadā un par 1,3 % vairāk nekā 2018. gadā.

Ārējā tirdzniecība

Latvijas ārējā tirdzniecībā ar pienu un tā produktiem laikposmā no 2018. līdz 2020. gadam bija vērojams ikgadējs importa kāpums, bet eksports palielinājās tikai 2019. gadā (sk. 2.4. att.). 2020. gadā eksporta samazinājums saistāms ar Covid-19 pandēmijas ietekmi, samazinoties pieprasījumam pēc piena produktiem ārējos tirgos. Vienlaikus pārskata periodā kopumā (t.i., 2020. gadā salīdzinājumā ar 2018. gadu) Latvijas piena un piena produktu eksporta vērtība palielinājās par 8 %, bet importa vērtība – par 12 %. 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu eksporta vērtība ir samazinājusies par 2 %, bet importa vērtība par 2 % palielinājusies.

Pārskata periodā no 2018. gada līdz 2020. gadam par 1 % pazeminājusies piena un piena produktu eksporta vidējā cena, bet importa vidējā cena saglabājusies nemainīga. Savukārt 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu eksporta vidējā cena samazinājusies par 7 %.

2.4. attēls. Piena un piena produktu eksports un imports Latvijā

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

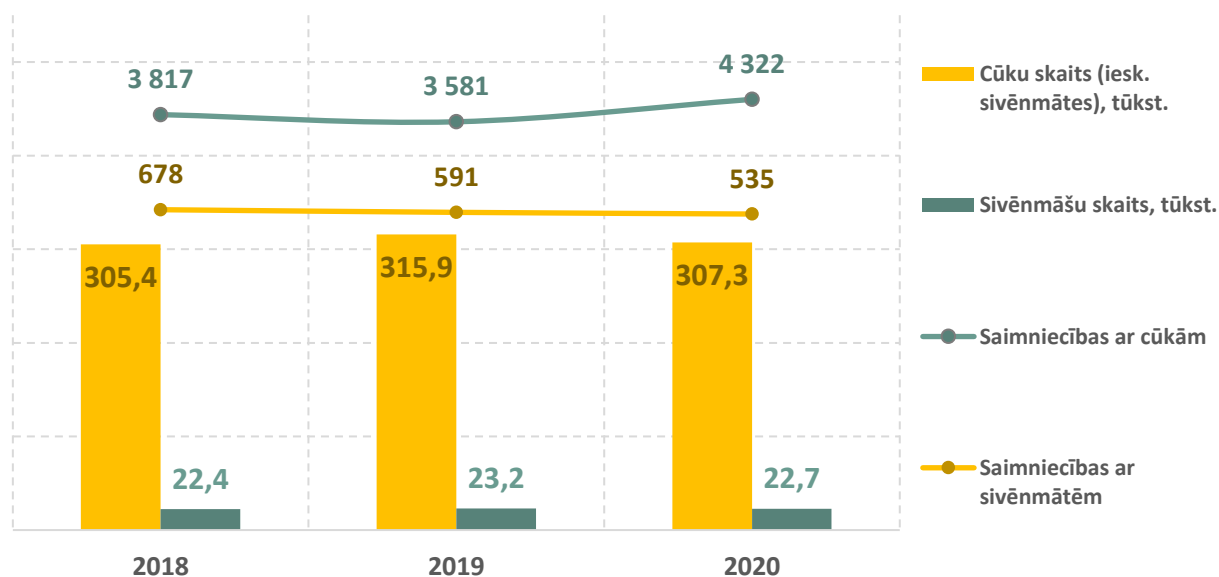

Lielākā daļa Latvijas piena produktu tiek eksportēti uz pārējām ES dalībvalstīm (89 % 2020. gadā). Tāpat piens un tā produkti gandrīz pilnībā tiek importēti no citām ES dalībvalstīm, 2020. gadā importam no ES sasniedzot 99,9 % īpatsvaru. Lielāko īpatsvaru piena un to produktu eksportā veido piens un krējums. 2020. gadā piena un krējuma kopējais eksports no Latvijas sasniedza 373,16 tūkst. tonnu un 117,5 milj. EUR vērtību jeb 48 % no kopējās Latvijas piena un piena produktu eksporta vērtības. Piena un krējuma eksports no Latvijas pārskata periodā no 2018. līdz 2020. gadam ir pieaudzis par 8 % apjoma izteiksmē un par 7 % vērtības izteiksmē. Tradicionāli otra svarīgākā piena produktu eksporta grupa ir siers un biezpiens – to eksports sasniedza 29,21 tūkst. tonnu pēc apjoma un 92,64 milj. EUR pēc vērtības, 2020. gadā veidojot 38 % no Latvijas piena produktu kopējās eksporta vērtības. Siera un biezpiena eksportu no Latvijas pārskata periodā izdevies kāpināt par 11 % gan vērtības, gan apjoma izteiksmē. Vēl pārskata periodā ir palielinājies sūkalu (par 40 % apjomā un par 57 % vērtībā) un raudzēto piena produktu (par 1 % apjomā un par 19 % vērtībā) eksports. Sviesta eksports pārskata periodā par 14 % palielinājās apjoma izteiksmē, bet vērtības izteiksmē samazinājās par 16 %. Savukārt gan pēc vērtības (par 32 %), gan pēc apjoma (par 54 %) pārskata periodā ievērojami samazinājās sauso piena produktu eksports.

Piena un to produktu importā nozīmīgākā produktu grupa ir siers un biezpiens ar 16,90 tūkst. tonnu lielu apjomu un 59,54 milj. EUR vērtību 2020. gadā – tie bija 40 % no kopējās piena un piena produktu importa vērtības Latvijā. Siera un biezpiena imports Latvijā pārskata periodā palielinājās par 9 % vērtības izteiksmē, bet apjoma izteiksmē samazinājās par 2%. Pēc vērtības otras lielākās piena produktu importa grupas – piena un krējuma – imports 2020. gadā sasniedza 107,33 tūkst. tonnu pēc apjoma un 43,47 milj. EUR pēc vērtības, veidojot 29 % no kopējās piena un piena produktu importa vērtības Latvijā. Piena un krējuma imports Latvijā pārskata periodā vērtības izteiksmē palielinājās par 25 %, bet apjoma izteiksmē – par 7 %. Sviesta imports pārskata periodā ir piedzīvojis kāpumu par 16 % pēc apjoma, saglabājoties nemainīgai importa vērtībai. Pārskata periodā arī sūkalu imports ir palielinājies par 17 % vērtības izteiksmē un sarucis par 16 % apjoma izteiksmē, savukārt raudzēto piena produktu importa vērtība palielinājās tikai par 1 %, bet tā apjoms par 4 % samazinājās. Sauso piena produktu imports pārskata periodā pakāpās par 17 % pēc vērtības un par 21 % pēc apjoma.

2.3. Cūkgaļas ražošana

Salīdzinot 2020. gada cūkkopības nozares datus ar 2019. gada datiem, jāsecina, kopējais cūku skaits ir samazinājies par 2,7 %, bet cūku saimniecību skaits – par 0,6 % (sk. 2.5. att.).

2.5. attēls. Cūku un saimniecību kopējais skaits

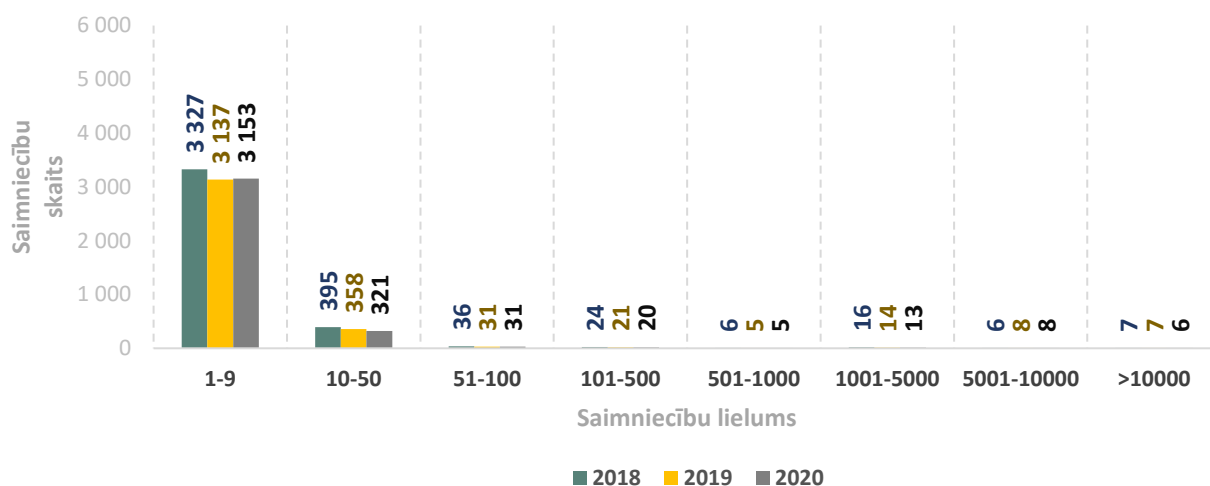
* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Analizējot 2020. gada datus un salīdzinot tos ar 2019. gada datiem, cūku saimniecību un cūku skaita kāpums ir vērojams saimniecību grupā ar 1 līdz 9 cūkām, palielinoties gan saimniecību (par 0,5%), gan cūku skaitam (par 0,6%). Savukārt to saimniecību grupā, kurās tiek turēts no 5001 līdz 10 000 cūkām, saimniecību skaits palicis nemainīgs, bet cūku skaits pieaudzis par 2%.

Pārējās saimniecību grupās ir vērojama gan cūku saimniecību, gan cūku skaita samazināšanās. Vismazākais saimniecību skaita un cūku skaita samazinājums ir to saimniecību grupā, kurās tiek turētas 51–100 cūku: šajā grupā saimniecību skaits palicis nemainīgs, bet cūku skaits ir samazinājies par 3,2%.

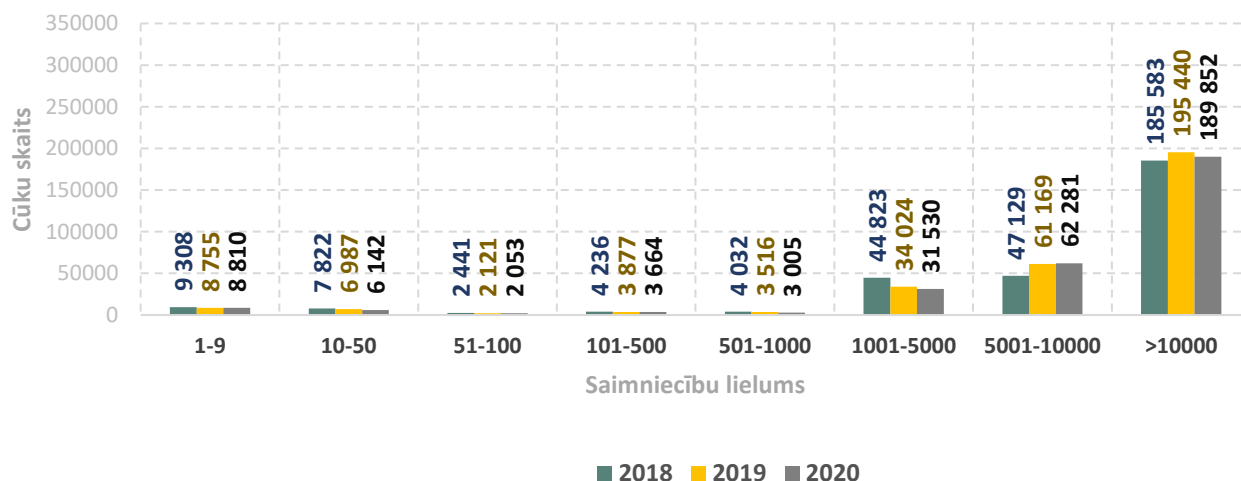
Vislielākais cūku skaita samazinājums – 14% – ir saimniecību grupā ar 501 līdz 1000 cūkām, bet pašu saimniecību skaits ir palicis nemainīgs, savukārt saimniecību grupā ar 10–50 cūkām saimniecību skaits ir samazinājies par 10%, bet cūku skaits – par 12%. Līdzīgs saimniecību un cūku skaita samazinājums (7%) ir vērojams arī to saimniecību grupā, kurās tiek turēts no 1001 līdz 5000 cūkām (sk. 2.6. un 2.7. att.).

2.6. attēls. Saimniecību sadalījums pēc cūku skaita pa grupām

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

2.7. attēls. Cūku skaits dažāda lieluma saimniecībās

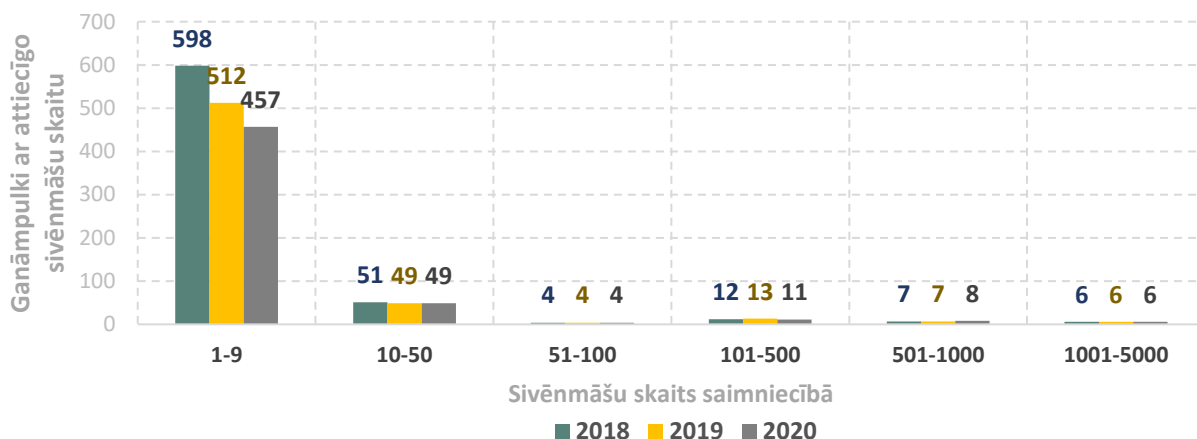
* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Analizējot 2020. gada datus par sivēnmāšu saimniecību grupām un salīdzinot tos ar 2019. gadu, ir vērojama gan saimniecību (par 9%), gan sivēnmāšu skaita samazināšanās (par 2,3%).

Positīva tendence ir vērojama tikai saimniecību grupā ar 501 līdz 1000 cūkām, sivēnmāšu skaitam palienoties par 6 % un pašu saimniecību skaitam – par 14 %.

Saimniecību skaits nav mainījies, necīgi samazinoties arī sivēnmāšu skaitam saimniecību grupā ar 10–50 sivēnmātēm (– 0,4 %) un 1001–5000 sivēnmātēm (0,6 %). Savukārt visvairāk gan saimniecību (– 10 %), gan sivēnmāšu (– 11 %) skaits sarucis saimniecību grupā ar 1–9 sivēnmātēm un saimniecību grupā ar 101–500 sivēnmātēm (par 15 % mazāk saimniecību un par 19 % mazāk sivēnmāšu). Nav mainījies to saimniecību skaits, kurās tiek turēts 51 līdz 100 sivēnmāšu, lai gan pašu sivēnmāšu skaits tajās ir samazinājies par 12 % (sk. 2.8. att.).

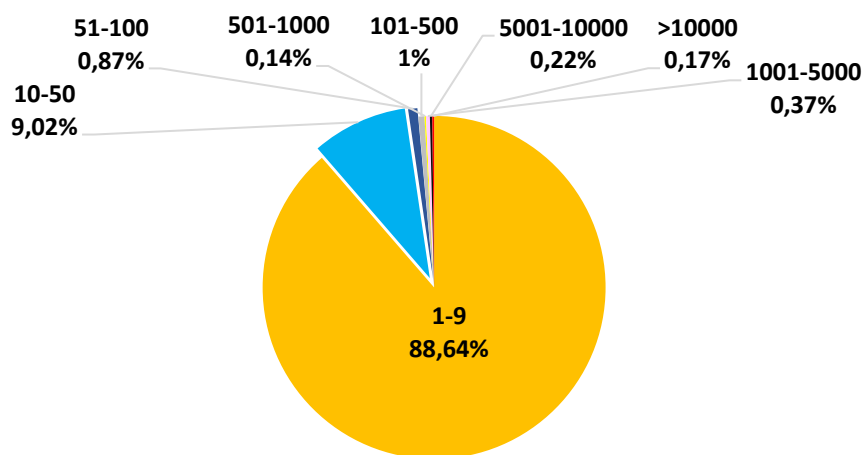

2.8. attēls. Saimniecību sadalījums pēc sivēnmāšu skaita grupās

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

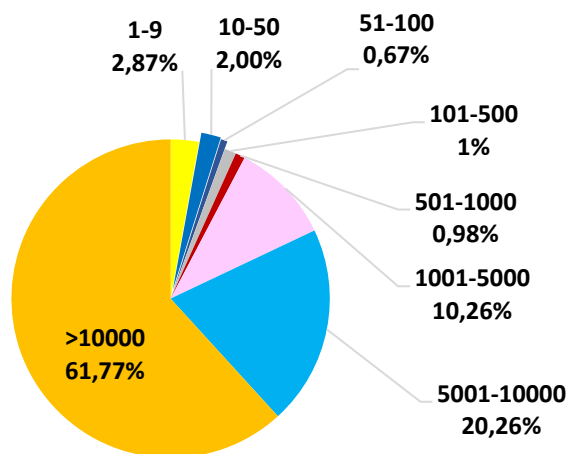
Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem arī 2020. gadā cūkkopības nozarē nav notikušas būtiskas strukturālās pārmaiņas saimniecību grupās. Lielāko saimniecību daļu joprojām veido mazās saimniecības ar cūku skaitu no 1 līdz 100 – 98,8 %, un ir tikai 1,2 % lielo saimniecību, kurās tiek turēta ne mazāk kā 101 cūka, taču tieši šajās lielajās saimniecībās tiek audzēts visvairāk cūku – 94,5 %, bet mazajās saimniecībās ar 1–100 cūkām tiek audzēti tikai 5,5 % cūku (sk. 2.9. un 2.10. att.).

2.9. attēls. Saimniecību īpatsvars ar atbilstošu cūku skaitu 2020. gadā

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

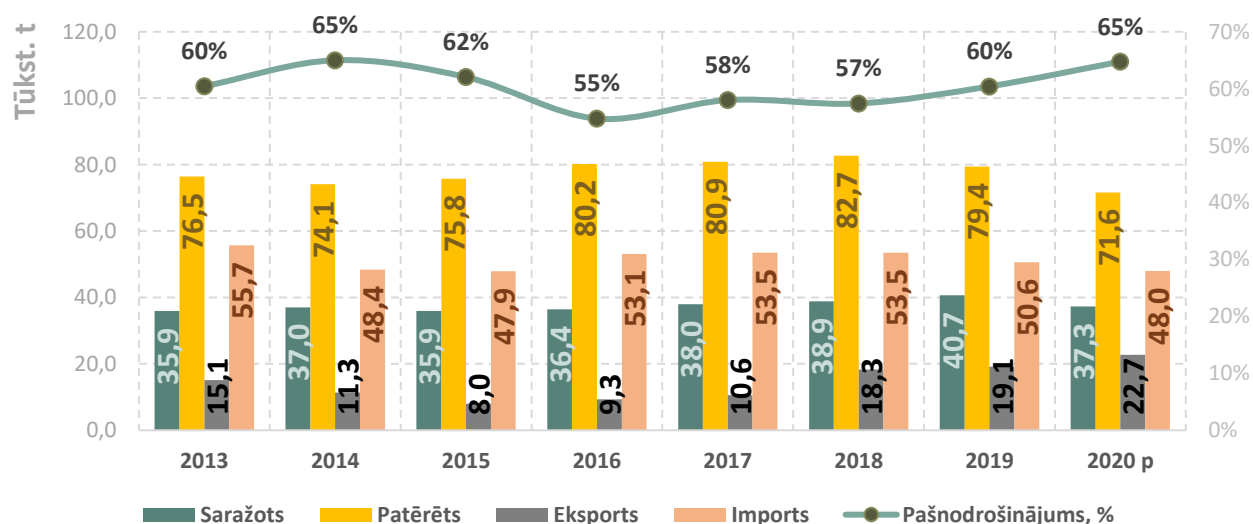

2.10. attēls. Cūku īpatsvars atbilstošā lieluma saimniecībās 2020. gadā

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu cūkgaļas un tās produktu ražošanas apjoms ir samazinājies par 8,4 %, bet patēriņš – par 9,8 %, cūkgaļas eksportam palielinoties par 18,8 %, bet importam samazinoties par 5,1 %. Pašnodrošinājums ar cūkgaļu un tās produktiem 2020. gadā palielinājās par četriem procentpunktiem (sk. 2.11. att.).

p – prognoze

2.11. attēls. Cūkgaļas un tās produktu ražošanas un patēriņa bilance

Avots: LAD

Ciltsdarbs

Latvijā ciltsdarba pasākumus cūkkopības nozarē koordinē divas atzītas šķirnes cūku audzētāju organizācijas SIA “Cūku ciltsdarba centrs” un SIA “Agrosels”. Abām organizācijām ir izveidojusies laba savstarpējā sadarbība, tās īsteno Latvijā audzēto šķirnes un krustojuma cūku audzēšanas programmas, kā arī sniedz ciltsdarba pakalpojumus šķirnes cūku audzētājiem. SIA “Cūku ciltsdarba centrs” kārtu un uztur cūku pārraudzības un snieguma pārbaudes informācijas datubāzi, kārtu cūku ciltsgrāmatu un krustojuma vaislas cūku reģistru, kā arī īsteno Latvijas baltās cūku šķirnes saglabāšanas programmu.

Cūku audzēšanas programmas īstenošanas mērķis ir maksimāli izmantot dzīvnieku potenciālo ražotspēju, uzlabot cūku pamatpopulāciju ekonomiski nozīmīgās īpašības un izaudzēt kvalitatīvu vaislas materiālu. Selekcijas darbs cūkkopībā ir ļoti nozīmīgs, jo kvalitatīvāki vaislas dzīvnieki ļauj palielināt cūkkopības saimniecību efektivitāti, samazinoties ražošanas izmaksām. Audzēšanas

programmā izvirzīto mērķu sasniegšanās un uzdevumu īstenošanā ik gadu ir vērojama pozitīva tendence. Latvijā pārsvarā tiek audzētas Landrases un Jorkšīras šķirnes cūkas un krustojuma cūkas, mazākā daudzumā – Pjetrenas un Djurokas šķirnes cūkas. 2020. gadā šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecības statusu ieguva deviņas cūku audzētāju saimniecības, savukārt pārraudzībā bija 64 saimniecības ar 22 445 sivēnmātēm.

Pēc pārraudzības un snieguma pārbaudes datiem, 2020. gadā sivēnmāšu vidējie auglības rādītāji bija līdzīgi: Landrases šķirnei – 12,2, Jorkšīras šķirnei – 11,8 un Pjetrenas šķirnei – 12,1 sivēns metienā. Ja salīdzina vidējos sivēnmāšu auglības rādītājus ar iepriekšējo gadu, Landrases šķirnes cūkām tie ir nemainīgi – 12,2, Jorkšīras šķirnes cūkām nedaudz pazeminājušies – 0,5, bet Pjetrenas šķirnes cūkām palielinājušies par 1.

Gadā iegūto sivēnu vidējais skaits Landrases šķirnes cūkām ir 25,2, bet Jorkšīras šķirnes cūkām – 26,1, un tas ir zemāks rādītājs salīdzinājumā ar 2019. gadu. Savukārt no Pjetrenas šķirnes cūkām gadā iegūto sivēnu vidējais skaits ir palielinājies līdz 19,7.

Pēc 2020. gada jauncūku testa rezultātiem, Landrases šķirnes jauncūkas 100 kg dzīvmasu sasniedz 165 dienās, to speķa biezums ir 8 mm, liesās gaļas īpatsvars ķermenī – 62,4 % un dzīvmasas pieaugums testā – 848 g diennaktī. Jorkšīras šķirnes jauncūkas 100 kg dzīvmasu sasniedz 174 dienās, to speķa biezums ir 7,9 mm, liesās gaļas īpatsvars kautķermeņos – 63,1 % un dzīvmasas pieaugums testā ir 783 g diennaktī. Pjetrenas šķirnes jauncūkas 100 kg dzīvmasu sasniedz 174 dienās, to speķa biezums ir 11,6 mm, liesās gaļas īpatsvars ķermenī – 62 % un dzīvmasas pieaugums testā ir 668 g diennaktī. Salīdzinājumā ar 2019. gadu Jorkšīras un Landrases jauncūkām 2020. gadā rādītāji attiecībā uz vecumu, kurā tās sasniedz 100 kg dzīvmasu, nav mainījušies, savukārt Pjetrenas šķirnes jauncūkām to dienu skaits, kurās tās sasniedz 100 kg dzīvmasu, ir palielinājies. 2020. gadā testētajām Landrases šķirnes jauncūkām liesās gaļas īpatsvara pieaugums kautķermeņī ir palielinājies par 0,4 %, bet Jorkšīras un Pjetrenas šķirnes cūkām palicis tādā pašā līmenī kā iepriekšējā gadā. Salīdzinājumā ar 2019. gadu Jorkšīras un Landrases šķirnes jauncūkām dzīvmasas pieaugums diennaktī testa laikā ir palielinājies – attiecīgi par 20 un 10 gramiem, bet Pjetrenas šķirnes jauncūkām samazinājies par 61 gramu (sk. 2.4. tab.).

2.4. tabula

Latvijā audzēto Landrases un Jorkšīras šķirnes cūku kvalitātes rādītāji

Cūku šķirne	Sivēnmāšu auglība, sivēnu skaits metienā		Gadā iegūto sivēnu skaits no sivēnmātes		Jauncūku vecums dienās, tām sasniedzot 100 kg		Jauncūku speķa biezums, mm		Jauncūku liesās gaļas iznākums,%		Jauncūku diennakts pieaugums (dzīvmasas pieaugums testa laikā), g	
	2019.	2020.	2019.	2020.	2019.	2020.	2019.	2020.	2019.	2020.	2019.	2020.
Gads	2019.	2020.	2019.	2020.	2019.	2020.	2019.	2020.	2019.	2020.	2019.	2020.
Landrases	12,2	12,2	26,6	25,2	165,6	165	8,1	8	62	62,4	824	848
Jorkšīras	12,3	11,8	27,2	26,1	174,1	174	7,9	7,9	63,1	63,1	773	783

Avots: SIA "Cūku ciltsdarba centrs"

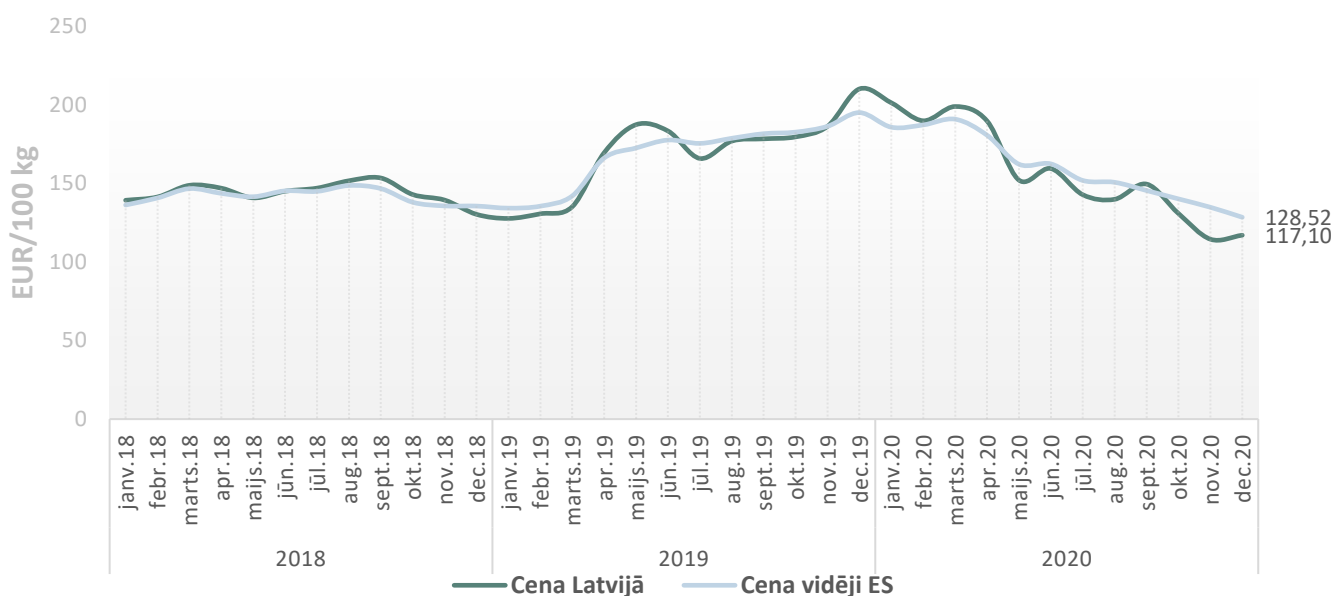
Abas šķirnes cūku audzētāju organizācijas Latvijā īstenojamās cūku audzēšanas programmās ir izvirzījušas trīs galvenos uzdevumus – kāpināt sivēnmāšu reprodukcijas spēju, uzlabot cūku ātraudzību un uzlabot kautķermeņu audu sastāvu. Izvērtējot 2020. gadā paveikto, ir vērojama pozitīva tendence audzēšanas programmā izvirzīto mērķu sasniegšanās un uzdevumu īstenošanā. Darbs ir jāturpina pie prognozēto rādītāju uzlabošanas un noturēšanas sasniegtajā līmenī.

2020. gadā iepriekšminēto organizāciju speciālisti piedalījās starptautiskās cūku šķirnes audzētāju konferencē Polijā, kā arī projektā "Latvijas cūkkopības ilgtspējīga attīstība uz antibiotiku brīvas un bioloģiskās saimniekošanas pamatiem". Tika organizētas vairākas tiešsaistes tikšanās par iespējamo sadarbību ar Nīderlandes selekcijas organizāciju un Kurzemes Ciltsdarba un mākslīgās apsēklošanas staciju par operatīvo datu apmaiņu, kā arī sarīkota cūkkopības nozares profesionāļu diena – lekcijas par bioloģisko cūku ēdināšanu un ekonomiskajiem aspektiem.

Biedrība s organizēja cūku mākslīgās apsēklošanas kursus. SIA “Cūku ciltsdarba centrs” un SIA “Agrosels” piedalījās ikgadējā Eiropas cūku audzētāju un gaļas ražotāju asociācijas (EPSPA) attālināti rīkotajā konferencē un Latvijas cūku audzētāju asociācijas organizētajā pasākumā “Cūkkopības nozares profesionāļu diena”.

Cenas

Cūkgaļas iepirkuma cenu tendence laikposmā no 2018. līdz 2020. gadam kopumā bijusi svārstīga ar pakāpenisku cenas kāpumu 2019. gadā un Covid-19 pandēmijas ietekmēto straujo samazinājumu 2020. gada pavasarī. 2020. gadā cūkgaļas iepirkuma cena būtiski nokritās zem pašizmaksas līmeņa (t.i., zem 170 EUR/100 kg). Pēc ilgstoši zemu cūkgaļas cenu perioda 2019. gads iesākās ar cenas kāpumu, un šī tendence bija vērojama visu gadu, visstraujāko kāpumu pieredzot aprīlī, kad mēneša laikā cena pieauga par 24,5 %, bet decembrī tā sasniedza Latvijā līdz šim augstāko punktu – 210,24 EUR/100 kg. Savukārt zemākais cenu līmenis Latvijā tika pieredzēts 2020. gada novembrī – vien 114,6 EUR/100kg. Līdzīga cenas attīstības tendence bija vērojama visā ES.

2.12. attēls. Cūkgaļas iepirkuma cena Latvijā un pārējā ES, EUR/100 kg

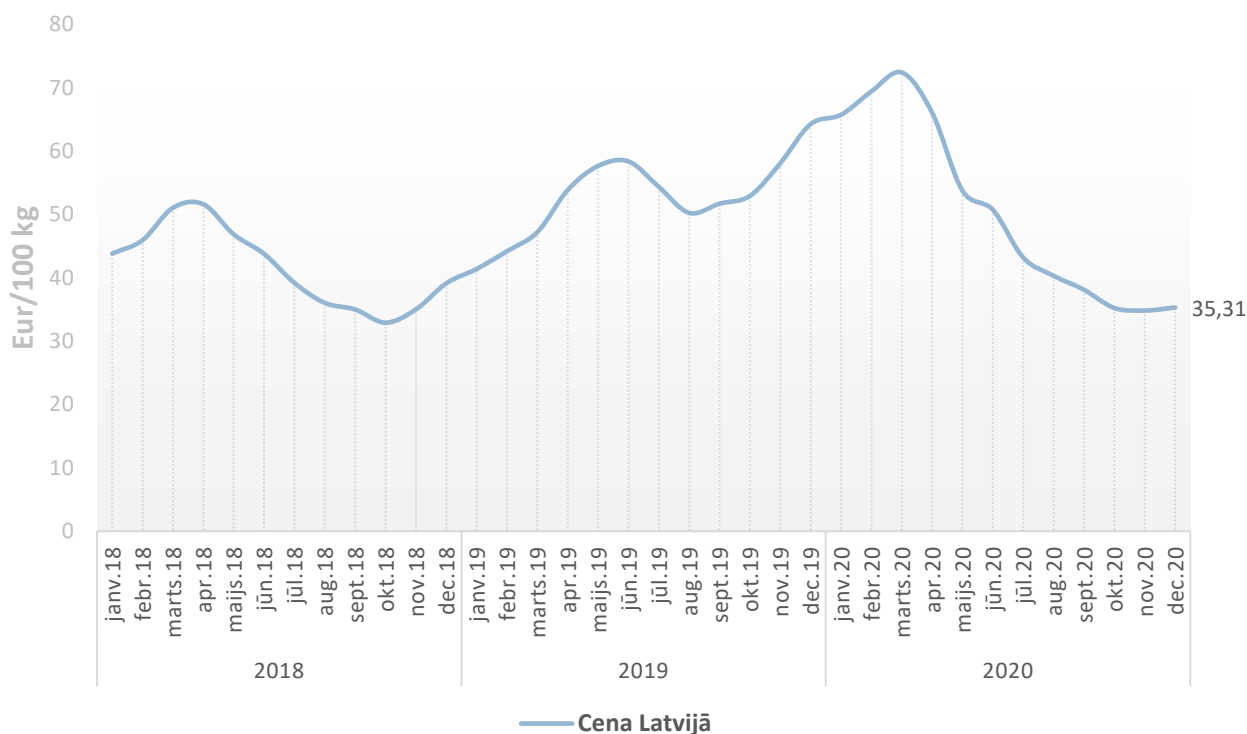
Avots: Eiropas Komisija

Cūkgaļas iepirkuma cena Latvijā pārskata periodā no 2018. gada janvāra līdz 2020. gada decembrim samazinājās par 16 %, bet 2020. gadā no janvāra līdz decembrim – pat par 42 %. Arī visā ES cūkgaļas iepirkuma cena no 2018. gada janvāra līdz 2020. gada decembrim samazinājās par 5,7 % un 2020. gadā no janvāra līdz decembrim – par 31 % (sk. 2.12. att.).

2018. gadā ES cūkgaļas tirgū izveidojās pārprodukcija, ko izraisīja gaļas ražošanas pieaugums un vienlaikus eksporta samazinājums uz Ķīnu – lielāko ES cūkgaļas eksporta galamērķi, tāpēc cenas samazinājās visā ES, tostarp Latvijā. Savukārt 2019. gadā, atjaunojoties importa pieprasījumam no Āzijas valstīm, īpaši Ķīnas, cūkgaļas cena būtiski palielinājās, tendencei saglabājoties līdz pat 2020. gada pirmajam ceturksnim, kad sākās Covid-19 pandēmija, strauji samazinot pieprasījumu tirgū un izraisot cenu kritumu. Turklāt 2020. gada pēdējā ceturksnī cenai vēl vairāk lika samazināties Āfrikas cūku mēra (ĀCM) uzliesmojums ES (Vācijā), kas radīja sarežģījumus ES cūkgaļas eksportā, izraisot iekšējā tirgus pārsātinājumu.

Pārskata periodā Latvijā cūkkopības nozari joprojām turpināja ietekmēt ĀCM izplatība.

Cūkgaļas cenas tendences liecina, ka ES ir bijusi svārstīga arī dzīvu sivēnu cena. 2018. gada otrajā ceturksnī tā piedzīvoja lejupslīdi, taču ar oktobri uzsāka augšupeju un turpināja palielināties gandrīz visu 2019. gadu, bet no 2020. gada otrā ceturksņa sākās nepārtraukts cenas kritums, kas turpinājās līdz gada pēdējiem mēnešiem.

2.13. attēls. Dzīvo sivēnu iepirkuma cena Latvijā, EUR/100 kg

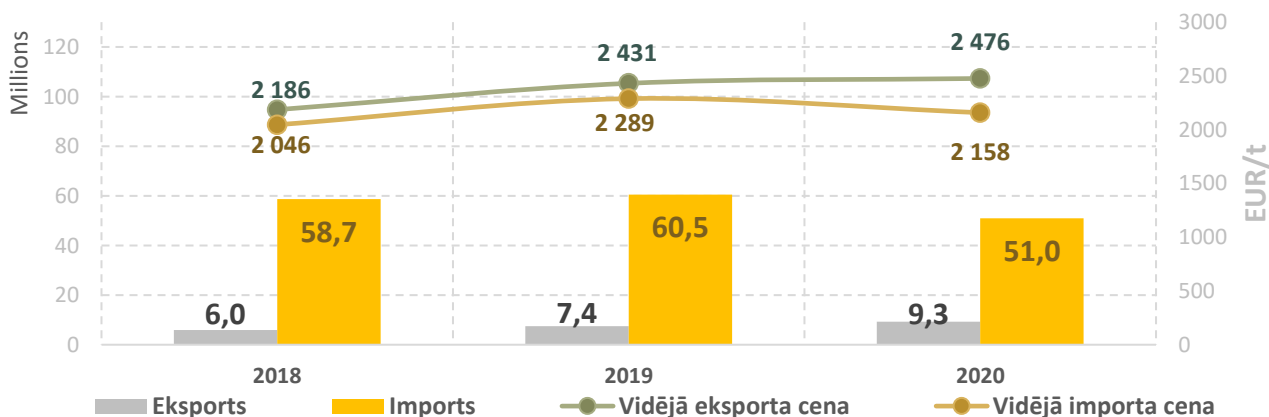
Avots: Eiropas Komisija

ES vidējā dzīvo sivēnu cena no 2018. gada janvāra līdz 2020. gada decembrim kopumā ir palielinājusies par 19,4 %, bet, ja 2020. gada janvāri salīdzina ar 2020. gada decembri, tad dzīvo sivēnu cena samazinājās par 46,3 % (sk. 2.13. att.). Latvijā sivēnu cena netiek reģistrēta.

Ārējā tirdzniecība

Latvija ir cūkgaļas neto importētāja un eksportē tikai nelielu gaļas daudzumu. Pēdējā gada laikā Latvijas cūkgaļas eksporta vērtība ir palielinājusies par 25,7 %, sasniedzot 9,3 milj. EUR. Salīdzinājumā ar 2018. gadu eksporta vērtība 2020. gadā ir palielinājusies par 55 %, bet 2019. gadā atšķirībā no 2018. gada tā ir palielinājusies par 23,3 %. Vidējā cūkgaļas eksporta cena pārskata periodā kopumā ir palielinājusies par 6 %, taču, ka salīdzina 2020. gadu ar 2019. gadu, tā ir samazinājusies par 5,7 %.

Pārskata periodā cūkgaļas importa vērtība ir samazinājusies par 13 %. Atšķirībā no 2018. gada importa vērtība 2019. gadā ir palielinājusies par 3 %, bet, ja salīdzina 2020. gadu ar 2019. gadu, importa vērtība ir samazinājusies par 15,7 % (sk. 2.14. att.).

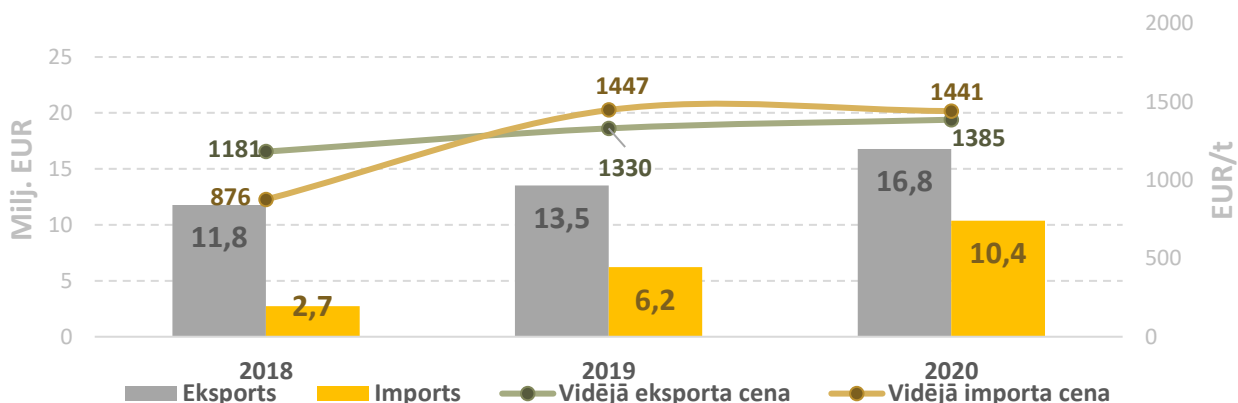
2.14. attēls. Svaigas, atdesētas un saldētas cūkgaļas eksports un imports Latvijā

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Gan 2019., gan 2020. gadā ir kāpuši dzīvo cūku eksporta rādītāji. Dzīvo cūku eksports ir svārstīgs jau kopš 2012. gada marta, kad Krievija noteica dzīvo cūku importa aizliegumu no ES dalībvalstīm, turklāt korekcijas ieviesa pasākumi pret ĀCM saistībā ar dzīvnieku pārvietošanas ierobežojumiem. Šie

apstākļi ir ierobežojuši Latvijas cūkaudzētāju eksporta iespējas. Salīdzinājumā ar 2019. gadu 2020. gadā dzīvu cūku eksporta vērtība ir palielinājusies par 24 %. Savukārt 2019. gadā salīdzinājumā ar 2018. gadu bija novērojums eksporta vērtības pieaugums par 14,4 % (sk. 2.15. att.).

Līdz ar eksporta vērtības kāpumu 2020. gadā ir palielinājusies dzīvu cūku vidējā eksporta cena kopumā par 64,4 % pārskata periodā un par 0,4 % samazinājusies salīdzinājumā ar 2019. gadu.

2.15. attēls. Dzīvu cūku eksports un imports

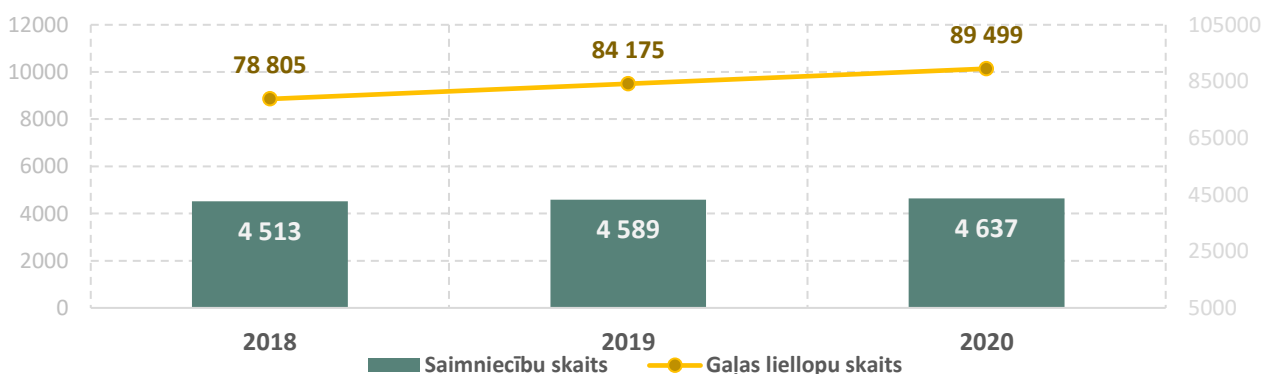
Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Dzīvu cūku importa vērtība pārskata periodā ir palielinājusies gandrīz četras reizes un pēdējā gada laikā – par 67,7 %. Cūkas lielākoties tiek importētas tikai kaušanai. Vidējā importa cena 2020. gadā ir palielinājusies par 4,2 % – tas ir 17,2 % liels pieaugums laikā no 2018. līdz 2020. gadam.

2.4. Liellopu gaļas ražošana

Pēc Lauksaimniecības datu centra datiem, dzīvnieku reģistrā 2020. gadā bija reģistrētas 17 163 saimniecības ar 398 993 liellopiem, kas ir par 0,9 % liellopu vairāk nekā 2019. gadā.

2020. gadā dzīvnieku reģistrā no kopējā liellopu skaita bija reģistrētas 4637 gaļas liellopu saimniecības ar 89 499 gaļas liellopiem (tīršķirnes un gaļas krustojumu liellopiem) – par 1,0 % saimniecību un 6,3 % liellopu vairāk nekā iepriekšējā gadā (sk. 2.16. att.).

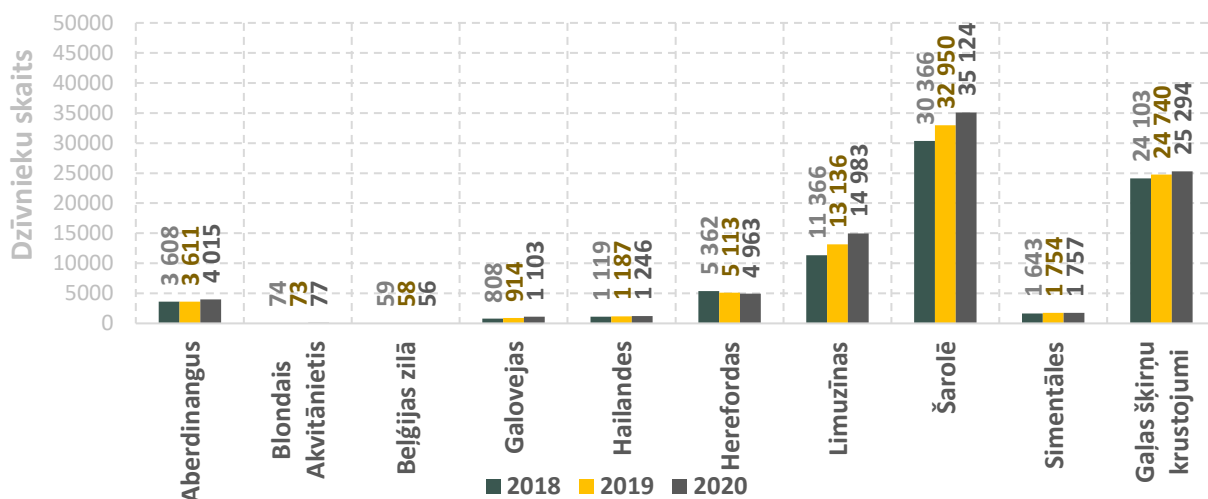
2.16. attēls. Gaļas liellopu saimniecību un dzīvnieku (tīršķirnes un gaļas krustojumu liellopu) skaits

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Ar katru gadu palielinās specializēto gaļas šķirnes – Šarolē un Limuzīnas – liellopu skaits, kā arī gaļas šķirņu krustojumu skaits. No piena-gaļas šķirņu liellopiem Latvijā visvairāk tiek audzēti Simentāles šķirnes liellopi (sk. 2.17. att.). Analizējot 2.17. attēla datus, var secināt, ka salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu 2020. gadā Latvijā visvairāk tika audzēti Šarolē šķirnes liellopi, kuru skaits palielinājies par 6,6 %, gaļas šķirņu krustojumi, kuru skaits palielinājies par 2,2 %, un Limuzīnas šķirnes liellopi, kuru skaits palielinājies par 14,0 %, bet Simentāles šķirnes liellopu skaits palielinājies par 0,2 %, savukārt Herefordas šķirnes liellopu skaits pēdējā gada laikā ir samazinājies par 2,9 %.

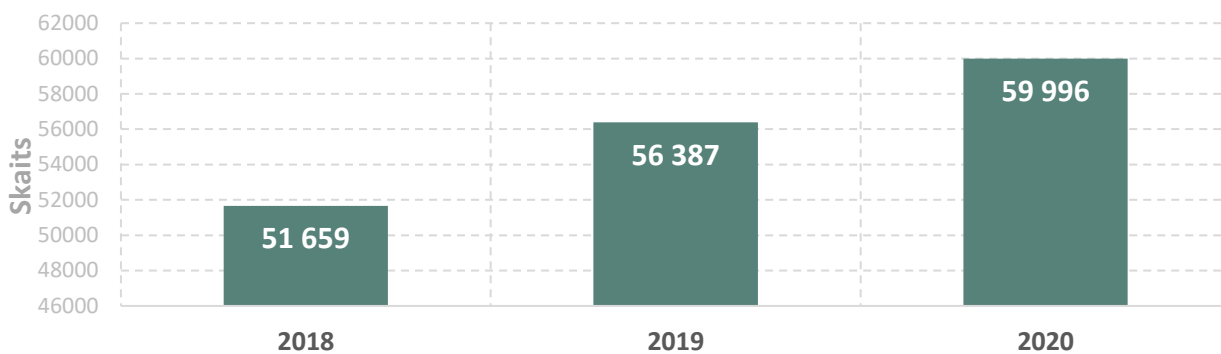

2.17. attēls. Gaļas liellopu skaita pārmaiņas pa šķirnēm

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Zīdītāgovju skaits katru gadu palielinās. 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu zīdītāgovju skaits ir palielinājies par 6,4 % (sk. 2.18. att.).

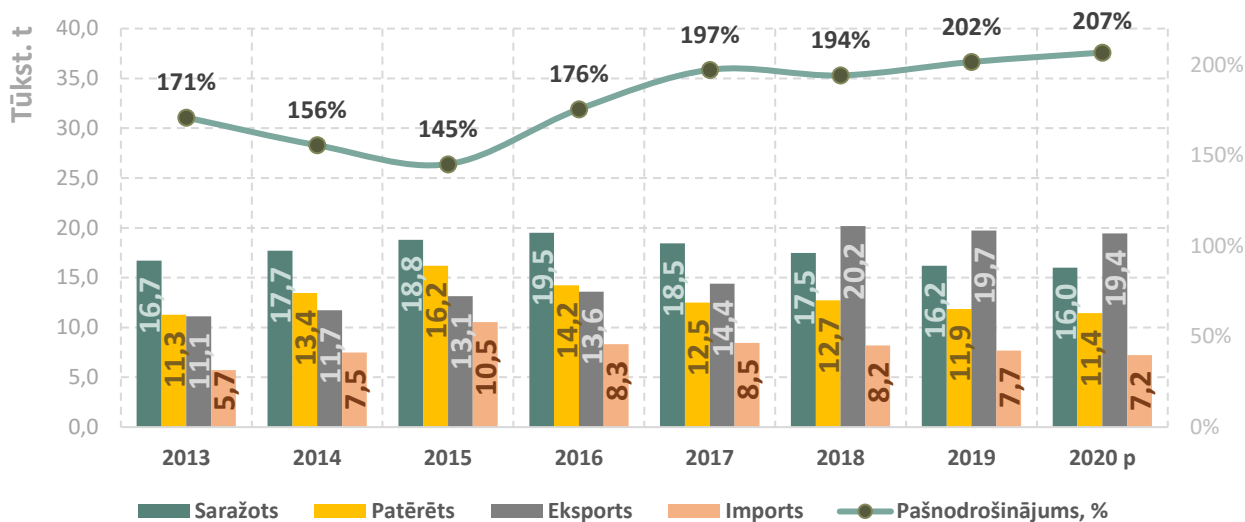
2.18. attēls. Zīdītāgovju skaits

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Iepriekšminētie dati liecina, ka Latvijā pakāpeniski kļūst vairāk saimniecību, kā arī tajās turēto gaļas šķirnes liellopu un zīdītāgovju. Tātad liellopu gaļas ražošanas nozare stabili attīstās.

2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu liellopu gaļas un tās produktu ražošanas apjoms ir samazinājies par 1,2 %, un tās produktu ražošanas apjoms ir samazinājies par 1,2 % un patēriņš – par 3,7 %. Tāpat ir krities liellopu gaļas eksports (par 1,5 %) un imports (par 6,5 %). Pašnodrošinājums ar liellopu gaļu un tās produktiem 2020. gadā palielinājās par pieciem procentpunktiem (sk. 2.19. att.).

p – prognoze

2.19. attēls. Liellopu gaļas un tās produktu ražošanas un patēriņa bilance 2013.–2020. gadā

Avots: LAD

Ciltsdarbs

Gaļas šķirņu liellopu ciltsdarbu valstī 2020. gadā koordinēja šķirnes dzīvnieku audzētāju SIA “Latvijas gaļas liellopu audzētāju asociācija” (turpmāk – LGLA) un SIA “Latvijas šķirnes dzīvnieku audzētāju savienība” (turpmāk – audzētāju savienība). Lai gaļas liellopu nozarē sasniegtu ciltsdarba mērķus, LGLA un audzētāju savienība īsteno Gaļas šķirņu liellopu audzēšanas programmu.

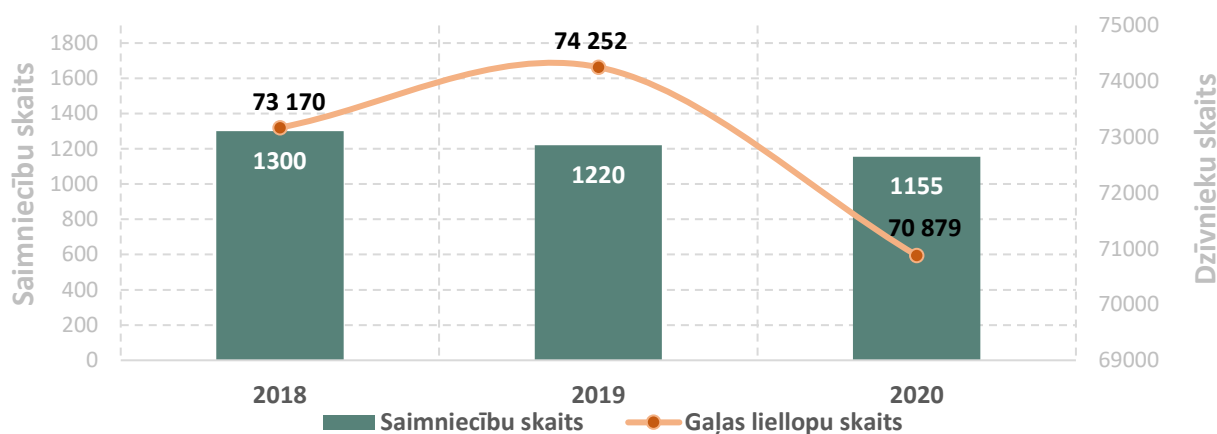
LGLA 2020. gadā sadarbojās ar 47 šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecībām un divām šķirnes dzīvnieku audzēšanas kandidātsaimniecībām. LGLA speciālisti 2020. gadā sagatavoja un izsniedza 382 zootehniskos sertifikātus un 102 izcelsmes apliecinājumus, sertificēja 691 vaislinieku un ciltsgrāmatā ierakstīja 1740 šķirnes dzīvnieku. LGLA pārstāvji 2020. gadā apmeklēja starptautisko gaļas šķirņu liellopu vaislinieku izsoli Vācijā, kurā tika atlasīti gan kvalitatīvi vaislas jaunbulļi, gan kvalitatīvas Limuzīnas un Šarolē šķirnes telītes ganāmpulku ģenētikas dažādošanai un kvalitātes uzlabošanai.

LGLA piedalījās Rāmavas lauksaimniecības un tehnikas izstādē 2020. gada rudenī (pavasara izstāde tika atcelta valstī izsludinātā ārkārtējā stāvokļa dēļ), demonstrējot Šarolē un Aberdinangus gaļas liellopu šķirnes. Sadarbībā ar Liellopu izsoļu namu un Gaļas liellopu audzēšanas biedrību tika noorganizēta trešā vaislas jaunbulļu izstāde, šoreiz tiešsaistē. Tika demonstrēti Šarolē, Simentāles, Aberdinangus un Limuzīnas šķirnes jaunbulļi. Sadarbībā ar Gaļas liellopu audzētāju biedrību un Zemnieku Saeimu tika organizēti tiešsaistes semināri par ciltsdarba sasniegumiem gaļas liellopu audzēšanas nozarē un aktualitātēm normatīvajā regulējumā.

Audzētāju savienība 2020. gadā sniedza ciltsdarba pakalpojumus 53 šķirnes dzīvnieku audzēšanas saimniecībām. Audzētāju savienības speciālisti 2020. gadā ciltsgrāmatā ierakstīja 2483 gaļas šķirnes dzīvniekus, sagatavoja un izsniedza 548 zootehniskos sertifikātus, kā arī izsniedza 111 dzīvnieku izcelsmes apliecinājumu un 740 vaislinieku izmantošanas sertifikātu. Audzētāju savienība noorganizēja arī seminārus gaļas šķirnes govju ekspertiem.

2020. gadā gaļas liellopu audzētāji turpināja sadarbību ar Šveices partneriem projektā “Baltic Grassland-Beef”, kas ir kopprojekts ar Lietuvas un Igaunijas gaļas liellopu audzētāju organizācijām un Šveices uzņēmumu “VIANCO”.

2020. gadā ar gaļas liellopu pārraudzību nodarbojās 1155 saimniecību (sk. 2.20. att.) – par 65 saimniecībām mazāk nekā 2019. gadā. Pārraudzībā esošās saimniecībās gaļas liellopu skaits 2020. gadā ir samazinājies par 4,5 % salīdzinājumā ar 2019. gadu.

2.20. attēls. Pārraudzībā esošo saimniecību un gaļas liellopu skaits

Avots: LDC

Analizējot 2.5. tabulā sniegtos pārraudzības datus, var secināt, ka 2020. gadā vislielākais dzimšanas svars no pārraudzībā esošajām gaļas liellopu šķirnēm bijis Šarolē (41,9 kg) un Limuzīnas (40,4 kg) šķirnes dzīvniekiem. Vislielākais atšķiršanas svars 2020. gadā salīdzinājumā ar pārējām šķirnēm ir Šarolē šķirnes dzīvniekiem (262,7 kg) un krustojumu dzīvniekiem (256,8 kg). Mazākais atšķiršanas vecums 2020. gadā salīdzinājumā ar pārējām šķirnēm ir blondajam akvitānietim (192 dienas) un Galovejas šķirnes dzīvniekiem (195 dienas).

2.5. tabula

Svēršanas rezultāti gaļas liellopu pārraudzības ganāmpulkos

Šķirne	Dzimšanas svars, kg			Atšķiršanas vecums, dienas			Atšķiršanas svars, kg (koriģētais)			Gada svars, kg (koriģētais)		
	2018.	2019.	2020.	2018.	2019.	2020.	2018	2019	2020	2018	2019	2020
Gads												
Aberdinangus	36,5	35,8	37,7	184	202	207	259,9	239,1	252,6	329,3	343,5	331,1
Beļģijas zilā	36,7	–	–	222	–	–	241,5	–	–	398,7	–	–
Blondais akvitānietis	41,0	42,7	37,0	227	224	192	310,0	188,5	242,8	404,3	387,7	333,5
Deksteras	26,8	–	–	231	–	–	125,8	–	–	–	–	–
Galovejas	29,8	30,7	31,6	206	213	195	185,1	164,4	192,9	291,6	255,2	230,2
Hailandes	27,6	26,5	28,3	206	206	209	182,0	166,0	187,2	255,1	225,4	237,3
Herefordas	38,6	38,4	39,0	212	208	200	249,8	246,3	246,1	333,7	331,1	327,0
Limuzīnas	39,3	39,4	40,4	206	199	198	247,6	259,4	251,3	343,2	346,1	344,0
Saleras	40,8	–	–	172	–	–	268,1	–	–	308,9	–	–
Simentāles	39,0	40,1	40,2	209	209	198	267,8	284,3	285,8	387,0	380,4	383,9
Šarolē	41,5	41,6	41,9	210	202	199	255,3	265,1	262,7	368,6	353,5	365,9
Tiroles pelēkā	39,1	39,3	40,2	207	198	196	250,9	260,8	254,8	345,2	350,5	343,7
Gaļas šķirņu krustojumi	36,4	36,5	39,7	205	199	197	253,8	259,8	256,8	339,1	338,3	344,6
Vidēji:	36,4	37,1	–	213	206	–	247,9	233,4	–	349,0	331,2	–

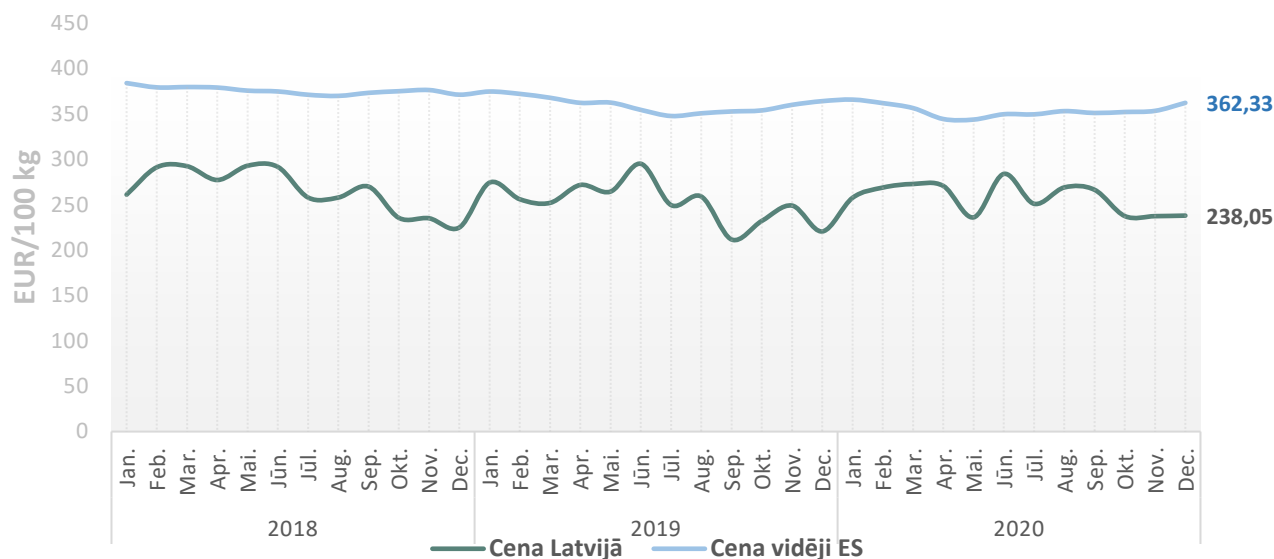
Avots: LDC

Kopumā var secināt, ka ciltsdarba pasākumi gaļas šķirņu liellopu ganāmpulkos ir bijuši veiksmīgi, jo uzlabojas pārraudzībā esošo dzīvnieku produktivitātes rādītāji.

Cenas

Liellopu gaļas iepirkuma cena Latvijā parasti ir zemāka nekā vidēji ES. Tas izskaidrojams ar specializācijas līmeni liellopu gaļas ražošanā – Latvijā tas ir ievērojami zemāks nekā ES kopumā. Taču cenu tendence Latvijā kopumā attīstījās tāpat kā cenas pārējā Eiropā. 2018. gada pirmajā pusgadā bija labs liellopu gaļas eksports un ražošana, un tas veicināja augstākas cenas, taču 2018. gada otrajā pusgadā, samazinoties pieprasījumam pēc liellopu gaļas, tās piedzīvoja lejupslīdi. 2019. gada pirmajā pusgadā cenas atkal sāka palielināties, jo ĀCM ietekmē bija vērojams neliels pieprasījuma pieaugums, taču otrajā pusgadā sekoja cenu kritiens: cenas liellopu gaļas kautuvēs samazinājās un bija grūtāk

realizēt jaunlopu gaļu. 2020. gada otrajā pusgadā nozari būtiski ietekmēja eksporta samazinājums uz ES un trešajām valstīm saistībā ar Covid-19. Vīrusa izplatības dēļ cenu svārstības 2020. gadā bija būtiskākas nekā citus gadus.

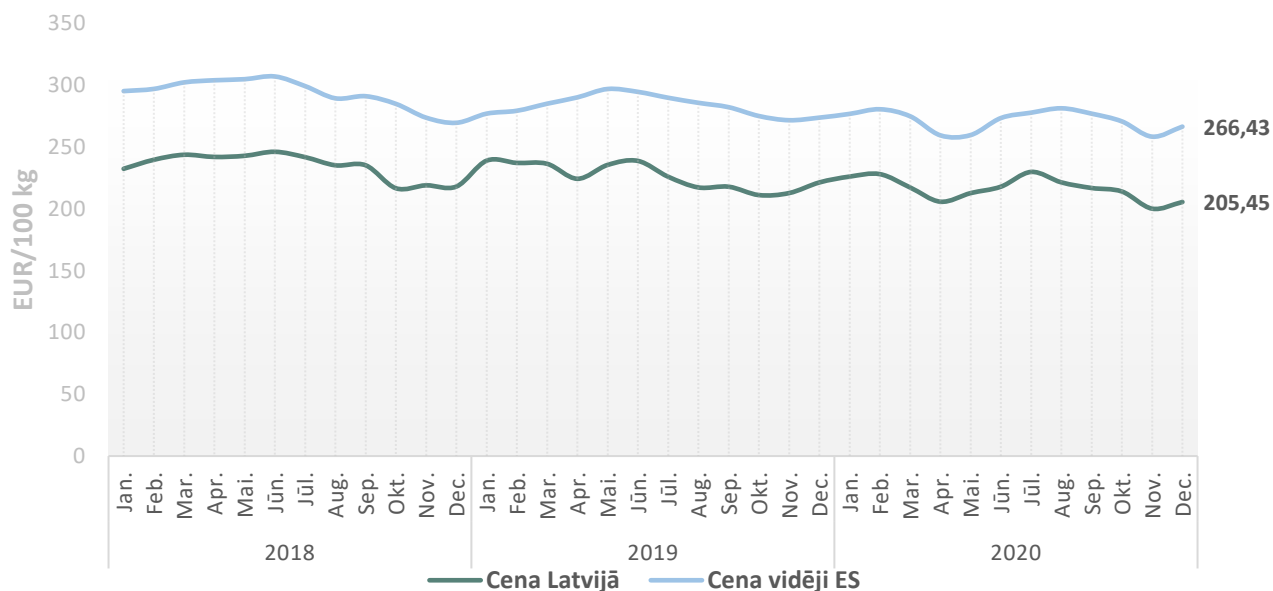

2.21. attēls. A kategorijas (buļļu) liemeņu iepirkuma cenas Latvijā un pārējā ES, EUR/100 kg

Avots: Eiropas Komisija

A kategorijas jeb buļļu liemeņu cena Latvijā pārskata periodā no 2018. gada janvāra līdz 2020. gada decembrim ir samazinājusies par 8,8 % un 2020. gadā no janvāra līdz decembrim – par 7,6 %. Savukārt ES vidējā buļļu liemeņu cena no 2018. gada janvāra līdz 2020. gada decembrim ir samazinājusies par 5,7 % un 2020. gadā no janvāra līdz decembrim – par 1 % (sk. 2.21. att.).

Arī D kategorijas jeb govju liemeņu cena Latvijā pārskata periodā no 2018. gada janvāra līdz 2020. gada decembrim ir samazinājusies par 11,6 % un 2020. gadā no janvāra līdz decembrim – par 9,7 %. Savukārt ES vidējā govju liemeņu cena no 2018. gada janvāra līdz 2020. gada decembrim ir samazinājusies par 9,1 % un 2020. gadā no janvāra līdz decembrim – par 3,7% (sk. 2.22. att.).

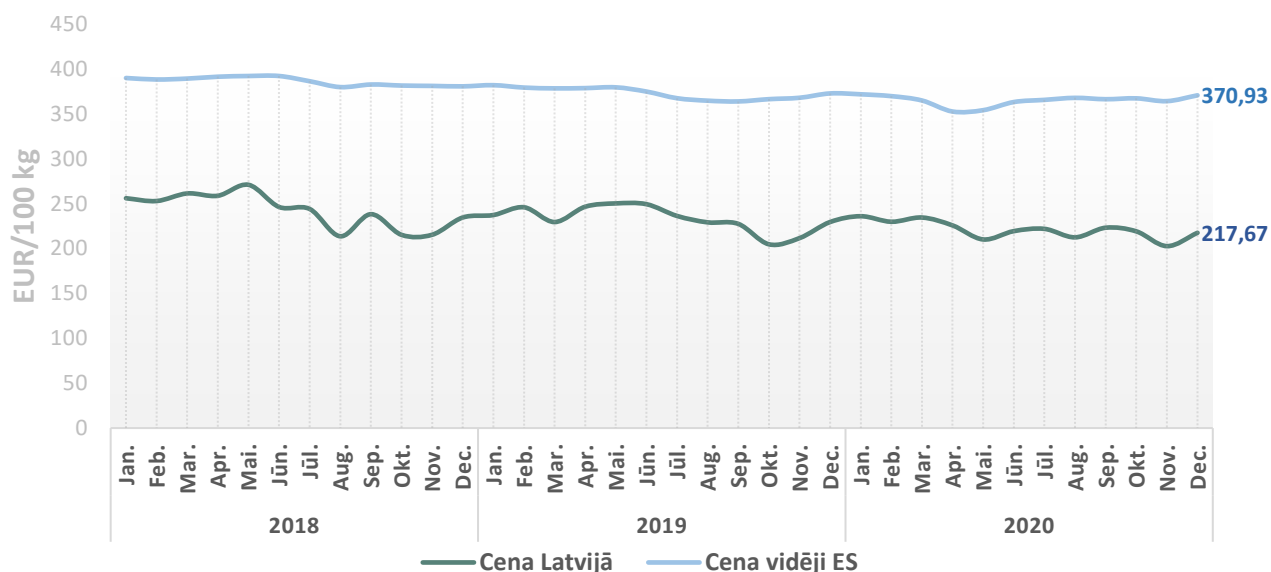

2.22. attēls. D kategorijas (govju) liemeņu iepirkuma cena Latvijā un pārējā ES, EUR/100 kg

Avots: Eiropas Komisija

Tāpat Latvijā pārskata periodā ir samazinājusies E kategorijas jeb telīšu liemeņu cena: no 2018. gada janvāra līdz 2020. gada decembrim par 15 % un 2020. gadā no janvāra līdz decembrim par 4,9 %. Savukārt ES vidējā telīšu liemeņu cena no 2018. gada janvāra līdz 2020. gada decembrim

kopumā bija samazinājusies par 7,8 % un 2020. gadā no janvāra līdz decembrim – par 0,3 % (sk. 2.23. att.).

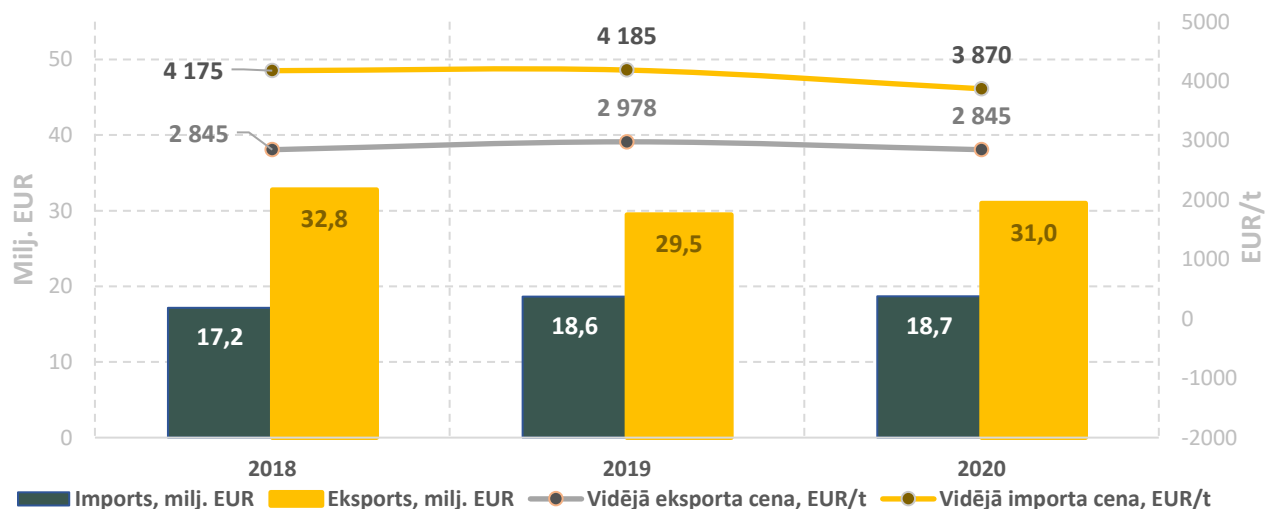

2.23. attēls. E kategorijas (telīšu) liemeņu iepirkuma cena Latvijā un pārējā ES, EUR/100 kg

Avots: Eiropas Komisija

Ārējā tirdzniecība

Latvijas liellopu gaļas tirdzniecības balance ir pozitīva. Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem 2019. un 2020. gadā ir samazinājies eksports, turpretī palielinājies imports. Procentuālā izteiksmē liellopu gaļas eksporta vērtība, ja 2019. gadu salīdzina ar 2018. gadu, ir pazeminājusies par 10,1 %, bet importa vērtība pieaugusi par 8,4 %. Savukārt atšķirībā no 2019. gada 2020. gadā eksporta vērtība palielinājās par 5,2 % un importa vērtība – par 0,2 % (sk. 2.24. att.).

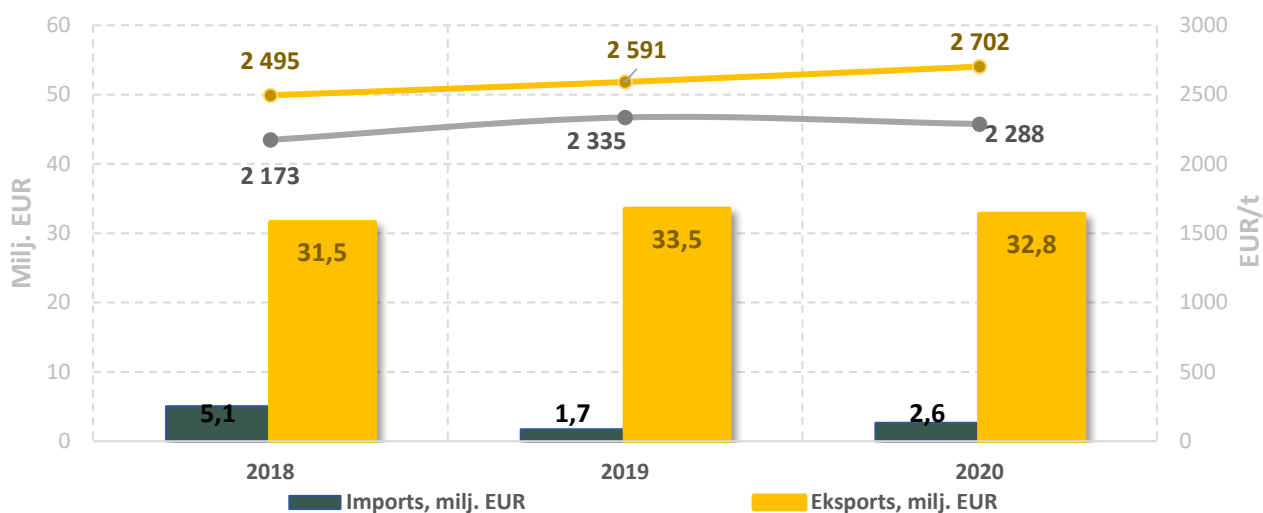

2.24. attēls. Svaigas, atdzesētas un saldētas liellopu gaļas eksports un imports Latvijā

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

2020. gada laikā dzīvo liellopu vidējā eksporta cena atšķirībā no 2019. gada ir pazeminājusies par 2 %, bet importa cena palielinājusies par 4,3 %. Ja salīdzina 2019. un 2018. gadu, tad vidējā eksporta cena palielinājās par 7,4 %, vidējā importa cena – par 3,8 %.

Dzīvi liellopi Latvijā tiek importēti maz – to atspoguļo arī liellopu importa vērtība, kas vēsturiski ir diezgan zema. Laikposmā no 2018. līdz 2020. gadam liellopu importa vērtība ir kritusies par 49 %, bet eksporta vērtība palielinājusies par 4,1 % (sk. 2.25. att.).

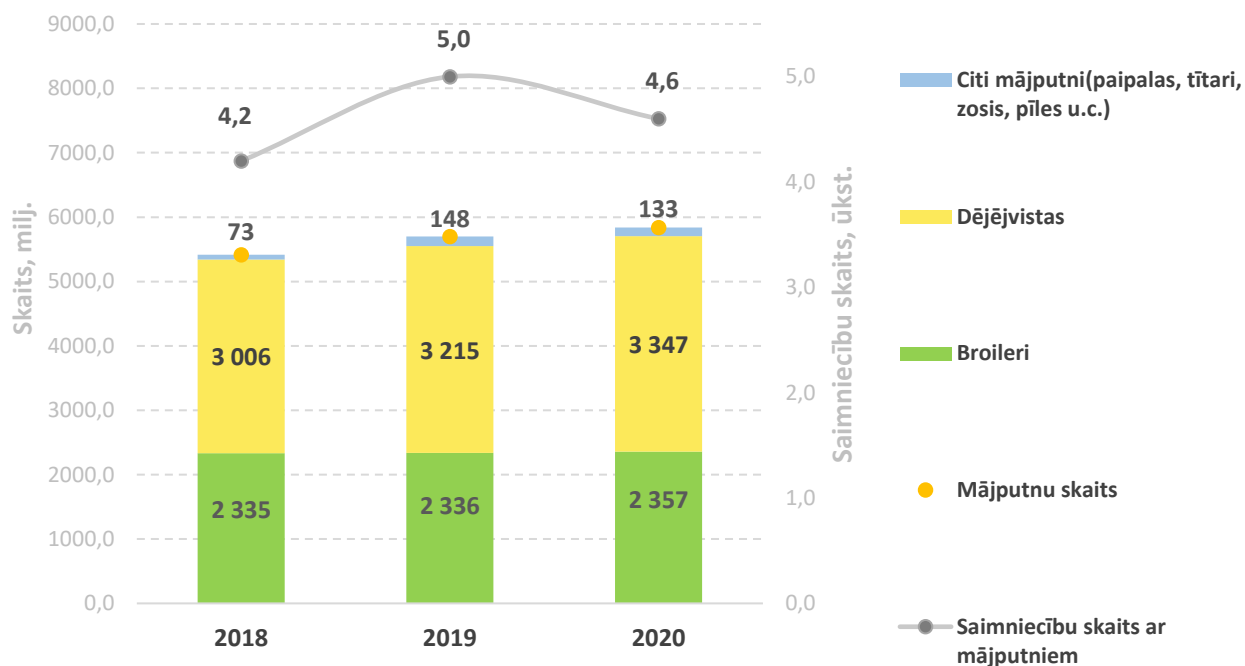
2.25. attēls. Dzīvu liellopu eksports un imports Latvijā

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Dzīvu lopu vidējā eksporta cena no 2018. līdz 2020. gadam ir palielinājusies par 5,3 %. Daļēji tas skaidrojams ar pieprasījumu pēc dzīviem liellopiem. Par 8,3 % ir palielinājusies arī dzīvu lopu vidējā importa cena.

2.5. Olu un putnu gaļas ražošana

Putnkopība Latvijā ir stabilizējusies un ir viena no retajām nozarēm, kurā ar salīdzinoši nelielu sākuma kapitālu ir iespējams uzsākt mazo uzņēmējdarbību. Putnkopību iespējams attīstīt gan kā ražojošu papildnozari gandrīz jebkurā lauku saimniecībā, gan arī kā nozari tūristu piesaistīšanai. Mājputni Latvijā tiek audzēti ne vien lielos putnu audzēšanas uzņēmumos ar intensīvu ražošanu, bet arī nelielās zemnieku saimniecībās, kas darbojas gan pēc konvencionālās, gan arī pēc bioloģiskās lauksaimniecības saimniekošanas sistēmas noteikumiem. Līdz ar dējējvistām un broileriem Latvijā tiek audzētas arī citu mājputnu sugas – paipalas, tītari, strausi, pīles, zosis, pērļu vistiņas – gan olu, gan gaļas ieguvei. Turklāt, liekot lietā radošu pieeju, lietderīgi tiek izmantoti arī citi mājputnu audzēšanas blakusprodukti kosmētikas, rotaslietu, spilvenu, segu un dažādu aksesuāru izgatavošanā. LDC dati liecina, ka Latvijā audzēto mājputnu skaits katru gadu palielinās. Kopumā 2020. gadā bija reģistrēti 5840,3 miljoni mājputnu, to skaitam salīdzinājumā ar 2019. gadu palielinoties par 2,5 %. (Sk. 2.26. att.)

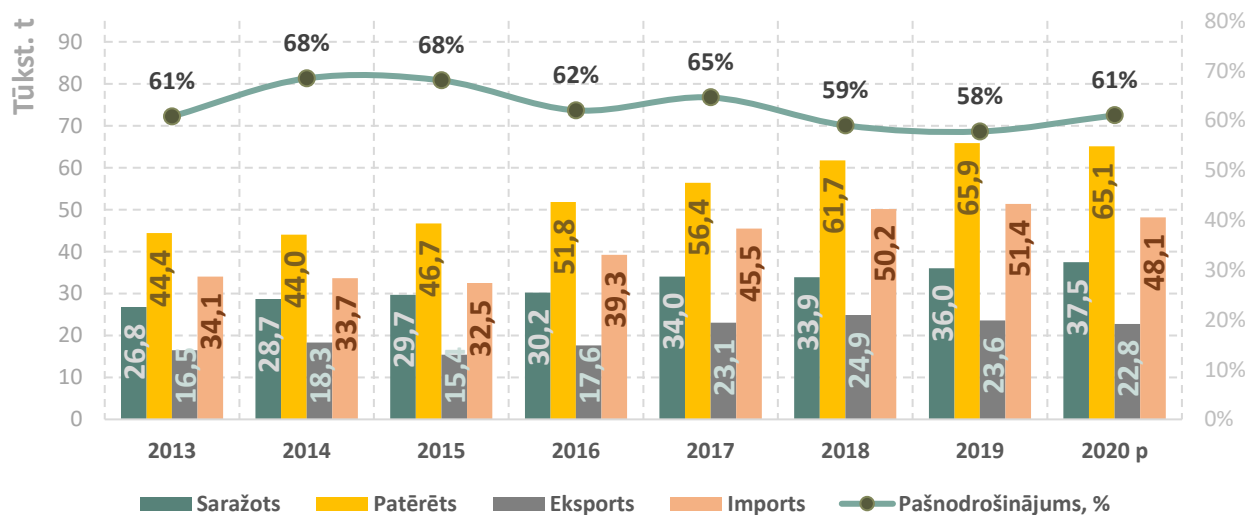

2.26. attēls. Saimniecību ar mājputniem un mājputnu skaits

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Analizējot LDC datus pa atsevišķām mājputnu sugām, var redzēt, ka 2020. gadā par 4,1 % palielinājās dējējvistu skaits, bet broileru skaits ir palicis gandrīz iepriekšējā gada līmenī. Lai gan kopējais mājputnu skaits salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir kļuvis lielāks, saimniecību, kurās tiek turēti mājputni, 2020. gadā bija par 8 % mazāk.

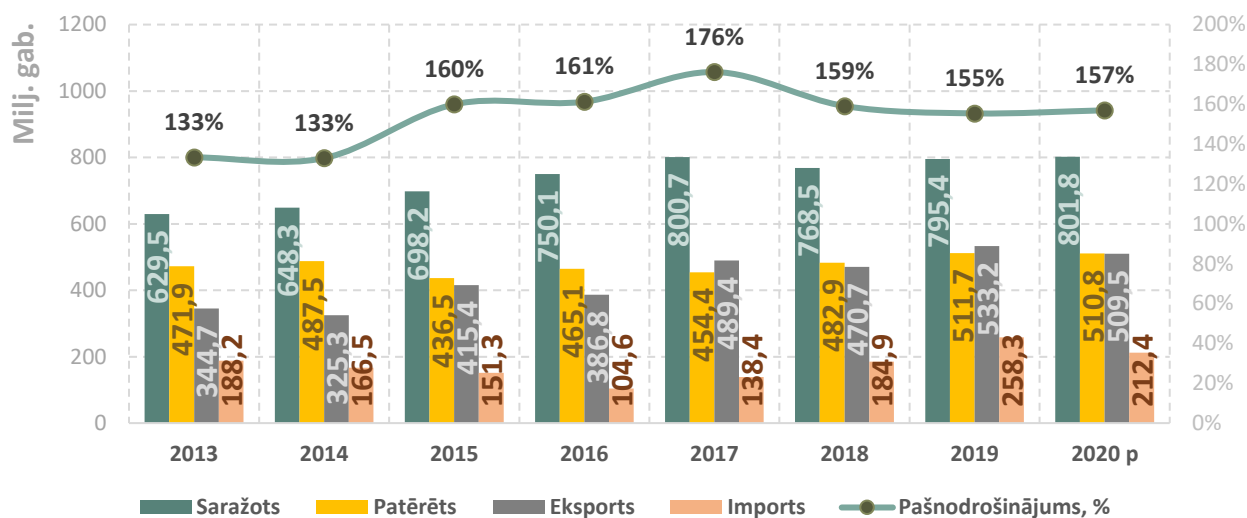

p – prognoze

2.27. attēls. Mājputnu gaļas un gaļas produktu ražošanas un patēriņa bilance

Avots: LAD

2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu mājputnu gaļas produktu ražošanā ir vērojams kāpums par 4,2 %, tomēr samazinoties patēriņam (par 1,2 %), eksportam (par 4,1 %) un importam (par 5,9 %). Pašnodrošinājums ir palielinājies par trim procentpunktiem. (Sk. 2.27. att.)

p – prognoze

2.28. attēls. Olu un to produktu ražošanas un patēriņa bilance

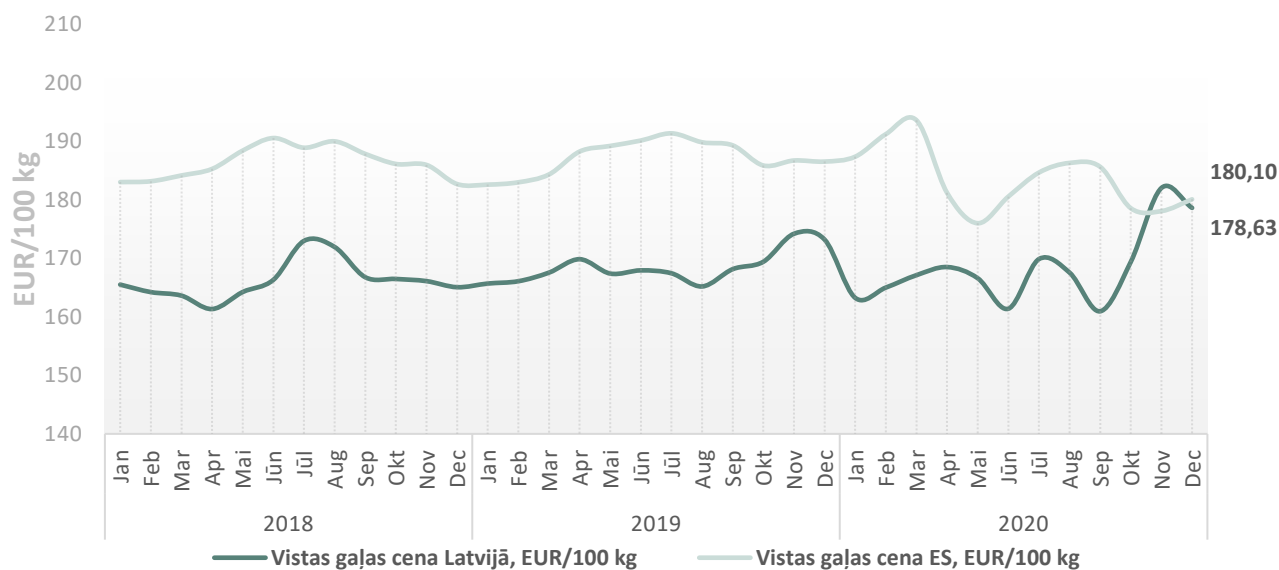
Avots: LAD

2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu olu un olu produktu ražošana ir palielinājusies par 0,8 % un patēriņš samazinājies par 0,2 %. Samazinājums bijis arī eksportā – par 4,5 % – un importā – par 17,8 %. Pašnodrošinājums palielinājies par diviem procentpunktiem. (Sk. 2.28. att.)

Putnu gaļas cena

Putnu gaļas vidējā iepirkuma cena pārskata periodā no 2018. līdz 2020. gadam kopumā bijusi diezgan stabila, t.i., bez ievērojamām svārstībām (sk. 2.29. att.), tomēr 2020. gadā vērojams mērens cenu kāpums Latvijā, lai gan kopumā ES bija neliels cenu kritums.

Latvijā putnu gaļas cena pārskata periodā no 2018. gada janvāra līdz 2020. gada decembrim ir palielinājusies par 8 % un 2020. gadā no janvāra līdz decembrim – par 9,5 %. ES vidējā putnu gaļas iepirkuma cena no 2018. gada janvāra līdz 2020. gada decembrim kopumā samazinājās par 1,6 %, bet 2020. gadā no janvāra līdz decembrim – par 4 %.

2.29. attēls. Vistas gaļas iepirkuma cena Latvijā un pārējā ES, EUR/100 kg

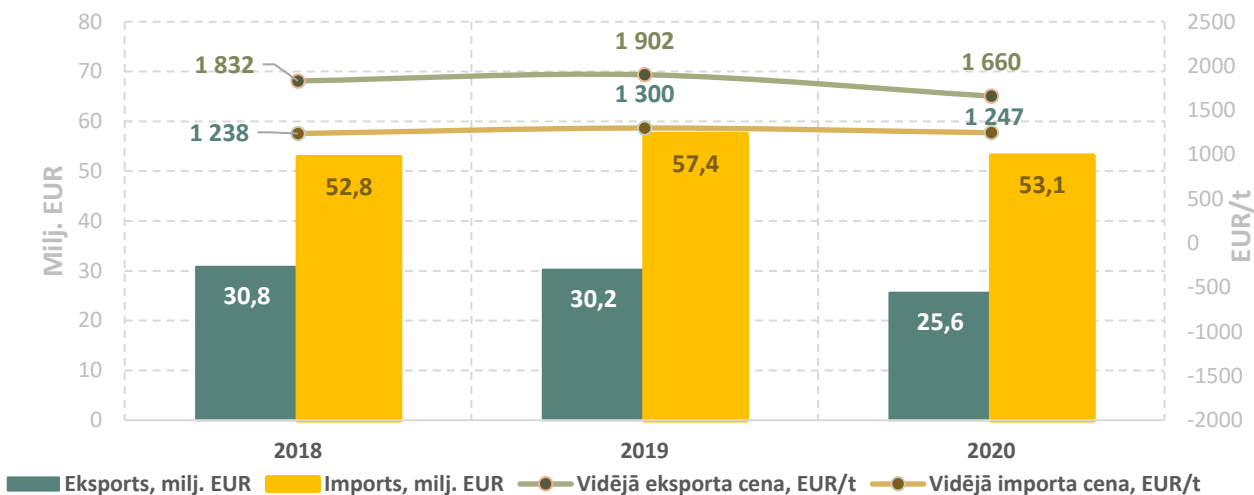
Avots: Eiropas Komisija, AREI

Putnu gaļas ārējā tirdzniecība

Latvijas ārējās tirdzniecības bilance svaigai, atdzesētai un saldētai putnu gaļai pārskata periodā ir saglabājusies negatīva, jo to veicināja ikgadējs importa plūsmas vērtības pieaugums, izņemot 2020.gadā (sk. 2.30. att.).

Pārskata periodā no 2018. gada līdz 2020. gadam putnu gaļas eksporta vērtība Latvijā kopumā samazinājās par 17% , bet importa vērtība palielinājās par 0,7 %. Savukārt 2020. gadā, atšķirībā no 2019. gada, Latvijā par 15,2 % samazinājās putnu gaļas eksports, bet importa vērtība – par 7,5%.

2.30. attēls. Svaigas, atdzesētas un saldētas putnu gaļas eksports un imports

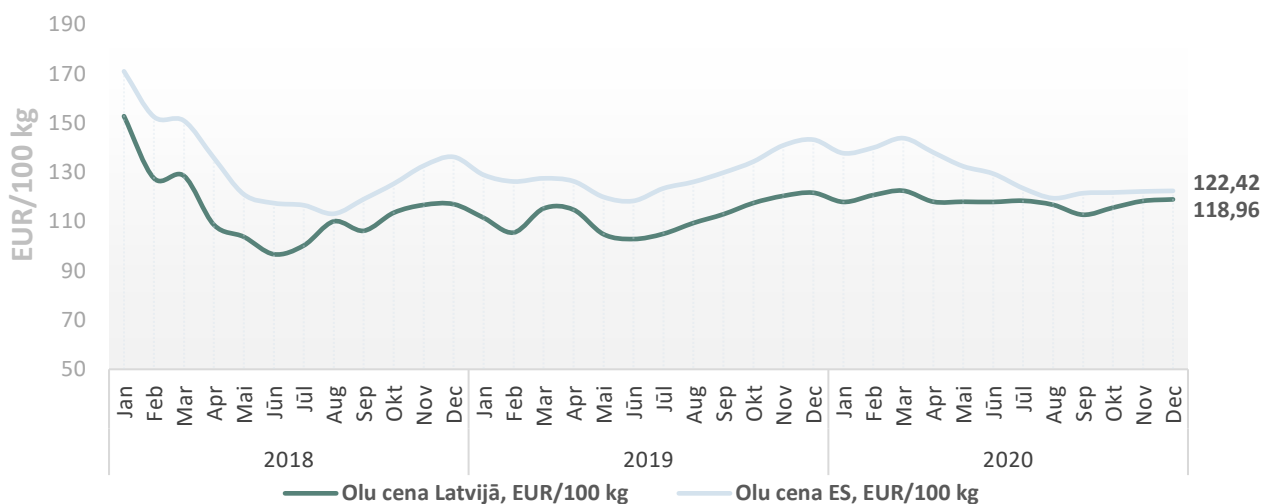
Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Putnu gaļas vidējā importa cena pārskata periodā ir palielinājusies par 0,8 %, bet vidējā eksporta cena samazinājusies par 9,4 %.

Olu cena

Pārskata period no 2018. gada līdz 2020. gadam būtiskākā iezīme bija straujais olu cenas samazinājums 2018.gada pirmajā pusgadā. Pēc tam vērojamas mērenas cenas svārstības (sk. 2.31. att.).

Olu cena Latvijā pārskata periodā no 2018. gada janvāra līdz 2020. gada decembrim kopumā ir samazinājusies par 22 %, bet 2020. gadā no janvāra līdz decembrim palielinājusies par 1 %. Savukārt ES vidējā olu cena no 2018. gada janvāra līdz 2020. gada decembrim samazinājās par 28,4 % un 2020. gadā no janvāra līdz decembrim – par 11 %.

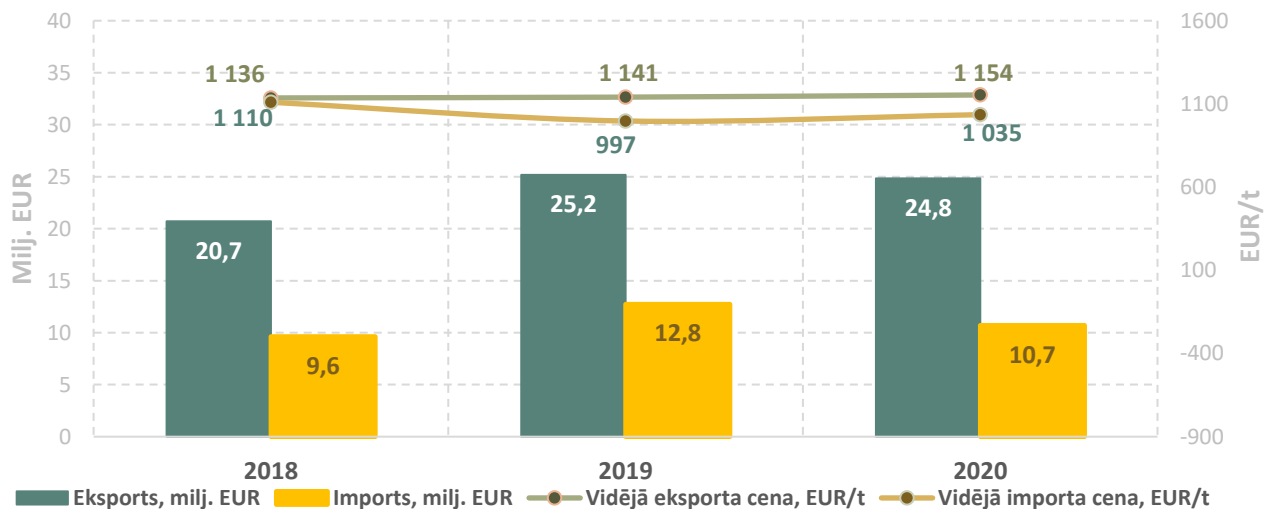
2.31. attēls. Olu cena Latvijā un pārējā ES, EUR/100 kg

Avots: Eiropas Komisija

Olu ārējā tirdzniecība

Latvijas ārējās tirdzniecības balance olu sektorā pārskata periodā no 2018. gada līdz 2020. gadam saglabājās pozitīva, eksporta apjomam izteikti pārsniedzot importa apjomu (sk. 2.32. att.).

No 2018. līdz 2020. gadam Latvijas olu eksporta vērtība palielinājās par 20 %, bet importa vērtība - par 11,2 %. Savukārt 2020. gadā, salīdzinājumā ar 2019. gadu, olu eksporta vērtībā vērojams samazinājums par 1,3 %, bet importa vērtībā – par 16 %.

2.32. attēls. Olu eksports un imports

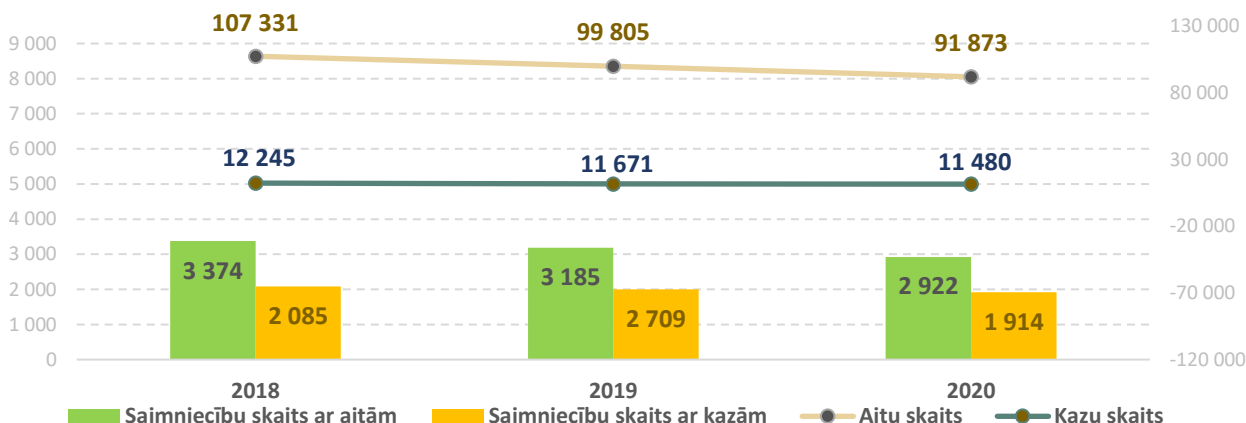
Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Olu vidējā importa cena pārskata periodā ir samazinājusies par 6,7 %, bet vidējā eksporta cena palielinājusies par 1,6 %.

2.6. Aitkopības un kazkopības nozares attīstība

Analizējot 2020. gada datus par aitkopības nozari, var secināt, ka salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir samazinājies gan saimniecību (par 8,3 %), gan aitu skaits (par 8,0 %). Sk. 2.33. att.

Analizējot kazkopības nozares 2020. gada datus un salīdzinot tos ar 2019. gada datiem, ir vērojama gan dzīvnieku, gan saimniecību skaita samazināšanās tendence. 2020. gadā dzīvnieku reģistrā bija reģistrēti 11 480 kazu un 1914 saimniecību – attiecīgi par 1,6 % un 4 % mazāk nekā 2019. gadā (sk. 2.33. att.).

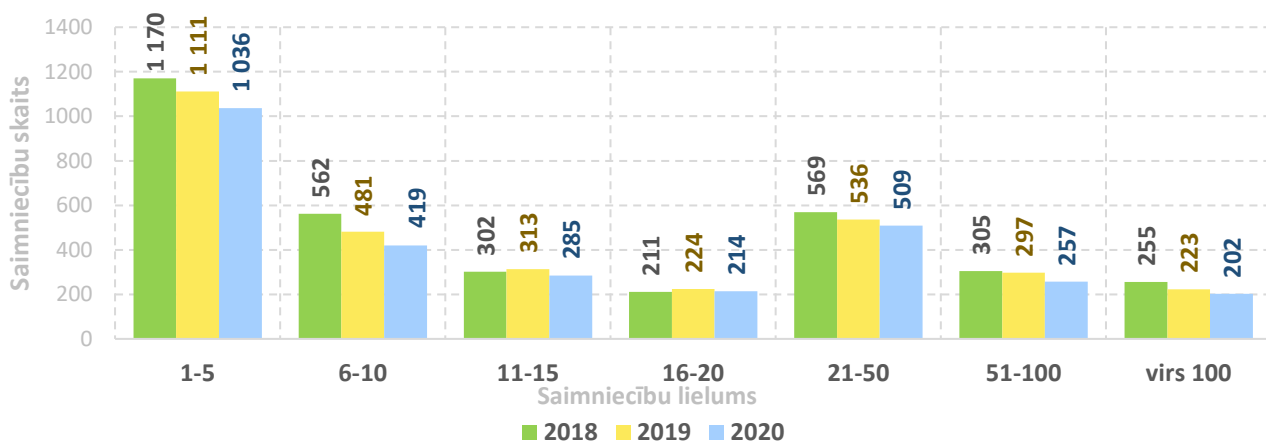

2.33. attēls. Aitu un kazu saimniecību un to dzīvnieku skaits

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Analizējot 2.34. attēlā redzamo aitu saimniecību struktūru, var secināt, ka 2020. gadā saimniecību skaits turpina samazināties, mazajām saimniecībām ar 1 – 5 aitām joprojām veidojot lielāko īpatsvaru kopskaitā. 2020. gadā 49,8 % no kopējā reģistrēto saimniecību skaita bija saimniecības ar 1–10 aitām.

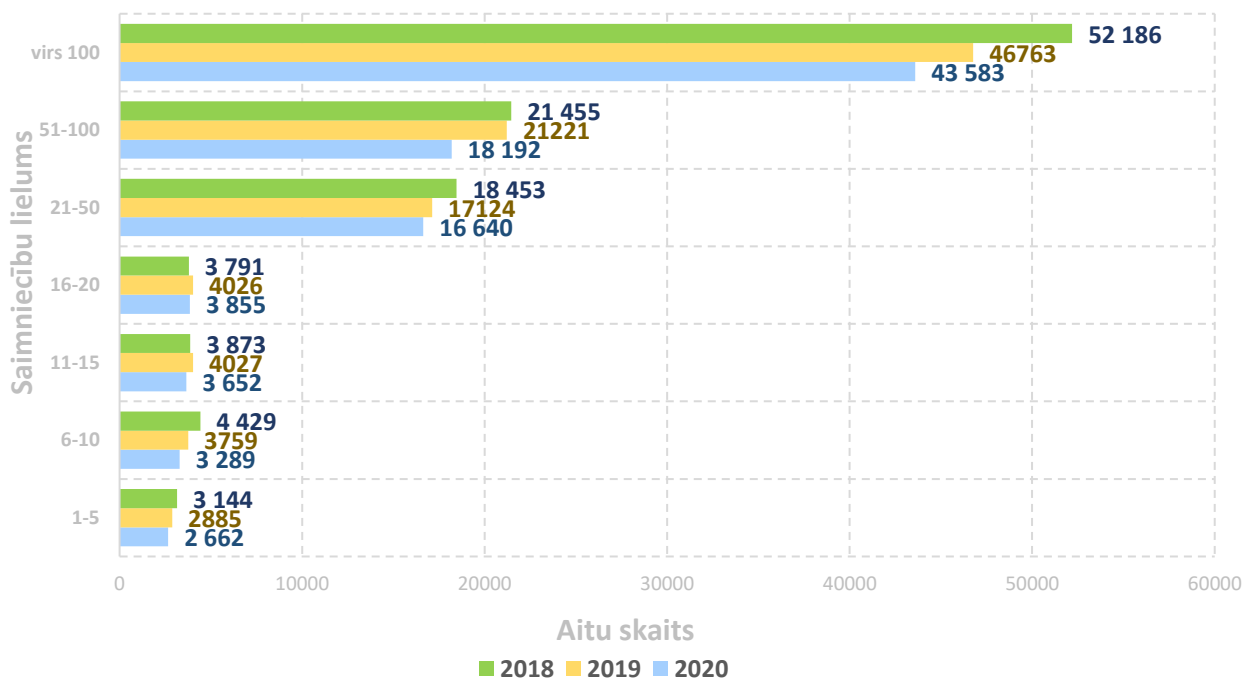

2.34. attēls. Saimniecību skaita sadalījums pēc aitu skaita

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Analizējot 2.35.attēla datus par aitu kopskaita sadalījumu pēc to skaita saimniecībās, var secināt, ka 2020. gadā turpināja samazināties aitu skaits saimniecībās ar 1 līdz 5 aitām, (par 7,7 %). Lielākais aitu skaits – 47,4 % – no kopējā aitu skaita 2020. gadā bija saimniecībās ar 100 un vairāk aitām.

2.35. attēls. Aitu sadalījums pēc to skaita saimniecībā

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Kazkopības nozarē 90 % kazu tiek turēti mazajās saimniecībās ar 1–10 kazām, bet šajās saimniecībās turēto kazu kopskaits salīdzinoši nav tik liels – 41,4 % (sk. 2.6. tab.). Saimniecībās, kurās ir vismaz 21 kaza, tiek turēti 45 % dzīvnieku. 2020. gadā vidējais kazu skaits saimniecībā bija līdzīgs kā 2019. gadā – sešas kazas (sk. 2.6. tab.).

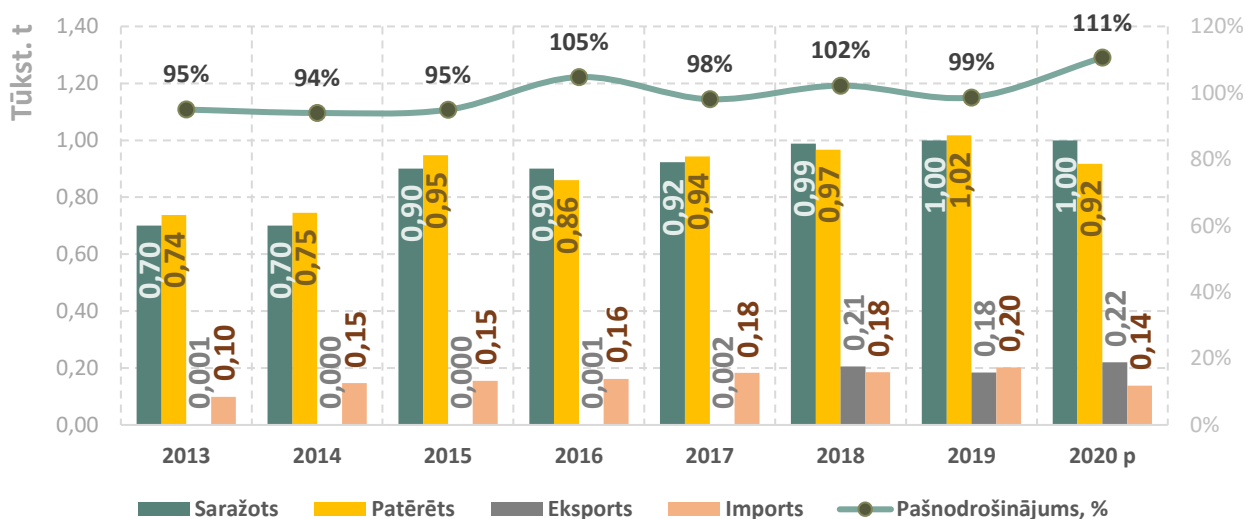
Saimniecību sadalījums pēc kazu skaita un kazu skaits attiecīgajās saimniecībās

Slaucamo kazu skaits saimniecībā	2018.				2019.				2020.			
	Saimniecības ar attiecīgo kazu skaitu		Kazu skaits		Saimniecības ar attiecīgo kazu skaitu		Kazu skaits		Saimniecības ar attiecīgo kazu skaitu		Kazu skaits	
	Skaits	%	Skaits	%	Skaits	%	Skaits	%	Skaits	%	Skaits	%
1–5	1607	77,1	3348	27,3	1565	78,1	3202	27,4	1484	77,5	2957	25,8
6–10	278	13,3	2056	16,8	230	11,5	1715	14,7	239	12,5	1789	15,6
11–15	78	3,7	983	8,0	86	4,3	1093	9,4	69	3,6	863	7,5
16–20	38	1,8	670	5,5	43	2,1	772	6,6	40	2,1	711	6,2
21–50	57	2,7	1786	14,6	52	2,6	1564	13,4	50	2,6	1481	12,9
51–100	15	0,7	1054	8,6	13	0,6	889	7,6	19	1,0	1371	11,9
> 100	12	0,6	2348	19,2	14	0,7	2436	20,9	13	0,7	2308	20,1
Kopā:	2085	100	12 245	100	2003	100	11 671	100	1914	100	11 480	100

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu aitu un kazu gaļas ražošana ir palikusi nemainīga, bet patēriņš samazinājies par 9,8 % un ārējā tirdzniecībā – par 5,3 %. Pašnodrošinājums ar aitu un kazu gaļu 2020. gadā ir palielinājies par 12 procentpunktiem (sk. 2.36. att.).

p – prognoze

2.36. attēls. Aitu un kazu gaļas un gaļas produktu ražošanas un patēriņa bilance

Avots: LAD

Ciltsdarbs

Aitkopības nozarē ciltsdarbu koordinē šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrība “Latvijas Aitu audzētāju asociācija”. Aitkopības ciltsdarba mērķu sasniegšanai tiek īstenotas audzēšanas programmas Latvijas tumšgalves, Vācijas merino vietējās, Dorperas, Sufolkas, Romanovas, Oksforddaunas, Tekselas, *Il-de-France* un Šarolē aitu šķirnēm. Visu īstenoto audzēšanas programmu galvenais mērķis ir veidot auglīgus, ātraudzīgus, no Maedi-Visna slimības brīvus, pret skrepi slimību rezistentus šķirnes aitu ganāmpulkus. Biedrība īsteno arī Latvijas tumšgalves aitu šķirnes vecā tipa saglabāšanas programmu, kuras mērķis ir saglabāt Latvijas tumšgalves šķirnes vecā tipa aitu skaitu, kā arī šķirnes ģenētisko potenciālu un daudzveidību.

2020. gadā biedrība “Latvijas Aitu audzētāju asociācija” turpināja uzsāktu vaislas teķu pārbaudi pēc pēcnācēju kvalitātes kontrolnobaršanas stacijā (turpmāk šajā nodaļā – stacija). Stacijā pēc pēcnācēju kvalitātes 2020. gadā novērtēti 11 Latvijas tumšgalves šķirnes teķi. Visu pārbaudes laikā nobaroto jēru vidējais dzīvmasas pieaugums diennaktī bija 350,5 grami – labs rezultāts Latvijas tumšgalves šķirnei. Stacijā tika novērtēti arī četri Vācijas merino vietējās šķirnes teķi, kuru vidējais dzīvmasas pieaugums diennaktī bija 350,9 grami, trīs *Il-de-France* teķi, kuru vidējais dzīvmasas pieaugums diennaktī bija

401,9 grami, pa diviem Romanovas (vidējais dzīvmasas pieaugums diennaktī – 271,7 g), Šarolē (vidējais dzīvmasas pieaugums diennaktī – 414,7 g) un Dorperas (vidējais dzīvmasas pieaugums diennaktī – 408,9 g) teķi, kā arī pa vienam Oksforddaunas un Sufolkas teķim, kuru dzīvmasas pieaugums diennaktī attiecīgi bija 387,1 un 461,3 g.

Biedrība līdz ārkārtas situācijas pasludināšanai noorganizēja mācības par kvalitātes sistēmas ieviešanu aitu audzēšanas saimniecībās un vasaras otrajā pusē – Aitu dienu pasākumu stacijā “Klimpas”. Tika celta ciltsdarbā iesaistīto personu kvalifikācija. Biedrība, ievērojot visus epidemioloģiskos ierobežojumus, noorganizēja saimniecību apmeklējumu. Sadarbībā ar Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centru tika sarīkots demonstrējums “Dažādu līniju vienas šķirnes teķu meitu kvalitātes salīdzinājums kvalitatīvu jēru ieguvei bioloģiskajā saimniekošanas sistēmā” un seminārs par to, kā arī seminārs tiešsaistē par aitkopības nozares aktualitātēm.

Biedrības speciālisti 2020. gadā sagatavoja un izsniedza 176 zootehniskos sertifikātus pārdošanai sagatavotām aitām un teķiem, kā arī ciltsgrāmatā ierakstīja 1677 aitas un teķus. Ar šķirnes materiāla pavairošanu 2020. gadā nodarbojās 50 saimniecības, no kurām 35 saimniecībās tiek audzētas Latvijas tumšgalves šķirnes aitas, četrās saimniecībās – Dorperas šķirnes aitas, trijās saimniecībās – Sufolkas šķirnes aitas, divās saimniecībās – Romanovas un Tekselas šķirnes aitas, un pārējās šķirnes aitas tiek audzētas vienā saimniecībā. 2020. gadā no jauna par šķirnes aitu audzēšanas saimniecībām atzītas trīs saimniecības (tajās ir divas Romanovas šķirnes aitas un viena Dorperas šķirnes aita). Vērtējot audzējamās aitas un teķus, biedrības vērtēšanas speciālisti ir apsekojuši visus šķirnes aitu audzētājus, kuru ganāmpulkos notiek aitu snieguma pārbaude.

2020. gadā ar aitu pārraudzību nodarbojās 81 saimniecība. 2.7. tabulā redzams, ka pārraudzībā bija 5124 vaislas aitu mātes un 226 vaislas teķi.

2.7. tabula

Vērtēto aitu skaits 2020. gadā

Ganāmpulku grupa	Jēri		Vaislai audzējamie dzīvnieki		Pieaugušie dzīvnieki	
	S	V	S	V	S	V
Šķirnes	3187	3091	1008	43	3739	101
Pārējās	969	898	93	2	1385	125
Kopā	4156	3989	1101	45	5124	226

s – aita

v – teķis

Avots: LDC

Analizējot 2.8. tabulā atspoguļotos vaislai audzējamo aitu attīstību raksturojošos rādītājus, var secināt, ka 2020. gadā saimniecībās, kas nodarbojas ar Latvijas tumšgalves šķirnes aitu audzēšanu, bija 589 aitas ar vidējo dzīvmasu 54,0 kg un 16 teķi ar vidējo dzīvmasu 73,7 kg. Saimniecībās, kas nodarbojas ar Vācijas merino vietējās šķirnes aitu audzēšanu, bija 73 aitas ar vidējo dzīvmasu 62,7 kg un 14 teķi ar vidējo dzīvmasu 82,7 kg. Saimniecībās, kas nodarbojas ar Romanovas šķirnes aitu audzēšanu, bija 16 aitas ar vidējo dzīvmasu 45,9 kg un divi teķi ar vidējo dzīvmasu 58,8 kg.

2.8. tabula

Vaislai audzējamo aitu attīstību raksturojošie rādītāji 2019. gadā

Rādītājs	LT		VMV		Kopā	
	aitas	teķi	aitas	teķi	aitas	teķi
Dzīvnieku skaits	589	16	73	14	16	2
Dzīvmasa gada vecumā, kg	54,0	73,7	62,7	82,7	45,9	58,0

Avots: LDC

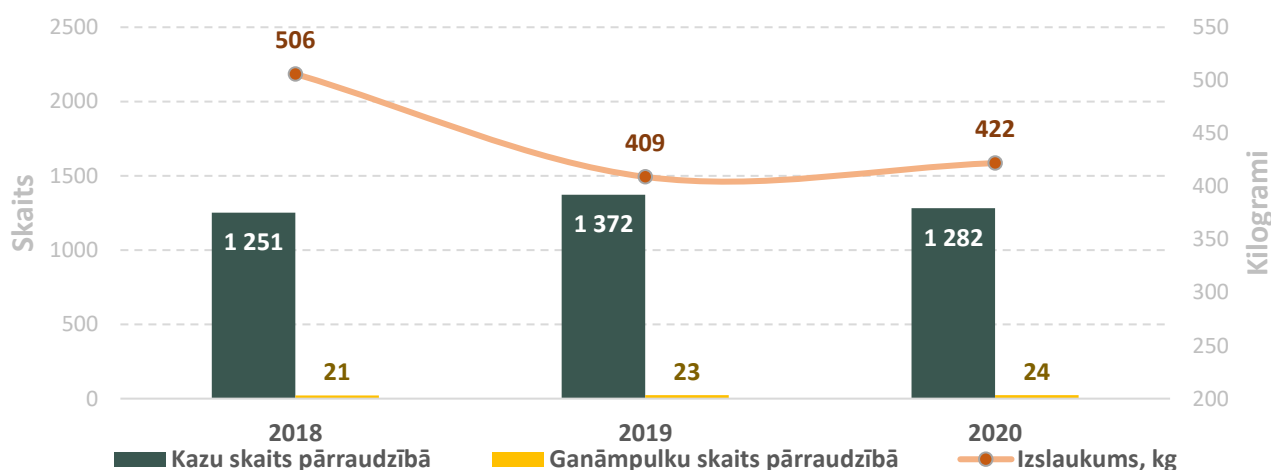
Pēc Lauksaimniecības datu centra datiem, pārraudzībā esošo aitu māšu vidējā auglība 2020. gadā bija 1,74 jēri metienā. Aitkopības nozarē ar mērķtiecīgu ciltsdarbu ir izdevies veicināt aitu māšu auglību, uzlabot jēru izaudzēšanu un palielināt audzējamo aitu un teķu dzīvmasu.

Ar šķirnes kazu ciltsdarba koordinēšanu un audzēšanas programmu īstenošanu Latvijā nodarbojas Latvijas kazkopības biedrība. Tā īsteno piecu šķirņu – Būru, Zānes, Anglonūbijas un Latvijas vietējās šķirnes – kazu audzēšanas programmas un saglabāšanas programma Latvijas vietējās kazu šķirnes vecā tipa kazām.

2020. gadā piena kazu snieguma pārbaude un pārraudzība tika nodrošināta 26 piena šķirnes kazu audzēšanas saimniecībās un 13 gaļas šķirnes kazu audzēšanas saimniecībās. Ciltsgrāmatā 2020. gadā uzņemti 194 piena un 20 gaļas šķirnes dzīvnieki. Latvijas kazkopības biedrība 2020. gadā sertificēja septiņus piena šķirņu vaislas āžus (trīs Anglonūbijas šķirnes un četrus Zānes šķirnes āžus) un četrus gaļas šķirnes āžus (Būru šķirne). Lineāri novērtēti 272 piena un 126 gaļas šķirnes dzīvnieki un izsniegti 12 zootehniskie sertifikāti. Biedrība nodrošinājusi arī 427 DNS paraugu pārbaudi uz skrepi slimību, kazeīna gēns noteikts 154 paraugos un uz artrīta encefalītu izmeklēti 964 paraugi.

Organizēts seminārs “Kazu dienas 2020”, praktiskās nodarbības ciltsdarba speciālistiem, lai informētu par audzēšanas programmām kazkopībā, fermas ierīkošanu, grupēšanu, lopbarības novērtējumu, aktualitātēm veterinārijā un dalību starptautiskajā aitu kazu konferencē “Lauksaimniecība un zinātne veido nākotni”.

Snieguma pārbaudē un pārraudzībā esošo kazu saimniecību skaits pēdējos gados ir stabils un ik gadu nedaudz palielinās (sk. 2.37. att.) 2020. gadā pārraudzībā bija 1282 kazas (11 % no visām kazām) un vidējais izslaukums – 422 kg. Izslaukums salīdzinājumā ar 2019. gadu ir palielinājies par 3 %.

2.37. attēls. Pārraudzībā esošo kazu, saimniecību skaita un izslaukuma dinamika

Avots: LDC

Kazu piena tauku un olbaltumvielu saturs apkopots 2.9. tabulā. Salīdzinot 2020. gada piena kvalitātes rādītājus ar iepriekšējiem gadiem, ir vērojamas nelielas to pārmaiņas: ir palielinājies gan tauku, gan olbaltumvielu saturs. Lai turpmākajos gados noturētu piena kvalitātes rādītājus esošajā līmenī un panāktu to uzlabošanu, piena kazu audzētājiem ir jāstrādā pie sabalansētas kazu ēdināšanas un vaislas materiāla izvēles.

2.9. tabula

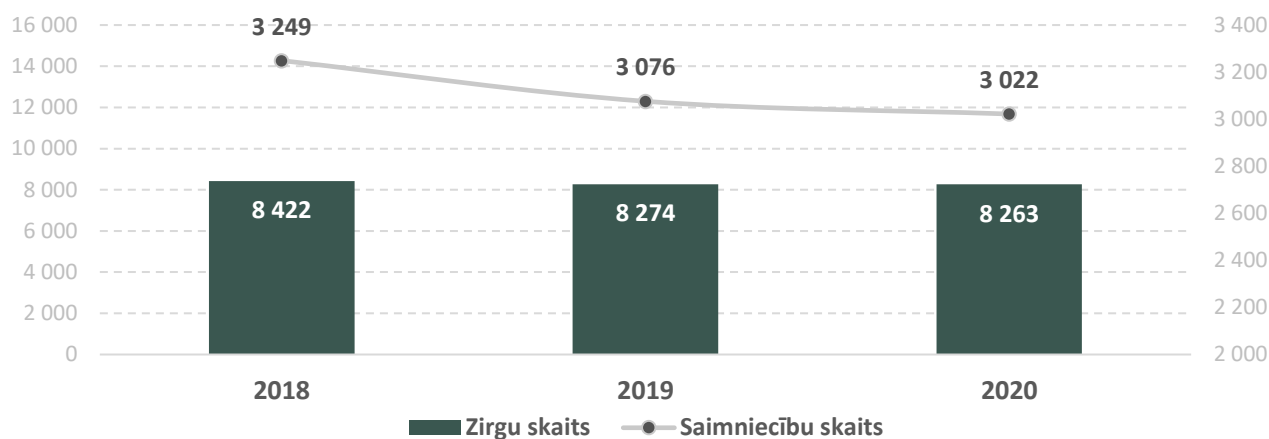
Kazu piena tauku un olbaltumvielu saturs Latvijā

Rādītājs/gads	2018.	2019.	2020.
Tauku saturs,%	3,83	4,06	4,10
Olbaltumvielu saturs,%	3,12	3,25	3,34

Avots: LDC

2.7. Zirgkopība

Zirgkopības nozarē 2020. gadā atšķirībā no iepriekšējā gada ir vērojams zirgkopības saimniecību (par 1,7 %) un zirgu skaita (par 0,1 %) samazinājums. Pēc LDC datiem, 2020. gadā bija reģistrētas 3022 zirgkopības saimniecības ar 8263 zirgiem (sk. 2.38. att.).

2.38. attēls. Zirgu un zirgkopības saimniecību skaits

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

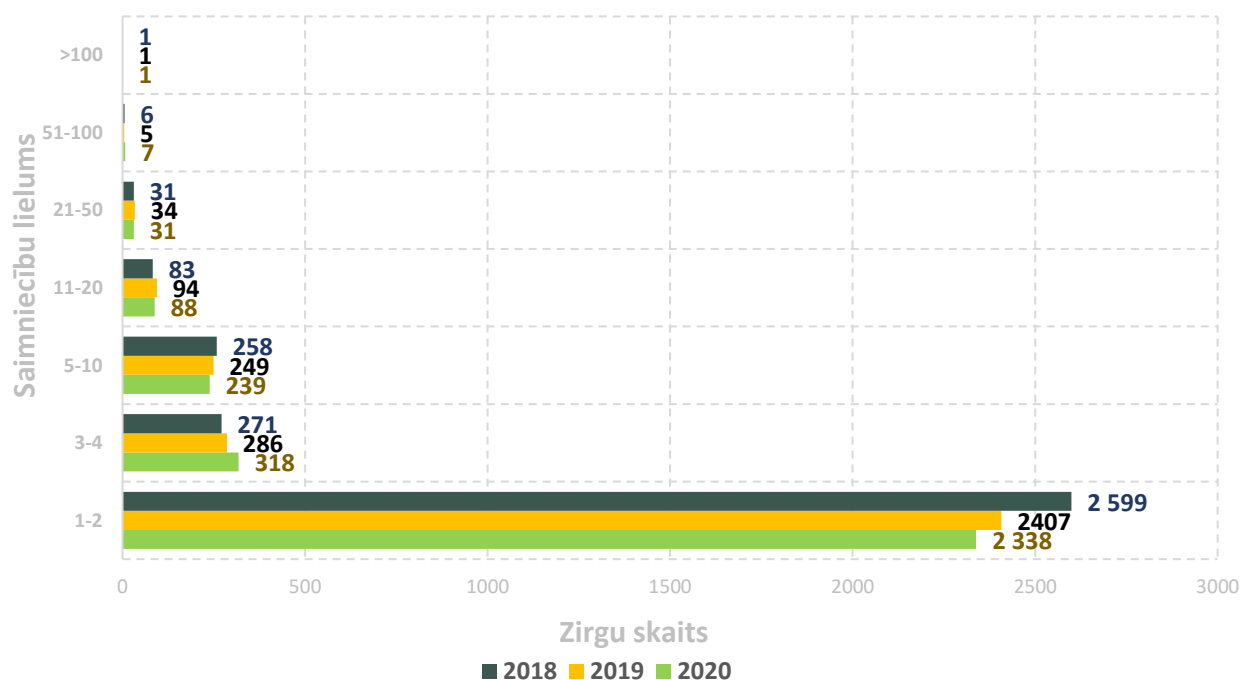
Avots: LDC

Analizējot 2020. gada datus pa zirgu saimniecību grupām, būtiskas pārmaiņas nav vērojamas: to struktūra nav mainījies, un joprojām lielāko saimniecību daļu (77 %) veido mazās saimniecības ar 1–2 zirgiem (sk. 2.39. attēlu).

Salīdzinot 2020. gada datus ar 2019. gada datiem, atsevišķās saimniecību grupās ir vērojams gan zirgu saimniecību, gan zirgu skaita pieaugums – visvairāk to saimniecību grupā, kurās tiek audzēti 51–100 zirgi (par 40 % vairāk saimniecību un par 34 % vairāk zirgu), un saimniecību grupā ar 3 līdz 4 zirgiem (par 11 % vairāk saimniecību un par 13 % vairāk zirgu). Nav mainījies saimniecību skaits grupā ar 100 un vairāk zirgiem, bet zirgu skaits tajās ir samazinājies par 9 %.

Pārējās saimniecību grupās ir vērojams gan pašu saimniecību, gan zirgu skaita samazinājums. Vislielākais saimniecību un zirgu skaita samazinājums bijis saimniecībās ar 11–20 zirgiem (par 6 % mazāk saimniecību un par 8 % mazāk zirgu) un 21–50 zirgiem (par 8 % mazāk saimniecību un par 6 % mazāk zirgu).

Vismazāk saimniecību (par 3 %) un zirgu (par 1 %) skaits 2020. gadā sarucis to saimniecību grupā, kurās tiek turēti 1–2 zirgi.

2.39. attēls. Saimniecību sadalījums pēc zirgu skaita pa grupām

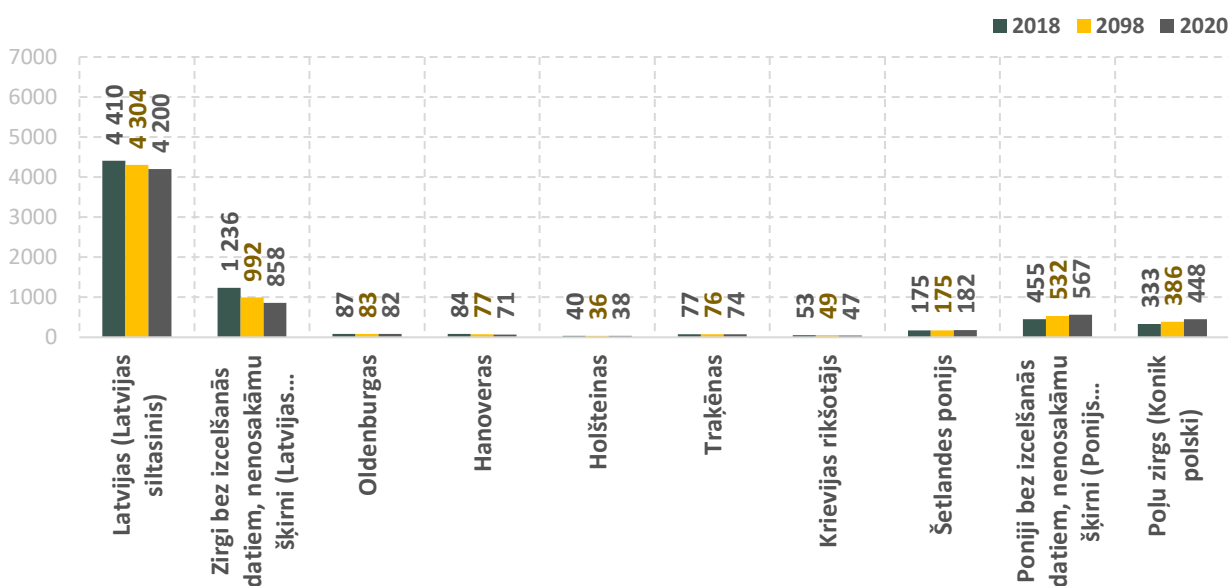
* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Ciltsdarbs

Zirgu ciltsdarbu Latvijā koordinē divas šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrības – Latvijas zirgaudzētāju biedrība un Latvijas šķirnes zirgu audzētāju asociācija. Abas biedrības īsteno šķirnes zirgu audzēšanas programmas, sniedz ar ciltsdarbu saistītus pakalpojumus zirgu audzētājiem, kārtā ciltsgrāmatu un organizē zirgu snieguma pārbaudi, tostarp darbspēju vērtēšanu, apmācību zirgu audzēšanā, izstādes un sacensības. 2020. gadā snieguma pārbaudē bija 460 zirgkopības saimniecības ar 3045 zirgiem.

Latvijā visvairāk audzētie ir Latvijas zirgu šķirnes sporta un braucamā tipa zirgi, no kuriem tiek izaudzēti gan augstas klases sporta zirgi, gan zirgi jātnieku apmācībai sporta skolās un amatieriem. Latvijas šķirnes sporta tipa zirgi tiek izmantoti klasiskajos sporta veidos – iejādē, konkūrā un trīscīņā, savukārt Latvijas braucamā tipa zirgi ir universāli, jo tos var izmantot bērnu apmācībā, lauku tūrismā, pajūgu braukšanā un jātnieku sportā. Latvijā kopumā tiek audzētas 77 zirgu šķirnes: līdz ar Latvijas zirgu šķirnes zirgiem popularitāti ir ieguvuši arī Oldenburgas, Hanoveras, Traķēnas, Krievijas rikšotāji, Holšteinas, poļu zirgi un poniju zirgu šķirnes. Salīdzinoši lielā skaitā tiek audzēti Latvijas vietējie zirgi bez izcelšanās datiem (sk. 2.40. att.).

2.40. attēls. Zirgu skaits pa šķirnēm

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Abas biedrības īsteno divas apstiprinātas audzēšanas programmas – Latvijas sporta tipa zirgu audzēšanas programmu un saglabāšanas programmu Latvijas braucamā tipa zirgiem. Latvijā zirgu audzētāji selekcijas darbam galvenokārt izmanto Latvijas šķirnes zirgus. Latvijas braucamā tipa zirgi tiek saglabāti kā vietējā apdraudētā šķirne, bet sporta tipa zirgi attīstīti atbilstoši starptautiskā sporta tirgus tendencēm. Īstenojot audzēšanas programmu, zirgu sporta īpašību uzlabošanai tika importēti Hanoveras, Holšteinas, Vestfāles, Dānijas siltasiņu, Zviedrijas siltasiņu u.c. vaislinieki. Lai uzlabotu Latvijā audzēto sporta zirgu konkurētspēju starptautiskajā tirgū, zirgu audzētājiem jāstrādā pie augstvērtīgu pēcnācēju iegūšanas. Papildus Latvijas šķirnes zirgu audzēšanas programmām Latvijas šķirnes zirgu audzētāju asociācija īsteno divas saglabāšanas programmas – Latvijas ardenņu šķirnes zirgiem un Latgales rikšotāju šķirnes zirgiem.

2020. gadā Latvijas zirgaudzētāju biedrība un Latvijas šķirnes zirgu audzētāju asociācija ir organizējušas ciltsdarba speciālistu kvalifikācijas celšanas seminārus un apmācību zirgu vērtēšanas ekspertiem.

Latvijas zirgaudzētāju biedrība sadarbībā ar Latvijas Jātnieku federāciju ir organizējusi Pasaules kausa Centrāleiropas zonas posma sacensības “Rīga 2020” šķēršļu pārvarēšanā jātnieku sportā, kā arī ir piedalījušies daudzu republikas mēroga sacensību organizēšanā iejādē, konkūrā un pajūgu braukšanā.

2020. gadā Latvijas šķirnes zirgu audzētāju asociācija piedalījās 6. Starptautiskajā darba grupā par lineārās vērtēšanas sistēmas harmonizēšanu sporta zirgiem. Tika izdots vaislas ērzeļu katalogs.

Organizēti Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes braucamā tipa zirgu popularizēšanas pasākumi, Latvijas šķirnes zirgu skate “Rudens Pērle 2020”, lai popularizētu zirgkopības ciltsdarba rezultātus Latvijā un ārzemēs, kā arī padziļinātu zirgkopības nozarē iesaistīto cilvēku zināšanas par Latvijā audzētiem zirgiem, to vērtēšanu, sagatavošanu un iegūto rezultātu izmantošanu ciltsdarbā. Zirgu skatē “Nacionālais dārgums 2020” tika demonstrēti divi Latgales rikšotāju zirgu šķirnes ērzeļi un sniegta informācija par šķirnes vēsturi un saglabāšanas pasākumiem. Sadarbībā ar Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centru sarīkota Lauku diena demonstrējumam zirgkopībā – “Latvijas siltasiņu zirgu šķirnes ķēvu genealģisko ģimeņu kvalitātes salīdzinājums ģenētiskās efektivitātes uzlabošanai populācijā”.

2.8. Graudu ražošana

2020. gada graudkopības sezona, par spīti sausumam pavasarī un saveldrētajiem laukiem Zemgalē, uzskatāma par ļoti veiksmīgu. 2020. gadā iegūta Latvijas vēsturē lielākā graudu kopraža – 3,5 milj. tonnu, kas ir par 333,9 tūkst. tonnu vairāk nekā 2019. gadā.

Ziemāji lieliski pārziemoja, jo bija ļoti piemēroti ziemošanas apstākļi bez ekstrēmām novirzēm, mainoties salam un atkusnim. Pavasarī nelielu satraukumu radīja sausums, kas dažviet arī izkaltēja laukus. Tāpat pavasarī nakts salnas ziemāju laukus dažviet radīja nepievilcīgus, jo vēlāk vakaros lietotie augu aizsardzības līdzekļi un naktī uznākusī salna “apdedzināja” graudaugu lapas un lauki vizuāli izskatījās dzeltenīgi brūngani. Jūnija beigās un dažviet arī jūlija pirmajā dekādē, īpaši Zemgalē, spēcīgi sazēlušos ziemas kviešu laukus stiprā veldrē saguldīja spēcīgas lietavas un tās pavadošās vēja brāzmas. Zemgalē vietām nokrišņu daudzums diennaktī sasniedza pat 50–60 mm.

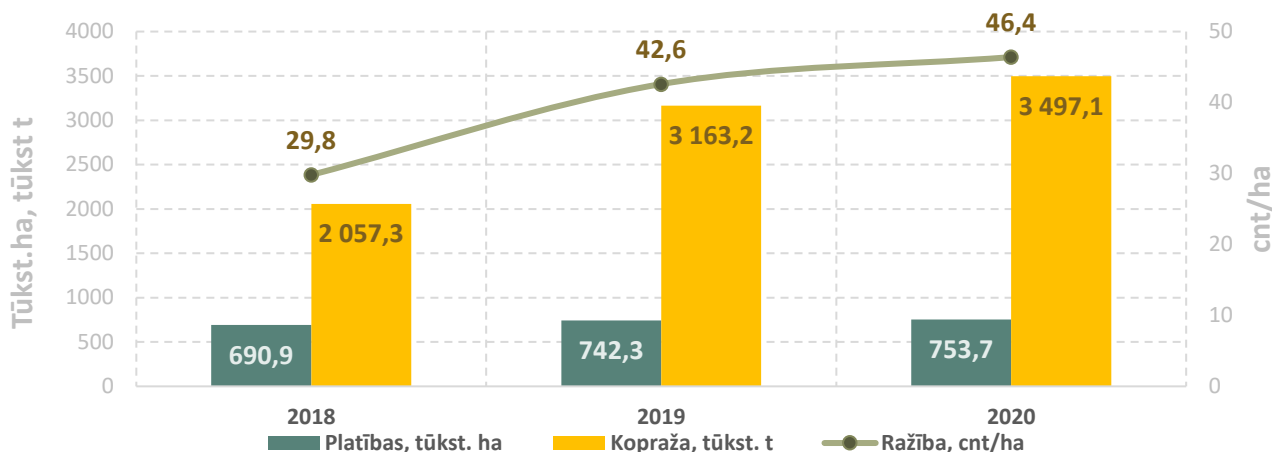
2020. gadā graudaugu novākšana masveidā tika uzsākta jūlija trešajā dekādē un augusta sākumā, bet Zemgalē ziemas miežu kulšana aizsākās jau jūlija vidū.

2020. gadā vidējā graudaugu ražība no viena hektāra sasniedza 46,4 centnerus, un tā ir lielākā graudaugu ražība, pārspējot 2015. gada ražības līmeni – 44,9 centnerus no hektāra.

Laba bija ne tikai raža, bet arī tās kvalitāte kopumā. Parasti, ja ir liela graudu raža, to kvalitāte nav visai laba, bet 2020. gadā bija citādi. Iespējams, to veicināja jūlija saulainās dienas pirms ražas novākšanas. Nedaudz sliktāka kvalitāte tika novērota stipri saveldrētajos laukos, jo tur graudi tika pakļauti ilgstošākai mitruma ietekmei, kas samazina graudu kvalitāti. Tāpat stipri veldrainajos laukos bija lielāks graudu novākšanas zudums. Speciālisti lēš, ka šādos laukos bija vismaz 10 %, bet vietām pat 20 % liels zudums.

Kā jau minēts, 2020. gadā tika iegūta Latvijas vēsturē lielākā graudu kopraža – 3,5 milj. tonnu. Tā panākta, palielinot graudaugu sējumu platību – ar graudaugiem bija apsēti 753,7 tūkst. hektāru, kas ir par 11,4 tūkst. hektāru vairāk nekā 2019. gadā, kā arī kāpinot graudaugu ražību.

Tā panākta, palielinot graudaugu sējumu platību – ar graudaugiem bija apsēti 753,7 tūkst. hektāru, kas ir par 11,4 tūkst. hektāru vairāk nekā 2019. gadā, – kā arī kāpinot graudaugu ražību.

2.41. attēls. Graudaugu platība, kopražas un ražība Latvijā

Avots: Oficiālās statistikas portāls

2.41. attēlā redzams, ka 2020. gadā vērojama visu triju galveno rādītāju – platības, ražības, kopražas – kāpums. Vērtējot 2020. gada graudaugu sējumu struktūru, ir jāpiemin vēl kāds nozīmīgs faktors, proti, tāpat kā 2019. gadā, ievērojami vairāk tika iesēta ziemāju labība, kas labos ziemošanas apstākļos dod daudz lielāku ražu. Ziemāju graudu kopražā 2020. gadā sasniedza 2,4 milj. tonnu, bet to vidējā ražība no viena hektāra bija 55,3 centneri – tā ir lielākā Latvijas Republikas pastāvēšanas vēsturē. Otra lielāka ziemāju graudaugu ražība ir bijusi 2015. gadā – 53,5 centneri no hektāra.

Ņemot vērā 2020. gada labvēlīgo graudaugu novākšanas laiku un piemērotos rudens apstākļus ziemāju sējai, tiek prognozēts, ka 2021. gadā graudaugu aizņemtā platība sasniegs 2019. un 2020. gada graudaugu sējumu platības apjomu vai pat nedaudz to pārsniegs.

Ar graudaugu audzēšanu 2020. gadā kopumā nodarbojās 20 314 saimniecību (sk. 2.10. tab.). Tas ir par 250 saimniecībām mazāk nekā 2019. gadā. Lielākais samazinājums (par 336 saimniecībām mazāk) ir mazo saimniecību sektorā līdz 10,0 ha. Pārmaiņas ir arī pārējos sektoros, bet tās nav tik būtiskas – dažos mazāk, citos vairāk. Viens no iemesliem, kāpēc samazinās to saimniecību skaits, kas nodarbojas ar graudu audzēšanu mazajā saimniecību sektorā, ir nelielo audzēšanas platību zemā rentabilitāte – visbiežāk tā nes zaudējumus. 2019. gadā ievērojami vairāk parādījās saimniecību tieši mazo saimniecību sektorā ar zemes platību līdz 20 ha, bet 2020. gadā to skaits palielinājies tikai par 1,1 % (22 saimniecības). 2020. gadā kļuvis liels saimniecību sektors (saimniecības, kurās graudaugu platība ir 300,0 un vairāk ha) – ar jaunpienākušajām 19 saimniecībām kopumā to bija 569.

Kā jau ierasts, arī 2020. gadā saimniecībās, kurās graudaugu sējumu platība pārsniedz 300 hektāru (46,1 % no graudaugu sējumiem valstī), vidējā ražība sasniedza 54,1 centnerus no viena hektāra. Tas ir par 4,3 centneriem vairāk nekā 2019. gadā. Tā kā 2020. gadā kopumā bija lielāka graudaugu ražība, vidējās graudaugu ražības kāpums vērojams visu lielumu saimniecību sektoros.

2.10. tabula

Saimniecību grupējums pēc graudaugu sējumu platības 2020. gadā

Platība, ha	Saimniecības ar graudaugu sējumiem, skaits	Saimniecības ar graudaugu sējumiem, %	Sējumu platība, hektāri	Sējumu platība, %	Vidējā ražība no 1 ha, cnt
Līdz 10,0	13 462	66,2	42 657	5,6	28,5
10,1–20,0	2097	10,3	30 013	4,0	30,0
20,1–50,0	1887	9,3	60 931	8,1	33,1
50,1–100,0	1175	5,8	83 517	11,1	40,6
100,1–150,0	538	2,7	65 574	8,7	44,2
150,1–200,0	280	1,4	48 525	6,4	44,8
200,1–300,0	306	1,5	75 105	10,0	47,7
> 300,1	569	2,8	347 368	46,1	54,1
PAVISAM	20 314	100	753 690	100	46,4

Ja skatām saimniecību grupējumu pēc graudaugu ražības (sk. 2.11. tab.), tad to saimniecību skaits, kurās tika iegūta lielāka raža nekā 50,0 cnt/ha, kopumā ir palielinājies par 850 saimniecībām jeb 66 %, bet, ja šo pašu rādītāju vērtējam, procentuāli attiecinot uz kopējo saimniecību skaitu, tad šo saimniecību īpatsvars salīdzinājumā ar 2019. gadu ir pieaudzis par 4,2 %, un tik liels pieaugums nav nevienā citā grupā. Tāpat ir palielinājusies platība, kurā iegūti 50,0 cnt/ha un vairāk ražas: 2019. gadā šādas platības bija 34,2 % no kopējās graudaugu sējplatības, bet 2020. gadā – jau 42,4 %. Savukārt 63,3 % no graudaugu sējumu kopplatības valstī ir iegūta 40,0 cnt/ha un lielāka raža.

Raža, sākot no 40,0 cnt/ha, pārsvarā tiek iegūta vidējās un lielajās specializētajās graudaugu audzēšanas saimniecībās. Specializētās graudaugu saimniecības strādā, graudu ražošanā lielākoties izmantojot intensīvā tipa graudaugu šķirnes, tās atbilstoši mēslo un īsteno nepieciešamos augu aizsardzības pasākumus nezāļu, slimību un kaitēkļu apkarošanā. Lai samazinātu graudu ražošanas izmaksas, arvien vairāk kļūst to saimniecību, kurās tiek izmantotas novatoriskas tehnoloģijas, piemēram, mēslojums vairāk tiek dots nogabalos, kuros ir lielākas ražas potenciāls, un samazināts tur, kur tāda nav, tāpēc no augiem dotā mēslojuma ir lielāka atdeve.

Kā jau iepriekš minēts, 2020. gads graudkopjiem uzskatāms par rekordu gadu un graudaugu ražību šajā gadā ietekmēja virkne faktoru – gan labvēlīgie laikapstākļi rudens sējas laikā, gan ziemājiem labvēlīgie pārziemošanas apstākļi, tomēr pat šādos labvēlīgos ziemošanas apstākļos 23,3 % saimniecību iegūta tikai līdz 20,0 cnt/ha liela raža. Lai analizētu integrēto un bioloģisko saimniecību pienesumu graudkopības sektoram, nepieciešama detalizēta statistikas informācija atsevišķi par integrētajām saimniecībām un atsevišķi par bioloģiskajām saimniecībām.

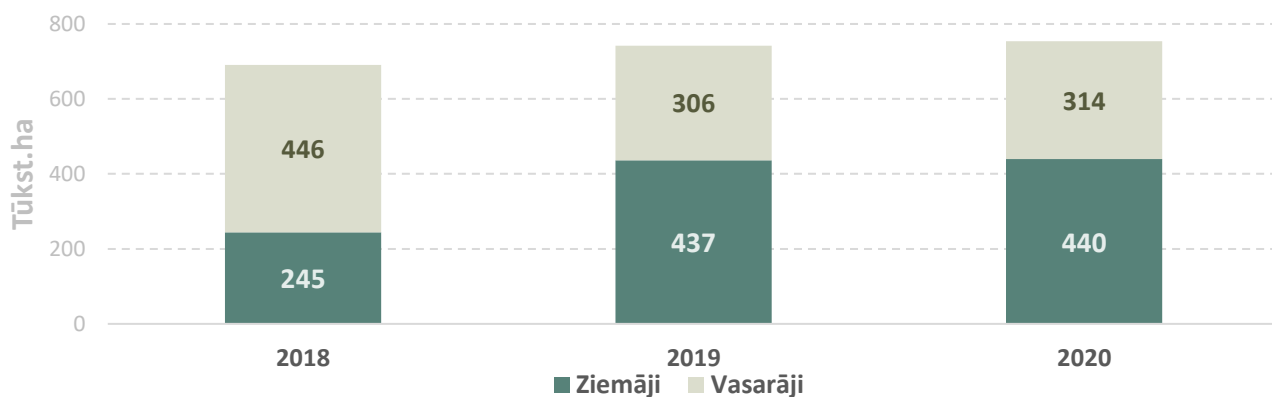
2.11. tabula

Saimniecību grupējums pēc graudaugu ražības

Ražība no 1 ha, cnt	Saimniecības ar graudaugu sējumiem				Platība			
	Skaits		%		Ha		%	
	2019.	2020.	2019.	2020.	2019.	2020.	2019.	2020.
līdz 20,0	5565	4731	27,1	23,3	62 801	59 643	8,5	7,9
20,1–30,0	8621	7915	41,9	39,0	123 238	99 992	16,6	13,3
30,1–40,0	3357	3753	16,3	18,5	137 632	116 827	18,5	15,5
40,1–50,0	1733	1777	8,4	8,7	164 809	157 149	22,2	20,9
50,1 un vairāk	1288	2138	6,3	10,5	253 837	320 079	34,2	42,4
Kopā:	20564	20314	100,0	100,0	742 317	753 690	100,0	100,0

Avots: Oficiālās statistikas portāls

2020. gadā graudaugi aizņēma 753,7 tūkst. ha jeb 59,0 % no sējumu kopplatības. Salīdzinājumā ar 2019. gadu graudaugu aizņemtā platība ir paplašinājusies par 1,5 %. 2.42. attēlā par audzēto ziemāju un vasarāju apjomu redzams, ka 2020. gada ziemāji aizņēma 58,3 % un vasarāji – 41,7 % lielu platību. Datu analīze par ilglaicīgu 20 gadu periodu liecina, ka ik gadu tiek audzēti aptuveni 55 % ziemāju un 45 % vasarāju. Protams, šis secinājums ir spēkā, ja gads ir bez jeb dabas kataklizmām, īpaši ražas novākšanas, ziemāju sējas un ziemošanas periodā.

2.42. attēls Ziemāju un vasarāju sējumu platība Latvijā, tūkst. ha

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Vērtējot graudaugu platību sējumu struktūru (sk. 2.12. tab.), secināms, ka lielākās platības katru gadu tiek apsētas ar ziemas kviešiem (2020. gadā – 50,7 % graudaugu sējumu platību). 2020. gadā gandrīz visām ziemāju graudaugu sugām ir vērojams neliels platību īpatsvara samazinājums. Izņēmums ir ziemas mieži ar platības palielinājumu par 0,2 %.

Vērtējot konkrētās graudaugu sugas īpatsvaru graudaugu sējumu struktūrā, var konstatēt, ka salīdzinājumā ar 2019. gadu 2020. gadā visvairāk palielinājušās auzu aizņemtās platības – par 14,6 tūkst. ha. Skaidrojums tam varētu būt AS “Rīgas dzirnavnieks” izvērstā reklāmas kampaņa par auzu nozīmi veselīgas ēšanas paradumu izkopšanā, kā arī par auzu produkcijas sortimenta paplašināšanos.

Analīze rāda, ka ziemāju raža gandrīz katru gadu ir lielāka nekā vasarājiem. Izņēmums nebija arī 2020. gads. Lielākā vidējā ražība bija ziemas kviešiem – 56,9 cnt/ha – un ziemas miežiem – 55,2 cnt/ha. Gandrīz jebkurai ziemāju labībai raža pārsniedza 40,0 cnt/ha. No vasarājiem šādu līmeni sasniedza tikai vasaras kvieši (41,6 cnt/ha). Salīdzinājumā ar 2019. gadu ziemāju ražība ir palielinājusies par 4,6 cnt/ha. Lielākais ražības kāpums tika novērots ziemas miežiem – 10,4 cnt/ha. Vidējā vasarāju raža 2020. gadā bija 33,9 cnt/ha.

Pēdējos gadus aptuveni divas trešdaļas graudaugu sējumu platības aizņem ziemas un vasaras kvieši – 66,2 %. 2020. gadā vislielākais platības samazinājums vērojams vasaras miežiem – 5,2 tūkst. ha.

2.12. tabula

Latvijā apsētā graudaugu platība 2019.–2020. gada ražai

Graudaugu suga	Apsētā platība, 2019		Apsētā platība, 2020		Apsētās platības īpatsvara pārmaiņas 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu, %
	tūkst. ha	% no kopējās graudaugu platības	tūkst. ha	% no kopējās graudaugu platības	
Rudzi	43,9	5,9	41,6	5,5	-0,4
Ziemas kvieši	379,2	51,0	382,2	50,7	-0,3
Ziemas mieži	7,1	1,0	9,4	1,2	0,2
Tritikāle	6,4	0,9	6,3	0,8	-0,1
Vasaras kvieši	116,3	15,7	116,6	15,5	-0,2
Vasaras mieži	80,5	10,8	75,3	10,0	-0,8
Auzas	84,3	11,3	98,9	13,1	1,8
Vasaras tritikāle	1,3	0,2	0,8	0,1	-0,1
Vārpaugu mīstrs	0,5	0,1	0,4	0,1	0,0
Vārpaugu un pākšaugu mīstrs	6,6	0,9	6,5	0,9	0,0
Griķi	16,2	2,2	15,7	2,1	-0,1
kopā	742,3	100,0	753,7	100,0	

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Tradicionāli no Latvijas reģioniem (sk. 2.13. tab.) lielākais graudaugu audzēšanas reģions ir Zemgale, kurā tiek audzēts 27,1 % visu graudaugu.

Salīdzinājumā ar 2019. gadu 2020. gadā graudaugu sējumu platību pārmaiņas pa reģioniem pārsvarā nav nozīmīgas – visvairāk tās attiecas uz Kurzemes reģionu, kurā graudaugu sējumu platība ir palielinājusies par 4,5 %.

Vidējā ražība Zemgales reģionā ir ievērojami lielāka nekā pārējos reģionos, vidēji sasniedzot 57,4 cnt/ha. Citos reģionos pat netika sasniegta vidējā ražība 50,0 cnt/ha. Kopražu visvairāk nodrošina Zemgales un Kurzemes reģions – kopumā 57,5 %.

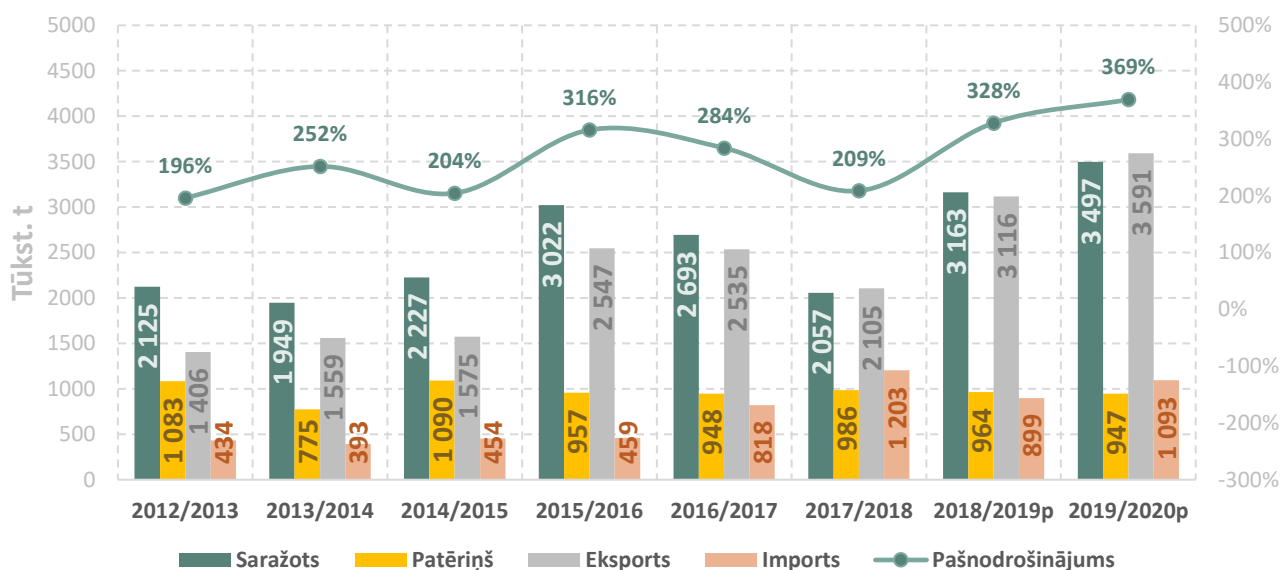
2.13. tabula

Graudaugu sējumu platība, kopražā un vidējā ražība reģionos 2020. gadā

Reģions	Sējumu platība		Kopražā		Ražība, t/ha
	tūkst. ha	%	tūkst. t	%	
Pierīgas reģions	95,7	12,7	445,1	12,7	46,5
Vidzemes reģions	125,2	16,6	509,2	14,6	40,7
Kurzemes reģions	179,3	23,8	839,7	24,0	46,8
Zemgales reģions	204,2	27,1	1172,0	33,5	57,4
Latgales reģions	149,3	19,8	531,1	15,2	35,6
Latvijā:	753,7	100,0	3497,1	100,0	46,4

Avots: Oficiālās statistikas portāls

2019./2020. ražas gada graudu un graudaugu bilancē (sk. 2.43. att.) redzams, ka salīdzinājumā ar 2018./2019. ražas gadu ražošanas apjoms ir palielinājies par 10,6 %, bet patēriņš samazinājies par 1,6 %. Savukārt imports un eksports palielinājies attiecīgi par 22 % un 15 %. Pašnodrošinājums palielinājies par 41 procentpunktu.

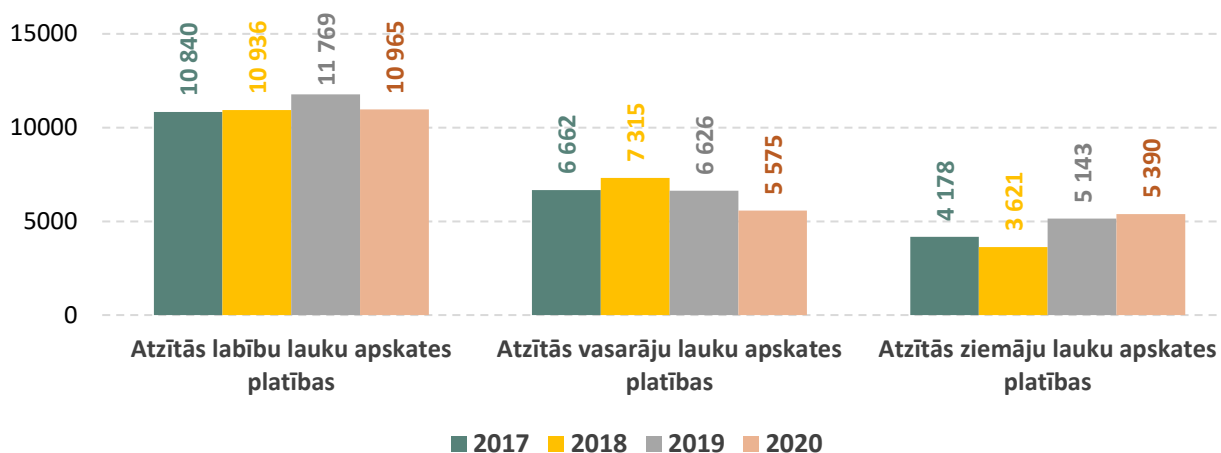

2.43. attēls. Graudu un graudaugu produktu ražošanas un patēriņa bilance 2012./2013.–2019./2020. ražas gadā

Avots: LAD

Labības sēklaudzēšana

2020. gadā labības sēklaudzēšanas platība valstī ir nedaudz samazinājusies salīdzinājumā ar 2019. gadu. Stabils labības sēklaudzēšanas platību palielinājums bija vērojams kopš 2015. gada, līdz 2019. gadā tie bija jau 11 768,76 ha, bet 2020. gadā šī platība ir samazinājusies tikai līdz 10 964,52 ha – tātad par 804,24 ha jeb 6,8 %.

2.44. attēls. Kopējās lauku apskates platības, ha

Avots: ZM LD

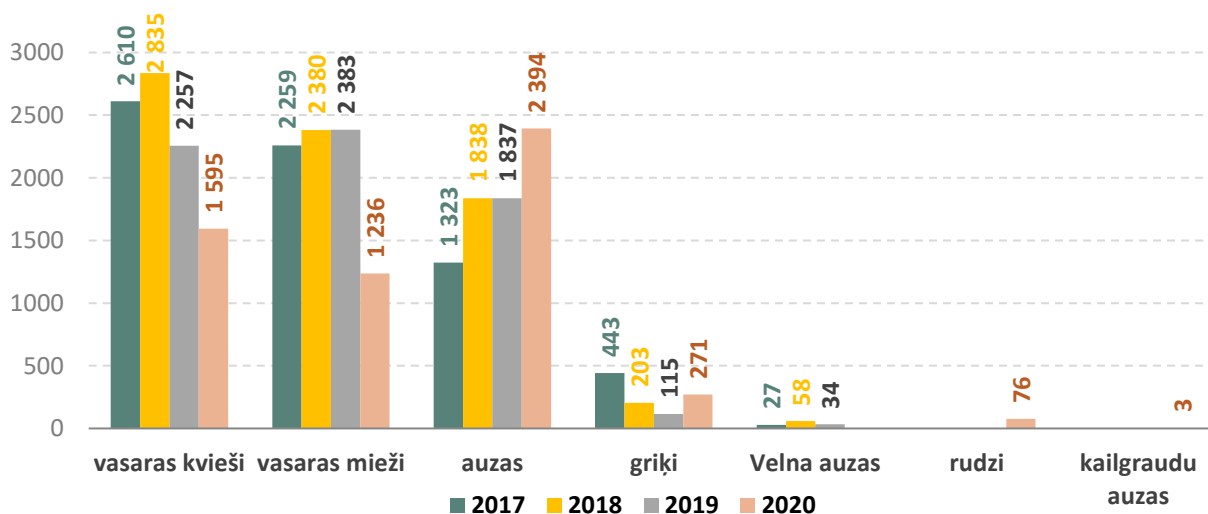
Kopš 2018. gada novērojama atzītās vasarāju sēkludzēšanas platības samazināšanās no 7315,31 līdz 5574,97 ha 2020. gadā. 2019. gadā atzītās vasarāju sēkludzēšanas platības bija par 15,86 % lielākas nekā 2020. gadā.

Atzītās ziemāju sēkludzēšanas platības kopš 2018. gada turpina palielināties, 2020. gadā sasniedzot 5389,55 ha, kas ir par 246,36 ha vairāk nekā 2019. gadā.

Kopš 2018. gada turpina samazināties vasaras kviešu platība – 2020. gadā tie aizņēma tikai 1595,22 ha. Tātad samazinājums kopš 2019. gada ir par 661,80 ha. Arī miežu platība ir kļuvusi ievērojami mazāka, t.i., par 48,1 % mazāka nekā 2019. gadā un 2020. gadā bija 1235,89 ha, toties auzu un griķu aizņemtā platība 2020. gadā ir palielinājusies. Salīdzinājumā ar 2019. gadu auzu platības ir palielinājušās par 556,79 ha, sasniedzot vienu no lielākajām platībām pēdējo desmit gadu laikā – 2394 ha, un griķu platības ir palielinājušās pat 2,35 reizes, 2020. gadā sasniedzot 270,91 ha (2019. g. – 114,82 ha).

2020. gadā atzītās sēkludzēšanas platībās pirmo reizi tika audzēti vasaras rudzi 75,66 ha platībā. Audzēta ir viena šķirne 'Bojko' un iegūta sertificētas (C) kategorijas sēkla.

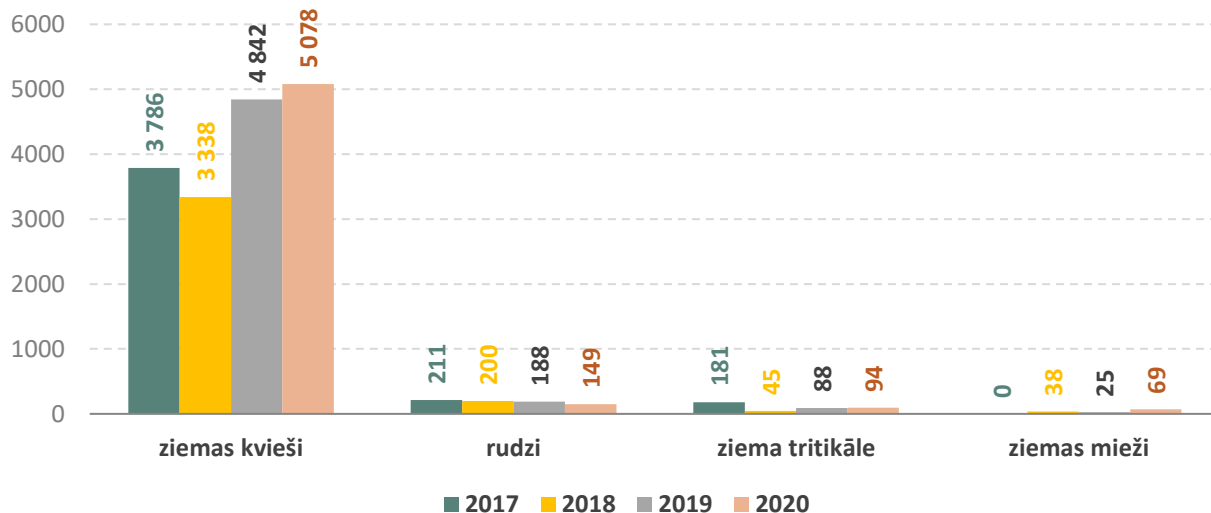
2020. gadā vairs netika audzētas velna auzas, kuras sēkludzēšanai sāka audzēt tikai 2017. gadā. Iespējams, velna auzas netiek audzētas tāpēc, ka pēc tām vēl nav izveidojies pietiekami liels un stabils pieprasījums sēklu tirgū. 2020. gadā atzītās sēkludzēšanas platībās 3,29 hektāros pirmo reizi tika audzētas arī kailgraudu auzas – šķirnes 'Stendes Emilija' pirmās paudzes pirmsbāzes kategorijas sēkla (PB1). Šī šķirne Latvijas augu šķirņu katalogā iekļauta 2017. gadā.

2.45. attēls. Atzītās vasarāju lauku apskates platības, ha

Avots: ZM LD

Turpina palielināties ziemāju sēkludzēšanas platība. 2020. gadā tā palielinājās kviešiem, miežiem un tritikālei, bet samazinājās rudziem. 2020. gadā ziemas kviešu platību bija par 235,95 ha vairāk, sasniedzot 5077,87 ha, savukārt ziemas miežu platība ir palielinājusies gandrīz trīs reizes un aizņēma 69,26 ha (2019. gadā – 24,51 ha). 2020. gadā ziemas tritikāles platība ir palielinājusies nedaudz – tikai par 5,24 ha, kopumā sasniedzot 93,56 ha. Vērojams atzīto rudzu sēkludzēšanas platību samazinājums par 39,58 ha, 2020. gadā aizņemot tikai 148,86 ha.

2.46. attēls. Atzītās ziemāju lauku apskates platības, ha

Avots: ZM LD

2020. gadā vasarāju sēkludzēšanas platībās tika audzētas 22 vasaras miežu šķirnes (no tām 12 šķirnes selekcionētas Latvijā), 16 vasaras kviešu šķirnes (no tām divas šķirnes 'Robijs' un 'Uffo' selekcionētas Latvijā) un 15 auzu šķirnes (no tām divas šķirnes 'Laima' un 'Stendes Darta (Darta)' selekcionētas Latvijā).

Vislielākajā platībā no visām vasaras miežu šķirnēm tika audzēta Latvijā selekcionētā šķirne 'Kristaps' – 200,67 ha jeb 16 % no visas vasaras miežu sēkludzēšanas kopplatības. 2019. gadā vismazākā platībā tika audzēta Latvijā selekcionētā šķirne 'Didzis' – tikai divos hektāros, bet 2020. gadā šīs šķirnes platība jau aizņēma 5,86 ha. Vismazākajā platībā no Latvijā selekcionētajām šķirnēm 2020. gadā audzēta šķirne 'Irbe' – 2,78 ha.

2020. gadā vislielāko vasaras kviešu sēkludzēšanas platību aizņēma šķirne 'Uffo' – 235,73 ha jeb 15 % no visas vasaras kviešu sēkludzēšanas kopplatības, bet otra Latvijā selekcionētā šķirne 'Robijs' – 10 % no kopplatības jeb 165,71 ha.

2020. gadā vislielāko auzu sēkludzēšanas platību aizņēma šķirne 'Galant' ar 1019,02 ha jeb 43 % no auzu sēkludzēšanas kopplatības. Salīdzinājumā ar 2019. gadu šķirnes 'Laima' aizņemtā platība ir samazinājusies par 57,74 ha (2020. gadā – 327,56 ha) – tie ir 14 % no visas auzu kopplatības.

Ziemāju sēkludzēšanas platībās tika audzētas 32 ziemas kviešu šķirnes – no tām četras šķirnes 'Edvins', 'Fredis', 'Talsis' un 'Brencis' selekcionētas Latvijā. 'Brencis' ir jaunākā ziemas kviešu šķirne, kas iekļauta Latvijas augu šķirņu katalogā 2018. gadā. 2019. gadā 'Brencis' pirmo reizi audzēts sēkludzēšanas laukos četru hektāru platībā, bet 2020. gadā šķirne audzēta 4,13 ha platībā. 2020. gadā vislielāko platībā no Latvijā selekcionētajām šķirnēm aizņēma ziemas kviešu šķirne 'Edvins' (400,17 ha jeb 8 % no visas ziemas kviešu sēkludzēšanas kopplatības), bet kopumā no visām šķirnēm – šķirne 'Skagen' (1169,98 ha jeb 23 % no ziemas kviešu sēkludzēšanas kopplatības). Kopā 2020. gadā Latvijā selekcionētās šķirnes tika audzētas 13 % no sēkludzēšanas kopplatības jeb 639,24 ha no 5077,87 ha.

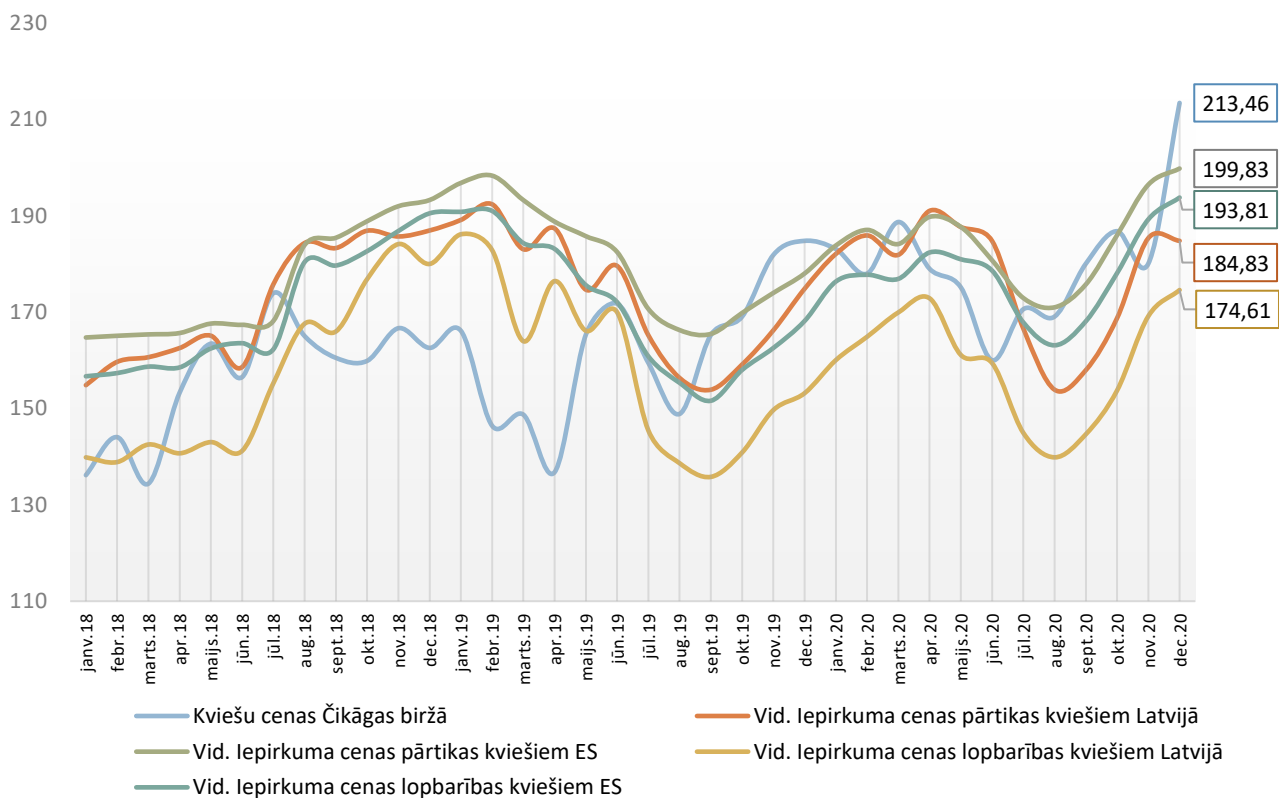
2020. gadā ziemas tritikāles sēklaudzēšanas platības aizņēma divas šķirnes 'Festino' un 'Ruja', tika audzētas arī tikai divas ziemas miežu šķirnes 'KWS Kosmos' un 'KWS Meridian', kā arī divas rudzu šķirnes – 'Kaupo', kas selekcionēta Latvijā, un 'Dankowskie Opal'.

2020. gadā tika iegūtas 13 453,89 tonnas sertificētu ziemāju labības sēklas, kas ir par 2707,617 tonnām mazāk nekā 2019. gadā.

Cenas

Pārskata periodā no 2018. līdz 2020. gadam graudu cenas pasaulē un ES, arī Latvijā, bijušas izteikti svārstīgas. Vidējā pārtikas kviešu iepirkuma cena Latvijā svārstījās no 154,8 EUR/t 2018. gada janvārī līdz 191,1 EUR/t 2020. gada aprīlī, savukārt lopbarības kviešiem – no 138,9 EUR/t 2018. gada februārī līdz 174,6 EUR/t 2020. gada decembrī.

2020. gadā vidējā pārtikas un lopbarības kviešu iepirkuma cena ES, arī Latvijā, bija augstāka nekā 2018. un 2019. gadā. Graudu cenu kāpums ES un Latvijā bija novērojams kopš 2018. gada otrā pusgada, savukārt Čikāgas biržā attiecīgajā periodā cenas bija zemākas. Būtisks cenas pieaugums bija novērojams lopbarības, nevis pārtikas kviešiem. 2018. gada jūnijā lopbarības kviešu vidējā iepirkuma cena Latvijā bija 141 EUR/t, savukārt 2020. gada jūnijā tā bija par 13 % augstāka jeb 159 EUR/t (sk. 2.44. att.).

2.44. attēls. Kviešu iepirkuma cena ES, Latvijā un Čikāgas biržā, EUR/t

Avots: Eiropas Komisija, Čikāgas birža

Lopbarības kviešu vidējās iepirkuma cenas līmenis Latvijā vidēji bijis par 8 % zemāks nekā pārējā ES, vērtējot trīs gadu periodu. Savukārt pārtikas kviešu vidējās iepirkuma cenas atšķirība starp citām ES valstīm un Latviju ir mazāk izteikta – laikā no 2018. līdz 2020. gadam pārtikas kviešu cena Latvijā bija vidēji par 3 % zemāka nekā pārējā ES.

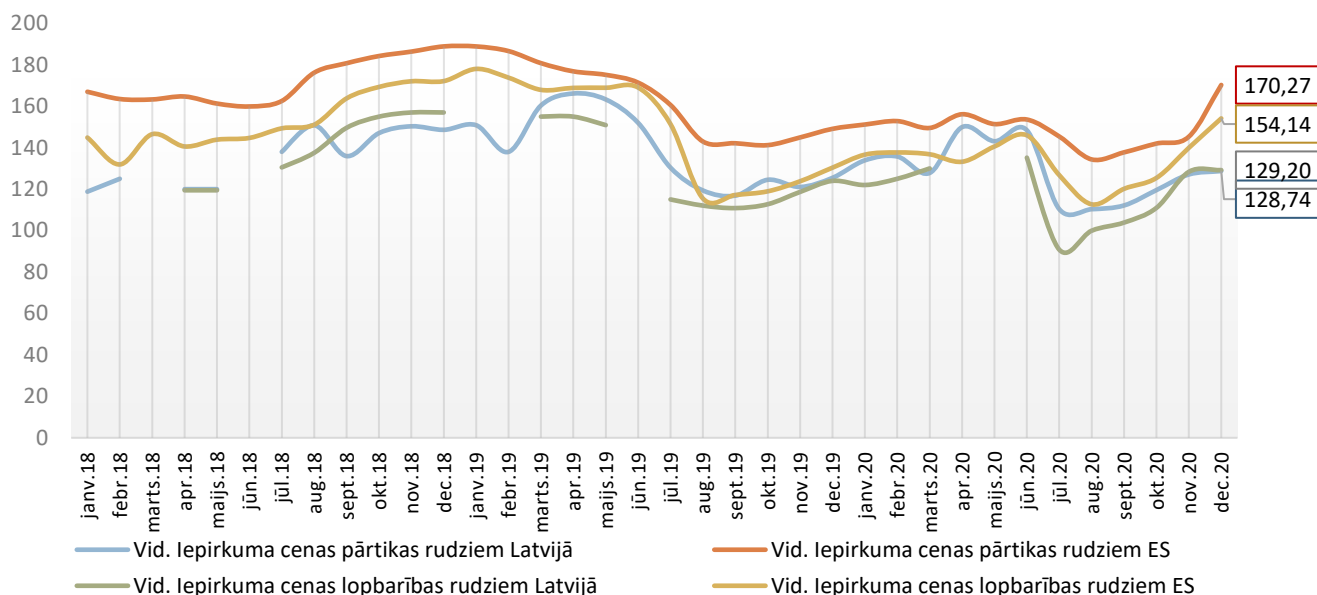
Pārskata periodā no 2018. līdz 2020. gadam arī rudzu cena Latvijā un pārējā ES bijusi svārstīga. 2020. gadā pārtikas rudzu vidējā iepirkuma cena Latvijā bija vidēji par 5 % zemāka nekā 2018. gadā, savukārt lopbarības rudzu vidējā gada iepirkuma cena pārskata periodā samazinājusies par 14,2% –

no 137 EUR/t 2018. gadā līdz 118 EUR/t 2020. gadā. Zemākā lopbarības rudzu iepirkuma cena ES bija 2020. gada aprīlī (134 EUR/t), kad tā bija par 18 % zemāka nekā 2018. gada aprīlī.

2020. gadā pārtikas un lopbarības rudzu vidējā iepirkuma cena ES, kā arī pārtikas un lopbarības rudzu vidējā iepirkuma cena Latvijā bija zemāka par šo graudu vidējā iepirkuma cenu 2018. gadā. Tā kā pārtikas rudzu cena Latvijā ar 2019. gada maiju sāka kristies, 2020. gada nogalē tā nokritās zem lopbarības rudzu cenas, novembrī un decembrī sasniedzot attiecīgi 127,1 un 128,7 EUR/t.

Pārskata periodā iepirkuma cenu līmenis Latvijā pārtikas rudziem vidēji bija par 16 % zemāks, bet lopbarības rudziem – vidēji bija par 12 % zemāks nekā pārējā ES (sk. 2.45. att.).

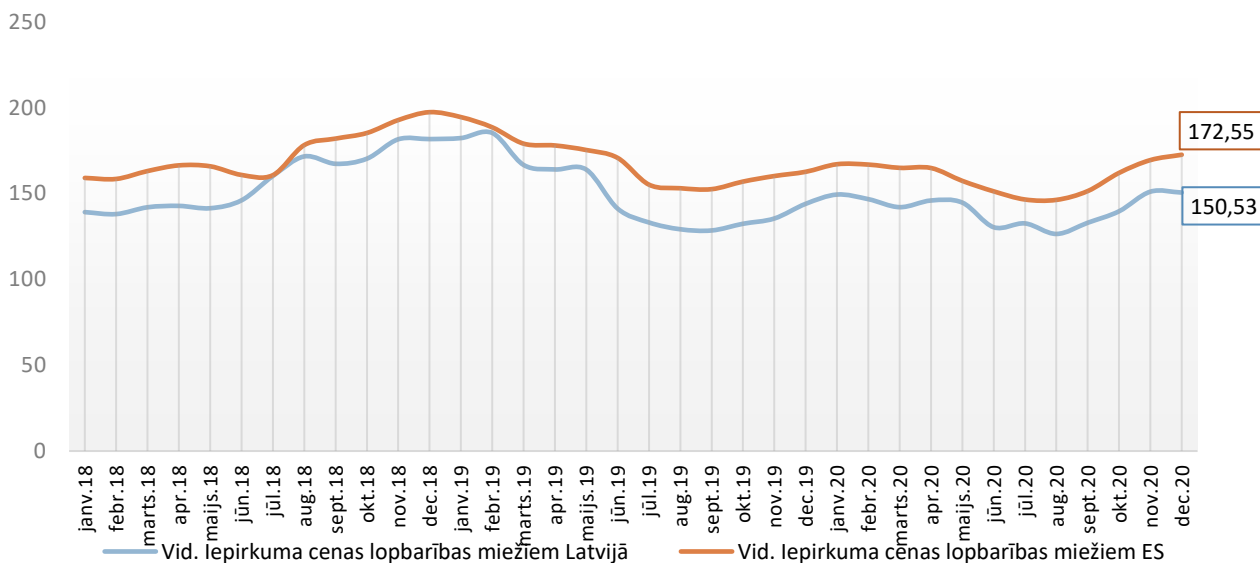

2.45. attēls. Pārtikas un lopbarības rudzu iepirkuma cena Latvijā un ES, EUR/t

Avots: Eiropas Komisija

Tāpat kā rudzu, arī miežu vidējā iepirkuma cena ES, tostarp Latvijā, 2018. gada otrajā pusgadā sasniedza augstāko līmeni, pēc kura bija novērojams cenu kritums, 2020. gada augustā visā ES (146,3 EUR/t), tostarp Latvijā (126,4 EUR/t), nokrītoties līdz zemākajai cenai pārskata periodā.

Saglabājās arī tendence, ka šo graudu vidējā iepirkuma cena pārējās ES valstīs ir lielāka nekā Latvijā: pārskata periodā no 2018. līdz 2020. gadam lopbarības miežu cena pārējā ES bija vidēji par 11 % augstāka nekā lopbarības miežu cena Latvijā (sk. 2.46. att.).

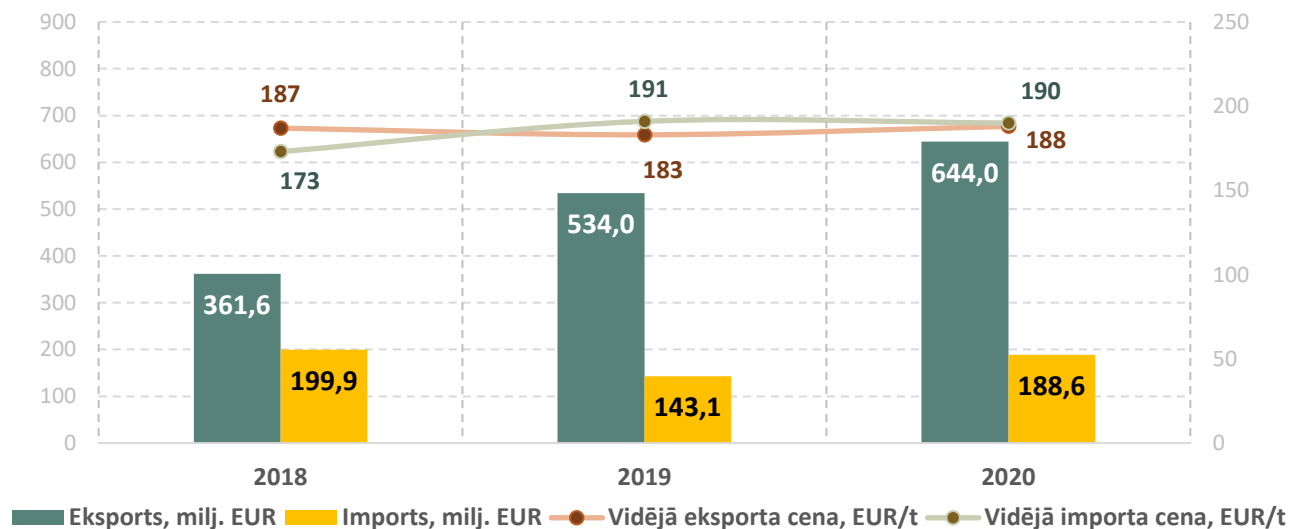
2.46. attēls. Lopbarības miežu iepirkuma cena ES un Latvijā, Eur/t

Avots: Eiropas Komisija

Ārējā tirdzniecība

Nemot vērā 2020. gada graudu kopražas kāpumu Latvijā, kopējais graudu eksports vērtības izteiksmē 2020. gadā palielinājās par 110,0 milj. EUR jeb 21 % salīdzinājumā ar 2019. gadu, savukārt imports – par 45,5 milj. EUR jeb 32 %.

Vidējā graudu eksporta cena 2020. gadā salīdzinājumā ar gadu iepriekš pakāpās par 3 %, bet vidējā importa cena saglabājās nemainīga (sk. 2.47. att.).

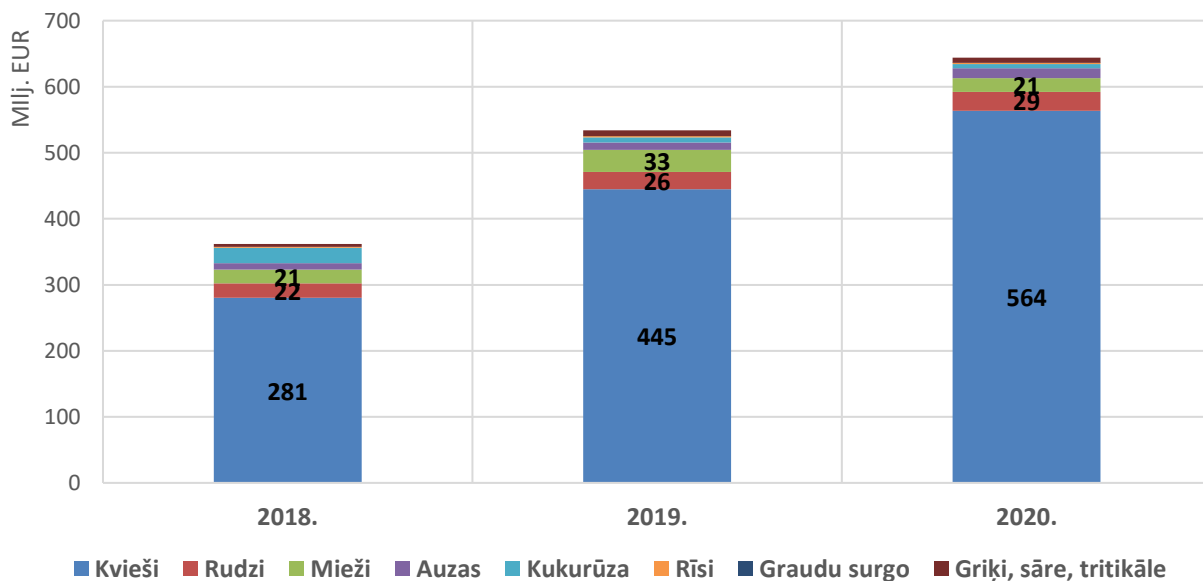

2.47. attēls. Graudaugu eksports un imports Latvijā

Avots: ZM pēc Eurostat

Tradicionāli nozīmīgāko daļu Latvijas graudu eksportā un importā veido kvieši. 2020. gadā tie veidoja 88 % no kopumā eksportētajiem un 74 % no importētajiem graudiem vērtības izteiksmē. Otrā nozīmīgākā eksportētā graudaugu kultūra 2020. gadā bija rudzi – 4 % no kopējās graudaugu eksporta vērtības, bet visvairāk importētā graudaugu kultūra kvieši veidoja 74 % kopējās importa vērtības.

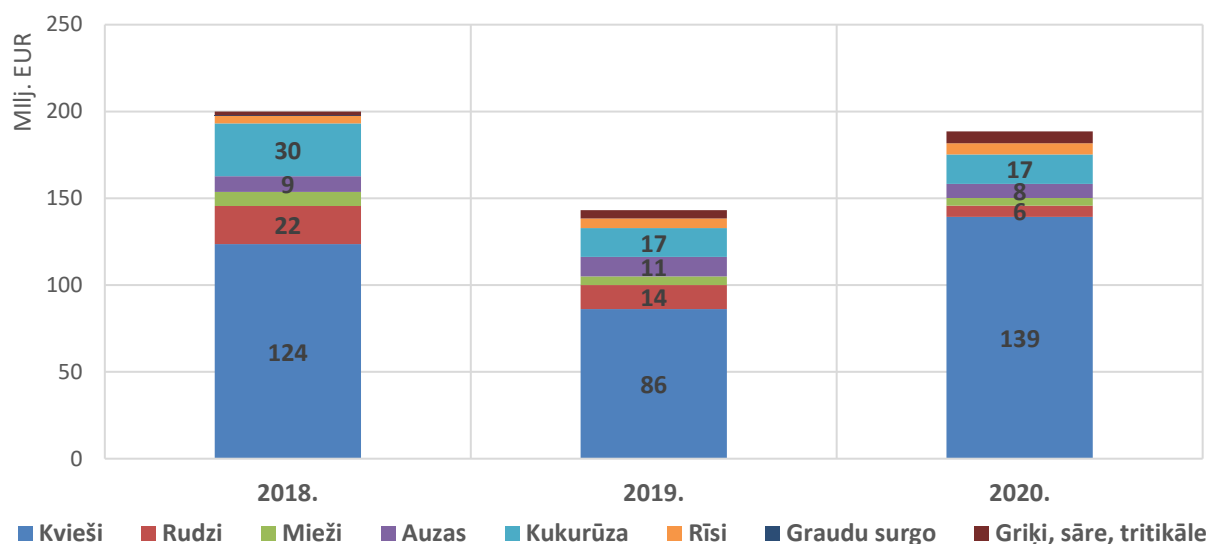
2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu eksports vērtības izteiksmē palielinājās atsevišķām kultūrām – visvairāk kviešiem (par 119 milj. EUR), auzām (par 4 milj. EUR) un rudziem (par 3 milj. EUR), bet kukurūzas un griķu eksports samazinājās par vienu milj. EUR jeb 16 % (sk. 2.48. att.).

2.48. attēls. Graudu eksports Latvijā sadalījumā pa graudaugu kultūrām

Avots: ZM pēc Eurostat

2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu kviešu imports vērtības izteiksmē pieauga par 53 milj. EUR jeb 61 %, bet ievērojami samazinājās rudzu un auzu imports (sk. 2.49. att.).

2.49. attēls. Graudu imports Latvijā sadalījumā pa graudaugu kultūrām

Avots: ZM pēc Eurostat

2.9. Augļu un dārzeņu ražošana

2020. gads Latvijā kļuva par siltāko gadu novērojumu vēsturē (kopš 1924. gada), par 0,6 °C pārspējot 2019. gada rādītājus, līdz ar to 2020.gada laika apstākļi bija labvēlīgi augļu kokiem un ogulājiem.

Kopējais nokrišņu daudzums Latvijā 2020. gadā bija 641,5 mm, kas ir 7 % mazāk nekā gada norma (692,3 mm). Lai gan nokrišņu daudzums 2020. gadā bija mazāks par normu, tas bija mitrākais no pēdējiem trīs gadiem. Visvairāk nokrišņu bija Rucavā (852,2 mm), bet vismazāk nokrišņu bija Zīlānos — 491,6 mm. Pirmā ziema bez sniega segas — Ainažos, Jelgavā, Kolkā un Ventspilī. Šajās vietās visu 2019./2020. gada ziemu neizveidojās sniega sega. Kailsala postījumi izpaužas divējādi: var apsalt augu virszemes daļas, kā arī bojāties saknes. No sakņu bojājumiem vairāk cieš jaunu zemeņu un citu jauno ogulāju stādījumi. Šī bija pirmā ziema pēdējos vismaz 60 gados, kad kādā Latvijas reģionā ziema tika pavadīta bez sniega segas.

Augļu koki un ogulāji

2020. gads Latvijas augļkopjiem bija veiksmīgs, jo ogu un augļu ražu ietekmēja labvēlīgie 2020. gada laikapstākļi.

Latvijas augļu koku un ogulāju aizņemtā kopējā platība 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu palielinājās par 2,5 %, un šāda tendence ir novērojama jau trīs gadus (sk. 2.15. tab.). 2020. gadā augļu koku platības palielinājās par 4,5 % un ogulāju platības — par 20,4 % salīdzinājumā ar 2018. gadu.

2.15. tabula

Augļu koku un ogulāju stādījumu platība, ha

Augļu koki un ogulāji/gads	2018.	2019.	2020.
Kopā augļu koki un ogulāji	8594	9190	9424
Ābeles	3750	3737	3744
Bumbieres	224	221	221
Plūmes	93	94	105
Ķirši	144	144	144
Jānogas, upenes	1374*	1597*	1698*
Avenes	228	232	232
Ērkšķogas	50	49	40
Zemenes	542	553	522
Aronijas	110	108	149

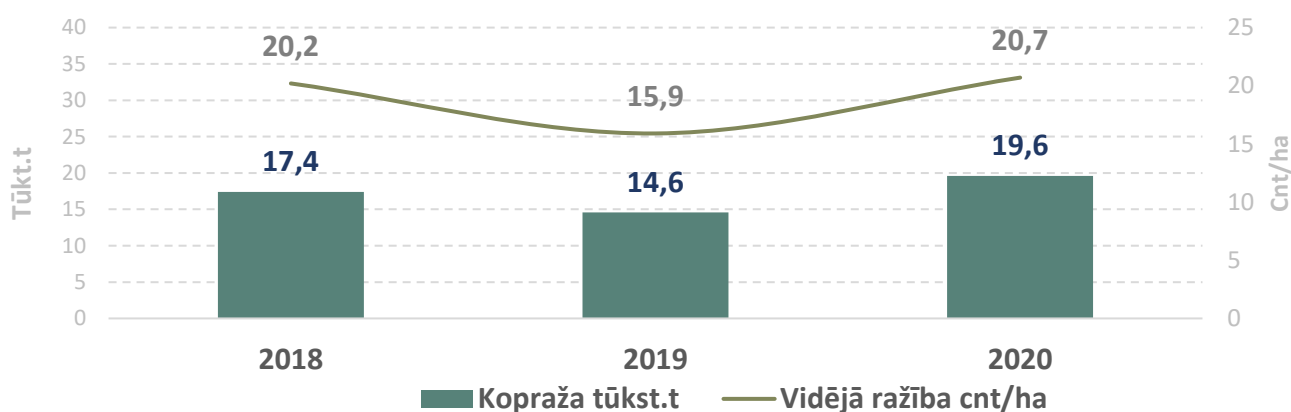
Smiltsērķšķi	1125	1291	1210
Krūmcidonijas	468	619	640
Krūmmellenes	486	545	535

Avots: Oficiālās statistikas portāls

* Upeņu stādījumu platība: 2018. g. – 1260 ha, 2019. g. – 1483 ha, 2020. g. – 1598 ha

2020. gadā no ogulājiem vislielāko platību aizņēma upenes un jānogas un šo ogulāju stādījumu platība salīdzinājumā ar 2019. gadu palielinājās par 6,3 %. 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu palielinājās upeņu (par 115 ha), aroniju (par 41 ha), un krūmcidoniju platības (par 21 ha), bet samazinājās smiltsērķšķu platības (par 81 ha). Iepriekš katru gadu bija novērojams krūmmelleņu platību pieaugums, bet 2020. gadā tās samazinājās par 10 ha.

Ogulāju platības palielinājums ir saistīts ar arvien lielāko pieprasījumu pēc to pārstrādes produktiem. Vietējie mājrāžotāji cenšas vairāk pievērsties pārstrādei, jo tā dod papildu ieņēmumus, bet lielie ražotāji un pārstrādes uzņēmumi palielina ražošanas apjomu. Pircējiem tiek piedāvāti dažādi pārstrādes produkti – biezsulas, džemi, sīrupi, želejkonfektes, nektāri un ievārijumi. Lauksaimnieku ieinteresētība audzēt aronijas, upenes vai cidonijas ir saistīta ar garantētu noietu un nepārtraukti augošu pieprasījumu pēc šīm ogām.

2.50. attēls. Latvijas augļu koku un ogulāju kopraža un ražība

Avots: Oficiālās statistikas portāls

No kopražas viedokļa stabili līderpozīciju joprojām ieņem āboli – 2020. gadā to kopraža bija 71,3 % no visas augļu un ogu kopražas (19 534 tonnas).

2.16. tabula

Augļi un ogas/gads	Galveno augļu un ogu kopraža, t		
	2018.	2019.	2020.
Āboli	13 913	10 389	13 928
Bumbieri	421	701	555
Plūmes	95	61	144
Ķirši	73	104	27
Jānogas, upenes	523	949	892
Zemenes	1257	1139	1039

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Augļu koku un ogulāju pavairojamais materiāls

Latvijā ir pieejams plašs augļu koku un ogulāju šķirņu klāsts, no kurām daļa tiek audzētas komerciāliem mērķiem, bet daļa – pašpatēriņam.

Latvijā ir atļauts tirgot šķirnes, kas ir iekļautas Augļu koku un ogulāju šķirņu sarakstā (arī citu ES dalībvalstu sarakstos un Eiropas Kopējā augļu koku un ogulāju šķirņu sarakstā *FRUMATIS*) vai ir kvalificējamās kā šķirnes ģenētiskās daudzveidības saglabāšanai, kuras nav jāiekļauj šķirņu sarakstā. Šķirnes ģenētiskās daudzveidības saglabāšanai var audzēt un izplatīt tikai Latvijā.

Pašlaik Augļu koku un ogulāju šķirņu sarakstā ir iekļautas 36 šķirnes. Visvairāk ir ābeļu šķirņu – 26. No visām šīm sarakstā iekļautajām ābeļu šķirnēm 19 ir selekcionētas Latvijā. Sarakstā ir iekļautas arī

trīs avenū un septiņas ērkšķogu šķirnes. Visas avenū, kā arī piecas ērkšķogu šķirnes ir selekcionētas Latvijā.

Dārzenkopība

Kaut arī 2020. gadā laikapstākļi bija labvēlīgi dārzeņu audzēšanai, atklātā laukā tika izaudzēts 147,1 tūkst. tonna dārzeņu, tas ir, par 14,6 tūkst. tonnu jeb 9,1 % mazāk nekā 2019. gadā. Tam par iemeslu bija ievērojams vidējās ražības samazinājums no viena atklātā lauka hektāra – no 191,8 centneriem 2019. gadā līdz 176,6 centneriem 2020. gadā. Siltumnīcās tika izaudzēts 12,0 tūkst. tonnu dārzeņu – par 826 tonnu vairāk nekā gadu iepriekš.

2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu par 114 ha palielinājās ķiploku platība – no 684 līdz 798 ha. Tā kā pagaidām ķiploku ražība Latvijā ir salīdzinoši maza un nepārsniedz vidēji trīs tonnas no hektāra (2017. g. – 36,9 cnt/ha, 2018. g. – 18,7 cnt/ha, 2019. g. – 31,6 cnt/ha, 2020. g. – 26,4 cnt/ha), intensīvi jāstrādā pie ražības palielināšanas, lai Latvijas tirgu varētu nodrošināt ar pašaudzētiem ķiplokiem.

2020. gadā par 2,6 % salīdzinājumā ar 2019. gadu palielinājās kabaču un ķirbju platība.

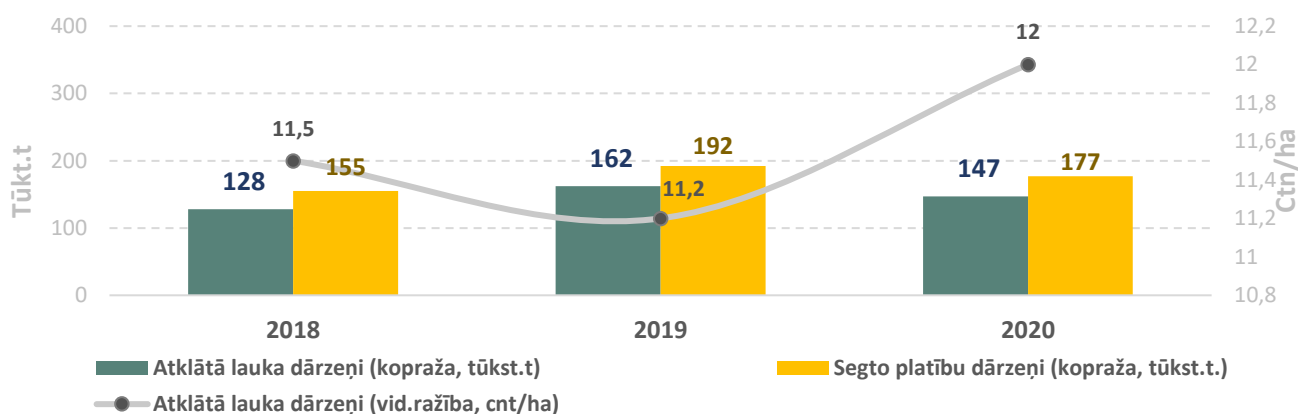
2.17. tabula

Atklātā lauka dārzeņu platība un siltumnīcu izmantojamā platība, ha

Rādītāji	2018.	2019.	2020.
Atklātā lauka platība	8248	8431	8327
Kāposti	1844	1860	1580
Ziedkāposti	249	247	117
Puravi	63	52	51
Salāti	37	54	6
Sīpoli lociņiem	102	10	15
Gurķi	175	174	178
Tomāti	1	3	9
Galda bietes	817	926	750
Burkāni	1470	1558	1462
Sīpoli	1152	1130	1162
Ķiploki	603	684	798
Mārrutki	10	7	12
Kabači un ķirbji	604	684	702
Pārējie dārzeņi	1121	1042	1485
Siltumnīcu platība	45,8	54,2	64,0
t.sk.			
apsildāmo siltumnīcu	35,2	33,5	35,3
neapsildāmo siltumnīcu	10,6	20,7	28,7

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Latvijas atklātā lauka dārzeņu kopražs 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu samazinājās par 9,1 % (sk. 2.51. att.).

2.51. attēls. Atklāta lauka un siltumnīcu dārzeņu kopraža un ražība

Avots: Oficiālās statistikas portāls

2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu apsildāmo siltumnīcu platība tika paplašināta par 1,8 ha, par 7,4 % palielinoties arī visu dārzeņu kopražai apsildāmajās un neapsildāmajās siltumnīcās. Tajās tika izaudzēti 12,0 tūkst. tonnu dārzeņu.

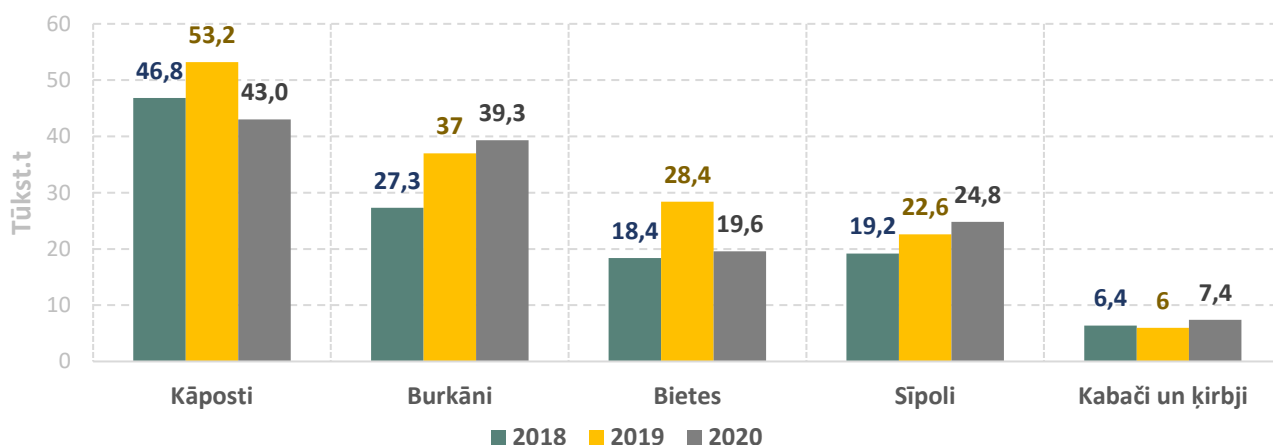
Latvijā nozīmīgāko daļu no siltumnīcu segto platību dārzeņu kopražas joprojām veidoja gurķi (61,6 % 2020. gadā). Jau trīs gadus novērojams tomātu kopražas samazinājums – tā par 5,7 % salīdzinājumā ar 2019. gadu samazinājās arī 2020. gadā.

2.18. tabula

Dārzeņu kopraža siltumnīcās tonnās			
Dārzeni/gads	2018.	2019.	2020.
Tomāti	5173	4712	4442
Gurķi	6039	6151	7403
Salāti	82	78	90
Pārējie dārzeni	216	256	88

Avots: Oficiālās statistikas portāls

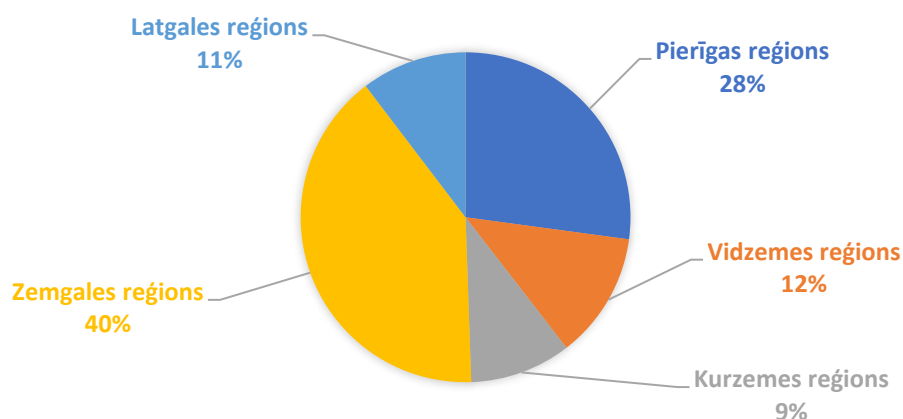
2020. gadā lielākais īpatsvars atklātā lauku dārzeņu kopražā (147,1 tūkst. t) bija kāpostiem (29,2 %) un burkāniem (26,7 %), arī sīpoliem (16,8 %) un bietēm (13,3 %) (sk. 2.52. att.).

2.52. attēls. Galveno atklātās platībās audzēto dārzeņu kopraža

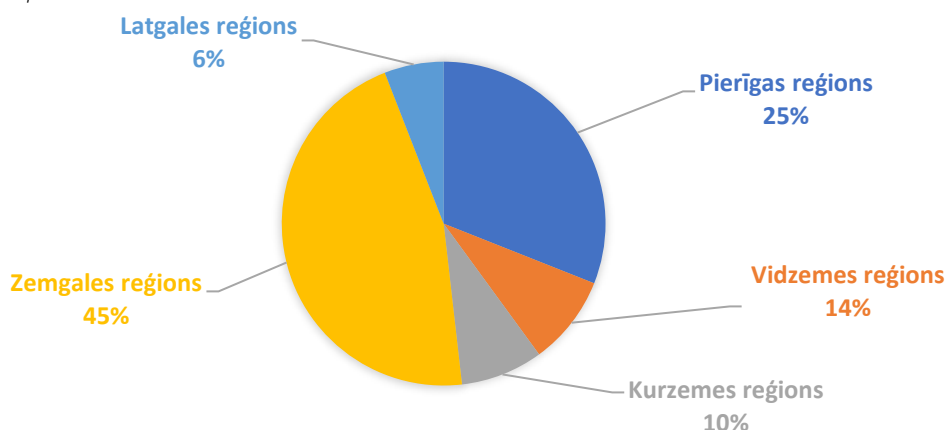
Avots: Oficiālās statistikas portāls

Apkopojot 2020. gada datus par atklātā lauku dārzeņu platībām pa reģioniem (sk. 2.53. att.), redzams, ka dominē Zemgales un Pierīgas reģions, jo saimniecību specializāciju nosaka noieta tirgus vietas atrašanās lielo pilsētu tuvumā. Šāda tendence novērojama arī iepriekšējos trīs gadus. Tādējādi arī lielākā dārzeņu kopražā 2020. gadā bija Zemgales reģionā (sk. 2.54. att.).

2.53. attēls. Atklātā lauka dārzeņu platība pa reģioniem 2020. gadā

Avots: Oficiālās statistikas portāls

2.54. attēls. Atklātā lauka dārzeņu kopraža pa reģioniem 2020. gadā

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Dārzenkopība un augļkopība ir vienas no efektīvākajām lauksaimniecības nozarēm Latvijā pēc ienākumiem uz vienu lauksaimniecībā apstrādātās platības vienību.

Ienākumiem augļkopības un dārzenkopības nozarē ir tendence samazināties, jo trūkst darbaspēka, palielinās resursu cena, kā arī produkcijas pašizmaksa, un tas atstāj ievērojamu ietekmi uz ražošanas apjomu un kultūraugu platību. Augļu un dārzeņu audzēšanā, sevišķi to novākšanā, tiek ieguldīts liels roku darbs, tāpēc šīs nozares tieši ietekmē darbaspēka izmaksu palielināšanās. Lauksaimniekiem arvien vairāk jādomā par darba efektivitātes palielināšanu, izmaksu samazināšanu un pārdomātu audzēšanas tehnoloģiju izmantošanu.

Joprojām aktuāla ir dārzkopju un augļkopju audzētāju kooperācija un pārorientēšanās uz eksportu, bet to neļauj izmaksu palielināšanās par produkcijas uzglabāšanu. Lielākoties ar audzēšanu nodarbojas individuālas saimniecības, un tām nav ne piemērotu pagrabu, ne saldētavu, kas nepieciešamas, lai produkciju uzglabātu eksportam. Ar pašreizējām elektrības cenām uzturēt saldētavas ir ļoti dārgi, tāpēc daudzi audzētāji neriskē ražot lielu apjomu.

Ārējā tirdzniecība

Dārzeņu tirdzniecības apgrozījums 2020. gadā (93,5 milj. EUR) bija par 3,9 % mazāks nekā iepriekšējā gadā. Eksports samazinājās par 11,5 %, imports – par 1,5 %. Ārējās tirdzniecības negatīvais saldo salīdzinājumā ar 2018. gadu palielinājās par 34,2 %, sasniedzot – 51,9 milj. EUR.

Dārzeņu eksportā 2020. gadā turpināja dominēt **tomāti**, veidojot 5,1 tūkst. tonnas 9,1 milj. EUR vērtībā jeb 43,9 % no kopējās eksporta vērtības. Pārskata periodā no 2018. līdz 2020. gadam tomātu eksports palielinājās par 25,5 % vērtības izteiksmē un par 20,7 % pēc apjoma. Otra svarīgākā eksporta grupa pēc apjoma bija **sīpoli** ar 3,7 tūkst. tonnu 1,3 milj. EUR vērtībā, 2020. gadā veidojot 6,4 %

Latvijas dārzeņu kopējās eksporta vērtības. Pārskata periodā sīpolu eksports ir palielinājies par 17 % apjoma izteiksmē un par 33,5 % vērtības izteiksmē. Trešā svarīgākā eksporta grupa – **burkāni**. Šai grupai pārskata periodā ir izdevies kāpināt eksporta apjomu par 16,8 % vērtības izteiksmē un par 18,4 % apjoma izteiksmē, 2020. gadā veidojot 14,4 % jeb 2,8 tūkst. tonnu 2,0 milj. EUR apmērā. Ceturtā svarīgākā grupa bija **kāposti**, kas veido 12,5 % no kopējā dārzeņu eksporta jeb 2,4 tūkst. tonnas 1,0 milj. EUR apmērā. Pārskata periodā kāpostu eksporta apjoms ir samazinājies par 1,5 % jeb 0,04 tūkst. tonnu. Arī **gurķi** no Latvijas ik gadu tiek eksportēti arvien vairāk: pārskata periodā to eksports vērtības izteiksmē palielinājās par 49,8 %, sasniedzot 2,4 milj. EUR jeb 9,4 % no kopējās dārzeņu eksporta vērtības. Savukārt apjoma izteiksmē gurķu eksports pārskata periodā ir pieaudzis par 51,1 %, sasniedzot 1,9 tūkst. tonnu. Tomātu, sīpolu, burkānu, kāpostu un gurķu eksports veido 81,8 % no kopējā eksporta apjoma.

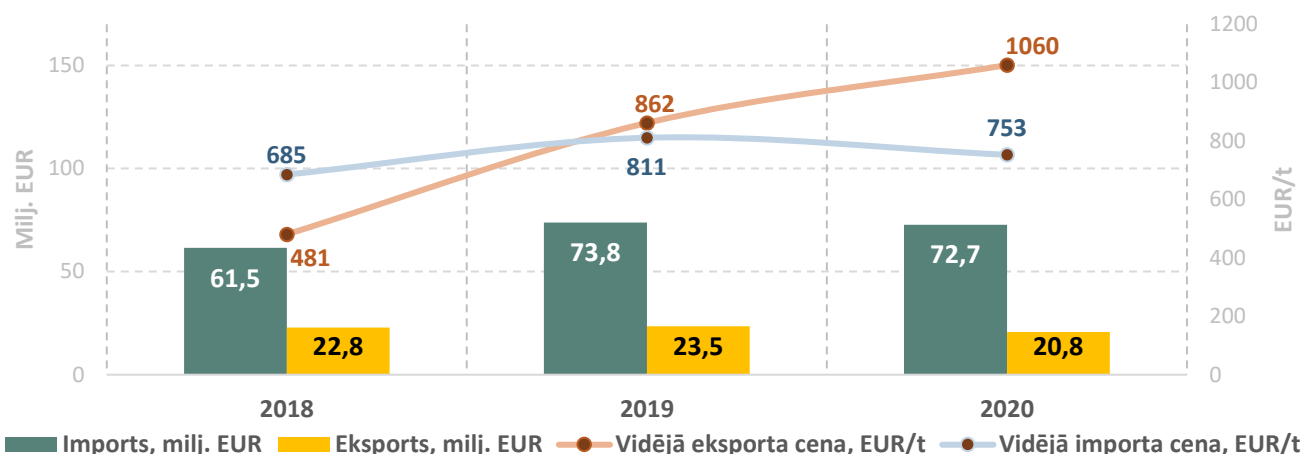
Dārzeņu nozarē 2020. gadā lielākā importa grupa bija **pākšu dārzeni** ar 25,7 tūkst. tonnu lielu apjomu 9,4 milj. EUR vērtībā, veidojot 26,6 % no kopējā importa apjoma. Pārskata periodā pākšu dārzeņu imports ir palielinājies par 21,4 % apjoma un 43,1 % vērtības izteiksmē. Otra nozīmīgākā importa produkta grupa bija **tomāti** ar 21,6 tūkst. tonnu lielu apjomu 28,7 milj. EUR vērtībā, veidojot 22,4 % no kopējā dārzeņu importa apjoma. Pārskata periodā to imports ir palielinājies par 9,3 % pēc apjoma un 17,4 % pēc vērtības. Trešā nozīmīgākā dārzeņu importa grupa – **sīpoli** ar 11,3 tūkst. tonnu lielu apjomu 3,2 milj. EUR apmērā. Pārskata periodā to imports ir palielinājies par 6,2 % pēc apjoma un 27,3 % pēc vērtības, veidojot 11,7 % no kopējā dārzeņu importa apjoma. **Burkāni** ir ceturtā nozīmīgākā dārzeņu importa grupa ar 8,9 tūkst. tonnu lielu apjomu 4,2 milj. EUR vērtībā, veidojot 9,3 % no kopējā importa apjoma. 70,0 % kopējā dārzeņu importa apjoma veido pākšu dārzeni, tomāti, sīpoli un burkāni, atlikušo daļu veidojot gurķiem (7,9 %), galviņkāpostiem (6,0 %) un puķkāpostiem (3,2 %).

Pārskata periodā no 2018. gada līdz 2020. gadam dārzeņu importa vidējā cena bijusi svārstīga, 2019. gadā sasniedzot augstāko cenu pārskata periodā – 811 EUR/t, kas ir par 18 % augstāka nekā 2018. gadā, savukārt 2020. gadā cena samazinājās, nokrītot līdz 753 EUR/t, kas ir par 7 % mazāk nekā 2019. gadā. Savukārt dārzeņu eksporta vidējai cenai pārskata periodā vērojama pozitīva tendence – pieaugums par 120 %, sasniedzot 1060,1 EUR/t. Viens no faktoriem, kas 2019. gadā ietekmēja dārzeņu cenu kāpumu, bija 2018. gada nelabvēlīgie laikapstākļi. (Sk. 2.55. att.)

Latvijai nozīmīgākie dārzeņu importa partneri ir ES valstis, kuru īpatsvars 2020. gadā veidoja 94 % no importa vērtības jeb 69,4 milj. EUR: Nīderlande – 26 %, Spānija – 23 %), Lietuva – 22 %, Polija – 12 %, Itālija – 7 % no ES importa vērtības u.c. Arī nozīmīgākie eksporta partneri ir ES dalībvalstis, uz kurām tika eksportēti 99 % produktu 21 milj. EUR apmērā: Igaunija ar 63 % un Lietuva ar 36 % no ES eksporta vērtības Pārskata periodā uz ES dalībvalstīm eksportēto produktu vērtība ir pieaugusi par 20 %.

Pārskata periodā par 98 % jeb 5,5 milj. EUR ir samazinājies eksports uz trešajām valstīm – Ēģipti, Kazahstānu un Krieviju.

2.55. attēls. Svaigu dārzenū imports un eksports Latvijā

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Latvijai raksturīgo augļu un ogu tirdzniecības apgrozījums 2020. gadā (94,0 milj. EUR) salīdzinājumā ar gadu iepriekš ir palielinājies par 49,941 %: eksports – par 80,4 % un imports – par 41,0 %. Ārējās tirdzniecības negatīvais saldo samazinājies par 14%, t.i., – 8,5 milj. EUR.

Latvijai raksturīgo augļu un ogu eksportā pēc apjoma 2020. gadā dominēja **āboli** ar 5,6 tūkst. tonnām un 4,1 milj. EUR jeb 16 % no kopējās Latvijas eksporta vērtības. Ābolu eksports no Latvijas pārskata periodā no 2018. līdz 2020. gadam ir palielinājies par 30 % vērtības izteiksmē un par 23 % – pēc apjoma. Otra svarīgākā Latvijai raksturīgo augļu un ogu eksporta grupa pēc apjoma ir **mellenes**, kas 2020. gadā tika eksportētas 3,2 tūkst. tonnu apjomā 10,4 milj. EUR vērtībā, veidojot 41 % no Latvijai raksturīgo augļu un ogu kopējās eksporta vērtības. Melleņu eksports pārskata periodā ir palielinājies par 130 % vērtības izteiksmē un 141 % apjoma izteiksmē. Savukārt trešā lielākā Latvijai raksturīgo augļu un ogu eksporta grupa bija **bumbieri**, kas veido 17 % no kopējās Latvijai raksturīgo augļu un ogu eksporta apjoma: 2020. gadā to kopējais eksports bija 2,5 tūkst. tonnas 2,3 milj. EUR vērtībā, pārskata periodā par 1 % palielinoties pēc apjoma un samazinoties par 2 % pēc vērtības. Tāpat pārskata periodā ievērojamu kāpumu piedzīvojis **dzērveņu** eksports – pēc apjoma par 189 % un pēc vērtības par 603 %, 2020. gadā eksportēto dzērveņu apjomam palielinoties līdz 0,3 tūkst. tonnām 2,2 milj. EUR vērtībā. Procentuāli mazāk Latvijai raksturīgo augļu un ogu eksporta kopapjomu papildina plūmes (9 % no eksporta kopējās vērtības), brūklenes (6 %), ķirši (5 %) un zemenes (2 %). Eksporta kopējā vērtība pārskata periodā no 2018. līdz 2020. gadam ir samazinājusies: bumbieriem par 2 %, brūklenēm – par 65 %, sarkanajām jānogām – par 81 %.

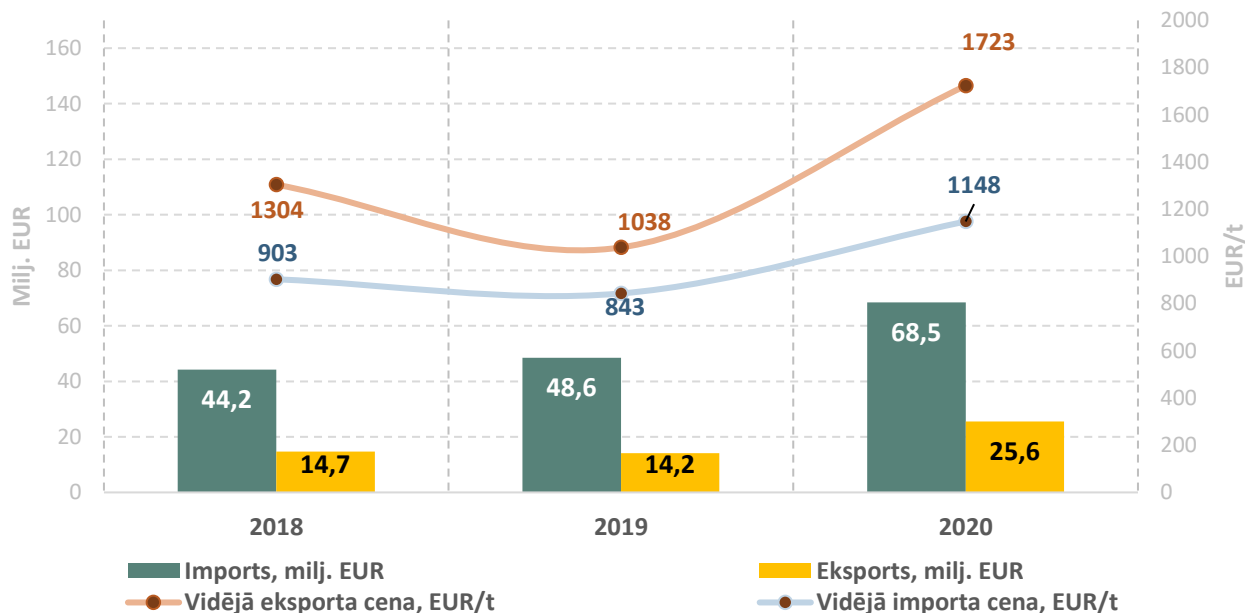
Importēto Latvijai raksturīgo augļu un ogu grupu struktūrā 2020. gadā lielākā produktu grupa bija **āboli** ar 19,7 tūkst. tonnu lielu apjomu un 13,1 milj. EUR vērtību, veidojot 53 % no kopējās Latvijai raksturīgo augļu un ogu importa apjoma, t.i., pārskata periodā palielinoties par 30 % vērtības izteiksmē un par 21 % apjoma izteiksmē. Otra lielākā augļu un ogu grupa – **bumbieri** – tika importēti 7,8 tūkst. tonnu apjomā ar 6,4 milj. EUR lielu vērtību jeb 21 % apjomā no kopējā Latvijai raksturīgo augļu un ogu eksporta daudzuma. Bumbieru imports vērtības izteiksmē pārskata periodā no 2018. līdz 2020. gadam nav mainījies, toties pēc apjoma ir sarucis par 12 %. Trešā lielākā augļu un ogu grupa 2020. gadā bija **plūmes**, kuru imports sasniedza 3,1 tūkst. tonnu pēc apjoma un 2,3 milj. EUR pēc vērtības, veidojot 8 % no kopējā Latvijai raksturīgo augļu un ogu importa apjoma. Tāpat kopējo importu pēc apjoma papildina ķirši (6 % no kopējās importa vērtības), zemenes (5 %), mellenes (2 %), brūklenes (2 %) u.c.

Salīdzinājumā ar gadu iepriekš importa kopējā vērtība ir pieaugusi par 41,0 %, palielinoties ābolu, melleņu, bumbieru, ķiršu, zemeņu, dzērveņu u. c. augļu un ogu importa vērtībai.

Pārskata periodā no 2018. līdz 2020. gadam Latvijai raksturīgo augļu un ogu vidējās importa un eksporta cenas bijušas svārstīgas, 2020. gadā sasniedzot augstāko importa cenas līmeni – 1148 EUR/t

jeb par 27,2 % vairāk nekā 2018. gadā. Palielinājusies arī eksporta cena – 1723 EUR/t, t.i., par 32,1 % vairāk nekā pārskata perioda sākumā. Tas skaidrojams ar dārgāku produktu lielāku īpatsvaru (sk. 2.56. att.).

Latvijas nozīmīgākās eksporta partnervalstis ir Igaunija un Lietuva ar 78 % no kopējā eksporta vērtības. Pārskata periodā Igaunijas eksporta vērtības īpatsvars ir samazinājies par 15 %, turpretī Lietuvas – palielinājies par 32 %.

2.56. attēls. Svaigu augļu un ogu imports un eksports Latvijā

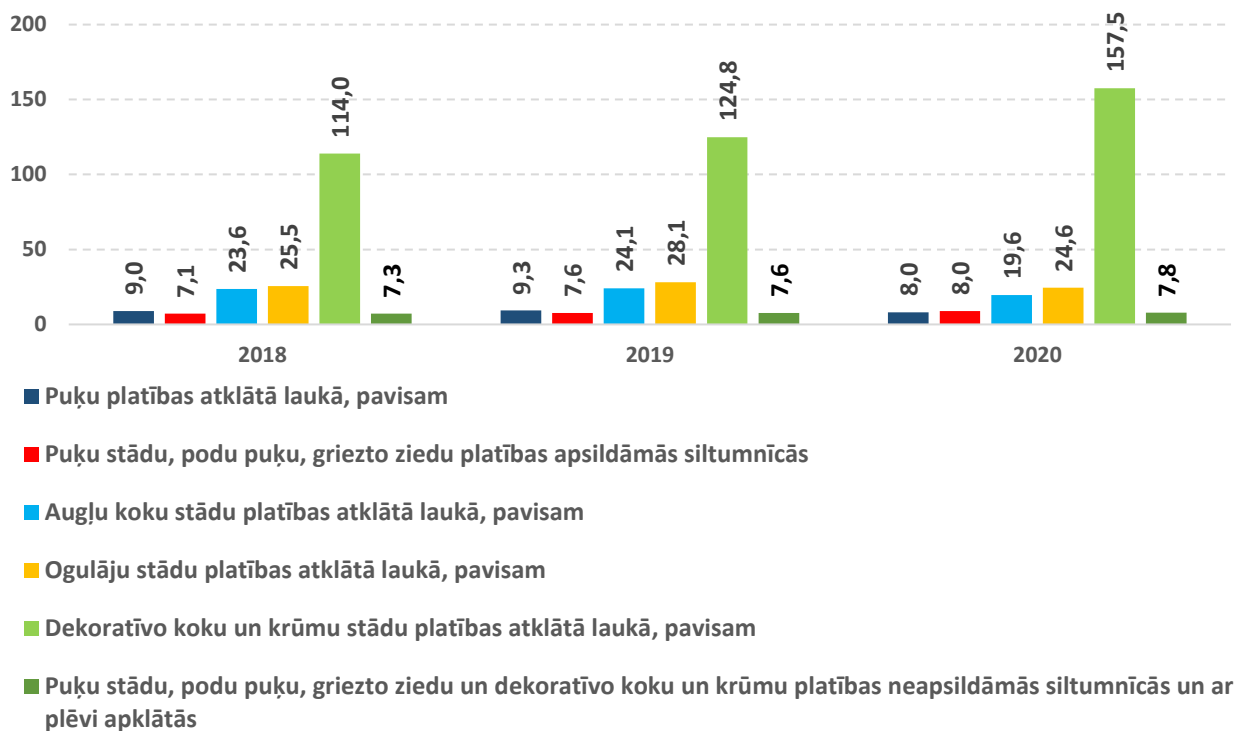
Avots: ZM pēc Eurostat datiem

2.10. Puķu, augļu koku un ogulāju, dekoratīvo koku un krūmu stādījumu platības

2020. gadā puķu, augļu koku un ogulāju, dekoratīvo koku un krūmu stādu kopējā platība bija 225,5 ha, tāpēc salīdzinājumā ar 2019. gadu tā ir palielinājusies par 23,9 ha. Šāda tendence novērojama jau trīs gadus (2017. gadā – 163,6 ha, 2018. gadā – 186,5, 2019. gadā – 201,6 ha, 2020. gadā – 225,5 ha). (Sk. 2.57. att.)

Pārdoto puķu dēstu daudzums bija palielinājies vairāk nekā piecus gadus, bet 2020. gadā atšķirībā no 2019. gada tas samazinājās par 15,6 %, tāpēc ka mazāk tika pārdoti viengadīgo puķu stādi: 2019. gadā – 3198 stādi, 2020. gadā – 2665 stādi.

2020. gadā no kopējā pārdotā puķu dēstu daudzuma 79,6 % bija viengadīgās puķes, 7,0 % – divgadīgās un 13,4 % – ziemcietes (līdzīgi kā 2019. gadā – attiecīgi 80,6 %, 8,5 % un 10,9 %), jo viengadīgās jeb vasaras puķes lieliski noder audzēšanai gan dobēs, gan iekamos traukos un balkonu kastēs un katru gadu ir iespējams izvēlēties citādas krāsas un formas ziedus.

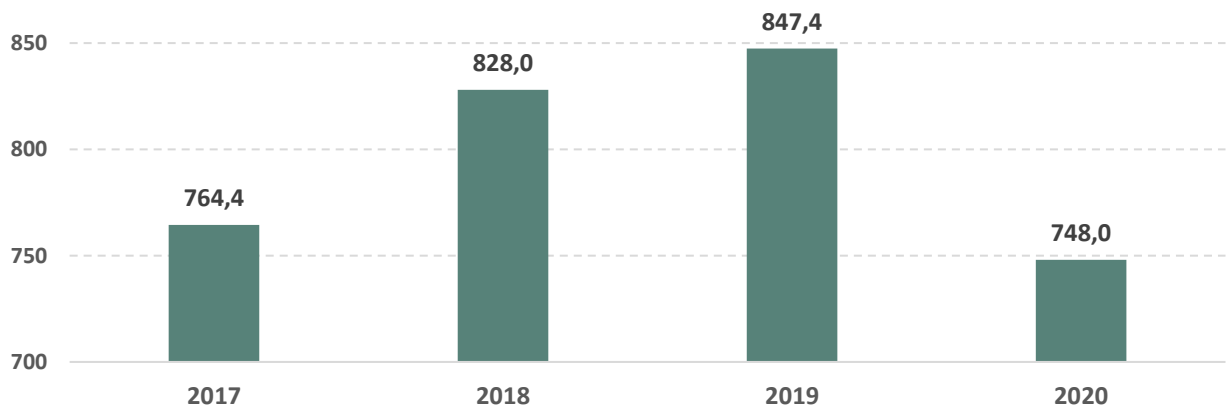

2.57. attēls. Puķu, ogulāju, augļu un dekoratīvo koku un krūmu stādu audzēšanas platība (ha) 2020. gadā

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Pārdoto augļu koku un ogulāju stādu daudzums līdz 2020. gadam palielinājās, bet 2020. gadā bija novērojams samazinājums par 11,7 % (sk. 2.58. att.).

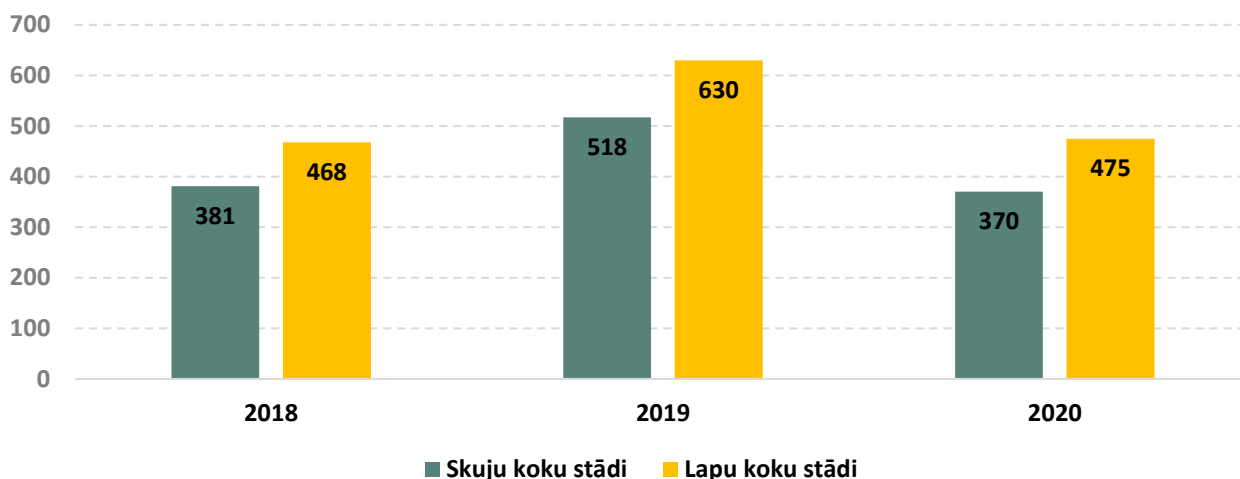
Tāpat kā katru gadu, arī 2020. gadā visvairāk tika pārdoti upeņu stādi. No 2020. gadā kopējā pārdotā augļu koku un ogulāju stādu daudzuma 58 % bija upeņu stādi, 17 % – smiltsērķšķu stādi.

2.58. attēls. Pārdoto augļu koku un ogulāju stādu daudzums (tūkst. gab.)

Avots: Oficiālās statistikas portāls

2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu par 26,4 % samazinājās pārdoto lapkoku, krūmu un dekoratīvo koku stādu daudzums, par 28,6 % – pārdoto skujkoku stādu daudzums (sk. 2.59. att.).

2.59. attēls. Dekoratīvo skuju un lapu koku stādu pārdošana (tūkst. gab.)

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Augļu koku un ogulāju pavairojamais materiāls

Latvijā ir pieejams plašs augļu koku un ogulāju šķirņu klāsts, no kurām daļa tiek audzētas komerciāliem mērķiem, bet daļa – nelielā apjomā un pārsvarā mazdārziņu vajadzībām.

Latvijā ir atļauts tirgot šķirnes, kas iekļautas Augļu koku un ogulāju šķirņu sarakstā (arī citu ES dalībvalstu sarakstos un Eiropas Kopējā augļu koku un ogulāju šķirņu sarakstā *FRUMATIS*) vai kvalificējamās kā šķirnes ģenētiskās daudzveidības saglabāšanai, kuras nav jāiekļauj šķirņu sarakstā. Latvijā tiek ražots standarta kategorijas augļu koku un ogulāju pavairojamais materiāls.

Patlaban Augļu koku un ogulāju šķirņu sarakstā ir iekļautas 36 šķirnes, visvairāk ābeļu šķirņu (26). No visām šīm sarakstā iekļautajām ābeļu šķirnēm 19 ir selekcionētas Latvijā. Sarakstā ir iekļautas arī trīs aveņu un septiņas ērkšķogu šķirnes. Visas aveņu, kā arī piecas ērkšķogu šķirnes ir selekcionētas Latvijā.

2020. gada aktuālie zinātniskie pētījumi

Latvijas Lauksaimniecības universitātes zinātnieki īstenoja šādus pētījumus:

1) “Minimālās augsnes apstrādes ietekme uz augsnes auglības saglabāšanu, kaitīgo organismu attīstību un izplatību, ražu un tās kvalitāti bezmaiņas sējumos”. Šī pētījuma mērķis ir bezmaiņas sējumos noskaidrot minimālās apstrādes ietekmi uz augsnes fizikālo īpašību un ķīmiskā sastāva pārmaiņām ilgtermiņā, kaitīgo organismu attīstību un izplatību, ražas lielumu un kvalitāti salīdzinājumā ar tradicionālo audzēšanas tehnoloģiju;

2) “Graudaugu un rapša šķirņu izturības izvērtējums pret slimībām Latvijas agroklimatiskajos apstākļos, novērtējot šķirņu saimnieciskās īpašības”. Pētījuma mērķis – novērtēt graudaugu un rapšu šķirņu izturību pret slimībām;

3) “Lauksaimniecības attīstības prognozēšana un politikas scenāriju izstrāde līdz 2050. gadam”. Pētījuma mērķis ir Latvijas lauksaimniecības sektoranalīzes modeļa nozares attīstības rādītāju prognozēšana, to integrējot ar siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju prognozēšanas dinamisko modeli;

4) “Virszemes ūdeņu un gruntsūdeņu kvalitātes pārraudzība īpaši jutīgajās teritorijās un lauksaimniecības zemēs lauksaimniecības noteču monitoringa programmā” – par šo pētījumu vairāk skatīt 6.3. nodaļā “Vidi saudzējošā lauksaimniecība”;

5) “Meliorācijas ietekmes novērtēšana klimata pārmaiņu (plūdu riska) mazināšanā”. Pētījuma mērķis ir noteikt un analizēt meliorācijas ietekmi uz SEG gāzu emisiju lauksaimniecībā izmantojamās platībās, t.i., pamatojoties uz sistemātiski iegūtiem novērojumu rezultātiem, noteikt un analizēt SEG emisiju no lauksaimniecībā izmantotām teritorijām, kurās ierīkotas meliorācijas sistēmas. Pētījuma rezultātus būs iespējams praktiski izmantot, aprēķinot SEG emisiju līdz nākamajiem inventarizācijas ziņojumu iesniegšanas termiņiem. Šajā pētījumā iegūtie rezultāti tematiski attieksies uz SEG emisijas

aprēķiniem gan lauksaimniecības, gan zemes izmantošanas un tās izmantošanas maiņas, gan mežsaimniecības (ZIZMM) sektorā. Esošo meliorācijas sistēmu identifikācijas un tehniskā stāvokļa novērtēšanas rezultāti potenciāli var sniegt nepieciešamo informāciju prioritāri renovējamo vai rekonstruējamo meliorācijas sistēmu identificēšanai;

6) "Latvijas lauksaimniecības siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas, kā arī CO₂ piesaistes (aramzemēs un zālajos) robežsamazinājuma izmaksu līkņu (MACC) pielāgošana izmantošanai lauksaimniecības, vides un klimata politikas veidošanā". Pētījuma mērķis ir nodrošināt lauksaimniecības siltumnīcefekta gāzu un amonjaka emisijas un CO₂ piesaistes robežsamazinājuma izmaksu līkņu (MACC) izmantojamību lauksaimniecības, vides un klimata politikas veidošanā. Pētījuma rezultāti būs praktiski izmantojami lauksaimniecības, vides un klimata politikas veidotājiem, kā arī lauksaimnieku un sabiedrības izglītošanai par SEG un amonjaka emisijas samazināšanas pasākumiem un par zemes izmantošanas un zemes izmantošanas maiņas pasākumiem, kas vērsti uz oglekļa piesaisti un uzkrāšanu aramzemē;

7) "Augu olbaltumvielu ražošanas produktivitātes un ilgtspējības palielināšana Eiropā". Pētījuma mērķis – analizēt un noteikt faktorus, no kuriem atkarīga pupu produktivitāte, analizējot attiecīgo literatūru un veicot lauka izmēģinājumus. Projekta otrā gada beigās paredzēts iegūt izvērtējumu par lauka pupu slimību izplatību atkarībā no sējas laika, izsējas normas un šķirnes, kā arī Latvijā audzējamo pupu šķirņu izvērtējumu. Tiks apkopoti dati par agrotehnisko paņēmieni ietekmi uz lauka pupu audzēšanu, kā arī uzsākta lauksaimnieku aptauja, lai varētu identificēt galvenos faktorus, no kuriem ir atkarīga optimālas pākšaugu ražas iegūšana. Pamatojoties uz šiem rezultātiem, projekta trešajā gadā tiks analizēti aptaujas rezultāti, apkopojot galvenos iemeslus suboptimālas pākšaugu ražas ieguvei, lai uzlabotu zemnieku zināšanas par pākšaugu produktivitāti noteicošajiem faktoriem. Iegūtie rezultāti ļaus pilnveidot lauka pupu audzēšanas agrotehniku Latvijā un turpmāk dos iespēju veicināt lauka pupu audzēšanu Latvijā;

8) "Lopbarības pākšaugu izēdināšanas zootehniskā un ekonomiskā efektivitāte atgremotājdzīvnieku gaļas ražošanai, tostarp marmorizētas gaļas ieguvei". Pētījuma mērķis – veicināt bioloģiskās saimniekošanas apstākļos kvalitatīvas liellopu un mazo atgremotājdzīvnieku gaļas ražošanu Latvijā, to nobarošanā izmantojot ar pākšaugu piedevu veidotus pašražotās spēkbarības maisījumus. Paredzēts arī noskaidrot sagatavoto maisījumu izbarošanas efektivitāti, analizējot dzīvnieku nobarošanas rezultātus un iegūtās gaļas kvalitāti;

9) "Vietējo apdraudēto šķirņu efektīvās populācijas apjoma ietekme uz inbrīdinga pieaugumu". Pētījuma mērķis ir noteikt efektīvās populācijas lielumu un prognozēt iekšaudzēšanas (inbrīdinga) pieaugumu dažādu sugu vietējām apdraudētajām šķirnēm Latvijā;

10) pētījumu par barības līdzekļu un barības vielu sagremojamību (konversiju) jēriem, lietojot dažādas barības līdzekļu izbarošanas tehnoloģijas, lai noskaidrotu dažādos veidos izbarotas lopbarības sastāvā esošo barības vielu konversiju dzīvmasas pieauguma ieguvei, to iznesi ar cietajiem kūtsmēsliem un urīnu;

11) pētījumu par barības vielu konversiju un optimālo kopproteīna līmeni slaucamo govju barības devās piesārņojuma līmeņa samazināšanai, lai novērtētu, cik efektīvi barība ar dažādu kopproteīna saturu nodrošina barības vielas slaucamām govīm, noteiktu barības sagremojamību un noskaidrotu amonjaka iznesi ar pienu, urīnu un mēsliem;

12) "Nacionālajā gēnu bankā uzkrātā Latvijas vietējo apdraudēto dzīvnieku šķirņu bioloģiskā materiāla gēnu bankas papildināšana un izpēte". Mērķis – gēnu bankā esošo vietējo apdraudēto lauksaimniecības dzīvnieku šķirņu bioloģisko materiālu papildināt ar jauno vaislas dzīvnieku bioloģisko materiālu un to izpētīt, lai sekmīgi pievienotos starptautiskai dzīvnieku gēnu bankas sistēmai (*EUGENA*);

LLU Augu aizsardzības zinātniskā institūta pētījumi:

1) "Augu aizsardzības jomā identificēto prioritāro virzienu padziļināta izpēte, veicinot labāku izpratni par drošu un atbildīgu augu aizsardzības līdzekļu lietošanu". Šī pētījuma mērķis ir noskaidrot

augu aizsardzības līdzekļos (AAL) esošo darbīgo vielu ietekmi uz vidi, ūdeni un pārtikas kvalitāti, kā arī pētīt AAL drošu un ilgtspējīgu izmantošanu;

2) "Lēmuma atbalsta sistēmas izmantošana un pilnveide kaitīgo organismu ierobežošanai integrētajā auglīkopībā". Šī pētījuma mērķis ir pārbaudīt RIMpro (relatīvo infekcijas mērījumu programma) atbilstību Latvijas apstākļiem;

3) "Dzeltenās rūsas (ieros. *Puccinia striiformis*, Wes.) izplatība Latvijā un pasākumi tās postīguma ierobežošanai". Tā uzdevumi – veikt dzeltenās rūsas monitoringu kviešu sējumos Latvijas teritorijā un analizēt ierosinātāja populācijas struktūru, novērtēt dažādu grupu fungicīdu efektivitāti dzeltenās rūsas izplatības ierobežošanai, plašāk audzēto un perspektīvo ziemāju un vasarāju kviešu šķirņu izturību pret dzeltenās rūsas infekciju, kā arī dzeltenās rūsas datormodeļa prognožu precizitāti Latvijas agroklimatiskajos apstākļos;

4) "Pākšaugu aktuālo kaitēkļu efektīvāko ierobežošanas paņēmieni izvērtēšana un noteikšana un lauksaimniecībai nozīmīgāko apputeksnētāju dzīvotspēju ietekmējošo faktoru identificēšana". Šim pētījumam bija trīs mērķi.

Pirmais mērķis: turpināt pupu sēklgrauža bioloģijas un ekoloģijas, kā arī augu aizsardzības paņēmieni pētījumus.

Otrais mērķis: pētīt medus bites saimju dzīvotspēju ietekmējošos faktorus un izstrādāt metodiku augu aizsardzības līdzekļu lietošanas radītā riska novērtēšanai medus bites saimēm Latvijā.

Trešais mērķis: pētītā Latvijas agrocenozēs sastopamo bišu faunu un sugu daudzveidību.

LLU Zemkopības zinātniskais institūts

Tika īstenots pētījums "Ganību airesnes pirmsselekcijas materiāla izvērtēšana", kura mērķis ir starptautiskā Ziemeļu un Baltijas valstu zālaugu selekcionāru publiski privātā sadarbības projektā "PPP for Pre-breeding in Perennial Ryegrass (*Lolium perenne* L.)" kopīgiem spēkiem pilnveidot, izvērtēt un atlasīt ganību airesnes populācijas ģenētisko materiālu ar īpašām adaptācijas spējām nākotnes klimatiskajos apstākļos jaunu šķirņu veidošanai Ziemeļu un Baltijas reģionā.

Dārzkopības institūtā notiek trīs pētījumi:

1) pētījuma "Integrētai un bioloģiskai audzēšanai piemērotu ābeļu, plūmju un ķiršu šķirņu un potcelmu pārbaude dažādos reģionos un to audzēšanas tehnoloģiju izstrāde" mērķis ir dažādos Latvijas reģionos pārbaudīt un izdalīt integrētai un bioloģiskai audzēšanai piemērotas jaunas ābeļu, plūmju un ķiršu šķirnes un potcelmus un izstrādāt to audzēšanas tehnoloģijas, tā radot potenciālu ekonomiski efektīvai un vidi saudzējošai ražošanai;

2) pētījuma "Integrētai audzēšanai perspektīvo ogulāju šķirņu pārbaude dažādos Latvijas reģionos un to audzēšanas tehnoloģiju izstrāde un pilnveidošana" mērķis ir izdalīt integrētajai audzēšanai dažādos Latvijas reģionos piemērotas avenju, zemeņu un krūmogulāju šķirnes un izvērtēt visvairāk piemērotās to audzēšanas tehnoloģijas, kas nodrošinās stādījumu lielāku ražību;

3) pētījuma "Dārzeņu audzēšana pamīšus slejās un augu atlieku pārstrādes produktu izmantošana dārzeņu komercražošanā, nodrošinot bioloģisko daudzveidību un efektīvu resursu izmantošanu" mērķis ir uzlabot produktivitāti, bioloģisko daudzveidību un augsnes auglību, samazinot neorganisko mēslošanas līdzekļu un biopesticīdu lietošanu, kā arī mazināt slodzi uz vidi un klimata pārmaiņām intensīvā bioloģiskā dārzeņu audzēšanā. Pētījuma rezultāti dos priekšstatu par jaukto stādījumu ietekmi uz augsnes agrobioloģiskajām īpašībām, kā arī virszemes bioloģisko daudzveidību. Tas ir ļoti svarīgi ilgtspējas nodrošināšanai – kaitīgo organismu dabīgo ienaidnieku pavairošanai, augsnes auglības uzlabošanai, intensīvākai oglekļa piesaistei un iekļaušanai augsnes bioķīmisko procesu ķēdē, lietojot augu izcelsmes mēslošanas līdzekļus. Tiešais pētījuma rezultāts būs praktiski ieteikumi tiem, kas nodarbojas gan ar bioloģisko, gan integrēto saimniekošanu, par to, kā ierīkot un praktiski kopt jauktos stādījumus, lietot augu izcelsmes mēslošanas līdzekļus, uzlabot augsnes auglību un daudzveidību. Ieviešot šīs tehnoloģijas praktiskajā lauksaimniecībā, tiktu dots būtisks ieguldījums kā augsnes auglības uzlabošanā, tā arī vides ilgtspējas saglabāšanā.

Latvijas Valsts mežzinātnes institūts "Silava" īsteno divus pētījumus:

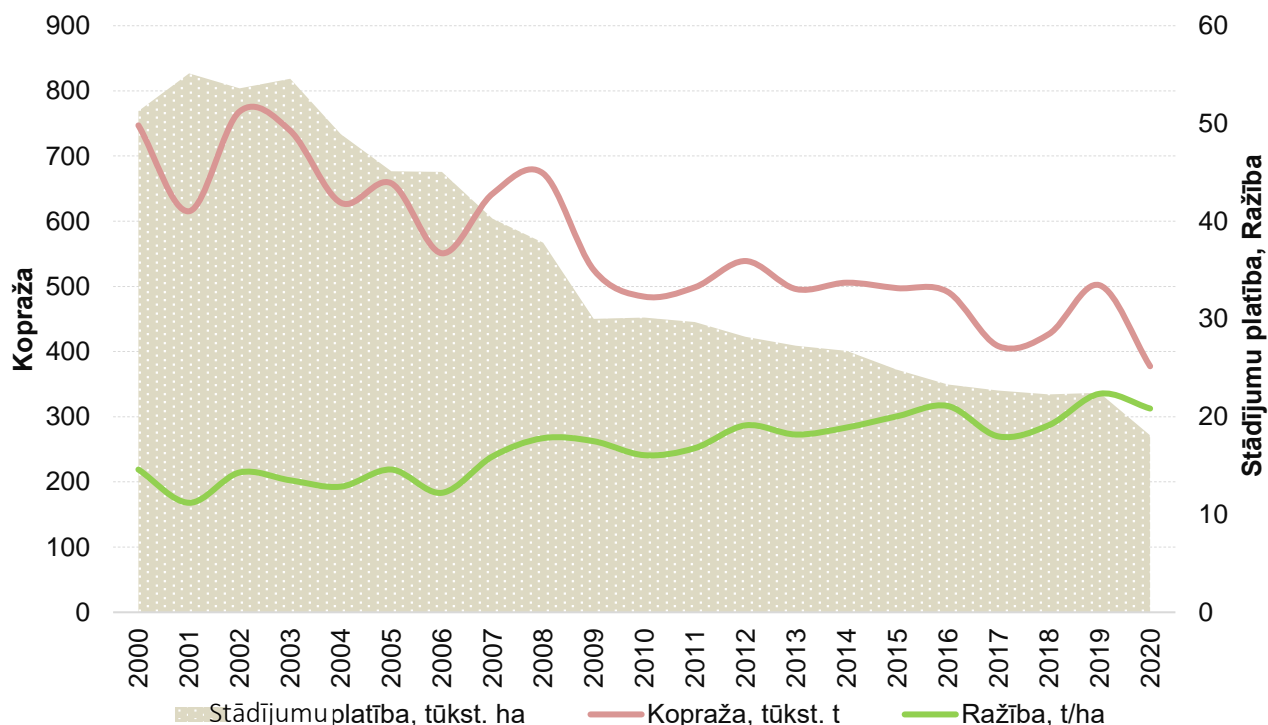
1) "Aramzemes un ilggadīgo zālāju apsaimniekošanas radīto siltumnīcefekta gāzu (SEG) emisiju un oglekļa dioksīda (CO₂) piesaistes uzskaites sistēmas pilnveidošana un atbilstošu metodisko risinājumu izstrādāšana". Tā mērķis ir identificēt un raksturot oglekļa ienesi augsnē nozīmīgākajās laukropības sistēmās, kā arī izstrādāt augsnes oglekļa uzkrājuma izmaiņu un N₂O emisijas prognozi lauksaimniecībā izmantojamās minerālaugsnēs 2017.–2050. gadā;

2) "Latvijā *in situ* audzēto pārtikā un lauksaimniecībā izmantojamo augu un to savvaļas radnieku ģenētisko resursu potenciāla apzināšana, ievākšana un izpēte". Šī pētījuma mērķis ir izpētīt *in situ* audzēto augu ģenētisko resursu situāciju Latvijā, ievākt paraugus ekspedīcijās, tos aprakstīt ar deskriptoriem un iekļaut Latvijas kultūraugu gēnu bankas kolekcijās. Ģenētisko resursu *in situ* (savvaļā) un "on-farm" (dārzos un laukos) apzināšana un saglabāšana ir nepieciešama, jo tieši šie ģenētisko resursu paraugi ir pielāgojušies vietējiem apstākļiem, kā arī ir tautas kultūrvēsturiskais mantojums. Apzināšana un saglabāšana ir steidzama, jo šie ģenētiskie resursi izzūd. Pētījums dos iespēju noskaidrot un saglabāt Latvijas augu ģenētiskos resursus, izstrādāt ieteikumus turpmākai *in situ* saglabāšanai un nodrošināt ģenētisko resursu ilgtspējīgu izmantošanu.

Visi pētījumu pārskati ir pieejami Latvijas Lauksaimniecības universitātes pētījumu datubāzē <http://www.llu.lv/lv/apstiprinatie-projekti-1>.

2.11. Kartupeļu ražošana

Kartupeļu stādījumu platība 2020. gadā bija 18 tūkst. hektāru, kas ir par 4 tūkst. ha mazāk nekā 2019. gadā. Kartupeļu vidējā ražība 2020. gadā bija 20,8 tonnas no hektāra – salīdzinājumā ar 2019. gadu tā ir samazinājusies par 7 %. 2020. gadā samazinoties kartupeļu stādāmajai platībai un ražībai, par 125 tūkst. tonnu jeb 25 % saruka arī to kopraža salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. (Sk. 2.60. att.)

2.60. attēls. Kartupeļu stādījumu platība, kopraža un ražība Latvijā

Avots: ZM pēc Oficiālās statistikas portāla datiem https://data.stat.gov.lv/pxweb/lv/OSP_PUB/START__NOZ__LA__LAG/LAG030

Kopš 2000. gada kartupeļu

- stādījumu platība ir samazinājusies par 33 tūkst. ha jeb 65 % (no 51 tūkst. ha 2000. gadā līdz 18 tūkst. ha 2020. gadā)

- kopražā samazinājusies par 370 tūkst. tonnu jeb 49 % (no 747 tūkst. tonnu 2000. gadā līdz 377 tūkst. tonnu 2020. gadā)
- ražība ir palielinājusies par 6,2 t/ha jeb 42 % (no 14,6 t/ha 2000. gadā līdz 20,8 t/ha 2020. gadā).

Kaut arī ražībai ir pozitīva palielinājuma tendence, strauji samazinās kartupeļu aizņemtā platība, līdz ar to sarūkot arī kartupeļu kopražai. Lai saglabātu esošo kartupeļu ražošanas apjomu, ir būtiski jāpalielina kartupeļu stādījumu platības vai arī jāturpina kāpināt kartupeļu ražību, saglabājot esošās kartupeļu stādījumu platības.

Kartupeļu ražība ir atkarīga no daudziem faktoriem: galvenie ir sēklas kvalitāte un agroklimatiskie apstākļi aktīvajā kartupeļu augšanas laikā. Ekstremālie klimatiskie apstākļi pēdējos gados un paredzamā nākotnē un to radītie zaudējumi palielina spiedienu uz lauksaimniecības nozarēm, arī kartupeļu audzēšanas nozari, tā ietekmējot kultūru ražību un palielinot neražas risku.

Vēl viens kartupeļu nozares attīstību kavējošs faktors ir karantīnas slimība – kartupeļu gaišā gredzenpuve – un augu aizsardzības līdzekļu lietojuma (AAL) trūkums. Piemēram, Latvijā nav reģistrēti AAL, kas pasargā kartupeļus no drātstārpiem, tāpēc pasliktinās to kvalitāte un šādus kartupeļus realizēt pārtikā ir sarežģīti. Savukārt citās valstīs, ar kurām konkurē Latvijas kartupeļu ražotāji, drātstārpu problēma nav tik izteikta vai arī ir ļauts izmantot vajadzīgos AAL, lai apkarotu drātstārpus.

Pieprasījums pēc pārtikas kartupeļiem ar gadiem samazinās. Tiek minēti dažādi iemesli – ēšanas paradumu maiņa, jaunas tendences no pasaules virtuves un iedzīvotāju skaita samazināšanās.

Kartupeļu stādījumu platība ik gadu samazinās, jo kartupeļi ir resursietilpīga kultūra un to audzēšanai nepieciešams liels degvielas un darbaspēka patēriņš. Viena kartupeļu hektāra audzēšanā ir jāiegulda divas līdz trīs reizes vairāk finanšu līdzekļu nekā viena hektāra graudaugu audzēšanā. Kopējā kartupeļu aizņemtā platība samazinās arī tādēļ, ka mazie un vidējie kartupeļu audzētāji tos audzē mazāk, jo netiek garantēta stabila produkcijas realizācija, turklāt maza ražošanas apjoma dēļ tie nespēj konkurēt tirgū. Lai gan kartupeļu aizņemtā platība un kopražā samazinās, 2019./2020. ražas gadā pašnodrošinājums ar kartupeļiem bija diezgan liels – 94 %.

Kartupeļu platībai Latvijā sarūkot, samazinās arī pārtikas kartupeļu patēriņš, toties pieaug pārstrādes apjoms, kad kartupelis pārtop par čipsiem vai cieti. Audzēt kartupeļus, no kuriem pēc tam tiek ražoti čipši vai ciete, ir izdevīgāk, jo ir garantēts pārdošanas apjoms, savukārt galdam paredzētos kartupeļus bieži vien ir ļoti grūti pārdot.

2019. un 2020. gadā problēmas kartupeļu audzētājiem sagādāja produkcijas realizācija. Izaudzētajai produkcijai ir salīdzinoši sarežģītāk konkurēt ar citu valstu izaudzētiem kartupeļiem, jo veikali izvēlas lētākos, nevis tuvāk realizācijas vietai izaudzētos kartupeļus. Tāpat kartupeļu uzpirkšanas bāzes nespēj kartupeļu audzētājiem garantēt stabilu iepirkuma cenu, tāpēc veidojas kartupeļu krājumi un nākamajā sezonā lauksaimnieks ir spiests audzēt kartupeļus mazāk, jo katra nepārdotā kartupeļu tonna rada būtiskus zaudējumus.

Lielu ietekmi uz kartupeļu audzēšanu, produkciju izplatīšanu un līdz ar to uz stādāmo platību atstāj Covid-19 krīzes laikā apturētā sabiedriskā ēdināšanas nozare (sevišķi skolas), kas lauksaimniekiem bija tiešais kartupeļu uzpircējs.

Kartupeļu pieejamība veikalos nesamazināsies, un patērētājiem kartupeļi vienmēr būs pieejami, jautājums ir tikai par to, vai tie būs vietējie vai kaimiņvalstīs audzētie.

2020. gada augšanas sezonā laikapstākļi bija pietiekami labvēlīgi kartupeļu augšanai un attīstībai. Ieļģstot graudaugu kuļšanai, rudenī aizkavējās kartupeļu vākšana, un tas savukārt ietekmēja kartupeļu ražu un to kvalitāti, jo lietaino laikapstākļu dēļ nebija iespējams novākt visus laukus vai arī vākšanas laikā bija ievērojams ražas zudums. Sēklas kartupeļu uzglabāšana nesagādāja ievērojamas problēmas un zudumu.

Kartupeļu audzēšana ir biznesa, un, tāpat kā jebkurā biznesā, arī šajā ir jārēķinās ar tirgus pieprasījumu un tā tendencēm. Tādējādi kartupeļu audzētāji ir spiesti audzēt kartupeļus tik daudz, cik pēc tiem ir pieprasījums vietējā un ārējos tirgos. Ar kartupeļiem neapstādītā platība nepaliek tukša, jo kartupeļu audzēšanas saimniecībās tiek audzēti arī graudaugi, lai ievērotu augu seku. Starp kultūraugiem no audzēšanas viedokļa tieši graudaugi ir galvenais kartupeļu konkurents, tāpēc ka atšķirībā no kartupeļiem graudaugu audzēšana neprasa tik lielus resursu un finanšu līdzekļu ieguldījumus.

Apkopojot datus par kartupeļu stādījumu platībām pa reģioniem (sk. 2.19. tab.), redzams, ka 2020. gadā lielākā kartupeļu platība – 5966 ha – tradicionāli reģistrēta Zemgales reģionā, lai gan salīdzinājumā ar 2019. gadu tas ir par 1219 ha mazāk. Liels kartupeļu platību samazinājums ir arī Pierīgā – 1121 ha un Latgalē – 912 ha. Salīdzinoši mazā kartupeļu aizņemtās platības samazinājušās Vidzemes reģionā – 598 ha (15 %) un Kurzemes reģionā – 492 ha (18 %).

2.19. tabula

Reģions	2018.			2019.			2020.		
	Platība, ha	Ražība, cnt no ha	Kopraža, t	Platība, ha	Ražība, cnt no ha	Kopraža, t	Platība, ha	Ražība, cnt no ha	Kopraža, t
Pierīgas	4669	215,9	100 803	4813	241,3	116 145	3692	216,8	80 050
Vidzemes	3473	214,7	74 557	3867	264,8	102 381	3269	216,2	70 686
Kurzemes	2718	190,2	51 688	2684	197,3	52 959	2192	176,9	38 767
Zemgales	7528	179,8	135 338	7185	238,0	170 987	5966	232,9	138 937
Latgales	3917	164,7	64 513	3905	152,0	59 375	2993	163,8	49 014
Kopā	22 304	191,4	426 899	22 454	223,5	501 847	18 112	208,4	377 454

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Pēc Oficiālās statistikas portāla datiem, lielākā un stabilākā kartupeļu raža 2020. gadā bija Zemgales reģionā – 233 cnt/ha. Salīdzinājumā ar 2019. gadu visos reģionos, izņemot Latgali, bija vērojams vidējās ražības samazinājums. Viskrasākais tas bijis Vidzemes reģionā – tajā vidējā ražība samazinājusies par 49 cnt/ha. Lai gan 2020. gadā Latgales reģionā vērojams neliels kartupeļu ražības pieaugums, tomēr tā kopumā ir vismazākā starp reģioniem un sasniedz tikai 164 cnt/ha (vidēji Latvijā – 208 cnt/ha).

Kartupeļu kopraža 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu ir samazinājusies par 124,4 tūkst. tonnu jeb 24,8 %. Vislielākā kartupeļu kopraža bija Zemgales reģionā – 138,9 tūkst. tonnu. Kopumā tas ir nedaudz vairāk par vienu trešdaļu no Latvijā izaudzētiem kartupeļiem.

Kartupeļu pārstrāde

Latvijā jau ilgāku laiku ir divi lieli kartupeļu pārstrādes uzņēmumi: SIA “Aloja Starkelsen” ražo kartupeļu cieti, bet AS “Latfood” – kartupeļu čipsus.

Droši var teikt, ka uzņēmums “Aloja Starkelsen” patlaban ir specializējies kartupeļu bioloģiskās cietes ražošanā, bet papildus bioloģiskajai vēl ražo arī parasto kartupeļu cieti. Uzņēmums ir viens no lielākajiem bioloģiskās cietes ražotājiem ES pēc ražošanas apjoma. Kartupeļu cietes ražošanā tiek izmantotas kartupeļu šķirnes ar lielu cietes saturu. 2020. gadā turpināja palielināties SIA “Aloja Starkelsen” pārstrādātais kartupeļu daudzums. Kaut arī kāpums nav tik liels kā iepriekšējos gados, salīdzinājumā ar 2019. gadu tomēr ir pieaugums par 369 tonnām.

2.20. tabula

Kartupeļu cietes ražošana			
Tirdzniecības gads	2018.	2019.	2020.
Pārstrādātais kartupeļu daudzums, t	16 879	19 088	19 457
t.sk. bioloģiski audzēti	7925	9795	10 550
t.sk. integrēti audzēti	8954	9293	8 907
Saražotais kartupeļu cietes daudzums, t	3529	4018	4 373
Vidējais cietes saturs kartupeļos, %	20,1	20,3	19,5
t.sk. bioloģiski audzēti	20,1	20,3	19,7

t.sk. integrēti audzēti	20,2	20,2	19,2
-------------------------	------	------	------

Avots: Oficiālās statistikas portāls; SIA "Aloja Starkelsen"

Palielinoties pārstrādāto kartupeļu daudzumam, ievērojami pieaudzis ir arī saražotais kartupeļu cietes daudzums – par 8,8 %. Vidējais cietes daudzums kartupeļos bija no 19,2 līdz 19,7 % – nedaudz mazāk nekā 2018. un 2019. gadā. (Sk. 2.20. tab.)

Katru gadu kļūst vairāk to saimniecību, kurās cietes kartupeļi tiek audzēti pēc bioloģiskās lauksaimniecības audzēšanas metodes. Latvijā 2020. gadā ar cietes kartupeļu audzēšanu nodarbojās 150 audzētāju. (Sk. 2.21. tab.)

Cietes kartupeļu kopējā platība 2020. gadā gandrīz nav mainījusies – tie bija 1002 hektāri, tajā skaitā aptuveni 679 hektāros kartupeļi tika audzēti, izmantojot bioloģiskās lauksaimniecības metodes, un tas ir par 57 hektāriem vairāk nekā 2019. gadā. Kartupeļu ražība ir atkarīga no daudziem faktoriem – starp tiem galvenie ir sēklas kvalitāte un agroklimatiskie apstākļi aktīvajā kartupeļu augšanas laikā. Atkarībā no kartupeļu audzēšanas veida – bioloģiski vai integrēti – ir ievērojama ražas atšķirība: integrēti audzētiem kartupeļiem tā ir par 12,1 t/ha lielāka.

Kartupeļu augšanas sezonas laikā laika apstākļi bija pietiekoši labvēlīgi to augšanai un attīstībai. Tā kā ieilga graudaugu novākšana, kavējās arī kartupeļu rakšana. Tie, kas nevarēja laicīgi uzsākt rakšanu, nevarēja visus novākt vai arī bija ievērojami vākšanas zudumi.

2.21. tabula

Cietes kartupeļu audzēšana Latvijā

Rādītāji	2018.	2019.	2020.
Platība, ha	918	1002,55	1002
t.sk. bioloģiski	433	621,91	679
t.sk. integrēti	485	380,64	323
Vidējā ražība, t/ha	18,4	19,04	19,4
t.sk. bioloģiski	18,3	15,75	15,5
t.sk. integrēti	18,5	24,41	27,6
Audzētāju skaits	147	149	150
t.sk. bioloģiski	92	104	106
t.sk. integrēti	55	45	44

Avots: SIA "Aloja Starkelsen"

Uzņēmums "Latfood" 2020. gadā čipsu pārstrādē pieņēma 15,5 tūkst. tonnu "Ādažu čipsu" ražošanai audzētus kartupeļus – apmēram par 400 tonnām mazāk nekā 2019. gadā. Kartupeļi čipsu ražošanai tiek audzēti 573 ha lielā platībā, 2020. gadā – par 37 ha mazāk nekā iepriekšējā gadā (sk. 2.22. tab.).

2.22. tabula

Kartupeļu audzētāju saimniecību skaits, kopējā platība un izaudzētais kartupeļu apjoms čipsu ražošanai

Rādītāji	2018.	2019.	2020.
Saimniecību skaits	20	20	17
Platība, ha	636	610	573
Pārstrādei pieņemtais kartupeļu daudzums (tonnas)	15 724	15 917	15503

Avots: SIA "Latfood"

Uzņēmums 2020. gadā bija noslēdzis piegādes līgumus ar 17 saimniecībām. Par katru šķirni tiek slēgts atsevišķs piegādes līgums, jo katrai audzētajai šķirnei ir raksturīgas savas audzēšanas niansas un līdz ar to – arī iepirkuma cena. Čipsu ražošanai uzņēmums "Latfood" iepirka kartupeļu šķirnes 'Lady Claire' (26,9 %), 'Verdi' (20,5 %), 'Kiebitz' (28,3 %), 'Lady Rosetta' (10,4 %), 'Bonus' (4 %) un citas (9,9 %). Nelielā platībā tika audzētas šķirnes ar zilu un sarkanu mīkstumam jauna produkta – krāsaino čipsu – ražošanai. Nav sagaidāms, ka tuvākajā laikā krāsaino kartupeļu čipsu apjoms varētu būtiski palielināties.

2020. gada sezona kopumā bija veiksmīga, tika iepirkts plānotais kartupeļu daudzums. Kartupeļu kvalitāte bija nedaudz sliktāka nekā gadu iepriekš – tam par iemeslu bija netipiski daudz bumbuļu ar tukšiem vidiem šķirnēm 'Kiebitz' un 'Beo'. To var izskaidrot ar sezonas īpatnībām, kad pēc ilgstošāka karsta un sausa laika sākās nokrišņi.

Kartupeļu sēklaudzēšana

Kartupeļi ir Latvijā plaši audzēti kultūraugi piemājas saimniecībās. Lai iegūtu stabilu kartupeļu ražu, svarīgi ir izvēlēties kvalitatīvu un pārbaudītu kartupeļu sēklas materiālu.

Kartupeļu bumbuļi ir īpaši uzņēmīgi pret dažādām slimībām, kaitēkļiem un vīrusiem. Īstenotie kartupeļu gaišās gredzenpuves apkarošanas un izplatības ierobežošanas pasākumi valstī pēdējos gados ir samazinājuši to kartupeļu platības, kuri inficēti ar gaišo gredzenpuvi.

Pēc Valsts augu aizsardzības dienesta datiem, 2020. gadā konstatēti pieci kartupeļu gaišās gredzenpuves perēkļi – divi Kurzemē, divi Zemgalē un viens Rīgas reģionā. Tas ir par diviem vairāk nekā 2019. gadā, kad tika konstatēti trīs perēkļi – viens Latgalē un divi Kurzemē. Salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem konstatēto gadījumu skaits pakāpeniski samazinās, piemēram, 2015. gadā konstatēti septiņi perēkļi, 2014. gadā – 17 perēkļi.

Kartupeļu sēklaudzēšanas platība pēdējos gados bija palielinājusies: līdz 2013. gadam kopējā stādījumu platība bija līdz 286 ha, 2019. gadā tā sasniedza 455 ha. Savukārt 2020. gadā tā aizņēma vairs tikai 393,3 ha – par 61,7 ha mazāk nekā iepriekšējā gadā, taču atšķirībā no 2019. gada, kad tika audzētas 58 kartupeļu šķirnes, palielinājās audzējamo šķirņu skaits – kopumā 62 šķirnes. No kopējā šķirņu skaita Latvijā ir selekcionētas 12 šķirnes. No visas kartupeļu sēklaudzēšanas platības Latvijā selekcionētās šķirnes 2020. gadā aizņēma 14,2 ha jeb 3,6 %. Tas ir mazāk nekā 2019. gadā, kad tie bija 26,5 ha jeb 5,8 %. Latvijas selekcionēto šķirņu stādījumu platībās lielākais īpatsvars bija pirmsbāzes kategorijas sēklai – 8,56 ha jeb 60,3 % (tajā skaitā kategorija PBTC). No Latvijā selekcionētajām šķirnēm 2020. gadā visvairāk tika audzētas galda kartupeļu šķirnes 'Imanta', 'Prelma', 'Lenora' un 'Agrie dzeltenie', kā arī cietes kartupeļu šķirne 'Brasla'.

Lielākās platībās tika audzētas citu Eiropas valstu šķirnes: galda kartupeļu šķirne 'Gala' – 27,7 ha (7 %), 'Solists' – 26,1 ha (6,6 %), 'Jelly' – 23,7 ha (7,6 %), cietes kartupeļu šķirne 'Kuras' – 22,2 ha (5,6 %) un tikpat lielā platībā kartupeļu čipšu ražošanai piemērotā šķirne 'Lady Claire'.

Lielāko kartupeļu sēklaudzēšanas platību 2020. gadā aizņēma sertificētas kategorijas (A un B) sēklas kartupeļi – 379,7 ha, kas veido 96,5 % no kopējās kartupeļu sēklaudzēšanas platības.

Ārējā tirdzniecība

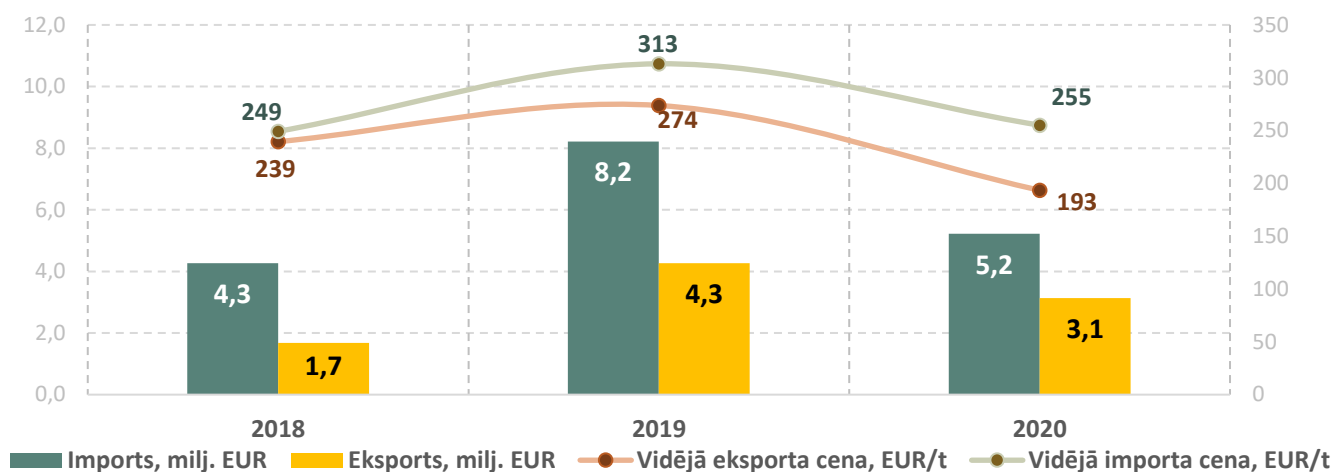
Kartupeļu ārējās tirdzniecības apgrozījums 2020. gadā – 8,4 milj. EUR – bija par 40,7 % lielāks nekā pārskata perioda sākumā. Eksporta vērtība ir pieaugusi par 86,9 %, importa – 22,6%. Ārējās tirdzniecības negatīvais saldo pārskata periodā no 2018. līdz 2020. gadam ir samazinājies par 19 %.

Pārskata periodā no 2018. līdz 2020. gadam kartupeļu importa vērtības dinamika bijusi svārstīga, 2020. gadā sasniedzot 5,2 milj. EUR jeb par 1 mil. EUR vairāk nekā 2018. gadā (sk. 2.58. att.).

2020. gadā Latvijā kartupeļi tika importēti tikai no ES valstīm: no Lietuvas – 26 %, no Zviedrijas – 22 %, no Igaunijas – 16 %, no Polijas – 10 %, no Itālijas – 5 %, no Nīderlande – 4 % no kopējās importa vērtības. Atlikušo daļu veido imports no pārējām valstīm.

Arī kartupeļu eksporta tendence pārskata periodā no 2018. līdz 2020. gadam bijusi svārstīga un 2020. gadā eksports samazinājās, sarūkot līdz 3,1 milj. EUR.

2020. gadā 75 % kopējā kartupeļu eksporta bija uz ES iekšējo tirgū – Poliju (36 %), Igauniju (17 %), Lietuvā (16 % no kopējā eksporta apjoma) u.c.

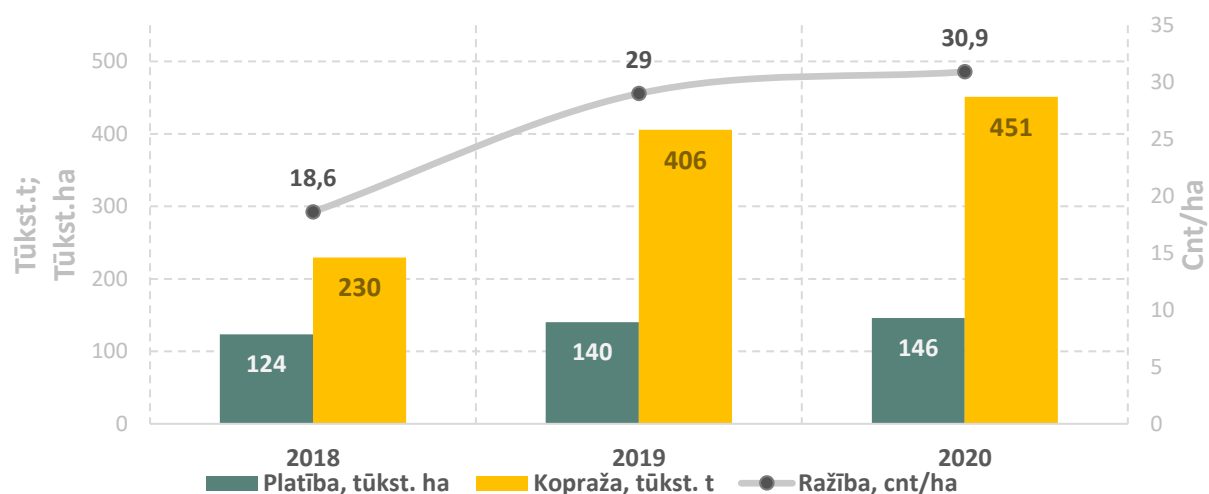
2.61. attēls. Kartupeļu (izņemot sēklas kartupeļu) imports un eksports Latvijā

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

2.12. Eļļas augu un šķiedraugu ražošana

Rapsis

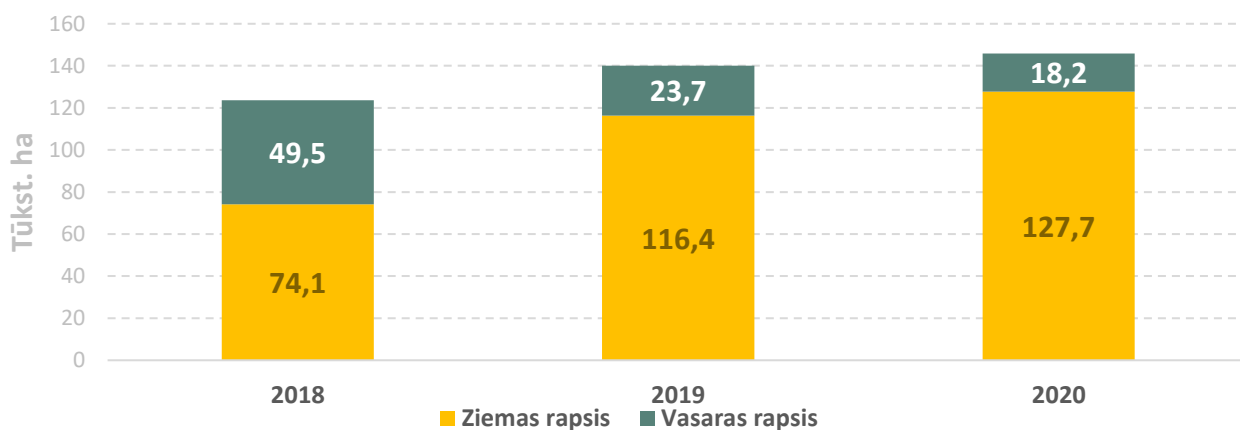
Pēdējo divu gadu laikā rapšu aizņemtās platības ir stabilizējušās 140–145 tūkst. ha robežās. 2020. gadā rapša sējumu platība aizņēma 145,9 tūkst. ha – salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu par 5,8 tūkst. ha jeb 4 % vairāk. Rapša vidējā ražība no viena hektāra 2020. gadā bija 30,9 cnt/ha – par 1,9 cnt/ha vairāk nekā 2019. gadā. Uz platību un vidējās ražības pieauguma rēķina rapša kopražā 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu palielinājās par 45,7 tūkst. tonnu jeb par 11 % (sk. 2.62. att.).

2.62. attēls. Rapša sējumu platība, kopražā un ražība

Avots: Oficiālās statistikas portāls

2019. gadā ziemas rapša kopražā bija 362,1 tūkst. tonnu jeb 89 %, bet 2020. gadā – 415,1 tūkst. tonnu jeb 92 %. Vasaras rapša kopražā 2019. gadā bija 43,5 tūkst. tonnu jeb 11 %, bet 2020. gadā – 36,2 tūkst. tonnu jeb 8 %.

2.63. attēls. Rapša sējumu platība

Avots: Oficiālās statistikas portāls

No kopējās rapša sējumu platības ziemas rapsis 2020. gadā aizņēma 88 %, vasaras rapsis – 12 %. Salīdzinājumā ar 2019. gadu par 5,5 tūkst. ha ir samazinājusies vasaras rapša sējumu platība, bet par 11,3 tūkst. ha palielinājusies ziemas rapša sējumu platība (sk. 2.63. att.).

Šķiedras lini

Latvijā jau aptuveni desmit gadus šķiedras lina audzēšana nav populāra un to platība ik gadu samazinās. 2020. gadā šķiedras lini tika iesēti 49 ha, kas ir apmēram tikpat, cik gadu iepriekš. (Sk. 2.23. tab.)

Laikposmā no 2018. līdz 2020. gadam novāktā šķiedras lina platība ir robežās no 21 līdz 49 ha. Nelielais šķiedras lina audzēšanas apjoms ir skaidrojams ar to, ka kultūra ir ļoti prasīga, darbietilpīga un šķiedras lina novākšanai ir nepieciešama specifiska novākšanas tehnika, turklāt to ražību ietekmē meteoroloģiskie apstākļi. Arī šķiedras lina novākšanas tehnika lielākoties ir gan fiziski, gan morāli novecojusi. Lai sāktos pārmaiņas un garšķiedras lina nozares attīstība, ir nepieciešama audzētāju un pārstrādātāju kooperācija, kā arī jaunāko zinātnes atziņu ieviešana ražošanā.

2.23. tabula

Šķiedras lina ražošanas rādītāji

Rādītāji	2018.	2019.	2020.
Novāktā platība (ha)	21	43	49
Šķiedras lina stiebrīņu kopražs (tonnas)	45	142	225
Šķiedras lina stiebrīņu ražība (cnt/ha)	21,4	33,0	45,9

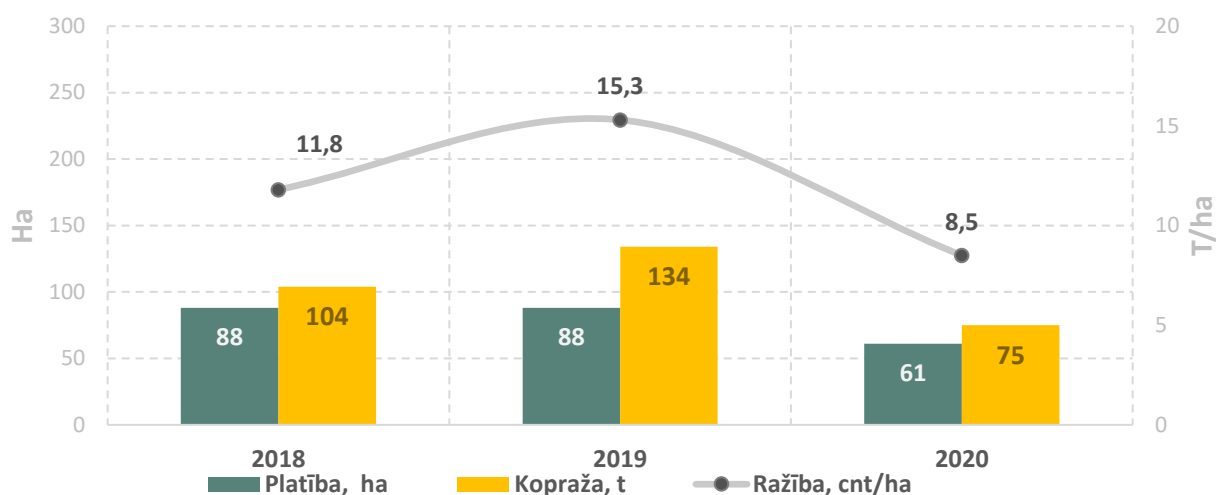
Avots: Oficiālās statistikas portāls

Ar šķiedras linkopību pārsvarā nodarbojas lauksaimnieki Latgalē. Šīs lauksaimniecības nozares atgriešanos aprītē kavē finansiālā atbalsta trūkums, kā arī nomas zemes atrašana. Jaunie zemnieki lina audzēšanā diemžēl neiesaistās, jo šī kultūra ir ļoti prasīga un darbietilpīga, nepieciešami labvēlīgi meteoroloģiskie apstākļi audzēšanai un novākšanai, kā arī speciāla tehnika. Turklāt lina pārstrāde ir diezgan komplicēta, un lauksaimnieki labprātāk pāriet uz vieglāku kultūru – graudaugiem, jo ir atbilstoša tehnika un lielāks devums pievienotajā vērtībā. Tomēr pieprasījums pēc dabiskiem materiāliem pasaulē palielinās, un Latvijā jau pastāv senas linkopības tradīcijas.

Eļļas lini

Eļļas lini Latvijā aizņem nelielu platību, tomēr, ievērojot industrijas attīstības tendences pasaulē, šis kultūraugs uzskatāms par perspektīvu nākotnē, jo ir vieglāk audzējams kā šķiedras lini un tā raža nav tik ļoti atkarīga no agroklimatiskajiem apstākļiem kā šķiedras liniem.

Pēc Oficiālās statistikas portāla datiem, 2020. gadā eļļas lini tika iesēti 61 ha lielā platībā, kas ir par 27 ha mazāk kā 2019. gadā.

2.64. attēls. Eļļas linu sējumu platība, kopraža un ražība

Avots: Oficiālās statistikas portāls

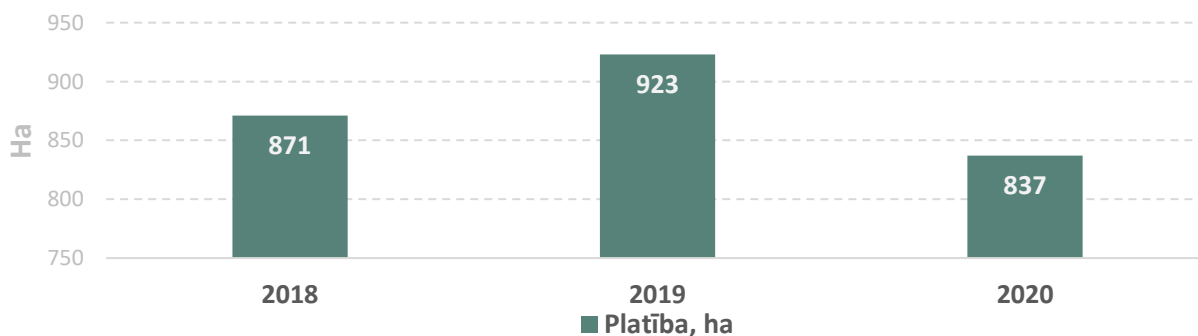
Eļļas lini uzskatāmi par perspektīvu nišas produktu, jo pēc to produkcijas Eiropā un kopumā pasaulē ir pieprasījums, piemēram, pēc bioloģiskās līnijas, bet izaudzēt linus pēc bioloģiskām metodēm ir grūti. Labas ražas ieguvei vajadzīgi minerālmēsli un augu aizsardzības līdzekļi. Laukam ir jābūt tīram no nezālēm, turklāt linu sējumi jāpasargā no spradžiem. Ja tos neapkaro, kaitēkļi vienas dienas laikā spēj noēst visus linu dīgstus.

Pašlaik Latvijā gan eļļas, gan šķiedras ieguvei tiek audzētas Rietumeiropas valstīs selekcionētas linu šķirnes, kas Latvijas augsnes un klimatiskajos apstākļos nenodrošina stabilu linu salmiņu un sēklas ražu. Rietumeiropas šķirnēm sēklas nogatavojas pārāk vēlu, un mūsu klimatiskajos apstākļos nav iespējams iegūt kvalitatīvu linšķiedru. Kvalitatīvu stiebrīņu iegūšanā liela nozīme ir agrāk novācamām šķirnēm ar īsāku veģetācijas periodu, kad ir novākšanai labvēlīgāki laikapstākļi. Darbs pie linu selekcijas Latgales lauksaimniecības zinātnes centrā ir atjaunots kopš 20. gs. deviņdesmito gadu vidus. Visus šos gadus selekcionāri aktīvi ir iesaistījušies šķiedras un eļļas linu ģenētisko resursu repatriācijā, pavairošanā, izpētē, saglabāšanā, uzturot Latvijā vienīgo šķiedras un eļļas linu kolekciju. Darbs pie jaunu linu šķirņu izveides ir ilglaicīgs un darbietilpīgs un prasa uzcītīgu selekcionāru darbu daudzu gadu garumā. Latvijā ir izveidota jauna linu šķirne 'Vilani', kas ir piemērota Latvijas augsnes un klimatiskajiem apstākļiem, – tas ir viens no priekšnoteikumiem linu nozares attīstībai Latvijā.

Kaņepes

Kaņepju audzēšanas nozare Latvijā ir salīdzinoši jauna, un pēdējos gados bija vērojama nozares attīstība. Joprojām trūkst pirmapstrādes rūpnīcas, kurā realizēt izaudzētos stiebrīņus, bet patlaban ir vērojama uzņēmēju aktivitāte pārstrādes jomas sakārtošanā.

Kaņepju sējumu platība Latvijā 2020. gadā, pēc Oficiālās statistikas portāla datiem, salīdzinājumā ar 2019. gadu ir samazinājusies par 86 ha (sk. 2.65. att.). Kaņepes 689 ha jeb 96 % no kopējās novāktās platības pārsvarā tika novāktas sēklu ieguvei, savukārt 28 ha jeb 4 % – stiebrīņu ieguvei.

2.65. attēls. Kaņepju sējumu platība Latvijā

Kaņepju platības samazinājums ir skaidrojams ar to, ka šajā uzņēmējdarbības veidā iesaistās arvien jauni investori, kas lielākoties attīsta kaņepju riekstiņu un salmiņu pārstrādi. Tas liecina par to, ka Latvijā kaņepju audzēšana varētu attīstīties plašāk, jo ES palielinās pieprasījums pēc kaņepju eļļas un dabīgajām šķiedrām, kuras izmanto par kompozītmateriāliem, kā arī papīrrūpniecībā, pārtikā, mašīnbūvē un daudzās citās jomās.

2019. gada 3. jūlijā stājās spēkā grozījumi likumā “Par narkotisko un psihotropo vielu un zāļu likumīgās aprites kārtību”, un tie paredz, ka rūpnieciskām vajadzībām, kā arī dārzkopības mērķiem atļauts audzēt sējas kaņepes (*Cannabis sativa* subsp. *sativa*). Audzējot sējas kaņepes rūpnieciskām vajadzībām, atļauts izmantot tikai ES lauksaimniecības kultūraugu šķirņu kopējā katalogā iekļauto šķirņu sertificētas vai kaņepju saglabājamās šķirnes oficiāli pārbaudītas sēklas. Tādējādi vairs netiks ierobežots sējas kaņepju audzēšanas mērķis, tā ka nākotnē tas varētu būt par iemeslu plašākai kaņepju audzēšanas un pārstrādes attīstībai Latvijā.

Eļļas un šķiedraugu sēklaudzēšana

2020. gadā kopējā eļļas augu un šķiedraugu sēklaudzēšanas platība aizņēma 219 ha, salīdzinājumā ar 2019. gadu (236 ha) samazinoties par 17 ha. Turpinājās iepriekšējos gados uzsāktā sojas un balto sinepju audzēšana sēklas ieguvei, kā arī ir aizsākusies jaunu kultūru sēklaudzēšana – tika audzēta vasaras ripša šķirne ‘Synthia’ (45 ha) un sējas linu (eļļas linu) šķirne ‘Kaolin’ 10 ha platībā.

Sojas sēklas ieguvei tika audzēta tikai viena šķirne ‘Laulema’, taču atšķirībā no ar 2019. gada, kad tā tika audzēta 39 ha platībā bāzes kategorija sēklas ieguvei, 2020. gadā šīs šķirnes sējumu platība bija tikai 7,8 ha sertificētās kategorijas (C1) sēklas ieguvei.

2020. gadā balto sinepju sēklu lauku kopējā platība bija 157 ha: salīdzinājumā ar 2019. gadu (196 ha) tā samazinājās par 39 ha. Tika audzētas tikai divu šķirņu ‘Carla’ (129 ha) un ‘Sinus’ (28 ha) sertificētas (C) kategorijas sēkla, lai gan 2019. gadā tika audzētas piecas šķirnes, no kurām lielāko platību aizņēma balto sinepju šķirnes ‘Litember’ un ‘Sirte’ sertificētas kategorijas (C) sēklas ieguvei.

Pārējo eļļas augu un šķiedraugu sugu sēklaudzēšana Latvijā nenotiek, un sertificēta sēkla tika ieviesta galvenokārt no ES dalībvalstīm.

2.13. Biškopība

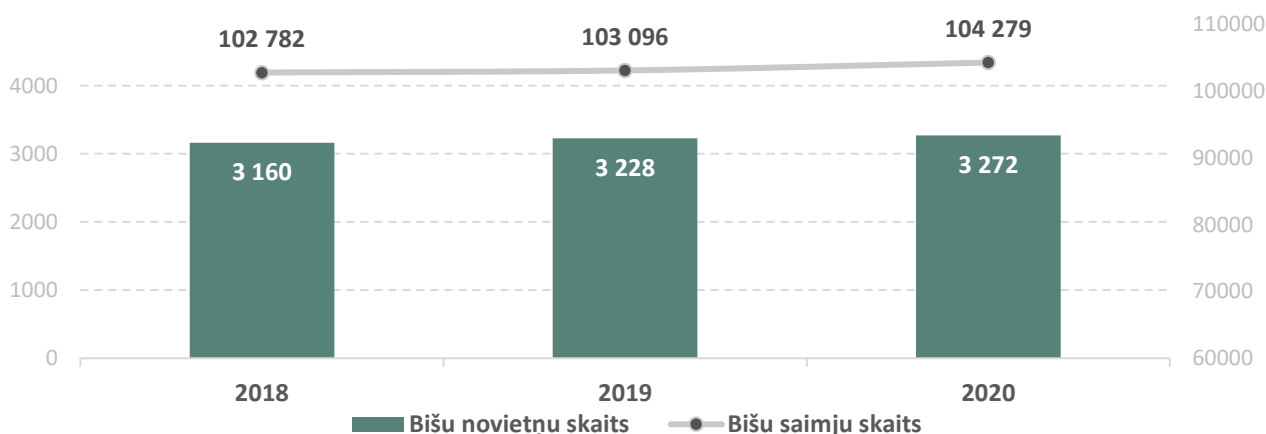
Biškopības nozare Latvijā ir viena no senākajām. Tā ir ne vien tradīcijām bagāta nodarbošanās, bet arī viena no mūsdienu lauksaimnieciskās ražošanas nozarēm. Biškopībā specializējušies lauksaimnieki un biškopji amatieri kopj bišu saimes, iegūst biškopības produkciju, kā arī sniedz apputeksnēšanas pakalpojumus, t.i., izvieto bišu saimes pie lauksaimniecības kultūraugu laukiem šo augu apputeksnēšanai.

Latvijā biškopībā tiek izmantotas Rietumu medusbites (*Apis mellifera* L.) dažādu pasugu bišu saimes. Populārākās pasugas ir Krainas (*A. m. carnica*), Itālijas (*A. m. ligustica*) un šo pasugu krustojumi, kā arī Bakfāstas bites, kuras tiek iegūtas, savstarpēji krustojot vairāku pasugu medusbites. Biškopji saimnieko gan ar bioloģisko, gan ar konvencionālo metodi, izmantojot jaunākās tehnoloģijas, aprīkojumu un labiekārtotas medus pirmsapstrādes telpas.

Latvijas ģeogrāfiskais stāvoklis ir labvēlīgs augstvērtīga medus iegūšanai. Mērenā klimata zonas jaukto koku meži, kas mijas ar plašiem siliem, dabiskajām un palieņu pļavām, krūmājiem, purviem un virsājiem, ir lieliska nektāraugu mājvieta. Nektāraugu daudzveidība un tā kvalitāte ir galvenais priekšnosacījums ievāktā medus kvalitātei. Turklāt ziemeļu reģionos, arī Latvijā, nektāraugu īsajā ziedēšanas laikā nektārs izdalās vairāk koncentrēts un bagātāks ar bioloģiski aktīvām vielām nekā dienvidu reģionos.

Bišu saimju lielākais apdraudējums ir bišu parazīts *Varroa destructor*, kas izraisa varroatozi, jo rietumu medus bites *Apis mellifera* pasugām, ar kurām dravo Latvijas biškopji, nav rezistences mehānismu pret šo parazītu, tāpēc biškopja neaprūpēta un neārstēta bišu saime mūsu klimatiskajos apstākļos aiziet bojā 1–2 gadu laikā. Tādēļ biškopībā palielinās bišu saimes kopšanas izdevumi un darba laika patēriņš, turklāt saimju apkope prasa specifiskas zināšanas. Viss pieminētais, kā arī ārstniecības līdzekļu iegāde un saimju samazinātā produktivitāte palielina produkcijas pašizmaksu, samazinot biškopju ienākumus.

Pēc LDC sniegtās informācijas, 2020. gadā bija reģistrēti 3272 biškopji ar 104 279 bišu saimēm. Salīdzinot ar 2019. gadu, var secināt, ka ir palielinājies gan bišu novietņu skaits (par 1,36 %), gan bišu saimju skaits (par 1,14 %). (Sk. 2.66. att)

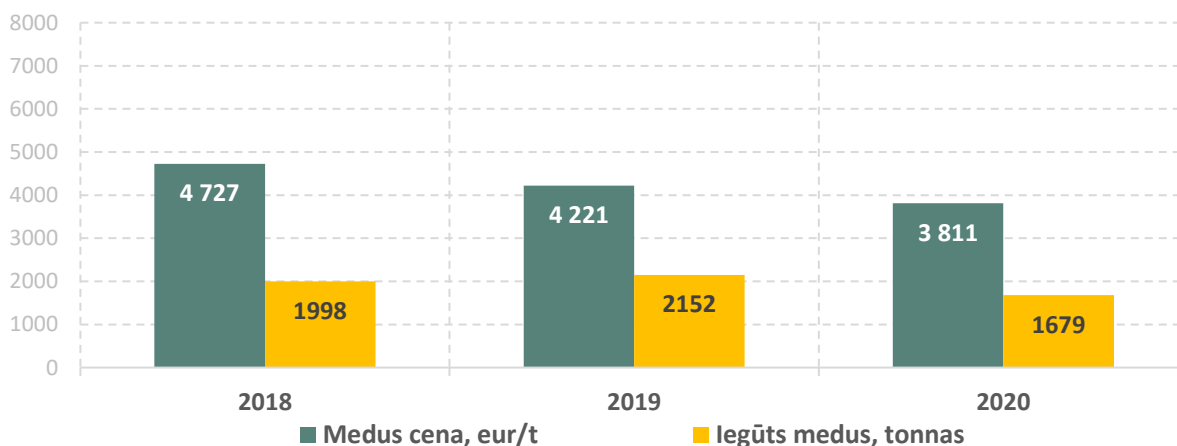

2.66. attēls. Novietņu un tajās turēto bišu saimju skaits

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Lai gan bišu saimju un biškopju skaits palielinās, ir vērojama negatīva tendence samazināties saražotā medus daudzumam un tā cenai. Pēc Oficiālās statistikas portāla datiem, 2020. gadā tika saražotas 1679 tonnas medus un medus vidējā cena bija 3811 EUR par tonnu. Analizējot 2.67. attēlā redzamos datus, var secināt, ka salīdzinājumā ar 2019. gadu samazinājās gan saražotā medus daudzums (par 21,9 %), gan medus vidējā cena (par 9,7 %). Šāds straujš medus vidējās cenas kritums, iespējams, ir skaidrojams ar Covid-19 pandēmijas ietekmi.

2.67. attēls. Medus ražošana un vidējā cena

Avots: Oficiālās statistikas portāls, LBB

Biškopībā saražotā produkcija ir medus, ziedputekšņi, bišu maize, propoliss, bišu vasks un bišu māšu peru piens. Tiek ražotas arī bišu mātes un bišu saimes, kas tiek realizētas nozares iekšējo vajadzību apmierināšanai. No bišu saimēm ievāc dažādu ziedu medu, liepziedu medu, griķu medu, rapša medu, viršu un cita veida medu. Tirdzniecībā tiek piedāvāts dažāda veida saražotais medus, piemēram, izsviestais medus, šūnu medus, krēmveida medus, spiestais un cita veida medus. Lielāko

daļu saražotās produkcijas biškopji realizē tiešā pārdošanā patērētājiem un vairumtirdzniecībā, bet daļa saražotās produkcijas tiek realizēta mazumtirdzniecības uzņēmumiem (veikaliem) un pārtikas ražotājiem (konditorejām u.c.), kā arī eksportēta.

Latvijas biškopības biedrība (LBB) 2020. gadā, īstenojot Latvijas biškopības programmu, tīmeklī attālināti ir organizējusi vairākus pasākumus.

1. Tehniskais atbalsts biškopjiem un biškopju organizācijām. Lai veicinātu zināšanu pilnveidošanos un pieredzes apmaiņu profesionālajā jomā, LBB tiešsaistē ir organizējusi daudzus seminārus un ikgadējo konferenci. Tāpat ir sagatavoti un izsniegti vairāki informatīvie materiāli par aktualitātēm biškopībā, jaunākajām tehnoloģijām, citu valstu pieredzi, bišu bioloģiju, nektāraugiem, medus un citu biškopības produktu kvalitāti, bišu slimībām, higiēnas prasībām biškopība produkcijas ražošanā, bišu māšu audzēšanu un bišu apstrādi pret slimībām, kā arī citiem aktuāliem tematiem.

2. Cīņa pret bišu parazitāriem un slimībām, īpaši varroatozi. Lai mazinātu slimības izplatīšanos un uzlabotu bišu veselību, LBB iepirka un izdalīja biškopjiem bezmaksas preparātus un aizsarglīdzekļus varrozes ierobežošanai dravās, kā arī sagatavoja un izsniedza vairākus informatīvos materiālus.

3. Pasākumi bišu skaita atjaunināšanai stropos. Lai biškopjiem būtu pieejamas zināmas izcelsmes bišu mātes, tā samazinot bišu zudumu un veicinot bišu skaita atjaunināšanu stropos, ir izveidota un uzturēta bišu māšu audzēšanas darba informatīvā sistēma, īstenota bišu māšu mākslīgā apsēklošana, kā arī nodrošināta bišu māšu audzēšana, iepirkšana, ataudzēšana un novērtēšana, turklāt ir sagatavoti un izsniegti vairāki informatīvie materiāli.

4. Sadarbība ar specializētām struktūrām. Lai īstenotu lietišķās pētījumu programmas biškopības un biškopības produktu jomā, LBB veica medus kvalitātes analīzes un sagatavoja un izsniedza vairākus informatīvos materiālus.

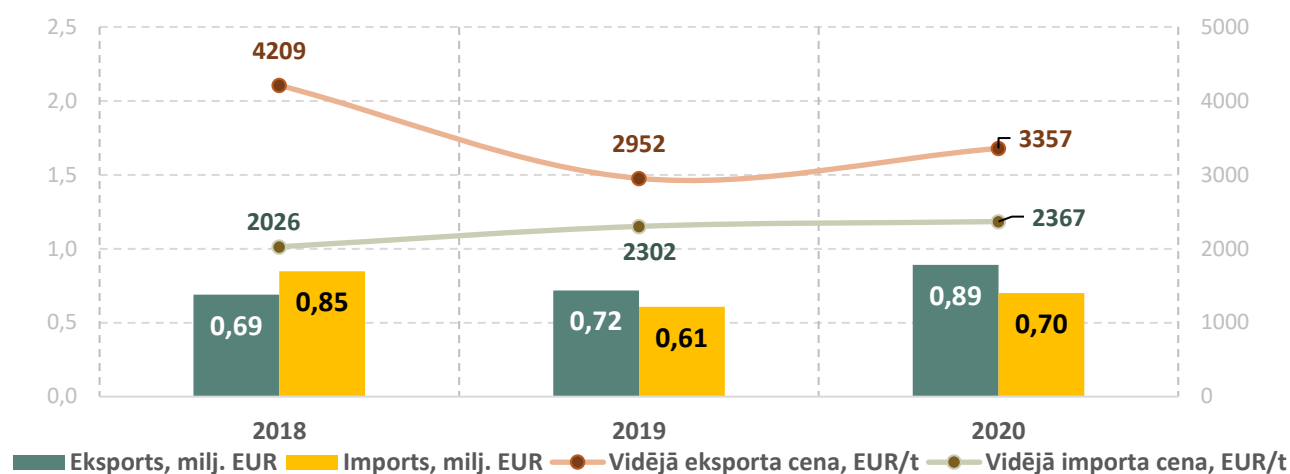
5. Tirgus uzraudzība – 2020. gadā pirmoreiz īstenots pasākums. Tas ietvēra pētījumu, lai biškopjus sagatavotu tirgus pārmaiņām un jaunu inovatīvu produktu ražošanai.

6. Produktu kvalitātes uzlabošana ar mērķi izmantot produktu iespējas tirgū. Arī šis pasākums 2020. gadā tika īstenots pirmo reizi, lai padziļināti pētītu biškopības produktu kvalitāti un sagatavotu biškopjiem ieteikumus kvalitatīvu produktu ražošanai, izmantojot jaunas dravošanas metodes un saimju izvietojumu apkārtējā vidē. LBB veica biškopības produktu analīzes pirms dažādu biškopības produktu veidu ieviešanas tirgū, kā arī konsultēja par analīzes rezultātiem.

Pēc tam kad Latvijā no 2020. gada 12. marta tika izsludināta ārkārtējā situācija Covid-19 dēļ, organizēto semināru skaits un to apmeklētāju skaits salīdzinājumā ar iepriekšējo periodu samazinājās, jo klātienes pasākumi nebija iespējami un nenotika divus mēnešus pasākumi un arī vasarā tie tika rīkoti, ievērojot piesardzību. Sākot no 2020. gada novembra, vebināru organizēšanai un interesentu iepazīstināšanai ar aktuālo biškopībā aktīvi tika izmantota *Zoom* platforma.

Ārējā tirdzniecība

2018. gadā Latvijai bija negatīva medus tirdzniecības bilance, bet 2019. un 2020. gadā eksporta plūsmā bija vērojams kāpums, tai pārsniedzot importa vērtību. (Sk. 2.68. att.)

2.68. attēls. Medus eksports un imports Latvijā

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Medus eksporta vērtība pārskata periodā palielinājās par 29 %, bet importa vērtība samazinājās par 18 %. Atšķirībā no 2019. gada 2020. gadā eksporta vērtība ir palielinājusies par 24 %, bet importa vērtība – par 15 %.

Medus eksporta vidējā cena 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu ir sarukusi par 20,2 %, savukārt importa vidējā cena ir palielinājusies par 16,8 %.

2.14. Netradicionālās lauksaimniecības nozares

Latvijas lauksaimniecībā netradicionālās lauksaimniecības nozarēm ir ļoti svarīga nozīme. Uzņēmīgiem cilvēkiem tās dod iespēju meklēt risinājumus, kā apsaimniekot savus īpašumus, dažādojot lauksaimniecisko ražošanu un nodrošinot darbavietas ne vien sev, bet arī vēl kādam. Nozīmīgākās netradicionālās lauksaimniecības nozares lopkopībā ir truškopība, kažokzvēru audzēšana, strauskopība, savvaļas dzīvnieku audzēšana nožogotā teritorijā un vīngliemežu un slieku audzēšana.

Kažokzvēru audzēšana

Kažokzvēru audzēšanas nozare aizsākās pagājušā gadsimta sākumā un ir viena no senākajām netradicionālajām lauksaimniecības nozarēm Latvijā. Pirmās specializētās zvērsaimniecības “Gauja” un “Jugla” tika dibinātas tālajā 1945. gadā.

Kažokzvēru audzēšanas nozare ir ievērojams atbalsts Latvijas lauksaimniecībai un tās produkcijas noietam, jo kažokzvēru ēdināšanai lielākoties tiek izmantota tikai Latvijā ražota produkcija – pārtikai neizmantojamie zivju atkritumi, pārtikai nederīgie gaļas subprodukti un Latvijas zemnieku audzētie graudi.

Kažokzvēru audzētājus Latvijā pārstāv Latvijas zvēraudzētāju asociācija (LZAA). Tās darbības galvenie pamatvirzieni ir tirgus izpēte, ciltsdarbs un pārraudzība, dzīvnieku labturības prasību ievērošanas uzraudzība un pilnveidošana, profesionālās izglītības un kvalifikācijas paaugstināšanas nodrošināšana, dalība normatīvo dokumentu vai to projektu sagatavošanā, kā arī asociācijas dalībnieku juridiskā un informatīvā apkalpošana, reklāmas, mārketinga un konsultatīvie pakalpojumi.

Covid-19 izplatības dēļ 2020. gads kažokzvēru audzēšanas nozarei visā tās pastāvēšanas vēsturē gan Latvijā, gan pasaulē bija katastrofāls, jo ūdeles ir uzņēmīgas pret šo slimību, tāpēc daudzas saimniecības tika likvidētas, bet palikušajās tika samazināts ganāmpulka lielums.

2020. gadā LZAA ietilpa trīs saimniecības – par četrām mazāk nekā iepriekšējā gadā. Visas trīs saimniecības ir atestētas kā snieguma pārbaudes saimniecības, kurās tiek īstenota audzēšanas programma zvērkopībā.

LZAA ir Eiropas Zvērkopju asociācijas dalībniece. Tas ļauj izmantot pārējo dalībvalstu kažokzvēru audzētāju pieredzi, un, ja nepieciešams, tiek garantēta palīdzība praktisku un arī ar normatīvajiem aktiem saistītu jautājumu risināšanā gan Latvijas, gan ES līmenī.

Biedrības sastāvā esošajās šķirnes kažokzvēru audzēšanas saimniecībās 2020. gadā ir bonitētas un atstātas vaislai 77 564 ūdeles un 45 lapsas (tikai 1. klasei atbilstoši dzīvnieki).

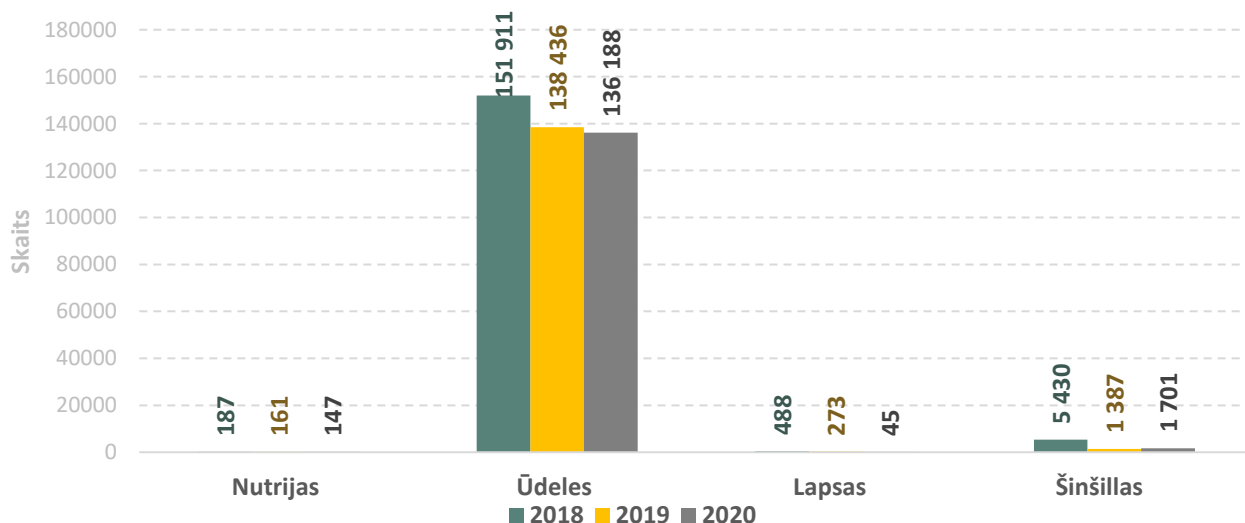
2020. gadā ciltsdarbs saimniecībās notika ar tajās esošajiem zvēriem, neiepērkot vaislas materiālu, jo Covid-19 izplatības dēļ dzīvu dzīvnieku pārvietošana bija apgrūtināta vai pat bīstama. Turpinājās to atlase pēc kvalitātes rādītājiem, īpaši pievēršot uzmanību kažokzvēru veselības stāvoklim.

Vērtējot 2020. gada rezultātus, vairāk jāanalizē nevis uz iegūtie snieguma rādītāji, īstenojot "Audzēšanas programmu zvērkopībā 2019.–2029. gadam", bet gan vispārējais stāvoklis programmā iesaistītajās saimniecībās. Būtībā ir palikusi viena ražojoša saimniecība un divas saimniecības, kas cenšas saglabāt augstvērtīgus vaislas dzīvniekus, cerot uz situācijas uzlabošanas zvērkopībā. Ir jāizceļ viena saimniecība, kura, paredzot krīzi zvērkopībā, pirms tās iegādājās elitāru vaislas materiālu no labākajām Dānijas saimniecībām. Tādējādi Latvijā atrodas labs ūdeļu ģenētiskais materiāls, kas Dānijā patlaban ir iznīcināts. Uzlabojoties situācijai, būs iespēja turpināt strādāt ar pilnu jaudu un iegūt augstvērtīgu produkciju.

2020. gadā turpinājās starptautiskās organizācijas "Baltic control" veiktā saimniecību pārbaude Eiropas programmā *WelFur* par labturības prasību ievērošanu. 2020. gads zvērkopības nozarei ir nesis lielas pārmaiņas ne tikai Latvijā, bet arī pārējā Eiropā un pasaulē. Lielākais trieciens bija Dānijas valdības lēmums Covid-19 ietekmē likvidēt visas ūdeles, tā būtībā uz nenoteiktu laiku apturot zvērkopības nozari Dānijā. Dānija bija vadošā ūdeļu audzēšanas valsts pasaulē ar vislielāko saražoto kažokādu daudzumu un ar vislabākajiem vaislas zvēriem. Šis lēmums kažokādas tirgos ir radījis kažokādu deficītu un produkcijas cenas strauju paaugstināšanos, kad pēc vairāk nekā piecu gadu krīzes kažokādu tirgus bija sācis atveseļoties un nozare atkal kļuvusi rentabla.

Par spīti grūtībām, kas piemeklējušas kažokzvēru audzētājus, Latvijā kopējais vaislai atstāto ūdeļu skaits 2021. gada 1. janvārī salīdzinājumā ar vaislai atstāto ūdeļu skaitu 2020. gada 1. janvārī samazinājies tikai nedaudz – par 1,6 % – cerībā uz situācijas uzlabošanas.

Analizējot 2.69. attēla datus, var secināt, ka 2020. gadā samazinājās arī LDC reģistrēto nutriju (par 8,7 %) un lapsu (par 83,5 %), toties šinšillu skaits ir palielinājies par 22,6 %.

2.69. attēls. Izaudzēto kažokzvēru skaits

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

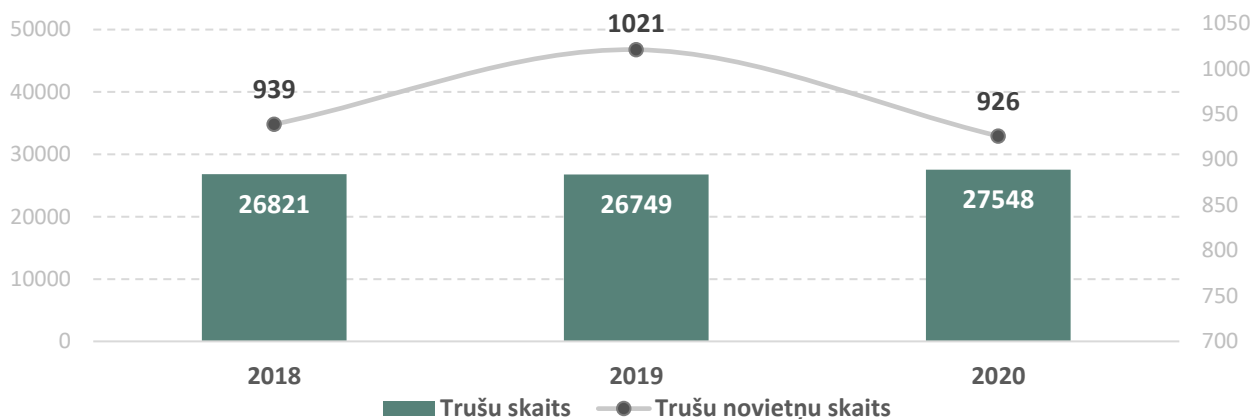
Avots: LDC

 Truškopības nozare

Netradicionālo lauksaimniecības nozaru lokā truškopība ir stabila nozare, kas turpina pastāvēt, par spīti kāpumiem un kritumiem.

Šajā nozarē ir ātra aprīte, tiek iegūta augstvērtīga gaļa un ādiņas, turklāt nozare aktīvi darbojas un reklamējas tūrisma jomā. Latvijā tiek audzēti galvenokārt gaļas šķirnes truši, kā arī truši, kas ir dekoratīvie mājas mīļdzīvnieki. Nozares mērķis ir veicināt truškopības izaugsmi augstvērtīgas produkcijas, galvenokārt gaļas, ieguvei un realizācijai, dodot lauksaimniecības produktu ražotājiem lielisku nišu papildienākumu gūšanai un tā sekmējot Latvijas lauksaimniecības attīstību kopumā.

Kā liecina 2.70. attēlā atspoguļotie dati, 2020. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu LDC reģistrēto novietņu skaits, kurās tiek audzēti truši, samazinājās par 9,3 %, bet tajās audzēto trušu skaits palielinājās par 3 % salīdzinājumā ar 2019. gadu.

2.70. attēls. Novietņu un tajās audzēto trušu skaits

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Truškopības attīstībā ir jāorientējas galvenokārt uz ātraudzīgām gaļas trušu šķirnēm kvalitatīvas jauntrušu gaļas ieguvei, kas dotu pēc iespējas lielāku kautiznākumu, kā arī ģenētiski augstvērtīga tīršķirnes vaislas materiāla audzēšanu un konkurētspējas palielināšanu vietējā un ārējā tirgū. Daudzās saimniecībās trušu audzēšana ir izvēlēta kā papildnozare tradicionālajām lauksaimniecības nozarēm vai arī truši tiek audzēti tikai pašpatēriņam, tāpēc, lai nodrošinātu tirgu ar kvalitatīvu trušu gaļu, ir nepieciešams palielināt komerciālo ganāmpulku skaitu.

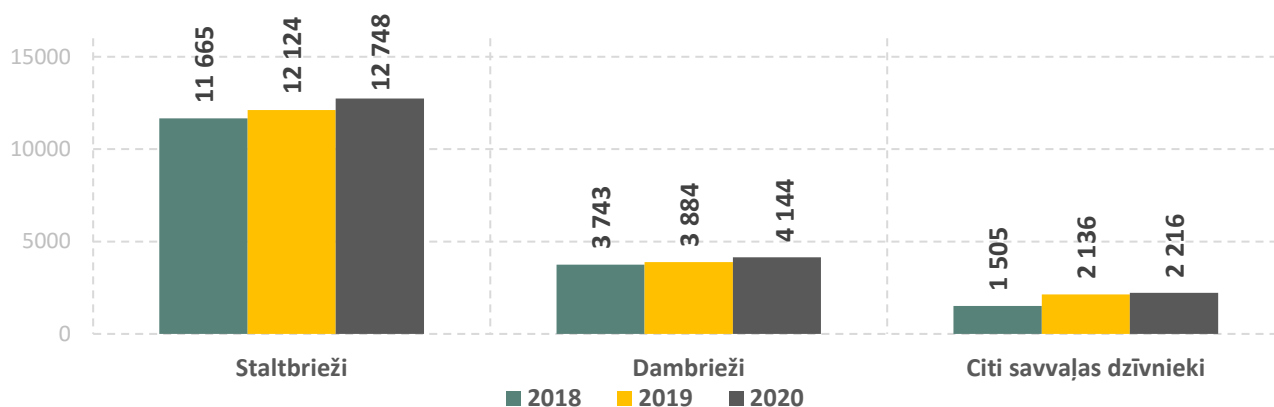
Truškopju intereses Latvijā pārstāv divas nevalstiskās organizācijas – Latvijas sīkdzīvnieku audzētāju biedrība “Trusis un citi” un Latvijas šķirnes trušu audzētāju asociācija. Abas organizācijas ir izstrādājušas un īsteno audzēšanas programmu truškopībā. Tās mērķis ir izkopt un palielināt šķirnes trušu ganāmpulkus, kā arī uzlabot saimnieciski derīgās īpašības, kas raksturīgas attiecīgajai populācijai. Organizācijas sadarbībā ar LLKC organizē apmācības kursus trušu pārraugiem, kā arī dažādus mācību un izglītojošus seminārus visiem, kurus interesē truškopība, tā sekmējot zināšanu paplašināšanu par truškopību un iepazīstinot interesentus par iespēju sākt trušu audzēšanu. Šīs audzēšanas programmas īstenošanā 2020. gadā bija iesaistījusies 21 saimniecība.

Latvijas trušu audzētāji katru gadu ir plaši pārstāvēti izstāžu kompleksa “Rāmava” izstādēs, kuru laikā notiek šķirnes dzīvnieku vērtēšana, kā arī tiek nominētas labākās šķirnes trušu kolekcijas, labākie šķirnes truši un piešķirts tituls “Izstādes čempions”. Lai popularizētu truškopības nozari Latvijas novados, 2020. gadā notika trušu izstādes-gadatirgi Straupē un Ventavā, šķirnes trušu izstāde Talsu novada Vandzenē un gada noslēguma izstāde “Trusis un citi 2020”. Visu šo pasākumu galvenais uzdevums bija iepazīstināt interesentus ar iespēju sākt trušu audzēšanu, tikties ar šķirnes trušu audzētājiem, gūt ieskatu par saimnieciski derīgākajām šķirnēm, to iegādi un popularizēt trušu ģenētiskās kvalitātes rādītājus.

Savvaļas dzīvnieku audzēšana

Savvaļas sugu dzīvnieku audzēšana slēgtās platībās ir kļuvusi par atzītu un nozīmīgu augstas rentabilitātes netradicionālās lauksaimniecības nozari Latvijā. Savvaļas sugu dzīvnieku audzēšana sekmē mazvērtīgās zemes izmantošanu lauksaimniecībā, veicina tūrisma attīstību un nodarbinātību, kā arī piedāvā iegūto gaļu un ragus vietējā tirgū un eksportam. Latvijā saimniecības ir orientētas galvenokārt uz dzīvnieku selekciju un vaislas dzīvnieku tirdzniecību, papildieņēmumus gūstot no komercmedību organizēšanas, tūrisma un briežu gaļas ražošanas. Latvijā pārsvarā tiek audzēti staltbrieži, dambrieži, stirnas, lamas, alpakas, mežacūkas un kamieļi. Briežu audzēšanu koordinē biedrība “Bioloģisko lauksaimnieku un savvaļas dzīvnieku audzētāju asociācija”, kas ir izstrādājusi un īsteno audzēšanas programmas staltbriežiem un dambriežiem. To mērķis ir uzlabot Latvijā audzēto staltbriežu populāciju, audzējot augstvērtīgus vaislas dzīvniekus ar labu ātraudzību, lielu ragu masu un atbilstošu ragu formu, pareizu eksterjeru, kā arī uzlabot un pavairot vaislas dambriežu populāciju, kura Latvijas klimatiskajos apstākļos nodrošinātu kvalitatīvu dzīvnieku ieguvi vaislai, trofejām un gaļai.

2020. gadā Latvijā bija reģistrētas 210 savvaļas sugu dzīvnieku novietņu, kas ir par 5 % mazāk nekā 2019. gadā. Kopumā 2020. gadā tajās tika turēti 19 108 savvaļas sugu dzīvnieki, un salīdzinājumā ar 2019. gadu to skaits palielinājās par 5,3 %. Analizējot dzīvnieku skaita pārmaiņas pa sugām, var secināt, ka 2020. gadā staltbriežu skaits palielinājies par 5,1 %, dambriežu skaits – par 6,7 % un citu savvaļas sugu dzīvnieku skaits – par 3,7 % (sk. 2.71. att.).

2.71. attēls. Savvaļas dzīvnieku skaits pa sugām

* LDC dati par kārtējo gadu sagatavoti februārī saskaņā ar ZM rīkojumu Nr. 59.

Avots: LDC

Tāpat kā katru gadu, arī 2020. gadā biedrība “Bioloģisko lauksaimnieku un savvaļas dzīvnieku audzētāju asociācija” organizēja starptautisku pasākumu “Staltbriežu un dambriežu vaislas buļļu snieguma un ģenētiskās kvalitātes noteikšana”, kura mērķis ir novērtēt un noteikt ģenētisko kvalitāti atzītās Latvijas vaislas briežu audzēšanas saimniecībās audzētiem vaislas buļļiem, salīdzināt to ar citās ES valstīs sasniegtajiem rezultātiem, popularizēt briežkopības nozari un ciltsdarbu Latvijā un veicināt briežkopības produkcijas eksportu. Starptautiskajā pasākumā klātienē dalību ņēma 51 dalībnieks no Latvijas, Lietuvas, Igaunijas un Polijas, savukārt pasākumā neklātienē tika pārstāvētas vēl tādas valstis kā Vācija, Austrija, Ungārija, Krievija, Ukraina un Azerbaidžāna.

Pasākuma vajadzībām uz norises vietu tika piegādāti vaislas dzīvnieki un dzīvnieku ragi, tika novērtēti eksponētie dzīvnieki un sertificētu vērtētāju vadībā notika novērtēšanas paraugdemonstrējumi. Modificētā CIC ragu vērtēšanas sistēmā 129 staltbrieži tika novērtēti klātienē pēc to ragu kvalitātes, un vēl tika ņemti vērā 30 elektroniski iesūtītie briežu vērtējumi. Pastāvot ceļošanas ierobežojumiem Covid-19 pandēmijas dēļ, deviņu valstu briežaudzētāju pārstāvji pasākumā piedalījās neklātienē, pēc iepriekš noteiktiem dalības kritērijiem iesūtot elektroniski vaislas briežu novērtējumus pēc to ragu kvalitātes. Šāda veida pasākums dod iespēju noskaidrot vadošās briežu audzēšanas saimniecības Latvijā un ārzemēs un gan vietējā, gan starptautiskā līmenī demonstrēt Latvijas saimniecību sasniegumus staltbriežu un dambriežu ciltsdarbā.

2020. gada jūlijā biedrība “Bioloģisko lauksaimnieku un savvaļas dzīvnieku audzētāju asociācija” organizēja starptautisku konferenci “Briežkopība – tehnoloģijas, produkti un ekonomiskie aspekti”. Konferencē tika apskatīti trīs galvenie temati:

- briežu audzēšana – tehnoloģijas, bioloģija, ēdināšana, pavairošana, selekcija un ciltsdarbs, bioloģiskā saimniekošana;
- briežaudzēšanas produkti – to izmantošana pārtikā, uztura bagātinātājos, medicīnā, kosmētikā un jaunākie nozares pētījumi;
- briežaudzēšanas ekonomiskie aspekti.

Konferencē piedalījās 44 dalībnieki – Latvijas un kaimiņvalstu vaislas briežu audzētāji, nozares speciālisti un pētnieki. 2020. gadā Covid-19 pandēmijas laikā noteikto pulcēšanās, kā arī ceļošanas ierobežojumu dēļ klātienē tika pārstāvētas Baltijas valstis – Latvija, Lietuva, Igaunija, kā arī Polija, un tiešaistē ar prezentāciju uzstājās lektors no Krievijas.

Konferences laikā notika lekcijas un diskusijas par vaislas briežu profesionālu vērtēšanu, pavairošanu, prasībām un paveikto ciltsdarba jomā Latvijā, kas patlaban ir pirmā un vienīgā valsts Eiropā ar oficiāli atzītām vaislas briežu audzēšanas programmām, pēc kurām briežaudzētāji īsteno ciltsdarbu un organizē selekcijas darbu savās saimniecībās. 2020. gadā organizēta staltbriežu izcelsmes novērtēšana ar DNS analīzi vairāk nekā 1000 vaislas dzīvniekiem. DNS analīzes ietver paternitātes, maternitātes rādītājus, asinības kompozīciju, dzīvnieku tuvradniecības indeksu un ģenētiskās radniecības matricas (GRM) noteikšanu. DNS analīzes veica Jaunzēlandes uzņēmums “AgResearch”, kam ir liela pieredze šajā jomā un lielākā briežu DNS datubāze pasaulē. Piecu gadu laikā plānots veikt DNS analīzes visiem audzēšanas programmā iesaistītajiem vaislas dzīvniekiem.

Tā kā, lopkopības nozarei attīstoties, arvien aktuālāka kļūst efektīva saimniekošana jeb lopkopības procesā radušos pārpalikumu samazināšana, no tiem iegūstot citus ekonomiski un bioloģiski vērtīgākus produktus, 2020. gadā turpinājās darbs zinātniskajā projektā par briežu bioekonomisku bezatlikuma pārstrādi. To īsteno Latvijas vadošās briežkopības saimniecības sadarbībā ar zinātniekiem un Latvijas Lauksaimniecības universitāti. Projekta mērķis ir nodrošināt bezatlikuma briežu pārstrādi, izstrādājot tehnoloģijas augstvērtīgu izejvielu iegūšanai, kas ir potenciāli pārstrādājamas produktos ar augstu pievienoto vērtību. Pētnieki ir apņēmušies trīs gadu laikā radīt inovatīvus produktus un augstvērtīgas izejvielas, kas būtu izmantojamas medicīnā, pārtikā un citās nozarēs.

Strausu audzēšana

Kopš šīs nozares ienākšanas Latvijā strausu audzētāju skaits ir krietni sarucis, taču palikušie audzētāji nozari notur stabilā līmenī. Nozares galvenais mērķis ir iegūt kvalitatīvu gaļu, olas, ādu un vaislas cāļus ganāmpulku pavairošanai. Daudzās saimniecībās eksotiskie putni tiek audzēti tūristu piesaistīšanai.

Pēc LDC datiem, 2020. gadā Latvijā bija reģistrēti 30 saimniecību, kurās tiek audzēti strausi. Lai gan salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu saimniecību ir par divām vairāk, tajās audzēto putnu skaits 2020. gadā ir samazinājies par 36 % un bija 247 strausi.

Tas liecina par šīs nozares stabilu vietu citu netradicionālās lauksaimniecības nozaru vidū. Gandrīz visas strausu audzētāju saimniecības ir iesaistījušās lauku tūrismā, un eksotiskie putni ir paredzēti viesu priekam un izklaidei. Arvien vairāk tiek ražota ne tikai strausu gaļa un olas, bet arī dažādi novatoriski šo produktu izstrādājumi gan vietējā tirgus vajadzībām, gan eksportam. Lai šī nozare Latvijā kļūtu stabila un perspektīva, būtu nepieciešams valsts atbalsts un ilgstoša un spēcīga kooperācija, kas spētu nodrošināt produkciju lielā apjomā ar, cik vien iespējams, mazākiem ieguldījumiem.

Uzņēmējdarbības uzsākšanai nozarē ir nepieciešamas lielas investīcijas strausu mītņu un inkubatoru ierīkošanai un ganāmpulku izveidei. Tā kā Latvijā nenotiek strausu ciltsdarbs, vaislas

materiāls ir jāiepērk ārzemēs. Arī obligāti nepieciešamos vitamīnu preparātus un speciālo barību var nopirkt tikai ārzemēs, bet tas palielina ražošanas izmaksas.

Vīngliemežu audzēšana

Kopš 20. gs. 90. gadu vidus, kad Latvijā tika uzsākta mērķtiecīga vīngliemežu audzēšana, nozares attīstība ir noritējusi diezgan lēni un nozarē ir noturējušies vien nedaudzi. Dārgās uzņēmējdarbības uzsākšanas izmaksas, laiks, kas nepieciešams vīngliemežu izaudzēšanai, kā arī uzpircēju piedāvātā zemā cena nesekmēja izaugsmi. 2020. gadā, pēc PVD datiem, valstī bija reģistrētas 215 gliemežu audzētavas, kas ir par vienu audzētavu mazāk salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu. Vīngliemeži tiek audzēti tūrisma attīstības veicināšanai.

Latvijā tiek audzētas divu ēdamo gliemežu sugas – parku jeb īstie vīngliemeži *Helix pomatia* un lielie (ātraudzīgie) dārza gliemeži *Helix aspersa*. Audzēšanai Latvijā vairāk piemēroti ir tieši parka vīngliemeži, kas labi pielāgojušies mūsu dabas apstākļiem. No vīngliemežu gaļas tiek ražotas dažādas delikateses, kas tiek piedāvātas vietējā tirgū un eksportētas uz ārvalstīm. Vīngliemeži ir lielisks olbaltumvielu un aminoskābju avots, turklāt tā nesatur holesterīnu. Savukārt gliemežu gļotas (mucīns) veiksmīgi tiek izmantotas kosmētikas ražošanā. Uzņēmīgi ilggadējie nozares pārstāvji ir atraduši pielietojumu arī gliemežu čaumalām, tās tiek izmantotas floristikā, no tām amatnieki izgatavo dažādas rotaslietas un suvenīrus. Savukārt no gliemežu ķidām tiek gatavota barība zivīm. Tādējādi vīngliemežu audzēšana ir viena no netradicionālās lauksaimniecības nozarēm, kas spēj nodrošināt efektīvu bezatlikuma produkcijas pārstrādi.

Slieku audzēšana

Latvijā arvien lielāku popularitāti iegūst biohumusa – ar slieku palīdzību iegūta organiskas izcelsmes mēslojuma – ražošana. Biohumuss pamatoti tiek dēvēts arī par zemes “dakteri”, kas palīdz to atveseļot un bagātināt, jo satur augiem nepieciešamās vielas – fermentus, vitamīnus un augu attīstības hormonus. Sliekas noteikti var uzskatīt par vienu no nozīmīgākajām auglīgas augsnes veidotājām un uzturētājām. Tās piedalās organisku vielu noārdīšanā un mineralizācijā, augsnes struktūras un humusa veidošanā, tāpēc pieprasījums pēc slieku saražotā biohumusa, ko var izmantot zemes auglības uzlabošanai gan bioloģiskās, gan piemājas saimniecībās, palielinās ne vien Latvijā, bet arī citās valstīs. Lai biohumusu varētu eksportēt uz ārvalstīm, Latvijas sliekkopjiem ir jānodrošina pastāvīga produkcijas kvalitāte un stabils apjoms. Tāpat sliekas ir izmantojamas makšķerēšanā, jaunputnu un sivēnu barošanā (kā dzīvnieku barības piedeva) un pārstrādei proteīnā.

Slieku audzēšanas procesā tiek pārstrādāti organiskie atkritumi – kūtsmēsli, augu un citas pārtikas atliekas, veicinot vides sakārtošanu. Pēdējā laikā ir kļuvusi aktuāla slieku un biohumusa ražošana atbilstoši bioloģiskās lauksaimniecības prasībām, jo bioloģiskajā lauksaimniecībā ir nepieciešams izmantot augsnes mēslošanas līdzekļus un barību (sliekas ir lielisks olbaltumvielu avots putniem), kas ražota atbilstoši bioloģiskās lauksaimniecības prasībām. 2020. gadā PVD bija reģistrēta 27 slieku audzētava – par divām audzētavām mazāk nekā iepriekšējā gadā. Lauku saimniecības slieku audzēšanu izvēlas galvenokārt kā papildnozari pamatsaimniekošanai.

Latvijā tiek audzētas Kalifornijas sarkanās *Eisenia fetida* sliekas un dendrobenas *Eisenia veneta* sliekas. Kalifornijas sliekas savu īpašību dēļ tiek plaši izmantotas, lai pārstrādātu organiskos atkritumus un substrātus un iegūtu biohumusu, savukārt dendrobena sliekas ar savu izmēru un dzīvīgumu ir kļuvušas populāras starp Eiropas un citu valstu makšķerniekiem, kā arī tiek audzētas proteīna ieguvei, kas tiek izmantots kā dzīvnieku barības piedeva.

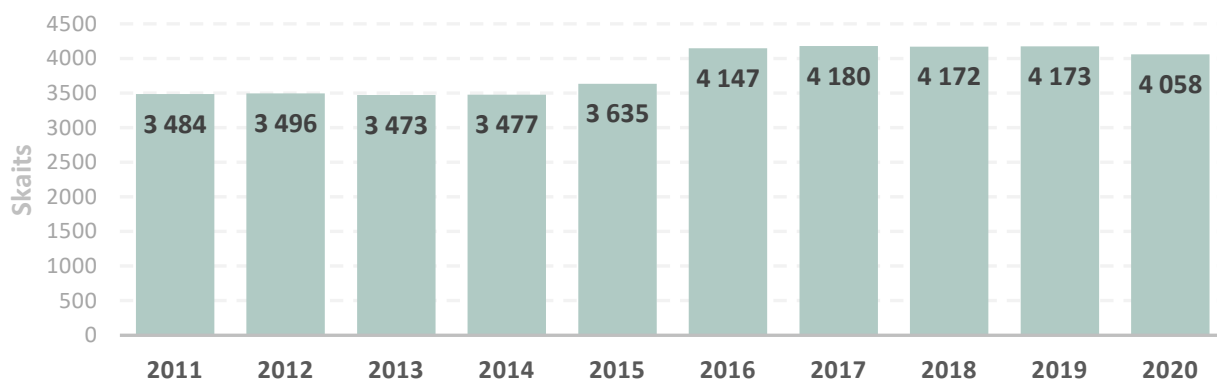
Latvijas Lauksaimniecības universitātes Pārtikas tehnoloģijas fakultātes zinātnieki 2020. gadā turpināja 2018. gadā uzsākto darbu pie projekta “Jauni olbaltumvielu avoti pārtikai Latvijā”. Šī projekta laikā tiek īstenots pētījums, kura mērķis ir noskaidrot iespējas, kā sliekas *Lumbricinae* varētu

izmantojot pārtikā: tiek noteikti un izvērtēti pārstrādes produkta – slietu pulvera – kvalitatīvie rādītāji, lai noskaidrotu tā piemērotību pārtikas produktu gatavošanā.

2.15. Bioloģiskā lauksaimniecība

Bioloģiskā lauksaimniecība ir straujāk augošais tirgus pasaulē, arī Latvijā bioloģiskās lauksaimniecības nozare turpina attīstīties. To saimniecību skaits, kas nodarbojas ar bioloģisko lauksaimniecību, 2020. gada beigās bija 4058 – par 174 saimniecībām mazāk nekā 2019. gadā (sk. 2.72. att.). Arī kopējais bioloģiskās lauksaimniecības operatoru skaits 2020. gadā ir samazinājies līdz 4349, bet ir palielinājies sertificēto platību apjoms.

2.72. attēls. Bioloģiski sertificēto saimniecību skaits

Avots: ZM

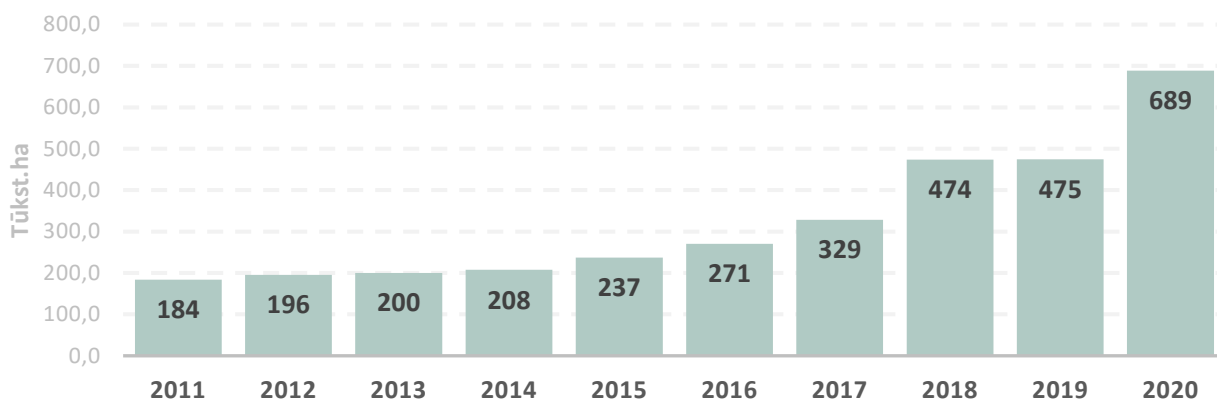
Operatoru skaits samazinājuma iemesls ir paaudžu maiņa un platību konsolidācija, kuras dēļ samazinās operatoru skaits, bet vienlaikus, apvienojot saimniecības, palielinās vidējās saimniecību sertificētās platības.

Latvijā 2020. gadā bija sertificēti 4056 lauksaimniecības produktu ražotāji un divi akvakultūras dzīvnieku audzētāji, 66 pārstrādes uzņēmumi, 10 importētāji un eksportētāji, kā arī 215 citi uzņēmēji. Kopā 2020. gadā bija sertificēti 4349 bioloģiskās lauksaimniecības operatori. Pārstrādes uzņēmumi ir sertificēti dažādās jomās, piemēram, gaļas pārstrādes, piena pārstrādes, augļu, ogu un dārzeņu pārstrādes, graudu pārstrādes un maizes izstrādājumu ražošanā. No pārstrādes uzņēmumiem ir sertificēti arī lopbarības ražotāji

Pēdējos gados Latvijā bioloģisko saimniecību sertificētajām platībām ir stabila tendence palielināties (sk. 2.73. att.) un jau esošās saimniecības paplašinās. 2020. gadā sertificētās platības aizņēma 689 tūkst. ha, bioloģiskā LIZ platība bija 291 tūkst. ha jeb aptuveni 14,8 % no kopējās LIZ platības valstī, no tās 264 234 ha bija sertificēta kā bioloģiskās lauksaimniecības platība, 120 035 ha veidoja platība pārejas periodā uz bioloģisko lauksaimniecību (2. gads) un 15 199 ha bija uzsākta darbība bioloģiskajā lauksaimniecībā (1. gads). Salīdzinājumā ar 2019. gadu bioloģiski sertificētās platības ir palielinājušās par 0,65 % jeb 1,87 tūkst. ha.

Kopējā bioloģiskās lauksaimniecības sistēmā (ieskaitot 1. un 2.pārejas periodu) graudaugu platības 2020. gadā aizņēma 60 864,59 ha, dominējot auzām ar 29 952,58 ha un kviešiem ar 12 132,93 ha. Kartupeļu platība 2020. gadā aizņēma 1549,81 ha, atklātā lauka dārzeņi – 535,52 ha, no kuriem vislielāko platību veidoja ķirbji ar 145,07 ha, un augļu dārzi un ogulāji – 3356,81 ha, dominējot upenēm ar 1145,97 ha, ābelēm ar 710,64 ha un smiltsērķšķiem ar 449,69 ha.

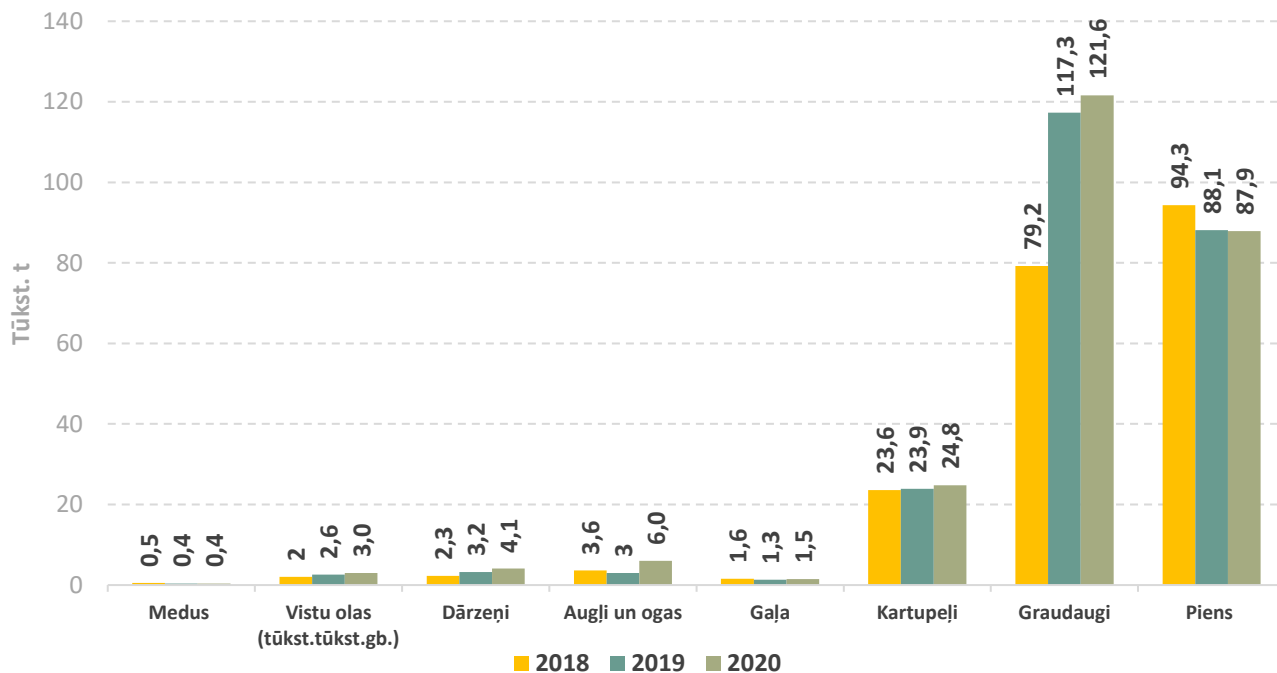

2.73. attēls. Bioloģiskajā lauksaimniecībā sertificētā platība kopā, tūkst. ha

Avots: ZM

Saražotais bioloģisko graudu apjoms salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ir palielinājies no 117,3 līdz 121,5 tūkst. tonnu. Trešo gadu pēc kārtas ir novērojams saražotā piena apjoma samazinājums. Tā, piemēram, 2018. gadā tika saražots par 2,2 tūkst. tonnu mazāk piena un 2019. gadā – par 6,2 tūkst. tonnu mazāk piena nekā gadu iepriekš, savukārt 2020. gadā – vēl par 0,26 tūkst. tonnu mazāk. Turpretī ir palielinājies saražotās gaļas, kā arī dārzeņu, kartupeļu un olu apjoms. (Sk. 2.74. att.)

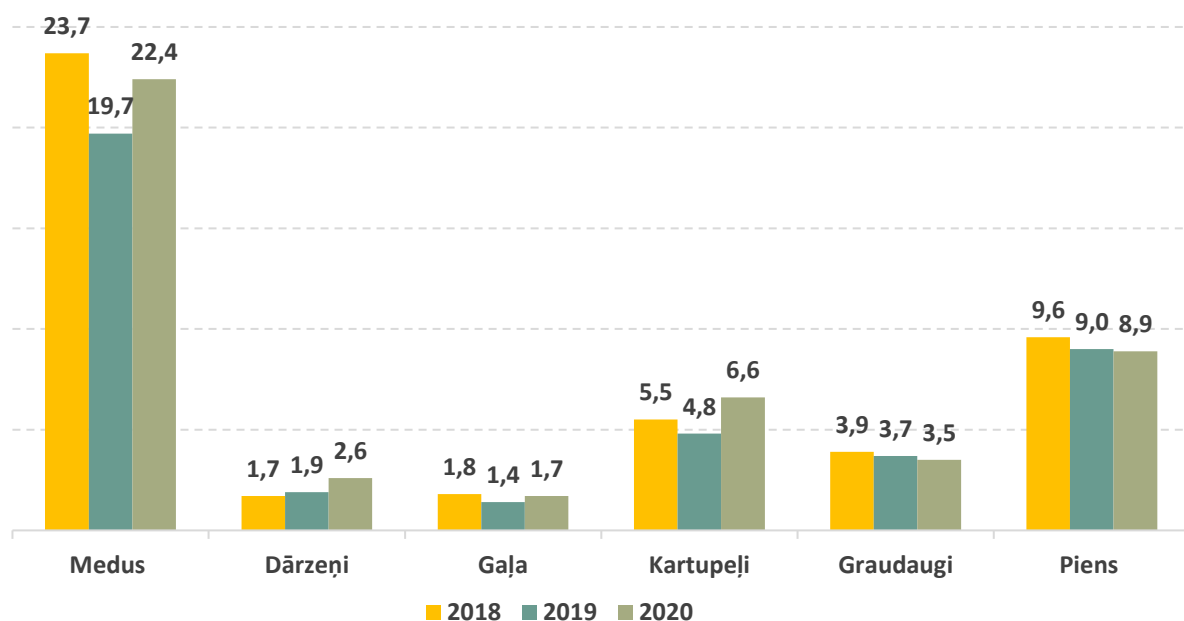
2.74. attēls. Saražotās bioloģiski sertificētās lauksaimniecības produkcijas apjoms, tūkst. t

Avots: ZM

Bioloģiskai lauksaimniecībai ir raksturīga daudznozaru ražošana. Tāpat kā iepriekšējos gados, lopkopības nozarē dominē piensaimniecība. Kopējais liellopu skaits 2021. gada 1. janvārī bija 101 968, no kuriem 33 534 bija liellopi kaušanai, 17 603 – slaucamās govīs un 50 831 – cits liellops, cūku skaits bija 2972, aitu – 34 662, kazu – 2521, mājputnu – 47 264, trušu – 4593 un bišu stropu – 23 541.

2020. gadā saražotais gaļas apjoms ir palielinājies – no 1,3 līdz 1,53 tūkst. tonnu. Liellopu gaļas saražošanas apjoms sasniedza 80 % no kopējā bioloģiski saražotās gaļas apjoma. No kopējā bioloģiski saražotās gaļas apjoma 8 % veido aitas gaļa, 5 % – putnu gaļa, bet pārējo gaļu veidi nesasniedz 5 % īpatsvara robežu.

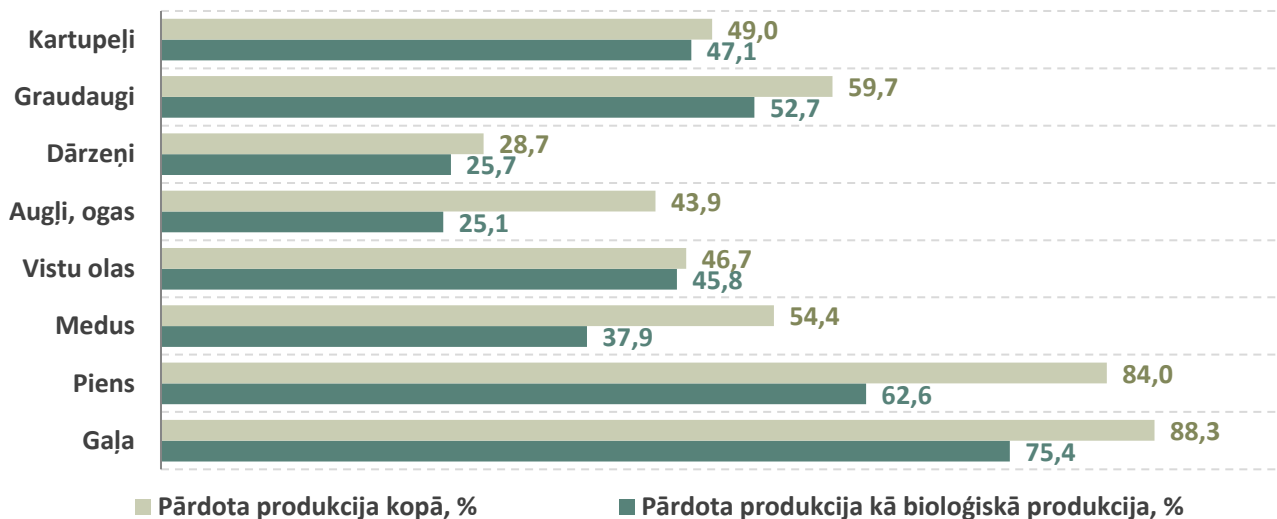
2020. gadā bioloģisko produktu īpatsvars nepārsniedza 6 % no kopējās saražotās lauksaimniecības produkcijas, izņemot medu, pienu un kartupeļus (sk. 2.75. att.).

2.75. attēls. Saražotās bioloģiskās produkcijas īpatsvars no kopējās saražotās lauksaimniecības produkcijas Latvijā, %
Avots: ZM

Kaut gan 2020. gadā bioloģiskās saimniecībās saražotie produkti salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu tika realizēti līdzīgā apjomā, ir novērojams pārdotās bioloģiskās produkcijas apjoma pieaugums.

Piemēram, no saražotajām 24,8 tūkst. tonnām kartupeļu tika pārdotas 12,2 tūkst. tonnu jeb 49 % no pārdotās produkcijas, no kuras norāde “Bioloģiski saražota produkcija” bija gandrīz visam pārdotajam apjomam, tas ir, 11,7 tūkst. tonnām. Produkcija, kas netika pārdota, tika izmantota saimniecībā pašu uzturam, lopbarībai un arī atstāta kā sēklas materiāls nākamajai ražai. Vismazākais pārdotās produkcijas īpatsvars ir augļiem, ogām un dārzeņiem, kas, vidēji skatot kopsavilkumu, pārsvarā tiek izmantoti saimniecībās, bet starp bioloģiskajiem operatoriem ir daudzi uzņēmumi, kas visu saražoto produkciju realizē tirgū.

2.76. attēls. Pārdotās bioloģiskās produkcijas īpatsvars no saražotās bioloģiskās lauksaimniecības produkcijas 2020. gadā, %
Avots: ZM

Bioloģiskās lauksaimniecības produktu pārstrāde

Rādītāji	Uzņēmumu skaits			Produkcijas apjoms, t		
	2018.	2019.	2020.	2018.	2019.	2020.
Gaļas un gaļas produktu ražošana	34	24	28	1645,7	1553,1	1393,6
Augļu, ogu, dārzeņu un kartupeļu pārstrāde	76	86	91	1875,9	2655,9	3844,6
Augu eļļas un dzīvnieku izcelsmes tauku ražošana	4	5	8	3,6	2,0	15,5
Piena un piena produktu ražošana	24	30	26	4442,1	7380,4	8014,8
Graudu pārstrādes un cietes ražošanas produkti	13	13	13	16 767,2	23 024,3	22 519,2
Maize, mīklas izstrādājumu ražošana	18	20	18	1161,4	1220,1	1315,1
Citu pārtikas produktu ražošana	128	151	161	138,5	325,6	323,1
Lopbarība	5	6	5	1299,8	1577,3	1361,0
Dzērienu ražošana	14	16	18	1073,8	846,6	1318,3

Avots: ZM

2020. gadā turpinājās darbs pie deleģēto un īstenošanas aktu priekšlikumu izstrādes, lai nodrošinātu to, ka no 2022. gada 1. janvāra tiek piemērota Eiropas Parlamenta un Padomes Regula 2018/848 par bioloģisko ražošanu un bioloģisko produktu marķēšanu. Regulas mērķis ir uzlabot tiesību normas bioloģiskās ražošanas jomā, lai novērstu šķēršļus bioloģiskās ražošanas ilgtspējīgai attīstībai ES, garantētu lauksaimnieku un operatoru godīgu konkurenci, nodrošinātu efektīvāku iekšējā tirgus darbību, kā arī saglabātu un veicinātu patērētāju uzticēšanos bioloģiskajiem produktiem.

2.16. Lauksaimniecības augu un dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana

Augu ģenētisko resursu saglabāšana

Augu ģenētisko resursu saglabāšana un izmantošana ir pamats, lai nodrošinātu bioloģisko daudzveidību, veicinot ilgtspējīgu un dzīvotspējīgu lauksaimniecību, kas spējīga pielāgoties klimata pārmaiņām. Turklāt mūsu ģenētiskie resursi ir uzskatāmi arī par kultūrvēsturisku vērtību, kas glabā mūsu senču tradicionālās zināšanas un nodrošina to ilgstošu izmantošanu.

Augu ģenētiskie resursi ir lauksaimniecības un pārtikas augu šķirnes, tostarp vecās jeb tautas selekcijas šķirnes, kā arī savvaļā augoši dažādu sugu indivīdi un populācijas. Katras valsts vietējie ģenētiskie resursi ir nozīmīgs saimniekošanas ilgtspējības avots, ko iespējams izmantot gan tieši – audzējot saimniecībās un no tiem iegūstot nišas produktus ar augstu pievienoto vērtību, gan netieši – iekļaujot selekcijas programmās un veidojot jaunas šķirnes.

Lai nodrošinātu ģenētisko resursu plašāku izmantošanu un saglabāšanu nākamajām paaudzēm, nepieciešams noskaidrot situāciju ar ģenētiskajiem resursiem, tos ievākt, izvērtēt un iekļaut ģenētisko resursu kolekcijās, tādēļ tiek rīkotas ģenētisko resursu vākšanas zinātniskās ekspedīcijas.

Latvijā kā saglabājamās šķirnes ir reģistrētas četras vietējās šķirnes – rabarberu šķirne 'Tukums 2', kaņepju šķirnes 'Adzelvieši' un 'Pūriņi' un lauku pupu šķirne 'Lielplatones populācija'. Tas dod tiesības šīs šķirnes sēklas tirgot Latvijā.

Ģenētiskie resursi bieži vien tiek izmantoti **par pamatu selekcijai**. Miežabrāļa šķirnes 'Brigena' (reģistrēta 2016. gadā) izejmateriāls tika savākts 2000. gada ekspedīcijā Daugavpils novadā pie Brīgenes ezera.

Amatas novadā Raganu pļavā ievāktā milzu auzene (*Festuca gigantea*) tiek izmantota selekcijas darbā ar stiebrzāļu starpsugu hibrīdiem.

2018. gadā reģistrētās jaunās kartupeļu šķirnes 'Jogla' krustojumu kombināciju pamatā iekļauta ģenētisko resursu kartupeļu šķirne 'Gauja'.

Ģenētiskie resursi tiek izmanto arī **tūrisma attīstīšanai to izmantojot mūžizglītībā**. Īstenojot projektu "Augļu, dārzenu un dekoratīvo augu seno šķirņu dārzi un tradicionālie pārstrādes produkti: Vēsturisko dārzu maršruts" (*Heritage Gardens, Lat-Lit Interreg* programma), Rundāles pils parkā 2018. gadā sāka vēsturisko šķirņu dārza izveidi, izmantojot senās, arī Latvijā izveidotās augļu koku un ogulāju šķirnes. Šim dārzam pavairotas 110 ābeļu šķirnes no Dārzkopības institūta ģenētisko resursu kolekcijas, pētot un precizējot informāciju par šķirņu izcelsmi un sinonīmiem.

2020. gadā, tāpat kā visus iepriekšējos gadus, augu ģenētisko resursu saglabāšana tika finansēta no valsts atbalsta lauksaimniecībai (subsīdijām). Atbalsts augu gēnu bankas, centrālās datubāzes un molekulārās pasportizācijas laboratorijas darbības nodrošināšanai bija 39 129 eiro un kultūraugu genofonda saglabāšanai – 73 721,80 eiro. Tā kā 2018. gadā starp Latvijas Valsts mežzinātnes institūtu "Silava" ("Silava") un Norvēģijas Karalistes lauksaimniecības un pārtikas ministriju tika noslēgts līgums par Latvijas izcelsmes kultūraugu sēklu uzglabāšanu Svalbāras Globālajā sēklu glabātavā, 2019. un 2020. gadā tika piešķirts finansējums nepilnu 3,6 tūkst. eiro apmērā sēklu pavairošanai un sagatavošanai, kā arī to paraugu nodošanai Svalbāras sēklu glabātavā.

Ar sēklām pavairojamās sugas tiek uzglabātas LVMI "Silava" Latvijas augu gēnu bankā Salaspilī, savukārt veģetatīvi pavairojamās – lauka kolekcijās Dārzkopības institūtā (DI), Agroresursu un ekonomikas institūtā (AREI) un nedaudz arī Nacionālajā botāniskajā dārzā Salaspilī. Pieredze rāda, ka Latvijā lauku un privātmāju saimniecībās vēl ir saglabājušās un tiek uzturētas vietējās šķirnes, bet liela bioloģiskā dažādība sastopama savvaļā dažādos biotopos. Tiesa, šie unikālie resursi var aiziet nebūtībā, kā tas jau ir noticis daudzās attīstītajās Eiropas valstīs.

2006. gadā LVMI "Silava" kā struktūrvienība tika izveidots Ģenētisko resursu centrs, un tam ir cieša sadarbība ar ģenētisko resursu turētājiem. Ģenētisko resursu centrs koordinē pasākumus Latvijas ģenētisko resursu saglabāšanas un izpētes jomā, ietverot augus, arī meža kokus, un daļēji – lauksaimniecības dzīvniekus un zivis. Ģenētisko resursu centru nosacīti veido trīs nodaļas – Latvijas laukaugu gēnu banka, centrālā datubāze un molekulārās pasportizācijas jeb ģenētisko analīžu laboratorija. Gēnu bankā atrodas Latvijas izcelsmes laukaugu sēklas – aptuveni 2000 Latvijas izcelsmes augu ģenētisko resursu paraugu no 72 augu sugām, starp kurām ir kultūraugu savvaļas radnieciskās sugas. Gēnu bankā sēklu paraugi tiek uzglabāti atbilstoši starptautiski pieņemtajiem standartiem. Gan bāzes, gan aktīvās kolekcijas paraugi glabājas – 20 °C temperatūrā alumīnija folijas maisiņos. Pirms ievietošanas saldētavā sēklas tiek izžāvētas, līdz mitruma procents tajās nepārsniedz 7 %.

Ar sīkāku informāciju par Latvijas augu ģenētiskajiem resursiem var iepazīties tīmekļvietnē <http://www.genres.lv>. Tur var atrast saites arī uz citām ģenētisko resursu datubāzēm.

2020. gadā tika turpinājās pētījums "Latvijā *in situ* audzēto pārtikā un lauksaimniecībā izmantojamo augu un to savvaļas radnieku ģenētisko resursu potenciāla apzināšana, ievākšana un izpēte". Tas tika uzsākts 2019. gadā, un to plānots pabeigt trīs gadu laikā, ievācot jaunus pārtikā un lauksaimniecībā izmantojamo augu un to savvaļas radnieku ģenētisko resursu paraugus, tos izpētot un aprakstot pēc deskriptoriem kā arī iekļaujot Latvijas ģenētisko resursu sarakstā un saglabāšanai gēnu bankā vai lauku kolekcijās. Tāpat pētījumā plānots izstrādāt ieteikumus Latvijas augu ģenētisko resursu saglabāšanai *in situ*.

2020. gadā augļaugu ģenētisko resursu ievākšanas ekspedīcijas tika organizētas mērķtiecīgi uz iepriekš apzinātām augšanas vietām, pamatojoties uz 2019. gadā veiktiem apsekojumiem un augļaugu paraugu novērtējumu. Ekspedīcijās ievākti 26 augļaugu paraugi: 12 saldo ķiršu paraugu, trīs mājas plūmjū paraugi un 11 parastās irbenes paraugu. Ievākti arī 20 vīnogu genotipu paraugi, lai nodrošinātu pilnvērtīgu un drošu selekcionāra G. Vēsmaņa materiāla saglabāšanu DI ģenētisko resursu kolekcijā.

Daudzgadīgo zālaugu ģenētisko resursu ievākšanas ekspedīcijā Vidzemē tika ievākti 18 paraugi, daudzgadīgie zālaugi un lopbarības tauriņzieži. Daļa augu izrakti un pārvietoti ar saknēm, no pārējiem

ievāktas sēklas. Ievākti 17 tauriņziežu paraugi (bastarda, sarkanais, kalnu un zelta āboliņš, pļavas un meža dedestiņas, sējas lucerna, sējas vīķi) un viens graudzāļu paraugs.

2020. gadā organizētajā zālaugu ģenētisko resursu ekspedīcijā tika ievākti 44 paraugi (LLU ZZI), tajā skaitā 25 daudzgadīgie zālaugi un lopbarības tauriņzieži (pārsvarā sēklas, bet tika izrakti un pārvietoti arī atsevišķi augi ar visām saknēm): 23 tauriņziežu paraugi (dažādu sugu āboliņi, lucerna, vīķi, dedestiņas u.c.) un 19 stiebrzāļu paraugi (dažādu sugu auzenes, skarenes, timotiņi, kamolzāle, lapsaste, smilga).

Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana

Arvien lielāku aktualitāti visā Eiropā iegūst jautājums par lauksaimniecības dzīvnieku vietējo šķirņu bioloģiskā materiāla saglabāšanu un pētīšanu, lai nodrošinātu dzīvnieku šķirņu daudzveidību un pēc nepieciešamības izmantotu vietējo šķirņu bioloģisko materiālu dzīvnieku audzēšanas efektivitātes uzlabošanai, šķirņu saglabāšanai, kā arī izzudušo šķirņu atjaunošanai.

Lauksaimniecības dzīvnieku vietējo šķirņu saglabāšana un izkopšana Latvijā notiek, īstenojot šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzētāju organizāciju izstrādātās dzīvnieku audzēšanas programmas, kuru mērķis ir saglabāt vietējās apdraudētās šķirnes. Organizācijas saimniecībās apseko lauksaimniecības dzīvniekus un izsniedz atzinumus par vietējo apdraudēto šķirņu dzīvnieku atbilstību to audzēšanas programmās noteiktajiem kritērijiem. Par organizāciju atzītajiem vietējo apdraudēto šķirņu dzīvniekiem dzīvnieku īpašnieki var saņemt valsts atbalstu, ko piešķir ne vairāk kā par 550 vienas šķirnes dzīvniekiem gadā. Vietējo apdraudēto šķirņu dzīvnieku audzēšanas programmās iesaistīto dzīvnieku skaits no lielākās daļas šķirņu ir ļoti mazs (sk. 2.31. tab.).

2.27. tabula

Valsts atbalsta saņemšanai pieteikto dzīvnieku skaits

Gads	Latvijas brūnā govys	Latvijas zilā govys	Latvijas baltā cūka	Latvijas tumšgalves aita	Latvijas šķirnes zirgs	Latvijas vietējā kaza
2018.	167	341	391	550	220	58
2019.	174	336	25	547	145	55
2020.	181	355	24	538	155	127

Avots: LAD, LDC³, Cūku Ciltsdarba centrs

Visstraujākais valsts atbalsta saņemšanai pieteikto dzīvnieku skaits pieaugums 2020. gadā bija Latvijas vietējā tipa kazām – par 131 %. To nodrošināja Latvijas kazkopības biedrības ieguldījums šīs šķirnes popularizēšanai, tai rūpējoties par ģenētiskās daudzveidības saglabāšanu. Biedrība, īstenojot saglabāšanas programmu Latvijas vietējās šķirnes vecā tipa kazām, turpina saglabāt šo šķirni, kas ir piemērota vietējiem klimatiskajiem apstākļiem, labi izmanto zāles lopbarību, kā arī ražo vidēju piena daudzumu.

Latvijas tumšgalves aitu šķirnes vecā tipa audzēšanas programmas īstenošanā iesaistīti 29 saimniecību īpašnieki ar 506 aitu mātēm un 44 vaislas teļiem. Visi audzēšanas programmā iekļautie vaislas teļi un aitas ir ar 100 % Latvijas tumšgalves šķirnes asinību.

Arvien vairāk pasliktinās situācija ar Latvijas baltās cūkas šķirni. Šīs šķirnes cūkas tiek audzētas tikai divās saimniecībās. 2020. gadā Latvijas baltās cūku šķirnes audzēšanas programmas prasībām atbilda vairs tikai 24 cūkas – 23 sivēnmātes un viens kuilis. Nav cūku ar 100 % Latvijas baltās šķirnes asinību: četras cūkas ir ar 87,5 % LB asinību, 12 cūkas – ar 75 % asinību un astoņas cūkas – ar 62,5 % šīs šķirnes asinību. No Latvijas baltās šķirnes kuļiem 2020. gadā saglabājusies tikai Rolanda līnija.

Lai gan joprojām ir ļoti maz arī Latvijas brūnās šķirnes govju, to skaits ar katru gadu lēnām palielinās. 2020. gadā Latvijas brūnās šķirnes govju audzēšanas programmā bija iekļauti 183 dzīvnieki no 22 saimniecībām – par 5,2 % vairāk nekā 2019. gadā. 2020. gadā ievērojami palielinājās vaislas dzīvnieku ražības rādītāji atbilstoši Latvijas brūnās šķirnes govju audzēšanas programmas prasībām. 2020. gadā iegūti divi vaislas jaunbuļļi, kas atbilst saglabāšanas programmas nosacījumiem. Jaunbuļļi tiks izmantoti biprodukta iegūšanai. Ciltslietu un mākslīgās apsēklošanas stacijās 2021. gada sākumā

atrodas ap 11 000 bioprodukta devu – pietiekams daudzums, lai turpmāk uzturētu Latvijas brūnās šķirnes govju populāciju.

2019. gadā Latvijas zilās govju šķirnes audzēšanas programma “Latvijas zilās govju šķirnes audzēšanas programma 2019.–2029. gadam” tika īstenota 86 ganāmpulkos ar 348 dzīvniekiem. Programmā ir pieejams 16 Latvijas zilās govju šķirnes bulļu bioprodukts, kā arī notiek darbs pie jaunbulļu iegūšanas un iekļaušanas mākslīgās apsēklošanas staciju tīklā, saglabājot pēc iespējas lielāku Latvijas zilās govju šķirnes asinību.

Zirgu vietējo apdraudēto šķirņu saglabāšanai tiek īstenotas vairākas audzēšanas programmas: “Latvijas siltasiņu šķirnes zirgu braucamā tipa audzēšanas programma 2019.–2029. gadam”, “Latvijas ardeņu šķirnes zirgu audzēšanas programma” un “Latgales rikšotāju zirgu šķirnes audzēšanas programma”. Latvijas siltasiņu šķirnes zirgu braucamā tipa audzēšanas programmā 2020. gadā bija iekļauti 95 Latvijas šķirnes braucamā tipa zirgi no 50 saimniecībām, ardeņu šķirnes zirgu audzēšanas programmas prasībām un šķirnes saglabāšanai atbilda 17 dzīvnieki no astoņām saimniecībām, savukārt Latgales rikšotāju šķirnes zirgu audzēšanas entuziasti turpināja darbu divās saimniecībās pie šīs šķirnes saglabāšanas ar 55 dzīvniekiem, kas iesaistīti šīs šķirnes audzēšanas programmā.

2020. gadā Latvijas sīkdzīvnieku audzētāju biedrības “Trusis un citi” (turpmāk – biedrība) speciālisti turpināja darbu pie 2018. gadā uzsāktās Latvijas vietējo, izzūdošo mājputnu – cukurvistiņu un krūpiņu šķirnes vistu – apzināšanas, saglabāšanas un pavairošanas. Biedrība ir izstrādājusi šo šķirņu standartus un noskaidrojusi lauku sētas, kurās šīs šķirnes vistas joprojām tiek turētas, lai varētu strādāt pie putnu pavairošanas, nepieļaujot tuvradniecību. Cukurvistiņas un krūpiņi ir senas Latvijas vietējo vistu šķirnes. Tām raksturīgas mazas žiperīgas vistiņas un bieži vien ļoti nikni gaiši, kas ļoti labi sargā savas vistiņas. Vistiņas ir izturīgas pret aukstumu, pašas labprāt perē un izvadā cāļus, kā arī dēj olas izmantošanai pārtikā. Cukurvistiņu olām ir lielāka dzeltenuma attiecība pret baltumu nekā parasto vistu olām. Biedrībā ir pieci entuziasti, kas iesaistījušies cukurvistiņu audzēšanā, saglabāšanā un popularizēšanā.

Arī Latvijas vietējā medus bite *Apis mellifera mellifera*, kas, ilgstoši apdzīvojot Latvijas teritoriju, evolūcijas gaitā ir piemērojusies Latvijas klimatiskajiem apstākļiem, atrodas uz izzušanas sliekšņa. LDC reģistrēts vairs tikai 20 bišu saimju, kas atrodas LLU mācību un pētījumu saimniecībā “Vecauce”. Lai gan patlaban biškopji dravošanā izmanto ievestās miermīlīgās bišu pasugas, tomēr LLU mācību un pētījumu saimniecībā “Vecauce” tiek turpināts darbs pie Latvijas vietējas medus bites saglabāšanas, jo vietējā medus bite ir Latvijas dabas un bioloģiskās daudzveidības sastāvdaļa, vērtīgs selekcijas izejmateriāls, un to var izmantot bioloģiskajā biškopībā.

2018. gadā ar Dzīvnieku audzēšanas un ciltsdarba likumu noteikts, ka LLU uztur lauksaimniecības dzīvnieku vietējo saglabājamo šķirņu gēnu banku. Gēnu banka darbojas LLU Biotehnoloģiju zinātniskās laboratorijas Molekulārās bioloģijas un mikrobioloģijas nodaļā, kurā arī līdz šim tika uzglabāti un pētīti lauksaimniecības dzīvnieku vietējo apdraudēto šķirņu bioloģiskā materiāla paraugi. Kopā lauksaimniecības dzīvnieku un vietējo šķirņu mājas (istabas) dzīvnieku gēnu bankā laikā no 2008. līdz 2020. gadam ir uzkrāti 2554 bioloģiskā materiāla paraugi no piecām lauksaimniecības dzīvnieku (liellopu, zirgu, aitu, kazu un cūku) sugām, no tiem 179 paraugi ievākti 2020. gadā.

Eiropā Lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšanu koordinē Eiropas reģionālais dzīvnieku ģenētisko resursu koordinācijas centrs (ERFP), kurā darbojas lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu koordinatori no visām Eiropas valstīm, arī no Latvijas. ERFP ir izveidojis Eiropas lauksaimniecības dzīvnieku gēnu banku tīklu (EUGENA), kura galvenais mērķis ir Eiropai svarīgu lauksaimniecības dzīvnieku ģenētisko resursu saglabāšana un to pieejamība audzēšanai un pētniecībai. 2020. gadā turpinājās iepriekš uzsāktais darbs pie Latvijas gēnu bankas iekļaušanas EUGENA tīklā, parakstot Saprašanās memorandu ar EFRP.

2.17. Traktortehnika

Valsts tehniskās uzraudzības aģentūras (VTUA) informatīvajā sistēmā 2020. gada 31. decembrī bija reģistrēti 98 444 traktori, 48 927 piekabes un 8834 graudu novākšanas kombaini. Reģistrēto transportlīdzekļu skaits 2020. gadā ir palielinājies par 1,5 % jeb 2,3 tūkst. vienību, kas ir par 2312 vienībām vairāk nekā iepriekšējā periodā.

No visa reģistrētā traktortehnikas klāsta 2020. gadā tehniskā apskate tika veikta 31 280 traktoriem, 16 915 piekabēm, 3186 graudu novākšanas kombainiem un pārējai traktortehnikai 5755, t.i., par 2227 tehnikas vienībām vairāk nekā iepriekšējā periodā. Ceļu satiksmē drīkstēja piedalīties tikai apmēram trešdaļa no visa plašā traktortehnikas klāsta, bet pārējās divas trešdaļas ne.

Tā kā nav noteikta obligāta prasība no VTUA informatīvās sistēmas reģistra izņemt neaktīvo traktortehniku un tās piekabes, aptuveni trešdaļu veido traktortehnika vai tās piekabes, kas vairs netiek ekspluatētas vai pat neeksistē. Vairāk nekā sestā daļa no visiem reģistrētajiem traktoriem ir ražoti Rietumu valstīs, bet pārējie traktori – Austrumeiropas (Baltkrievijā, Krievijā, Ukrainā) un Austrumu valstīs (Ķīnā, Japānā u.c.) vai ir kolhozu laika mantojums.

Tā kā lauksaimnieki katru gadu cenšas atjaunot traktortehnikas parku ar jaunu traktortehniku, tad no reģistrēto jauno traktoru skaits katru gadu atšķiras. Šī tendence ir atkarīga no ES struktūrfondu atbalsta pieejamības. 2020. gadā tika reģistrēts par 101 jaunu traktoru mazāk un par 45 jaunu graudu novākšanas kombainu mazāk nekā iepriekšējā gadā (sk. 2.28. tab.). Vairāk nekā jaunā traktortehnika ik gadu pirmo reizi tiek reģistrēta lietota traktortehnika. Tas ir izskaidrojams ar to, ka īpašnieki ES tirgū izvēlas iegādāties lietotu traktortehniku, jo tā ir lētāka nekā jauna.

2.28. tabula

Jaunu traktoru un kombainu reģistrācija

Rādītāji	2018.	2019.	2020.
Jauna traktora pirmreizējā reģistrācija	669	665	564
Jauna graudu novākšanas kombaina pirmreizējā reģistrācija	163	132	87
Lietotu traktoru pirmreizējā reģistrācija	1049	852	963
Lietotu graudu novākšanas kombainu pirmreizējā reģistrācija	211	150	156
Traktoru pārreģistrācija	4943	4818	5024

Avots: VTUA

No jaunajiem traktoriem 2020. gadā visvairāk tika reģistrēti *Claas* markas traktori – kopumā 86 (sk. 2.29. tab.). Otrā visvairāk reģistrētā traktora marka ir *Valtra* ar 64 jauniem traktoriem, bet trešā visvairāk reģistrētā traktora marka ir *John Deere* ar 63 jauniem traktoriem. Līdz šim no jaunajiem traktoriem visvairāk tika reģistrēti *Belarus* markas traktori, bet nu ir ievērojams to reģistrāciju skaita kritums, jo traktoru ražotājs nespēj nodrošināt to atbilstību vienotajām Eiropas Savienības transportlīdzekļu sertifikācijas prasībām.

2.29. tabula

Jauna traktora pirmreizējā reģistrācija

Marka	2018.	2019.	2020.
CLAAS	88	84	86
VALTRA	84	83	64
JOHN DEERE	91	70	63
NEW HOLLAND	67	49	56
CASE IH	52	41	39
MASSEY FERGUSON	29	37	34
DEUTZ-FAHR	39	28	31
FENDT	33	18	30
BELARUS	89	79	18
CLAAS	88	84	86

Avots: VTUA

ES struktūrfondu finansējums dod iespēju iegādāties graudu kombainus. Tā kā ES struktūrfondu finansējums tehnikas iegādei ir gandrīz izlietots, uz pusi ir arī samazinājies iegādāto jauno graudu

kombainu skaits. Tāpat kā iepriekšējos gados, arī 2020. gadā visvairāk reģistrētie jaunie graudu novākšanas kombaini ir *Claas* (29) un *New Holland* (25) markas kombaini. Trešā visvairāk reģistrētā kombainu marka 2020. gadā bija *John Deere* ar deviņiem jauniem graudu novākšanas kombainiem (sk. 2.30. tab.).

2.30. tabula

Jauna kombaina reģistrācija			
Marka	2018.	2019.	2020.
CLAAS	55	56	29
NEW HOLLAND	45	29	25
JOHN DEERE	27	17	9
MASSEY FERGUSON	4	5	3
CASE IH	14	6	8
FENDT	6	4	1

Avots: VTUA

Vislielāko traktoru reģistrāciju skaitu veido to pārreģistrācija jeb īpašnieka maiņa. 2020. gadā tika pārreģistrēti 5024 traktori un 156 graudu novākšanas kombaini (sk. 2.28. tab.).

2.18. Mēslošanas līdzekļu un substrātu aprīte

Lai Latvijā varētu tirgot mēslošanas līdzekļus un augu augšanas substrātus, tiem ir jābūt Valsts augu aizsardzības dienesta uzskaitē. Mēslošanas līdzekļiem un substrātiem ir jābūt vai nu reģistrētiem, vai iekļautiem EK mēslošanas līdzekļu sarakstā vai atzīto mēslošanas līdzekļu sarakstā, vai ir jābūt saņemtai to ievēšanas vai tirdzniecības atļaujai.

Pēc Valsts augu aizsardzības dienesta datiem, 2020. gadā kopējais Latvijā ražoto un ievesto mēslošanas līdzekļu apjoms veidoja 901 607 tonnas: vienkāršie slāpekļa minerālmēsli – 357 505 tonnas, vienkāršie fosfora minerālmēsli – 2892 tonnas, vienkāršie kālija minerālmēsli – 23 500 tonnu.

Komplekso (cieto) minerālmēsļu apjoms veidoja 219 532 tonnas, šķidro minerālmēsļu apjoms – 41 909 tonnas.

Sekundāros augu barības elementus saturošo minerālmēsļu apjoms 2020. gadā bija 1582 tonnas, tikai mikroelementus saturošo minerālmēsļu apjoms – 25 581 tonna, kaļķošanas materiāla apjoms – 217 306 tonnas, organisko un organominerālo mēslošanas līdzekļu apjoms – 10 042 tonnas, mēslošanas līdzekļi speciālai izmantošanai – 773 tonnas, mikrobioloģiskie preparāti – 133 tonnas un augu augšanas veicinātāji – 852 tonnas.

Salīdzinājumā ar 2019. gadu kopējais Latvijā ražoto un ievesto mēslošanas līdzekļu apjoms 2020. gadā ir palielinājās par 31 %, un tas ir lielākais pēdējo triju gadu laikā.

2020. gadā Latvijā tika ievests par 30 % vairāk slāpekļa minerālmēsļu un par 71 % vairāk kālija minerālmēsļu nekā gadu iepriekš. No slāpekļa minerālmēsliem visvairāk tika ievests amonija nitrāts – 127 367 tonnas (par 33 % vairāk nekā 2019. gadā) un kalcija-amonija nitrāts – 27 248 tonnas (par 40 % vairāk nekā 2019. gadā). Savukārt urīnviela (karbamīds) tika ievesta par 32 % vairāk nekā iepriekšējā gadā. Fosfora minerālmēsli 2020. gadā tika ievesti 2892 tonnu apjomā, bet 2019. gadā – tikai 81 tonna.

Kopējais Latvijā ražoto un ievesto komplekso (cieto) minerālmēsļu apjoms 2020. gadā bija par 6,2 % mazāks nekā 2019. gadā, turpretī šķidro minerālmēsļu apjoms – par 10 % lielāks.

2020. gadā sekundāros augu barības elementus saturošo minerālmēsļu apjoms ir palielinājies par 8 % un kaļķošanas materiāla apjoms par 99 % salīdzinājumā ar 2019. gadu. 2020. gadā tika ievests daudz lielāks kaļķošanas materiālu daudzums (par sešām reizēm vairāk nekā 2019. gadā), kā arī tikai mikroelementus saturošu minerālmēsļu apjoms – 25 581 tonna pretstatā 919 tonnām, kas tika ievestas 2019. gadā.

Salīdzinājumā ar 2019. gadu organisko un organominerālo mēslošanas līdzekļu apjoms 2020. gadā ir samazinājies par 35 %, bet mēslošanas līdzekļu speciālai izmantošanai apjoms – par 46 %.

Latvijā 2020. gadā visvairāk tika saražoti kalpošanas materiāli (148 682 tonnas jeb 68 % no kopējā kalpošanas materiālu daudzuma), organiskie un organominerālie mēslošanas līdzekļi (9885 tonnas jeb 98 % no kopējā organisko un organominerālo mēslošanas līdzekļu daudzuma) un mikrobioloģiskie preparāti (112 tonnu jeb 84 % no kopējā mikrobioloģisko preparātu daudzuma), toties pavisam maz – augu augšanas veicinātāji (32 tonnas jeb tikai 4 % no kopējā augu augšanas veicinātāju skaita).

Latvijā 2020. gadā ievesto un saražoto substrātu apjoms veidoja 152 224 m³, no tiem ievesti bija 36 692 m³, bet Latvijā saražoti – 115 532 m³. Salīdzinājumā ar 2019. gadu un 2018. gadu Latvijā ievesto un saražoto substrātu apjoms 2020. gadā ir palielinājies vairāk nekā četras reizes.

2020. gada 1. jūlijā vienlaikus ar Administratīvās atbildības likumu stājās spēkā grozījumi Mēslošanas līdzekļu aprites likumā – tie nosaka sodus par mēslošanas līdzekļu aprites noteikumu pārkāpšanu.

2020. gadā tika izdarīti grozījumi divos Ministru kabineta noteikumos:

- Ministru kabineta 2007. gada 30. janvāra noteikumos Nr. 83 “Noteikumi par valsts nodevu par mēslošanas līdzekļa un substrāta reģistrāciju vai atļaujas saņemšanu mēslošanas līdzekļa un substrāta ievēšanai vai tirdzniecībai, kā arī tās maksāšanas kārtību”, ietverot prasību, ka valsts nodevu par mēslošanas līdzekļa un substrāta reģistrāciju maksā arī iepakotājs, ja tas maina mēslošanas līdzekļa reģistrācijas nosaukumu;
- Ministru kabineta 2015. gada 1. septembra noteikumos Nr. 506 “Mēslošanas līdzekļu un substrātu identifikācijas, kvalitātes atbilstības novērtēšanas un tirdzniecības noteikumi”, nosakot kārtību, kādā Valsts augu aizsardzības dienests izvērtē mēslošanas līdzekļus atbilstoši bioloģiskās regulas prasībām, lai tos varētu lietot bioloģiskajā lauksaimniecībā, kā arī ietverot prasību, ka valsts nodevu maksā arī iepakotājs, ja tas maina mēslošanas līdzekļa reģistrācijas nosaukumu.

2.19. Vidi saudzējoša lauksaimniecība

Augsnes minerālā slāpekļa monitorings

Augsnes minerālā slāpekļa monitorings 2020. gada pavasarī tika veikts 47 vietās (laukos), bet rudenī – 49 vietās (laukos) īpaši jutīgo teritoriju lauksaimniecībā izmantojamās zemēs Bauskas, Jelgavas, Dobeles, Siguldas, Olaines un Mārupes novadā. Uz šīm teritorijām saskaņā ar Ministru kabineta 2014. gada 23. decembra noteikumiem Nr. 834 “Prasības ūdens, augšnes un gaisa aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma” attiecas paaugstinātas prasības ūdens, augšnes un gaisa aizsardzībai no lauksaimnieciskās darbības izraisīta piesārņojuma. Augšnes paraugi monitoringa vajadzībām tiek ņemti divas reizes gadā – agri pavasarī pirms veģetācijas sezonas sākšanās un vēl rudenī pēc kultūraugu ražas novākšanas:

- pamatojoties uz monitoringa rezultātiem pavasarī, VAAD lauksaimniekiem sniedz ieteikumus par slāpekļa papildmēslojuma devu korekciju, publicējot ziņojumu savā tīmekļvietnē, kā arī sagatavojot informatīvus rakstus reģionālajiem laikrakstiem un citiem preses izdevumiem;
- monitoringa rezultāti par nitrātjonu daudzumu augsnē rudenī ļauj spriest par nitrātjonu izskalošanās risku ziemas sezonā un augšnes un ūdeņu piesārņošanas iespējamību. Tas tiek izmantots ūdeņu piesārņojuma riska novērtēšanā arī citās Eiropas valstīs.

Apkopojot augšnes minerālā slāpekļa monitoringa rezultātus 2020. gada pavasarī, tika secināts: lai 2020. gadā nodrošinātu tikpat lielu ražu kā 2019. gadā, slāpekļa papildmēslojuma normu lielākajā daļā tīrumu nepieciešams palielināt, bet nepārsniedzot noteikto maksimāli pieļaujamo slāpekļa normu katram kultūraugam.

Apkopojot augsnes minerālā slāpekļa monitoringa rezultātus 2020. gada rudenī, tika secināts, ka 2020. gada rudenī konstatētais nitrātu slāpekļa saturs rudenī pārsvarā gadījumu vērtējams kā mazs. Šāda tendence tiek novērota jau vairākus pēdējos gadus: rudenī nitrātu slāpekļa saturs augsnē kopumā ir vērtējams kā mazs un netiek prognozēta minerālā slāpekļa izskalošanās no augsnes virsējiem slāņiem. Tā kā pārskata periodā netika novērotas krasas atšķirības starp fiksēto diennakts vidējo gaisa temperatūru pa mēnešiem un dekādēm un ilggadīgajiem vidējiem novērojumiem, ir jāsecina, ka 2020. gadā nokrišņu daudzums un intensitāte bija viens no galvenajiem faktoriem, kas ietekmēja augsnes minerālā slāpekļa pārveides procesus augsnē.

Plašāku informāciju par augsnes minerālā slāpekļa monitoringa rezultātiem 2020. gadā var iegūt VAAD tīmekļvietnē <https://www.vaad.gov.lv/lv/augsnis-monitoringa-rezultati>.

Zinātniskais pētījums “Virszemes ūdeņu un gruntsūdeņu kvalitātes pārraudzība īpaši jutīgajās teritorijās un lauksaimniecības zemēs lauksaimniecības noteču monitoringa programmas ietvaros”

Latvijas Lauksaimniecības universitāte 2010. gadā uzsāka zinātnisku pētījumu, lai ik gadu novērtētu lauksaimnieciskās darbības izraisītā difūzā un punktveida piesārņojuma ietekmi uz virszemes un pazemes ūdeņu kvalitāti, nošķirot lauksaimniecības izraisīto piesārņojumu no cita veida ūdeņu piesārņojuma. Difūzais ūdens piesārņojums ir telpiski izkliedēta augu barības vielu noplūde, piemēram, notece no meliorācijas sistēmu drenu kolektoriem un virszemes notece, savukārt punktveida piesārņojums ir telpā koncentrēta noplūde, piemēram, no notekūdeņu attīrīšanas iekārtām vai noplūde no lielo lopkopības fermu teritorijām.

Zinātniskā pētījuma laikā tiek īstenots gruntsūdeņu un upju noteces kvalitātes monitorings īpaši jutīgajās teritorijās un lauksaimniecības zemēs. Pētījuma mērķu sasniegšanai Latvijā ir izveidots lauksaimniecības noteču monitoringa staciju un posteņu tīkls.

2020. gadā pētījumā bija izvirzīti vairāki uzdevumi:

1) iegūt korektu informāciju par lauksaimniecības izkliedētā (difūzā) un punktveida avota nozīmi virszemes un pazemes ūdeņu piesārņošanā:

a) īstenot monitoringu ar mērbūvēm un iekārtām aprīkotās monitoringa stacijās četrās vietās drenu lauka izpētes līmenī un četrās vietās mazā sateces baseina izpētes līmenī, izslēdzot citu piesārņojuma avotu ietekmi uz monitoringa mērījumiem. Papildus ņemt ūdens paraugus divos izkliedētā piesārņojuma posteņos. Paraugu ņemšanas biežums – ne retāk kā reizi mēnesī;

b) īstenot monitoringu, nosakot lauksaimniecības piesārņojuma ietekmi uz pazemes ūdeņiem, īpaši uz seklo pazemes ūdeņu – gruntsūdeņu – sastāvu 11 urbumos trijās monitoringa stacijās un 10 urbumos īpaši izveidotās trijās pazemes ūdeņu izpētes vietās. Paraugu ņemšanas izpildes biežums – ne retāk kā reizi ceturksnī;

c) trijās teritorijās veikt novērojumus par augu barības elementu (N un P savienojumu) izskalošanos no lauksaimniecības punktveida piesārņojuma avotiem (kūtsmēslu saimniecībām lielajās lopkopības fermās) ne retāk kā reizi mēnesī;

2) uzkrāt un apkopot ūdens kvalitātes datus piesārņojuma modelēšanai Bērzes upes sateces baseinā un tā 15 daļbaseinos, kas atrodas īpaši jutīgas teritorijas platībā. Paraugu ņemšanas biežums – ne retāk kā reizi mēnesī. Modelēt piesārņojumu pēc starptautiskā praksē izmantotā *FyrisNP* (Zviedrija) vai *HYPE* (Zviedrija) ūdens kvalitātes modeļa;

3) uzkrāt un apkopot datus par izkliedētā piesārņojuma emisijas koeficientiem (N un P noplūdi) dažādiem zemes lietošanas veidiem un augu sekām. Noteikt atsevišķu ekstremālu hidroloģisku procesu (pavasara palu, epizodisku plūdu, augsnes ūdens erozijas, ziemas perioda noplūžu) ietekmi uz kopējo gada N un P noplūdes raksturu un apjomu. Pētīt piesārņotāju – augu barības elementu (N un P savienojumu) – transformācijas procesus hidrogrāfiskā sistēmā, lai varētu novērtēt aiztures (pašattīrīšanās) procesus, kas nepieciešami piesārņojuma slodzes aprēķiniem;

4) veikt novērojuma par augu barības elementu (N un P savienojumu) koncentrāciju astoņās vietās īpaši jutīgas teritorijas upju baseinos, ņemot ūdens paraugus ne retāk kā reizi mēnesī;

5) veikt novērojuma par augu barības elementu koncentrācijas pārmaiņām divās virszemes plūsmas un vienā pazemes plūsmas mākslīgajā mitrzemē;

6) uzturēt esošās un iespēju robežās pilnveidot monitoringa staciju būves un tehnisko aprīkojumu atbilstoši starptautiskās prakses un *HELCOM* rekomendācijām.

Secinājumi, kas izriet no 2020. gada lauksaimniecības noteču monitoringa rezultātiem

1. Vairākumā ūdens paraugu ievākšanas vietu 2020. gadā novērotas augstākas nitrātu slāpekļa koncentrācijas vērtības nekā ilgtermiņā (1995.–2019. g.). Detalizētākai un zinātniski pamatotākai iegūto rezultātu analīzei nepieciešams apkopot ūdeņu kvalitatīvo rādītāju, meteoroloģisko un hidroloģisko mērījumu rezultātus visa gada garumā.

2. Ilggadīgie lauksaimniecības noteču monitoringa dati (1995.–2019. g.) un 2020. gadā novērotie rezultāti pierāda, ka lauksaimniecības ietekmētajās teritorijās slāpekļa un fosfora savienojumu izskalošanās ir atkarīga no antropogēnās ietekmes (lauksaimniecības zemes izmantošanas intensitātes) un dabiskajiem faktoriem (meteoroloģiskajiem un hidroloģiskajiem apstākļiem). Neatkarīgi no meteoroloģisko un hidroloģisko apstākļu ietekmes uz iegūtajiem ūdeņu kvalitatīvo rādītāju rezultātiem vairākās monitoringa stacijās un posteņos novērots palielināts slāpekļa un fosfora savienojumu izskalošanās risks, kam laika gaitā ir tendence palielināties.

3. Novērotajām slāpekļa un fosfora savienojumu koncentrācijām ir raksturīga izteikta mainība atkarībā no pētījuma vietas, kā arī sezonāli, ikgadēji un ilgtermiņā. Sezonālās un ikgadējās slāpekļa un fosfora savienojumu koncentrācijas pārmaiņas ir saistītas ar noteces mainību. Lielākais slāpekļa un fosfora savienojumu zudums no augsnes parasti notiek pavasara palu laikā un neveģetācijas periodā, kad augi nespēj uzņemt augsnē esošās augu barības vielas.

4. Nitrātu slāpekļa koncentrācija ūdenstilpēs samazinās hidrogrāfiskā tīkla posmos no eksperimentālo lauciņu un drenu lauku līdz upju izpētes līmenim. Salīdzinoši lielāka nitrātjonu koncentrācija novērotas eksperimentālo lauciņu un drenu sistēmu izpētes līmeņos, nitrātjonu koncentrācija samazinās novadgrāvjos, mazās un vidēji lielās upēs, kurās aktīvi notiek dabiskā pašattīrīšanās.

5. Ekstremāliem meteoroloģiskajiem apstākļiem ir negatīva ietekme uz slāpekļa un fosfora savienojumu zudumu. Izteikta sausuma apstākļos augu barības vielu zudums no nosusinātām lauksaimniecības platībām samazinās, jo limitēta mitruma apstākļos augi attīstības procesa nodrošināšanai nespēj pilnvērtīgi izmantot augsnē esošās un ar mēslojumu nodrošinātās augu barības vielas, turklāt sausuma apstākļos nenotiek pakāpeniska augu barības vielu izskalošanās. Pēc sausuma periodiem, atsākoties drenu notecei, augu barības vielu zudums izteikti palielinās.

6. Videi draudzīgu meliorācija sistēmu elementu ierīkošana lauksaimniecības zemēs, tostarp mākslīgās mitrzemēs, kuru ietekme uz ūdeņu kvalitāti vērtēta konkrētajā pētījumā, spēj efektīvi samazināt augu barības vielu koncentrācijas ūdeņos. Augu barības vielu samazināšanas efektivitāte ir atkarīga no izvēlēta pasākuma, atrašanās vietas un tehniskajiem parametriem.

Rokasgrāmata par labu lauksaimniecības praksi amonjaka emisijas samazināšanai Latvijā

Tā kā lauksaimnieciskā darbība var izraisīt gaisu piesārņojošo vielu (amonjaka, slāpekļa oksīdu, nemetāna gaistošo organisko savienojumu, sīko daļiņu ($PM_{2,5}$, PM_{10})) emisiju gaisā, Eiropas Parlamenta un Padomes 2016. gada 14. decembra Direktīvā 2016/2284/ES par dažu gaisu piesārņojošo vielu valstu emisiju samazināšanu (*NEC* direktīvā) ES dalībvalstīm ir noteiktas gaisu piesārņojošo vielu emisijas samazināšanas saistības laikposmā no 2019. līdz 2030. gadam. Uz lauksaimniecības sektoru attiecas amonjaka emisijas samazināšanas pasākumu īstenošana, jo amonjaka emisijas galvenais iemesls ir lauksaimnieciskā darbība (~ 85 %). Lauksaimniecības sektorā īstenojamie pasākumi ir iekļauti Latvijas gaisa piesārņojuma samazināšanas rīcības plānā 2021.–

2030. gadam. Tas ir aplūkojams šeit: <https://likumi.lv/ta/id/314078-par-gaisa-piesarnojuma-samazinanas-ricibas-planu-2020-2030-gadam>

Amonjaka emisija veicina skābo lietu veidošanos un eitrofikāciju, kas var radīt pārmaiņas augsnes un ūdens kvalitātē. Skābajiem lietiņiem var būt ievērojama negatīva ietekme uz ūdens ekosistēmām upēs un ezeros, mežiem, kultūraugiem un citu veģetāciju. Amonjaka emisija izraisa arī sīko daļiņu ($PM_{2,5}$) aerosolu veidošanos atmosfērā. Sīko daļiņu ($PM_{2,5}$) aerosoli ir būtiska gaisu piesārņojoša viela, ņemot vērā to kaitīgo ietekmi uz cilvēka veselību: tās var radīt smadzeņu attīstības, nervu sistēmas traucējumus, elpošanas orgānu slimības, sirds-asinsvadu un reproduktīvās sistēmas traucējumus.

Īstenojot labas lauksaimniecības prakses ieteikumus saimniecībā, lauksaimnieki var sniegt nozīmīgu ieguldījumu amonjaka emisijas samazināšanā esošās situācijas uzlabošanai. Tādēļ, ievērojot ieteikumus, kas sniegti ANO EEK 2014. gada Pamatkodeksā par labu lauksaimniecības praksi amonjaka emisijas ierobežošanai un sadarbojoties Latvijas Lauksaimniecības universitātes, Latvijas lauku konsultāciju un izglītības centra un nevalstisko organizāciju lauksaimniecības ekspertiem, 2020. gadā tika sagatavota rokasgrāmata par labu lauksaimniecības praksi amonjaka emisijas samazināšanai Latvijā. Tajā apkopoti ieteikumi pasākumiem piena un gaļas liellopu, cūku un mājputnu audzēšanā, kā arī kūtsmēsļu uzglabāšanā un izmantošanā kā arī minerālmēsļu lietošanā. Rokasgrāmata ir apskatāma šeit: https://www.zm.gov.lv/public/ck/files/LLPN_amonjaks_010620.pdf

2.20. Lopbarības augu sēklaudzēšana

2020. gadā stiebrzāļu sēklaudzēšanas lauku platības ir sasniegušas 3517,24 ha, aizņemot par 372,87 ha vairāk nekā 2019. gadā. Tika audzētas tādas stiebrzāļu sugas kā pļavas timotiņš, ganību airene, pļavas auzene, sarkanā auzene, hibridā airene, daudziedu airene, niedru auzene, auzeņairene, kamolzāle un pļavas skarene.

Vislielāko sēklaudzēšanas platību 2020. gadā aizņēma ganību airene – 991,44 ha, t.i., par 394,71 ha vairāk nekā 2019. gadā. Tika audzētas sešas šķirnes, no kurām šķirnes ‘Gunta (Priekuļu 59)’ un ‘Spīdola’ ir selekcionētas Latvijā. Visvairāk sēklaudzēšanā tika izmantota šķirne ‘Spīdola’ – 290,87 ha platībā, tas ir, divas reizes vairāk nekā 2019. gadā (137,87 ha), un šķirne aizņēma 29 % visas ganību aireņu sēklaudzēšanas kopplatības.

Viengadīgā (daudziedu) airene 2020. gadā tika audzēta 438,17 ha platībā. Salīdzinājumā ar 2019. gadu 2020. gadā viengadīgās (daudziedu) airenes sēklaudzēšanas platība ir ievērojami samazinājusies – tikai 400,53 ha. Tika audzētas piecas šķirnes, no kurām šķirne ‘Druva (Uva)’ ir selekcionēta Latvijā. Šī šķirne sēklai tika audzēta vislielākajā platībā – 295,69 ha jeb 67 % no kopējās viengadīgās (daudziedu) airenes sēklaudzēšanas kopplatības.

2020. gadā pļavas timotiņš sēklai tika audzēts 822,18 ha platībā, un tā sēklaudzēšanas platība 2020. gadā ir palielinājusies par 105,39 ha salīdzinājumā ar 2019. gadu. Kopumā tika audzētas piecas šķirnes, no kurām šķirnes ‘Jumis (Priekuļu 2)’, ‘Teicis (Agris)’ un ‘Varis’ ir selekcionētas Latvijā. Šķirne ‘Jumis (Priekuļu 2)’ tika audzēta arī vislielākajā platībā – 593,42 ha, aizņemot 75 % no visas pļavas timotiņa sēklaudzēšanas kopplatības. Vismazāk tika audzēta šķirne ‘Varis’ – tikai 32,18 ha platībā, kas ir mazākā platība kopš 2016. gada.

2020. gadā pļavas auzene sēklai tika audzēja 461,79 ha – par 99,94 ha vairāk nekā 2019. gadā. No septiņām audzētajām šķirnēm Latvijā ir selekcionētas šķirnes ‘Arita’, ‘Patra’, ‘Silva’ un ‘Vaira’. Vislielākajā platībā tika audzētas šķirnes ‘Pardus’ (121,08 ha) un ‘Patra’ (111,19 ha). Vismazāk audzēta šķirne ‘Silva’ – 4,85 ha.

2020. gadā 476,02 ha platībā tika audzētas divas sarkanās auzenes šķirnes – ‘Vaive (Priekuļu 45)’ (selekcionēta Latvijā) un ‘Reda’. ‘Vaive (Priekuļu 45)’ aizņēma 86 % no sarkano auzu sēklaudzēšanas kopplatības.

Savukārt sēklaudzēšanai tika izmantota tikai viena hibrīdās airesnes šķirne – Latvijā selekcionētā 'Saikava (Ape)', kas aizņēma 148,43 ha – par 73,37 ha mazāk nekā 2019. gadā. Tāpat tika audzēta viena auzenairenes šķirne 'Vizule' (67,64 ha) un viena kamolzāles šķirne 'Priekuļu 30' (4,71 ha).

Arī pļavas skarenes sēklaudzēšanas platības aizņēma viena šķirne 'Kupol' 33,51 ha platībā. 2020. gadā vairs netika audzēta Latvijā selekcionētā šķirne 'Gatve'.

2020. gadā pēc piecu gadu pārtraukuma sēklai tika audzēta niedru auzenes šķirne 'Karolina' 73,35 ha platībā.

Tauriņziežu sēklaudzēšanas lauki 2020. gadā bija 1371,78 ha platībā, sasniedzot vislielāko apsēto platību kopš 1995. gada (1525,00 ha).

Vislielāko sēklaudzēšanas platību aizņēma sarkanais āboliņš – 881,98 ha, t.i., par 112,95 ha mazāk nekā 2019. gadā. Baltais āboliņš 2020. gadā tika audzēts 467,47 ha lielā platībā – par 120,09 ha vairāk nekā 2019. gadā. 2020. gadā tika audzēta arī austrumu galega (9,46 ha), hibrīdā lucerna (7,86 ha), bastarda āboliņš (3,91 ha) un sējas lucerna (1,10 ha).

Sarkanā āboliņa sēklaudzēšanai tika izmantotas astoņas šķirnes, no kurām septiņas ir selekcionētas Latvijā – 'Arija', 'Dīvaja', 'Jancis', 'Marita', 'Raunis (Priekuļu 66)', 'Dižstende' un 'Skrīveru tetra'. Vislielākajā platībā tika audzētas šķirnes 'Raunis (Priekuļu 66)' (388,86 ha) un 'Violetta RvP' (322,18 ha). Abas šīs šķirnes aizņēma 81 % no sarkanā āboliņa sēklaudzēšanas kopplatības. Vismazākā platība ar apsētiem 1,20 ha bija šķirnei 'Skrīveru tetra'.

No divām baltā āboliņa šķirnēm 'Daile (Priekuļu 61)', kas ir selekcionēta Latvijā, aizņēma 163,66 ha un 'Nemuniai' – 303,81 ha.

Bastarda āboliņa sēklaudzēšanai tika izmantotas divas Latvijā selekcionētas šķirnes 'Menta' (0,98 ha) un 'Namejs (Priekuļu tetraploīdais)' (2,93 ha).

Savukārt hibrīdās lucernas sēklaudzēšanas platības aizņēma viena Latvijā selekcionētā šķirne 'Skrīveru'.

Austrumu galegas sēklai tika audzēta šķirne 'Gale' un sējas lucernas sēklai – Latvijā selekcionētā šķirne 'SK Rasa'.

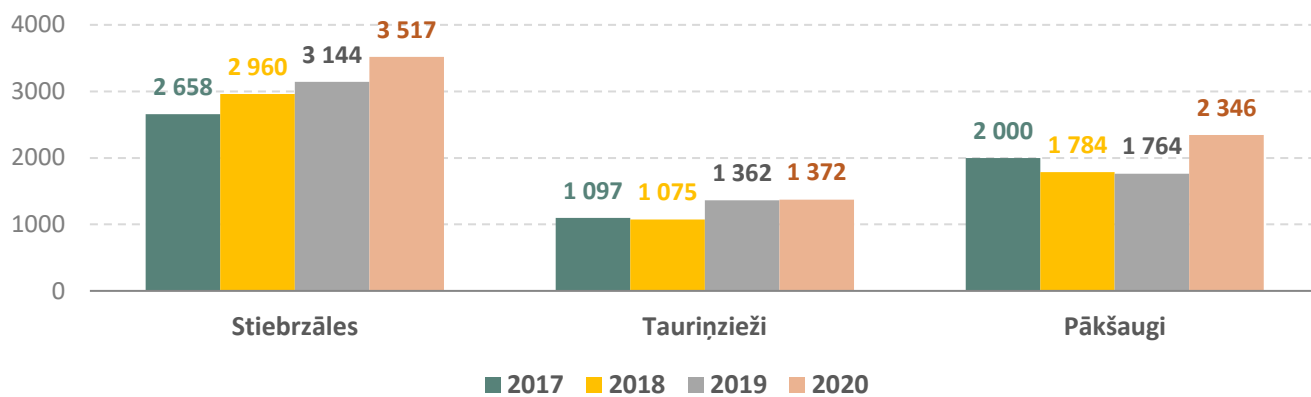
2020. gadā sēklaudzēšanā tika izmantota arī facēlija 317,49 ha platībā. Tika audzētas četras facēlijas šķirnes, no kurām vislielāko platību aizņēma šķirne 'Beehappy' (133,55 ha).

2020. gadā par 581,73 ha vairāk nekā 2019. gadā sēklai tika audzēti pākšaugi 2345,65 ha platībā.

No tiem vislielāko platību – 979,11 ha – aizņēma lauku pupas, un tas ir par 272,11 ha vairāk nekā 2019. gadā. Tika audzētas astoņas šķirnes, no tām vislielākajā platībā šķirne "Boxer", kas aizņēma 323,36 ha jeb 33 % no visu lauku pupu sēklaudzēšanas kopplatības.

Pākšaugu grupā vislielākā šķirņu dažādība 2020. gadā bija sējas zirņiem. Audzēts tika 17 šķirņu 849,34 ha platībā. Šķirnes 'Bruno', 'Rebekka PR', 'Retrija', 'Zaiga', 'Lāsma' un 'Vitra' ir selekcionētas Latvijā. Vislielākā sēklaudzēšanas platība bija sārtziedu šķirnei 'Bruno' (187,94 ha) un baltziedu šķirnei 'Karpate' (133,39 ha). Vismazāk sēklai tika audzēta baltziedu zirņu šķirne 'Rebekka PR' – 0,76 ha.

Smilts vīķi aizņēma 264,51 ha platību, un tika audzēta viena šķirne 'Rea' – par 79,32 ha mazāk nekā 2019. gadā.

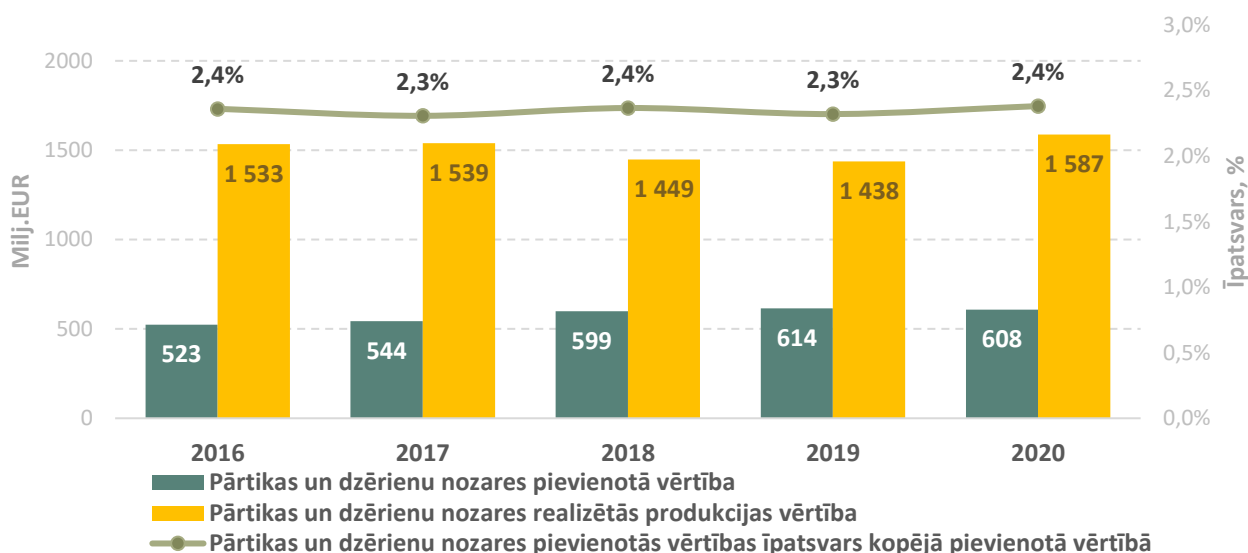

2.76. attēls. Atzītās lopbarības augu sēklaudzēšanas platības, ha
Avots: ZM

3. Pārtikas nozares attīstība

3.1. Pārtikas ražošanas nozares raksturojums

Pārtikas un dzērienu rūpniecība ir viena no lielākajām Latvijas apstrādes rūpniecības nozarēm un veido aptuveni piekto daļu no apstrādes rūpniecības pievienotās vērtības. 2020. gadā nozares pievienotā vērtība faktiskajās cenās bija 608 miljoni eiro, samazinoties par 1 % salīdzinājumā ar 2019. gadu. 2020. gadā nozares pievienotās vērtības īpatsvars bija 2,4 % no kopējās pievienotās vērtības (sk. 3.1. att.).

3.1. attēls. Pārtikas un dzērienu nozares pievienotās vērtības, tās īpatsvara Latvijas pievienotajā vērtībā un realizētās produkcijas vērtības (NACE 2. red.) dinamika

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Pārtikas un dzērienu nozarē 2020. gadā apgrozījums nedaudz samazinājies – par vienu procentpunktu salīdzinājumā ar 2019. gadu. 2020. gadā nevienā produktu grupā nebija vērojams straujš realizācijas kāpums. Vislielāko apgrozījuma kāpumu 2020. gadā piedzīvojuši augļu un dārzeņu pārstrādes nozare, kā arī zivju un zivju produktu pārstrādes un konservēšanas nozare, palielinot realizētās produkcijas vērtību par 6 % salīdzinājumā ar 2019. gadu. 2020. gadā realizācija visvairāk samazinājusies dzērienu ražošanas nozarē (par 8 %) un citu pārtikas produktu ražošanas nozarē (par 6 %) salīdzinājumā ar 2019. gadu (sk. 3.1. tabulu).

3.1. tabula

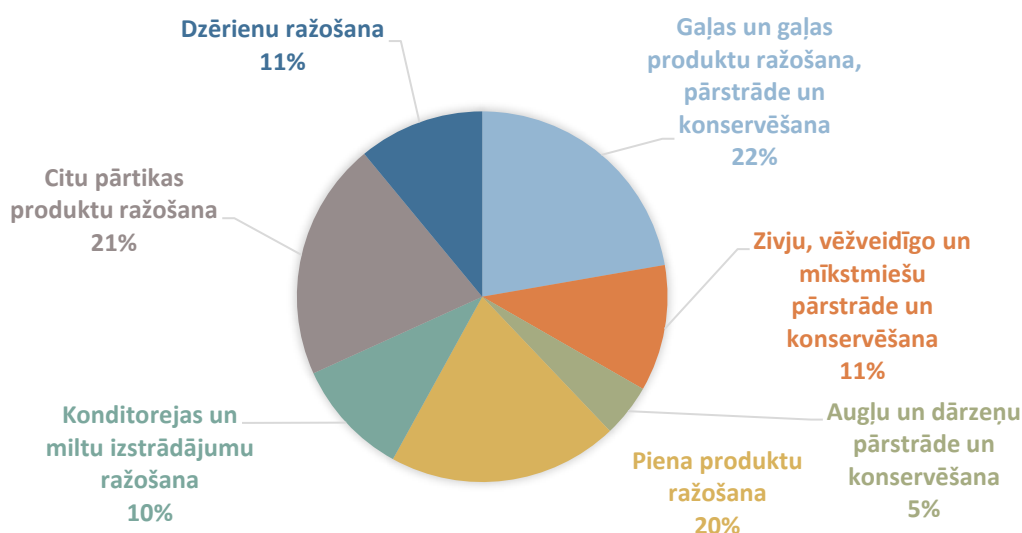
Nozare	Pārtikas produkcijas realizācija, milj. EUR								
	2018.			2019.			2020.		
	Rūpniecības produkcijas realizācija	Realizācija vietējā tirgū, %	Eksports, %	Rūpniecības produkcijas realizācija	Realizācija vietējā tirgū, %	Eksports, %	Rūpniecības produkcijas realizācija	Realizācija vietējā tirgū, %	Eksports, %
Pārtikas produktu un dzērienu ražošana, t.sk.	1606,4	65,0	35,0	1696,6	62,4	37,6	1680,3	61,5	38,5
gaļas un gaļas produktu ražošana	352,8	77,7	22,3	372,0	78,2	21,8	377,7	79,3	20,7
zivju un zivju produktu pārstrāde un konservēšana	147,8	30,1	69,9	177,0	23,4	76,6	187,2	20,3	79,7
augļu un dārzeņu pārstrāde un konservēšana	65,8	46,3	53,7	73,8	44,1	55,9	78,2	47,6	52,4
piena produktu ražošana	349,4	71,7	28,3	357,9	69,0	31,0	341,1	70,2	29,8

konditorejas un miltu izstrādājumu ražošana	161,0	79,5	20,5	166,8	77,8	22,2	173,5	75,5	24,5
citū pārtikas produktu ražošana	126,6	61,5	38,5	125,3	59,8	40,2	117,8	56,6	43,4
dzērienu ražošana	193,5	72,0	28,0	203,3	ND*	ND*	186,5	ND*	ND*

Avots: Oficiālās statistikas portāls (dati apkopoti par NACE 2. red. ekonomiski aktīvajiem uzņēmumiem, kuru rūpnieciskajā ražošanā nodarbināti vismaz 20 cilvēki. Papildus iekļauti uzņēmumi, kas rūpnieciskajā ražošanā nodarbina ne vairāk par 20 cilvēkiem, lai NACE 2. red. nodaju līmenī (2 zīmēs) apkopotie dati aptvertu ne mazāk kā 80 % no uzņēmējdarbības strukturālās statistikas rūpniecības apgrozījuma.

Pārtikas rūpniecība pārsvarā ir vērsta uz iekšējo tirgu – apmēram 60 % no pārtikas nozarē saražotā tiek patērēts vietējā tirgū. Vislielākais eksporta īpatsvars no realizācijas apjoma pārtikas produktu un dzērienu ražošanas nozares sektorā 2020. gadā, tāpat kā iepriekšējos gados, bija zivju pārstrādes produktiem un konserviem (79,7 %), kā arī augļu un dārzeņu pārstrādes produktiem un konserviem (52,4 %).

Pārtikas produktu un dzērienu realizācijas vērtības struktūrā 2020. gadā, tāpat kā katru gadu, galvenās vietas ieņem gaļas produktu ražošana ar 22 % un piena produktu ražošana ar 20 % no visas pārtikas produktu nozares realizācijas vērtības. Savukārt dzērienu ražošana veidoja 11 % no kopējās realizācijas vērtības (sk. 3.2. att.).

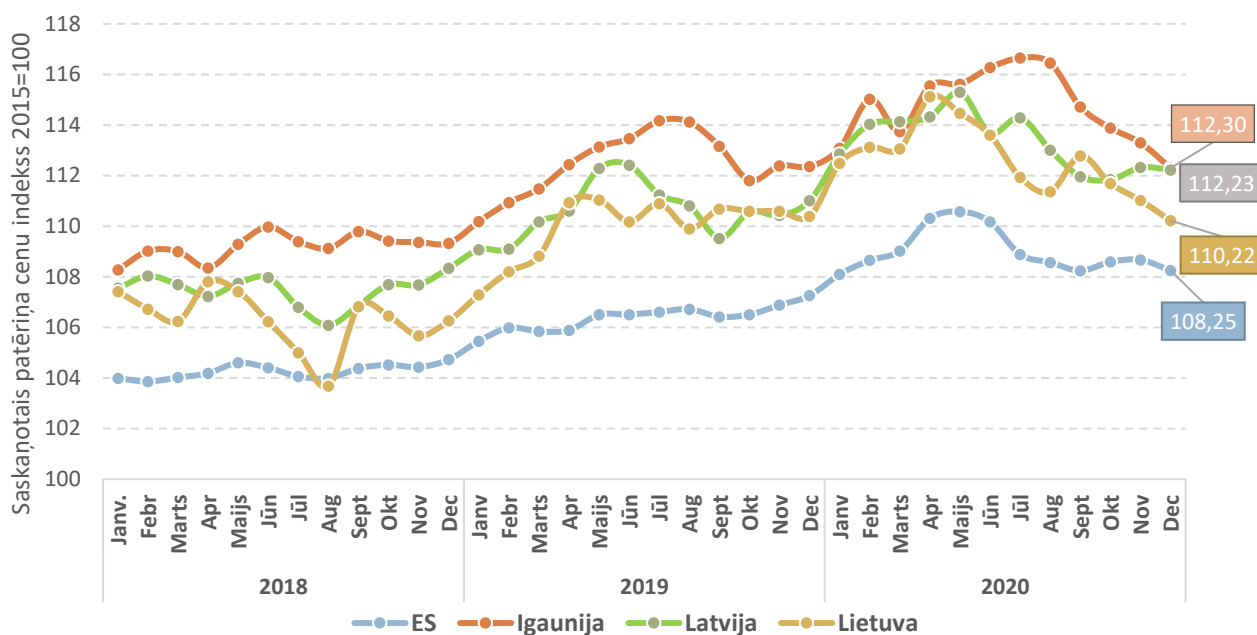

3.2. attēls. Pārtikas produktu un dzērienu realizācijas vērtības struktūra 2020. gadā, %

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Gan Baltijas valstīs, gan pārējās ES valstīs 2019. un 2020. gadā novērojams diezgan straujš pārtikas un bezalkoholisko dzērienu cenu kāpums, Baltijas valstu cenu pieauguma līmenim saglabājoties augstākam par ES vidējo cenu pieauguma līmeni (sk. 3.3. att.).

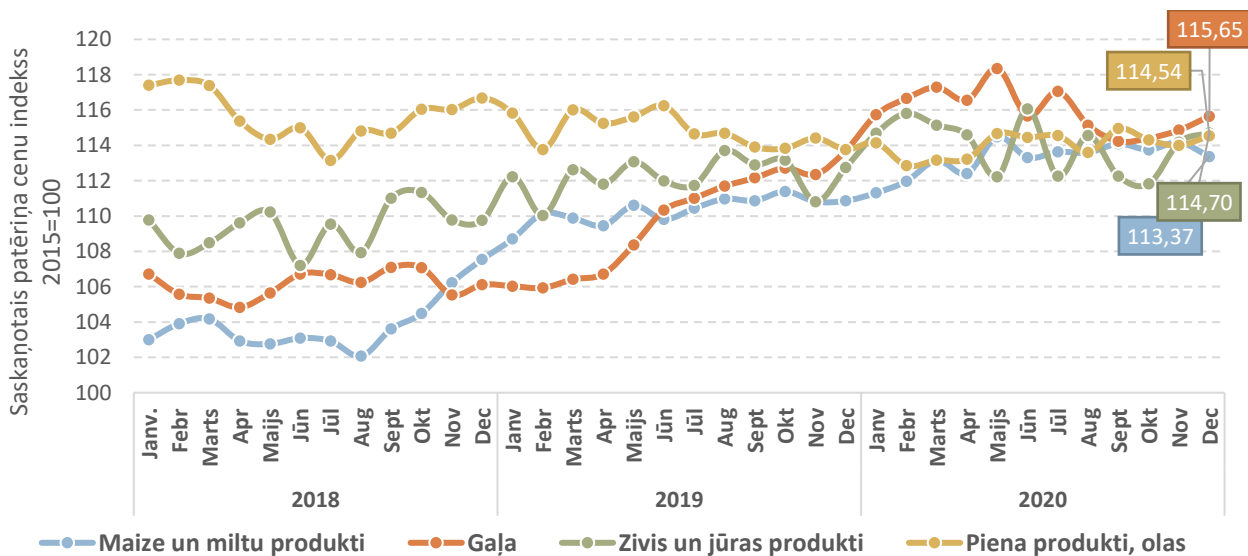

3.3. attēls. Pārtikas produktu saskaņotie patēriņa cenu indeksi 28 ES valstīs un atsevišķi Baltijas valstīs (2015 = 100)

Avots: Eurostat

Aplūkojot pārtikas cenu indeksus Latvijā (sk. 3.4. att.), redzams, ka 2019. gadā sākās stabils visu galveno pārtikas produktu cenu kāpums, izņemot pienam, sieram un olām. Taču jāņem vērā, ka piens, siers un olu cenas strauji palielinājās jau 2017. gadā un šo augsto līmeni ir saglabājušas arī 2018.–2020. gadā. Maizei un graudaugiem 2020. gada decembrī salīdzinājumā ar 2018. gada janvāri cena ir palielinājusies par 10,1 %, gaļai un gaļas izstrādājumiem – par 8,4 %, zivīm un jūras veltēm – par 4,5 %, turpretī pienam, sieram un olām samazinājušās par 2,4 %.

3.4. attēls. Vairāku pārtikas produktu grupu saskaņotie patēriņa cenu indeksi Latvijā (2015 = 100)

Avots: Eurostat

2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu bija novērojama neliela koncentrācijas palielināšanās visās produktu grupās, izņemot dzīvnieku barības ražošanas uzņēmumos 10 lielāko (par vienu procentpunktu) uzņēmumu grupās (skat.3.2. tab.).

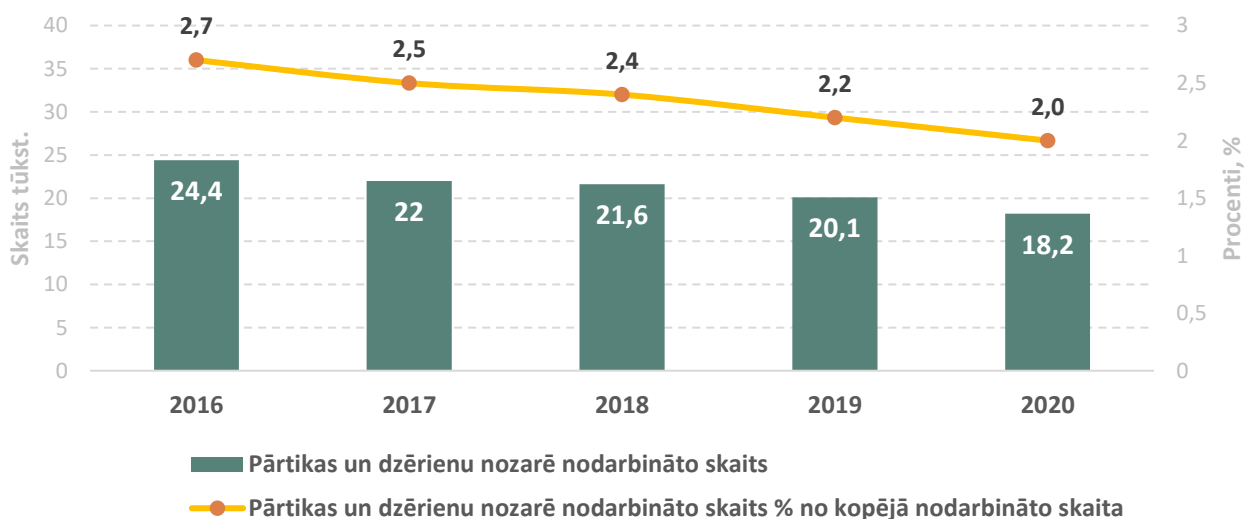
Vislielākā koncentrācijas palielināšanās bija novērojama četru lielāko augļu un dārzeņu pārstrādes uzņēmumu grupā un gaļas pārstrādes uzņēmumu grupās – attiecīgi par deviņiem un septiņiem procentpunktiem salīdzinājumā ar 2019. gadu. Pārējās produktu un uzņēmumu grupās koncentrācijas palielinājums bija par 0–6 procentpunktiem.

Pārtikas uzņēmumu koncentrācija pēc saražotās produkcijas vērtības 2020. gadā (provizoriski)

Uzņēmumu grupējums	Grupa NACE 2. red.	2019.		2020.	
		Saražotās produkcijas vērtība, milj. EUR	Produkcijas apjoma īpatsvars,%	Saražotās produkcijas vērtība, milj. EUR	Produkcijas apjoma īpatsvars,%
Gaļas pārstrādes uzņēmumi kopā	10.1	365,1		316,1	
4 lielākie uzņēmumi		178,3	49%	177,0	56 %
10 lielākie uzņēmumi		252,5	69%	230,6	73 %
Zivju pārstrādes uzņēmumi kopā	10.2	181,4		184,5	
4 lielākie uzņēmumi		103,3	57%	114,7	62 %
10 lielākie uzņēmumi		136,6	75%	147,2	80 %
Augļu un dārzeņu pārstrādes un konservēšanas uzņēmumi kopā	10.3	80,1		52,6	
4 lielākie uzņēmumi		55,4	69%	41,0	78 %
10 lielākie uzņēmumi		71,7	89%	49,6	94 %
Piena pārstrādes uzņēmumi kopā	10.5	364,3		364,9	
4 lielākie uzņēmumi		207,5	57%	230,4	63 %
10 lielākie uzņēmumi		309,2	85%	314,9	86 %
Dzīvnieku barības ražošanas uzņēmumi kopā	10.9	81,8		84,0	
4 lielākie uzņēmumi		66,7	81%	69,3	82 %
10 lielākie uzņēmumi		81,5	100%	82,5	98 %
Dzērienu ražošanas uzņēmumi kopā	11.0	213,4		182,0	
4 lielākie uzņēmumi		152,0	71%	132,3	73 %
10 lielākie uzņēmumi		180,4	85%	161,1	89 %

Avots: ZM

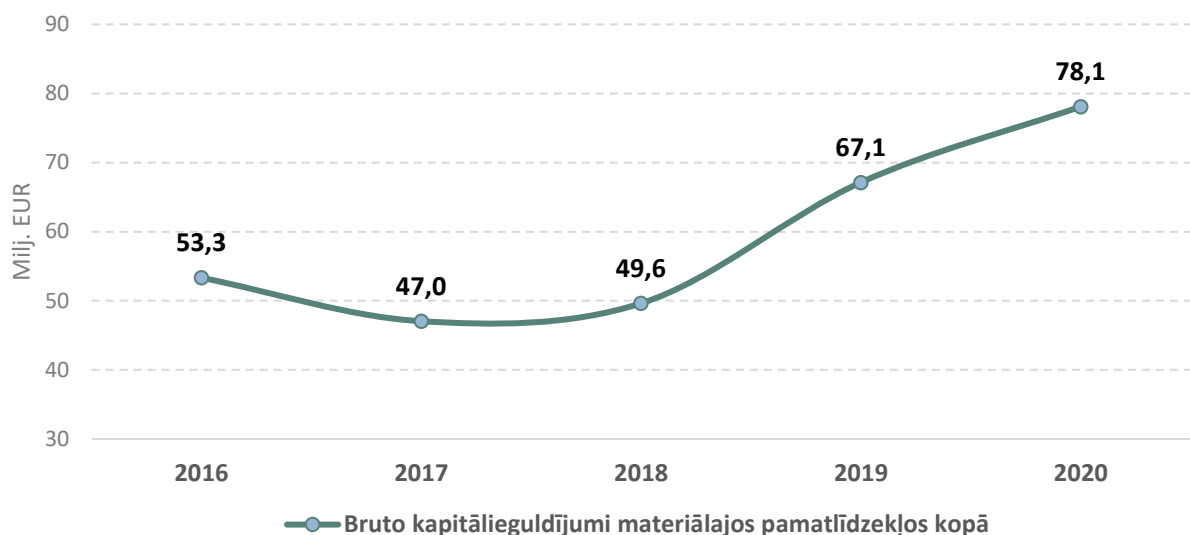
Sākot ar 2017. gadu, pārtikas ražošanas nozarē nodarbināto skaits 15–74 gadu vecumā katru gadu samazinās (sk. 3.5. att.). 2020. gadā salīdzinājumā ar 2016. gadu nodarbināto skaits pārtikas nozarē ir samazinājies par 25 %, bet salīdzinājumā ar 2019. gadu – par 9 %. Pārtikas nozarē nodarbināto īpatsvars 2020. gadā jau bija tikai vairs 2 % no visiem nodarbinātajiem.

3.5. attēls. Pārtikas nozarē nodarbināto skaita un īpatsvara kopējā nodarbināto skaitā dinamika (NACE 2. red.)

Avots: Oficiālās statistikas portāls

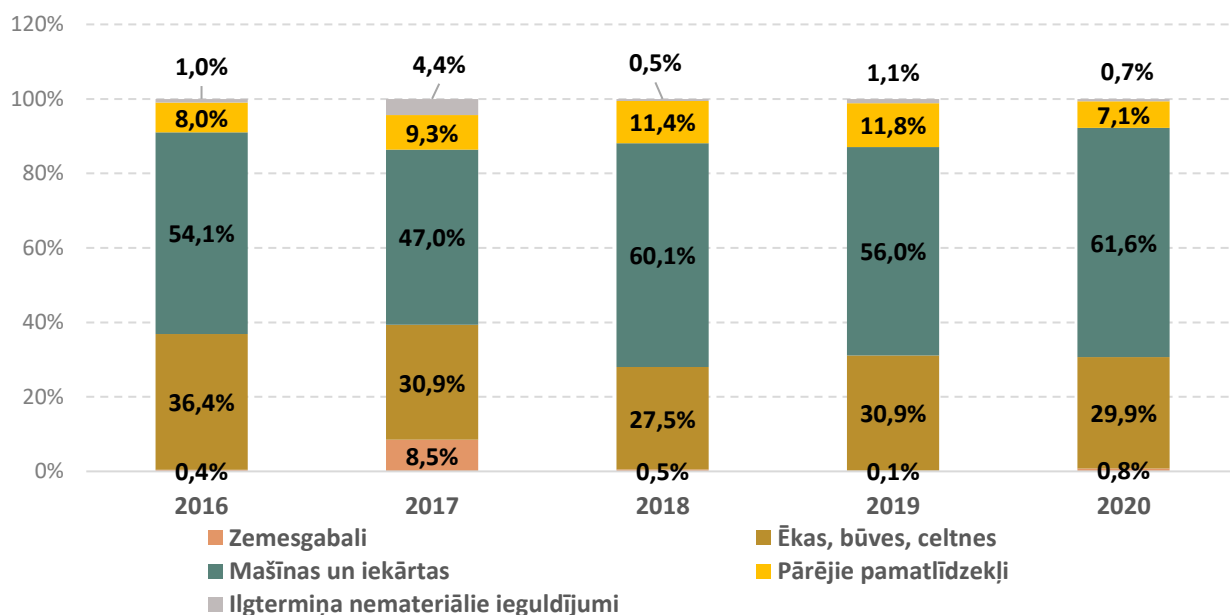
No 2019. gada pirmā ceturkšņa ir mainīta bruto kapitālieguldījumu aprēķinu metode, lai nodrošinātu ar strukturālās uzņēmējdarbības statistiku un starptautiski salīdzināmus datus, tāpēc turpmāk tiks analizēti dati par bruto kapitālieguldījumiem pamatlīdzekļos un nemateriālajos ieguldījumos pārtikas nozarē.

3.6. attēls. Nefinanšu investīcijas pārtikas nozarē Latvijā

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Kopš 2017. gada pārtikas nozares nefinanšu investīcijās vērojama augšupeja, īpaši 2019. un 2020. gadā (sk. 3.6. att.), kad bruto kapitālieguldījumi pamatlīdzekļos palielinājušies attiecīgi par 43 un 66 % salīdzinājumā ar zemāko līmeni 2017. gadā.

3.7. attēls. Nefinanšu investīciju struktūra pārtikas nozarē Latvijā

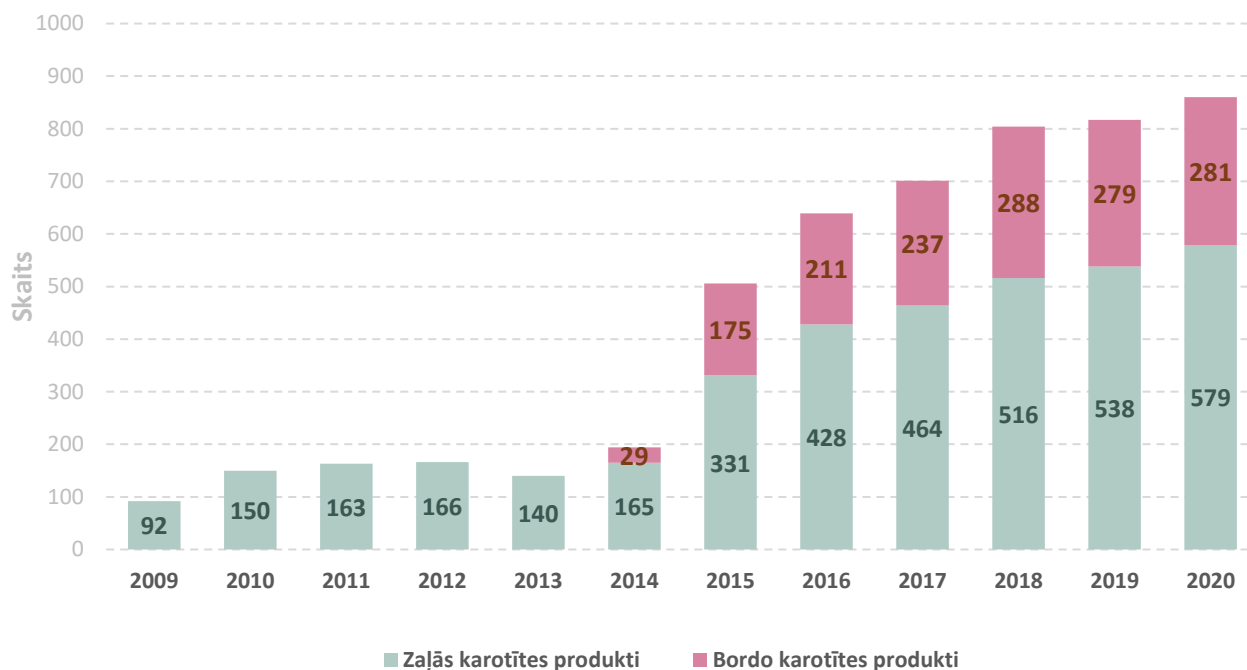
Avots: Oficiālās statistikas portāls

Analizējot bruto kapitālieguldījumu struktūru pārtikas nozarē (sk. 3.7. att.), secināms, ka arī 2020. gadā vislielāko īpatsvaru veido mašīnas un iekārtas (61,6 %), bet atlikušo daļu – ēkas, būves un celtnes (29,9 %) un pārējie pamatlīdzekļi (7,1 %). Ilgtermiņa nemateriālie ieguldījumi 2020. gadā bija tikai 0,7 % un zemesgabali – 0,8 % apmērā no visiem bruto kapitālieguldījumiem.

3.2. Pārtikas kvalitātes shēmas

Lai veicinātu kvalitatīvas vietējās izcelsmes pārtikas pieejamību vietējā tirgū atbilstoši Valdības rīcības plānā un Nacionālajā attīstības plānā 2014.–2020. gadam noteiktajiem prioritāšu pasākumiem, liela nozīme ir pārtikas kvalitātes shēmu tālākai attīstībai.

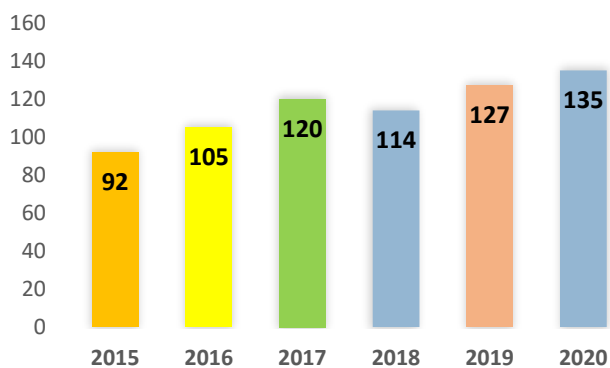
2020. gada beigās NPKS produkti aptvēra plašu labi atpazīstamu pārtikas produktu klāstu, to skaitam sasniedzot 860, tostarp 579 produkti bija marķēti ar norādi “Zaļā karotīte” un 281 produkts – ar norādi “Bordo karotīte” (sk. 3.8. att.).

3.8. attēls. Nacionālajā pārtikas kvalitātes shēmā sertificēto produktu skaits

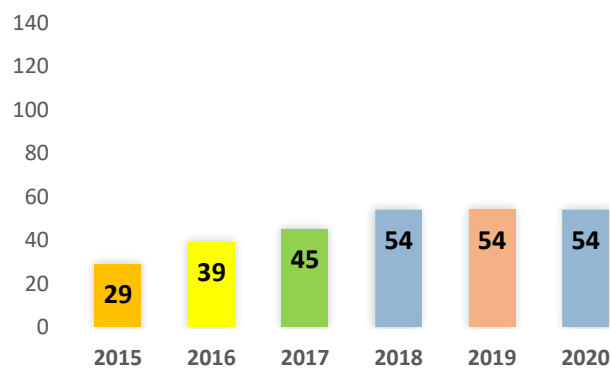
Avots: ZM

2020. gada beigās NPKS bija iesaistījušies gan 189 uzņēmumi, no kuriem 135 bija “Zaļās karotītes” produktu ražotāji un 54 uzņēmumi – “Bordo karotītes produktu ražotāji”, gan 5073 izejvielu piegādātāji.

3.9. attēls. “Zaļās karotītes” produktu ražotāju uzņēmumu skaits

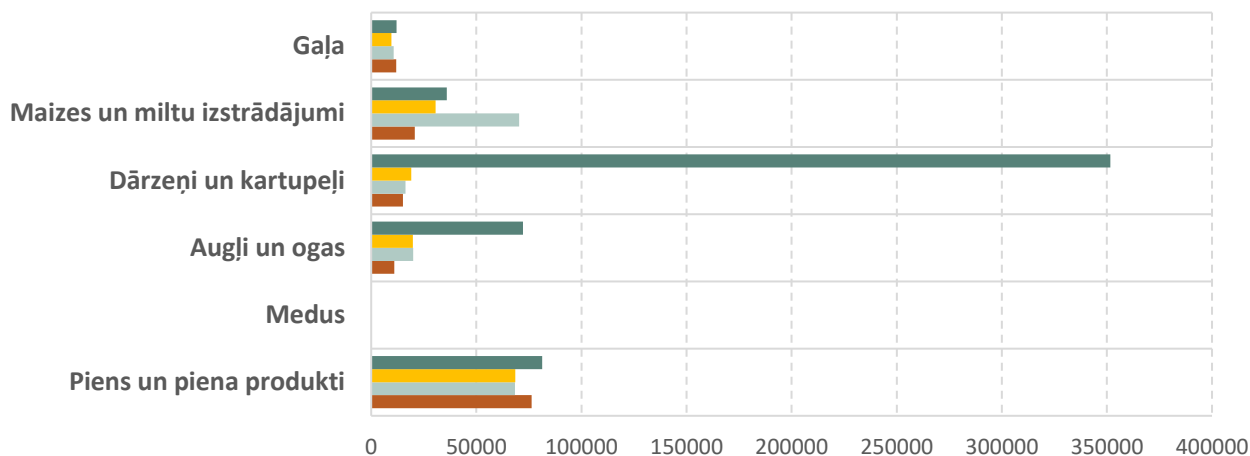
Avots: ZM

3.10. attēls. “Bordo karotītes” produktu ražotāju uzņēmumu skaits

Avots: ZM

2019. gadā NPKS piena un to produktu realizācijas apjoms gadu bija tuvu iepriekšējā gada līmenim, t.i., realizēta 68 391 tonna, bet atšķirībā no iepriekšējā gada samazinājās realizētā medus un dārzeņu apjoms. Turpretī 2020. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinājās gan NPKS piena un piena produktu realizācijas apjoms, sasniedzot 76 339 tonnas, gan saražotā medus (līdz 25 tonnām) un gaļas apjoms (11 849 tonnas, to skaitā 5778 tonnas putnu gaļas), bet samazinājies maizes un miltu izstrādājumu realizācijas apjoms (20 744 tonnas), kā arī dārzeņu un kartupeļu ražošanas apjoms, sarūkot līdz 15 177 tonnām (sk. 3.11. att.).

	Piens un piena produkti	Medus	Augļi un ogas	Dārzeņi un kartupeļi	Maizes un miltu izstrādājumi	Gaļa
2017	81350	20	72170	351592	35903	12059
2018	68537	34	19847	19020	30687	9651
2019	68391	24	19947	16297	70363	10640
2020	76339	25	10930	15177	20744	11849

3.11. attēls. Realizētās produkcijas apjoms, tonnas

Avots: ZM

Lai veicinātu kvalitatīvu vietējo pārtikas produktu ražošanu, pirmapstrādi, apstrādi un pārstrādi, nodrošinot produktu nonākšanu tirdzniecībā, 2020. gadā tika piešķirts valsts atbalsts par dalību pārtikas kvalitātes shēmās, kopsummā 412 788,77 eiro.

Latvijas Pārtikas uzņēmumu federācija īsteno shēmas popularizēšanas pasākumus, kā arī informatīvas kampaņas plašsaziņas līdzekļos – televīzijā, presē, sociālajos tīklos.

Latvijā veiksmīgi darbojas arī bioloģiskās lauksaimniecības shēma. Lai veicinātu bioloģisko produktu nonākšanu mazumtirdzniecībā, 2020. gadā tika paredzēta valsts subsīdiu programma "Atbalsts bioloģiskās lauksaimniecības shēmai", kurā pieteikumus iesniedza 443 shēmas dalībnieki.

Atbalstot Eiropas Savienības mērķi aizsargāt gastronomisko tradīciju mantojumu, lai izceltu tā daudzveidīgumu un kvalitāti, ko nosaka produktu izcelsme, turpinās darbs pie Latvijas produktu nosaukumu ierakstīšanas Eiropas Savienības aizsargāto produktu reģistros.

Patlaban ES Aizsargāto produktu reģistros ir iekļauti seši Latvijas produkti – sklandrausis, salināta rudzu rupjmaize, Carnikavas nēģi, Jāņu siers, Latvijas lielie pelēkie zirņi un Rucavas baltais sviests.

Eiropas Komisijā iesniegts pieteikums produkta "Salacgrīvas nēģi" reģistrācijai Aizsargātu ģeogrāfiskās norāžu reģistrā.

Ražotāju grupā "Carnikavas nēģi" piedalās septiņi, sklandraušu ražotāju grupā – 11, Latvijas lielo pelēko zirņu – divi, salinātas rudzu rupjmaizes – viens, Jāņu siera ražotāju grupā – seši un Rucavas baltā sviesta ražotāju grupā – divi ražotāji.

2020. gadā Covid-19 ietekmes dēļ ir samazinājies produktu realizācijas apjoms: realizētas 9,49 tonnas sklandraušu un 165,19 tonnu Jāņu siera – produkti, kas iekļauti Garantēto tradicionālo īpatnību reģistrā. Salināta rudzu rupjmaize saglabājusi iepriekšējā gada realizācijas apjomus – 3,24 tonnas. Realizēti 7,62 toonnas produktam ar Aizsargātu cilmes vietas nosaukumu – Latvijas lielajiem pelēkajiem zirņiem. Savukārt produkti ar Aizsargātu ģeogrāfiskās izcelsmes norādi realizēti šādā apjomā: Carnikavas nēģi svaigā veidā – 4,7 tonnas un cepti želejā – 2,26 tonnas, Rucavas baltais sviests – 0,04 tonnas.

2020. gadā notika arī pasākumi šo produktu popularizēšanā. Biedrība "Siera klubs" organizēja Jāņu siera skaistumplašu gatavošanu, konkursu profesionālās izglītības iestāžu pavāriem "Jāņu vainagā –

mans Jāņu siers”, nodrošinātas publikācijas laikrakstā “Latvijas Avīze”, žurnālā “Praktiskais Latvietis”, sociālā tīkla *Facebook* Siera kluba lapā un kluba tīmekļvietnē, kā arī raidījumi televīzijas kanālos LTV-1, ReTV un Rīga TV24.

Sešos semināros, kas notika profesionālās izglītības tehnikumos un vidusskolās, tika aplūkota tēma par ES reģistros iekļautiem Latvijas produktiem. Latvijas Maiznieku biedrība piedalījās semināros ar salinātu rudzu rupjmaizi, organizēja meistarklases Rīgas pilsētas svētkos Maizes ielā un Vērmanes dārzā, kā arī Jelgavas Piena, maizes un medus svētkos.

Sadarbībā ar LLKC Zemgalē notikušā pasākuma “Novada Garša” laikā notika salinātas rudzu rupjmaizes meistarklase, kā arī tika popularizēti sklandrauši, Jāņu siers, Latvijas lielie pelēkie zirņi un Carnikavas nēģi. Pasākumam par godu tapa videofilma par salināto rudzu rupjmaizi.

4. Zivsaimniecība

Zvejniecība

2020. gadā Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī kopumā tika nozvejotas 60 789 tonnas zivju (brētliņas, reņģes, mencas, plekstes u.c.) – par 8884 tonnām mazāk nekā 2019. gadā (sk. 4.1. tab.). Šis samazinājums galvenokārt veidojās mazākas brētliņu (par 9,8 tūkst. t) nozvejas dēļ Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī. Savukārt reņģu nozveja palielinājās par 1370,5 tonnām. Piešķirtās nozvejas kvotas reņģēm tika izmantotas 99,8 %, brētliņām – 100,1 %, mencām – 58,1 % un lašiem – 27,0 % apjomā, un kopumā tie ir salīdzinoši labāki rādītāji nekā 2019. gadā, kad reņģu un brētliņu kvotas tika izmantotas vidēji 98,9 %, mencu kvotas – 19,3 %, bet lašu kvotas – 25,6 % apjomā. Tāpat jāņem vērā, ka Austrumbaltijas mencu krājuma sliktā stāvokļa dēļ no 2020. gadā bija aizliegta mencu specializētā zveja un piešķirtā kvota tika paredzēta tikai mencu piezvejas segšanai.

Pēc stāvokļa 2020. gada 31. decembrī Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī aiz piekrastes joslas ar zveju nodarbojās 49 kuģi, bet piekrastes joslā – 603 zvejas laivas.

4.1. tabula

Latvijas nozveja Baltijas jūrā un Rīgas jūras līcī, tonnas

Zivju suga	Nozveja 2019. gadā, t	Nozveja 2020. gadā, t	Nozvejas pārmaiņas salīdzinājumā ar 2019. gadu, t
Menca	259,8	79,0	-180,8
Lasis	10,9	13,7	+2,8
Plekste	793,3	870,2	+76,9
Salaka	2994,1	2591,9	-402,2
Reņģe	25 602,0	26 972,5	+1370,5
Brētliņa	38 710,3	28 893,9	-9816,4
Pārējās	1302,1	1367,4	+65,3
Kopā	69 672,5	60 788,6	-8883,9

Avots: ZM

Ar tāljūras zveju 2020. gadā nodarbojās astoņi kuģi, kopumā nozvejojot 42 477 tonnas zivju (sk. 4.2. tab.). Tas bija par 1546 tonnām vairāk nekā 2019. gadā un veidoja 41 % no kopējā Latvijas nozvejas apjoma jūras ūdeņos 2020. gadā (103,3 tūkst. tonnu).

Tāljūras zveja notika Centrālaustumu Atlantijas zvejas rajona (CECAF) Mauritanijas un Marokas ekskluzīvās zonas ūdeņos, izmantojot zvejas licences, kas izsniegtas, pamatojoties uz ES noslēgtajiem zvejniecības nolīgumiem ar Mauritaniju un Maroku. Salīdzinoši nelielu daļu no tāljūras nozvejas veidoja zveja NEAFC un Svalbāras zvejas rajonos (3979,5 tonnas), kur Latvijas kuģi zvejoja galvenokārt garneles un mencas.

4.2. tabula

Latvijas nozveja tāljūrā, tonnas

Zvejas rajoni un galvenās zivju sugas	Nozvejas apjoms 2019. gadā, t	Nozvejas apjoms 2020. gadā, t	+/- salīdzinājumā ar 2019. gadu, t
NEAFC (garneles, mencas u.c.)	1417,4	3979,5	+2562,1
Mauritanijas ekskluzīvā zona (stavridas, sardinellas, skumbrijas)	32 258,8	25 709,6	-6549,2
Marokas ekskluzīvā zona (stavridas, sardinellas, sardīnes, skumbrijas)	7255,0	12 787,7	+5532,7
Kopā:	40 931,2	42 476,7	+1545,5

Avots: ZM dati

Iekšējos ūdeņos 2020. gadā tika nozvejotas 229,2 tonnas zivju (nēģi, plauži, līdakas, līņi, zandarti u.c.) – par 69,3 tonnām mazāk nekā 2019. gadā. Visvairāk tika nozvejots ezeros – 146,2 tonnas, bet vismazāk ūdenskrātuvēs –2,6 tonnas.

Akvakultūra

2020. gadā PVD bija atzīti 157 akvakultūras uzņēmumi (pēc Oficiālās statistikas portāla datiem, 2020. gadā aktīvi darbojās 77 uzņēmumi), kuriem bija tiesības nodarboties ar zivju audzēšanu to patēriņam pārtikā un zivju mazuļu audzēšanu resursu atražošanai, ko nodrošināja arī institūta BIOR zivju audzētava “Tome” ar savām piecām filiālēm. Valsts zivju audzētavas un tās filiāļu galvenais darbības virziens ir dabisko ūdenstilpju zivju resursu atražošana un papildināšana. Akvakultūras uzņēmumu izvietojuma tīkls Latvijā nav tieši saistīts ar saldūdens resursu pieejamību, bet atspoguļo tradīcijas un zemes īpašnieku sociālekonomiskās intereses iesaistīties šajā darbības jomā.

2020. gadā ekonomiski aktīvajos 77 uzņēmumos (kopējais nodarbināto skaits – 329 cilvēki) akvakultūras produkcijas ražošanai tika izmantoti 652 dīķi ar 5338,2 ha kopējo platību, 1143 baseini ar 14 638 m³ lielu tilpumu un 58 recirkulācijas sistēmas ar 16 024,5 m³ lielu tilpumu (sk. 4.3. tab.).

4.3. tabula

Akvakultūrā izmantojamie ūdeņi un platība

Gads	Dīķu skaits	Dīķu platība, ha	Baseinu skaits	Baseinu tilpums, m ³	Recirkulācijas sistēmu skaits	Recirkulācijas sistēmu tilpums, m ³	Ekonomiski aktīvo uzņēmumu skaits
2011.	728	5707,3	1270	17 051	13	1184	55
2012.	756	5607,5	1303	17 727	25	2786	66
2013.	728	5380,3	1277	17 143	22	3879	67
2014.	721	5211,0	1276	18 256	28	5133	68
2015.	792	4949,3	1282	17 289	28	6923	88
2016.	816	4957,9	1245	15 228	35	5765	88
2017.	769	4649,5	1312	16 052	34	5944	88
2018.	766	5191,3	1279	15 740	37	5729	87
2019.	649	4950,7	1194	15 161	46	9945,5	79
2020.	652	5338,2	1143	14 638	58	16 024,5	77

Avots: Oficiālās statistikas portāla dati. * 2019. gada dati var būt nepilnīgi, kā norādīts šīs ziņojuma nodaļas sākumā.

Pēc Oficiālās statistikas portāla datiem, 2020. gadā akvakultūras sektorā realizētās produkcijas apjoms bija 726,8 tonnas, no kurām 57,4 tonnas tika realizētas ārzemju tirgū. Galvenās audzētās un realizētās zivju sugas gan svaigā, gan apstrādātā veidā bija karpa, forele, sams, store u.c. (sk. 4.4. tab.).

4.4. tabula

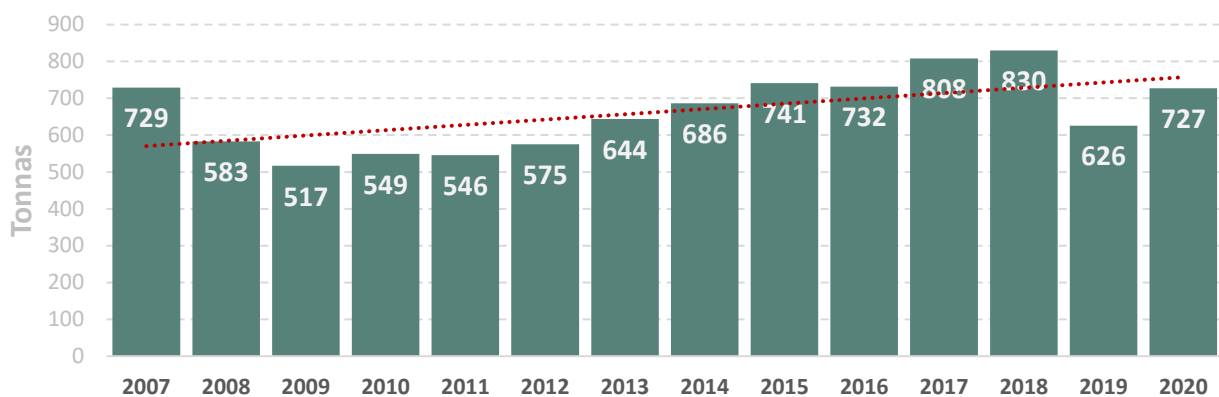
Akvakultūras produkcijas apjoms (realizētās zivis)

Akvakultūras produkcijas apjoms pa zivju sugām, t	Karpa un karūsa	Līnis	Forele	Līdaka	Store	Sams	Pārējās zivju sugas un vēži	Kopā
2019. gadā realizētas	515,3	4,7	50,0	1,7	44,7	6,1	4,0	626,4
2020. gadā realizētas	544,2	21,4	60,7	3,9	38,4	29,1	29,7	727,4

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Laikā no 2005. līdz 2020. gadam kopējās realizētās akvakultūras produkcijas gada vidējais apjoms svārstās ap 664 tonnām. Būtiskākais realizētās produkcijas apjoma kāpums vērojams 2018. gadā, kad tas sasniedza 830 tonnu, bet vismazāk produkcijas realizēts 2009. gadā – 517 tonnu. Lai gan akvakultūras produkcijas apjoms gadu no gada svārstās, kopš 2006. gada ir vērojama kopējās realizētās akvakultūras produkcijas pakāpeniska pieauguma tendence (sk. 4.1. att.).

4.1. attēls. Realizētās akvakultūras produkcijas apjoms, tonnas

Avots: Oficiālās statistikas portāls

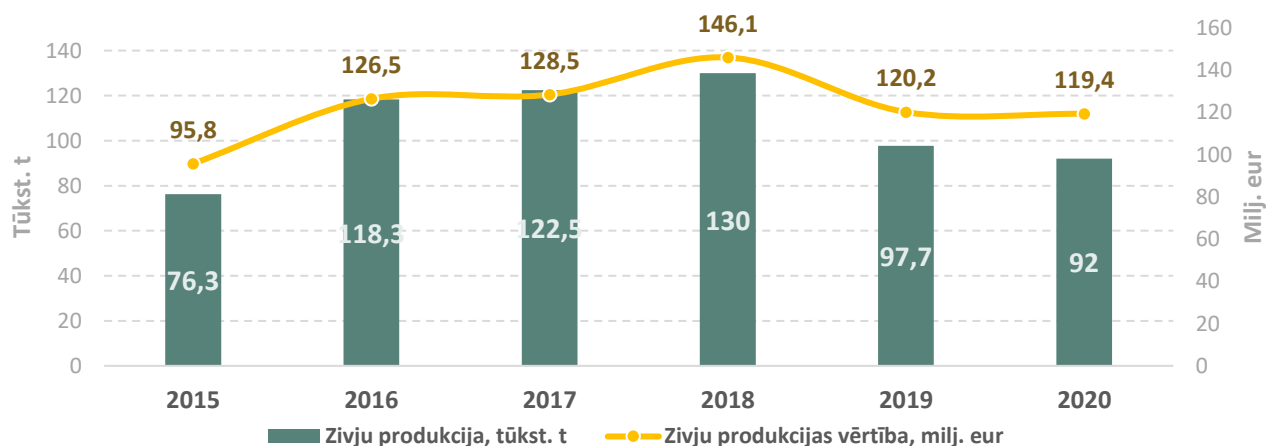
Latvijas akvakultūras produkcijas kopējā tirgus vērtība, ņemot vērā pārmaiņas tirgos, 2020. gadā bija 2,25 milj. eiro.

Zivju produkcijas un sagatavoto un konservēto zivju tirdzniecība

Ja vērtē 2020. gada rezultātus, zivsaimniecības nozares ieguldījums kopējā Latvijas eksporta apjomā naudas izteiksmē salīdzinājumā ar 2019. gadu ir palielinājās par 0,1 procentpunktu. Zivsaimniecības īpatsvars Latvijas kopējā eksporta apjomā 2020. gadā veidoja 1,75 %. Zivju produkcijas, tostarp zivju konservu, eksporta apjoms vērtības izteiksmē 2020.gadā sasniedza 231,2 milj. eiro. Zivju produkcija un zivju konservi no Latvijas 2020. gadā tika eksportēti uz 69 valstīm.

Zivju produkcijas (bez konserviem) eksports

2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu zivju produkcijas (bez konserviem) eksporta apjoms samazinājās gan tonnās (par 5,8 %), gan naudas izteiksmē (par 0,7 %). Zivju produkcijas eksports pēc apjoma veidoja 92 tūkst. tonnu, bet pēc vērtības – 119,4 milj. eiro.

4.2. attēls. Latvijas zivju produkcijas (bez konserviem) eksporta dinamika

Avots: ZM

Vairākus gadus līderpozīciju zivju produkcijas eksportā saglabāja ES valstis, taču, sākot ar 2019. gadu, zivju produkcijas eksporta struktūra mainījās un ES valstis zaudēja līderpozīciju un ierindojās otrajā vietā aiz trešajām valstīm (tostarp NVS valstēm). 2020. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu samazinājās ES valstu īpatsvars Latvijas kopējā zivju produkcijas (bez konserviem) eksporta apjomā no 36,5 % (2019. gadā) līdz 31,4 %, vienlaikus par 18,9 % jeb 6,7 tūkst. tonnu sarūkot arī zivju produkcijas eksportam uz ES valstīm (kopumā 28,9 tūkst. tonnu).

Starp ES valstīm līderpozīcijas pēc Latvijas kopējā zivju produkcijas eksporta apjoma īpatsvara ieņēma piecas valstis – Lietuva (10,6 %), Igaunija (6,1 %), Polija (3,3 %), Dānija (3,0 %) un Vācija (2,4 %), tomēr 2020. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu zivju produkcijas eksporta apjoms uz

katru no iepriekšminētām valstīm, izņemot Vāciju, samazinājās. Visbūtiskāk Latvija zaudēja savas pozīcijas Dānijā un Lietuvā: zivju produkcijas eksports uz šīm valstīm samazinājās attiecīgi par 3,4 un 2,4 tūkst. tonnu. Saruka arī zivju produkcijas eksports uz Igauniju (par 619 tonnām) un Poliju (par 531 tonnu), toties palielinājās uz Vāciju (par 539 tonnām). Tāpat samazinājās zivju produkcijas (bez konserviem) eksports uz tādām valstīm kā Bulgārija, Grieķija, Horvātija, Itālija, Kipra, Nīderlande, Portugāle, Rumānija, Slovākija un Zviedrija. Kaut arī zivju produkcijas eksporta apjoms palielinājās uz tādām ES valstīm kā Austrija, Beļģija, Čehija, Francija, Īrija, Lielbritānija, Spānija un Somija, šis kāpums nebija tik nozīmīgs, lai būtiski ietekmētu Latvijas zivju konservu eksporta apjomu.

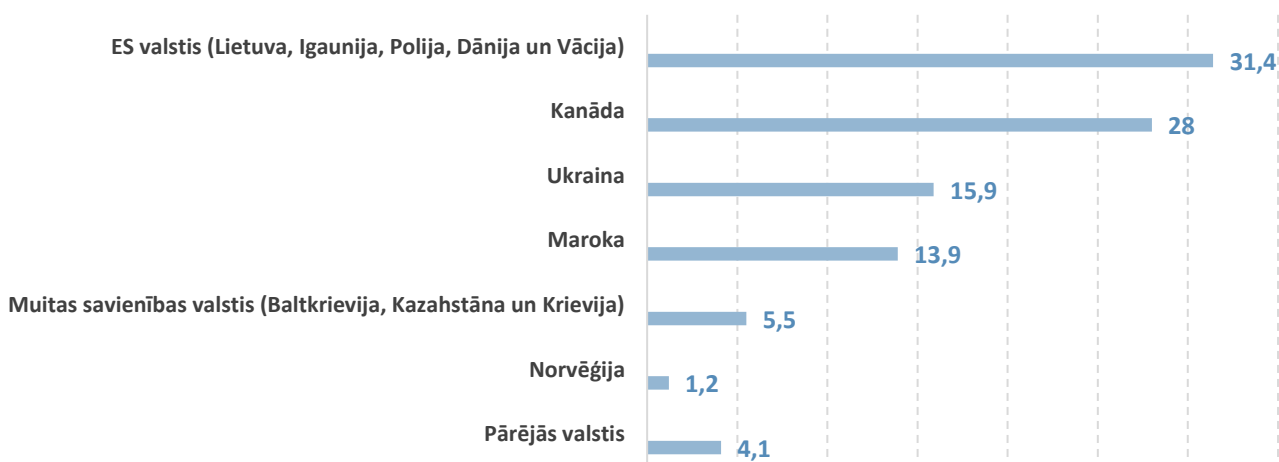
2020. gadā līderpozīcijā pēc Latvijas kopējās zivju produkcijas (bez konserviem) eksporta apjoma ar 68,6 % īpatsvaru ierindojās trešās valstis (tostarp NVS valstis): eksporta apjoms uz šīm valstīm palielinājās par 1,8 % jeb 1,1 tūkst. tonnu, salīdzinājumā ar 2019. gadu – par 5,1 procentpunktu, sasniedzot 63,1 tūkst. tonnu.

Pēc Latvijas kopējā zivju produkcijas (bez konserviem) eksporta apjoma 2020. gadā pirmajā vietā starp trešajām valstīm ar 28 % īpatsvaru jeb 25,7 tūkst. tonnu ierindojās Kanāda, otro vietu ieņēma Ukraina (14,6 tūkst. tonnu jeb 15,9 %) un trešo vietu – Maroka (12,8 tūkst. tonnu jeb 13,9 %), uz kuru eksports bija saistīts ar Latvijas kuģu zveju Marokas ūdeņos.

Zivju produkcijas eksportā uz Norvēģijas tirgu bija vērojama lejupslīde: 2020. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu zivju produkcijas eksporta apjoms tonnās no Latvijas uz Norvēģiju samazinājās par 10,4 % jeb 129 tonnām – kopumā tika eksportēta 1,1 tūkst. tonna, 99,4 % no eksporta apjoma veidojot mencu filejai. Tāpat no Latvijas nelielā daudzumā, kas gan būtiski neietekmēja kopējo Latvijas zivju produkcijas (bez konserviem) eksporta apjomu, sākās zivju produkcijas eksports uz tādām valstīm kā Benina, Dienvidāfrika, Honkonga, Kirgizstāna un Krievija.

Zivju produkcijas eksports uz Baltkrievijas, Kazahstānas un Krievijas Muitas savienības valstīm 2020. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinājās 1,8 reizes un sasniedza piecus tūkstošus tonnu. Šo valstu īpatsvars veidoja 5,5 % no Latvijas kopējā zivju produkcijas (bez konserviem) eksporta apjoma. Zivju produkcijas (bez konserviem) eksports palielinājās uz Baltkrieviju par 1,7 tūkst. tonnu un Kazahstānu par 652 tonnām.

2020. gadā zivju produkcija (bez konserviem) no Latvijas tika eksportēta uz 46 valstīm.

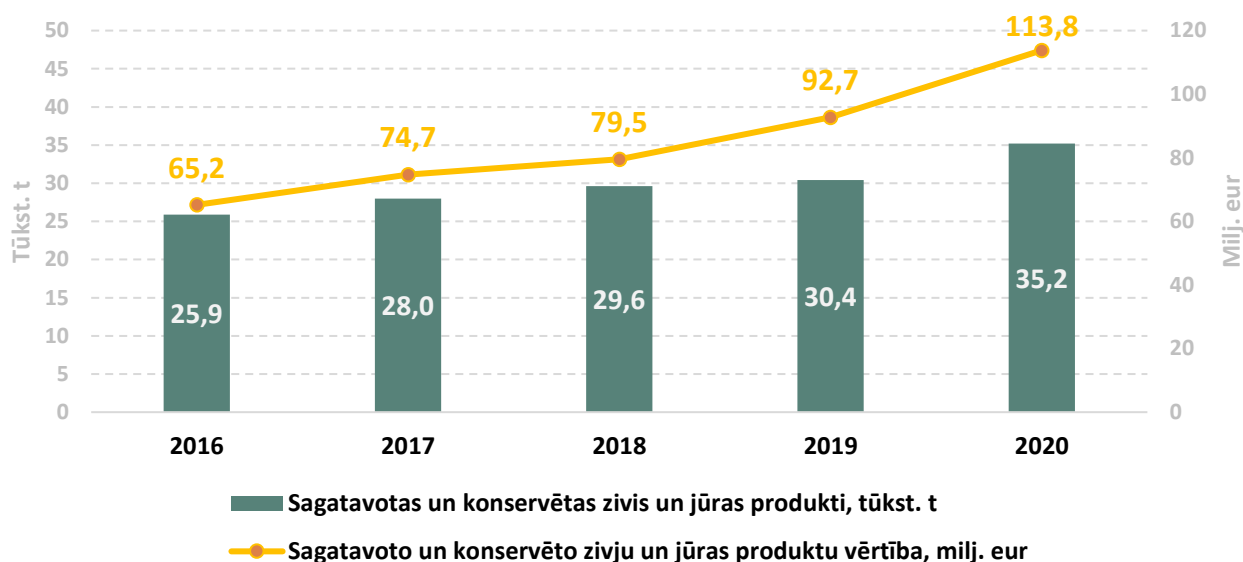

4.3. attēls. Latvijas galvenie partneri zivju produkcijas (bez konserviem) eksportā 2020. gadā (īpatsvars, % no kopējā apjoma, 92 tūkst. t)

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Zivju konservu eksports

2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu sagatavoto un konservēto zivju eksporta apjoms tonnās palielinājās par 16 %, sasniedzot 35,2 tūkst. tonnu, bet naudas izteiksmē – par 22,7 %, eksporta vērtībai veidojot 113,8 milj. eiro.

4.4. attēls. Latvijas sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu eksporta dinamika

Avots: Oficiālās statistikas portāls

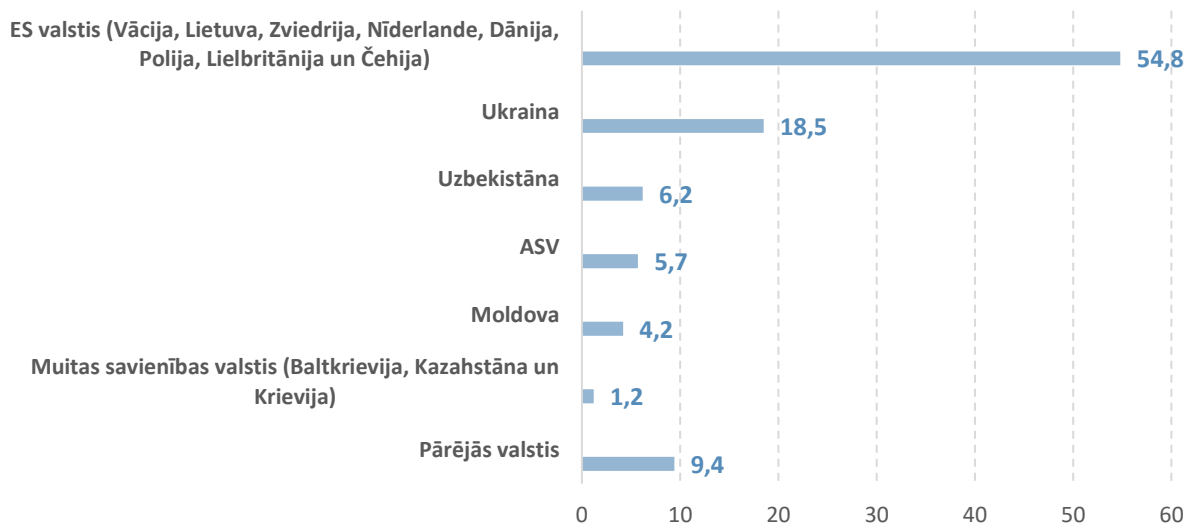
Pirmo vietu starp valstu grupām, kas dominē kopējā no Latvijas eksportēto sagatavoto un konservēto zivju eksporta apjomā, jau vairākus gadus saglabā ES valstis, un 2020. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu eksporta apjoms uz ES tām palielinājās par 16,3 % jeb 2,7 tūkst. tonnu un kopā bija 19,3 tūkst. tonnas. Tomēr ES valstu īpatsvars salīdzinājumā ar 2019. gadu samazinājās par 0,2 procentpunktiem un veidoja 54,8 % no Latvijas kopējā sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu eksporta apjoma. Jāpiebilst, ka atšķirībā no iepriekšējā gada 2020. gadā palielinājās sagatavoto un konservēto zivju eksports uz ES rietumdaļas valstīm – galvenokārt uz Nīderlandi (par 865 tonnām), Vāciju (par 541 tonnu), Dāniju (par 288 tonnām) un Zviedriju (par 257 tonnām). Vienlaikus vairāk tika eksportēts uz Austriju, Franciju, Grieķiju un Itāliju, un tas pilnībā kompensēja eksporta apjoma kritumu uz Beļģiju, Īriju, Lielbritāniju, Portugāli, Somiju un Spāniju. 2020. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinājās sagatavoto un konservēto zivju eksporta apjoms arī uz ES austrumdaļas valstīm – Čehiju, Igauniju, Lietuvu, Poliju, Slovākiju, Slovēniju un Ungāriju, un tas kompensēja sagatavoto un konservēto zivju eksporta apjoma kritumu uz tādām valstīm kā Kipra, Malta un Rumānija.

2020. gadā sagatavoto un konservēto zivju eksports uz trešajām valstīm (tostarp NVS valstīm) salīdzinājumā ar 2019. gadu palielinājās par 15,6 % jeb 2,2 tūkst. tonnu, sasniedzot 15,9 tūkst. tonnu. Nedaudz – no 45,4 % (2019. gadā) līdz 45,2 % samazinājās – arī šo valstu īpatsvars Latvijas kopējā sagatavoto un konservēto zivju eksporta apjomā.

2020. gadā sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu eksporta apjoms tonnās uz NVS valstīm palielinājās par 15,4 % jeb 1513 tonnām un sasniedza 11,4 tūkst. tonnu: vislielāko kāpumu pieredzēja ekspors uz Ukrainu (par 1186 tonnām), Uzbekistānu (par 159 tonnām), Azerbaidžānu (par 105 tonnām) un Moldovu (par 115 tonnām). Tiesa, zivju konservu eksporta apjomi samazinājās uz Krieviju, Tadžikistānu un Turkmenistānu. Turklāt par 14 % jeb 70 tonnām samazinājās sagatavoto un konservēto zivju eksports uz Muitas savienības valstīm Krieviju, Kazahstānu un Baltkrieviju, kopumā veidojot tikai 431 tonnu. Tādējādi šo valstu īpatsvars Latvijas kopējā sagatavoto un konservēto zivju apjoma eskportā bija tikai 1,2 %.

Starp citām trešajām valstīm ASV visbūtiskāk palielinājās pieprasījums pēc Latvijā ražotiem zivju konserviem – par 995 tonnām. Arī Ukraina ar 18,5 % īpatsvaru ieņēma otro vietu aiz ES valstīm pēc Latvijas kopējā zivju konservu eksporta apjoma.

2020. gadā sagatavotās un konservētās zivis no Latvijas tika eksportētas uz 61 valsti.

4.5. attēls. Latvijas galvenie partneri sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu eksportā 2020. gadā (īpatsvars, % no kopējā apjoma 35,2 tūkst. t)

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Zivju produkcijas (bez konserviem) imports

2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu zivju produkcijas (bez konserviem) importa apjoms palielinājās tonnās par 24,8 %, taču naudas izteiksmē tie bija tikai 5,2 % – tas ir izskaidrojams ar lielāku zemākas vērtību zivju produkcijas importu. 2020. gadā no Latvijas tika importēts 81,9 tūkst. tonnu zivju produkcijas (bez konserviem) 157,5 milj. eiro vērtībā.

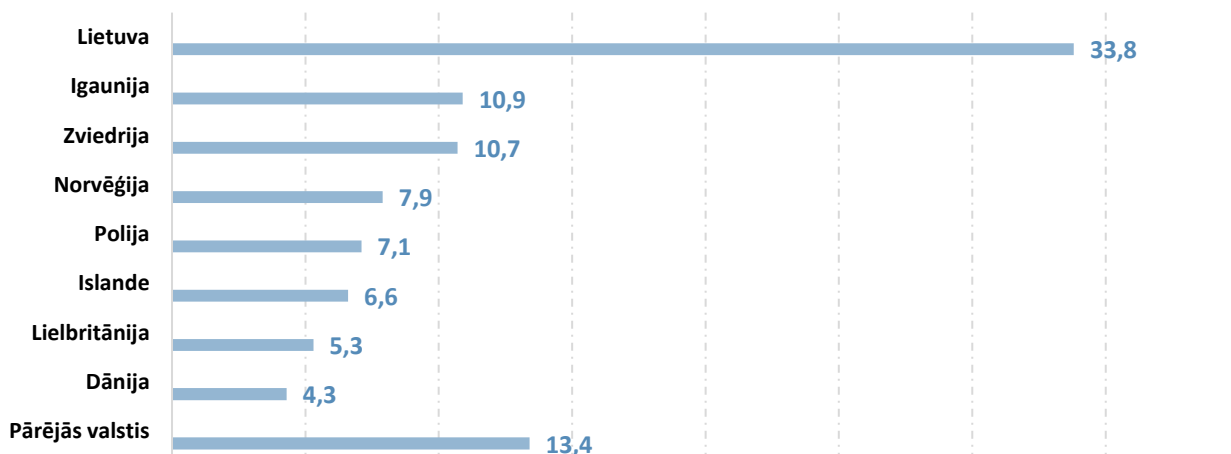
2020. gadā nedaudz mainījās ES valstu un trešo valstu proporcija kopējā zivju produkcijas importa apjomā: salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu ES valstu daļa palielinājās par 0,7 procentpunktiem un ES valstu īpatsvars veidoja 77,8 % jeb 63,7 tūkst. tonnu no Latvijas kopējā zivju produkcijas importa apjoma. Vienlaikus kopējais zivju produkcijas (bez konserviem) importa apjoms tonnās uz ES valstīm šajā periodā palielinājās par 25,9 % jeb 13,1 tūkst. tonnu, kas naudas izteiksmē ir 4,4 % jeb 4,9 milj. eiro.

2020. gadā līderpozīcijas starp zivju izejvielu piegādātājvalstīm, tāpat kā iepriekš, ieņēma ES valstis –Lietuva, Igaunija, Zviedrija, Polija, Lielbritānija un Dānija, kā arī Norvēģija un Islande. Kopumā imports no šīm astoņām valstīm 2020. gadā veidoja 86,7 % no Latvijas kopējā zivju produkcijas importētā apjoma, taču šo valstu īpatsvars Latvijas kopējā zivju produkcijas importā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu samazinājās par 0,9 procentpunktiem. Palielinājās zivju produkcijas importa apjoms no Lietuvas (par 11 tūkst. tonnu), Zviedrijas (par 2,1 tūkst. tonnu), Lielbritānijas (par 1,7 tūkst. tonnu), Islandes (par 1,6 tūkst. tonnu) un Igaunijas (par 1,4 tūkst. tonnu), bet par 4,8 tūkst. tonnu samazinājās zivju produkcijas importa apjoms no Polijas.

Zivju produkcijas (bez konserviem) imports uz trešajām valstīm (tostarp NVS valstīm) salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu 2020. gadā pēc apjoma palielinājās par 20,9 % jeb 3,2 tūkst. tonnu, kopā sasniedzot 18,2 tūkst. tonnu, bet naudas izteiksmē – par 7,8 % jeb 2,9 milj. tonnu, bet šo valstu īpatsvars Latvijas kopējā zivju produkcijas (bez konserviem) importa apjomā samazinājās no 22,9 % (2019. gadā) līdz 22,2 %.

Starp trešajām valstīm zivju produkcijas importa apjoms palielinājās no Fēru salām (par 1,7 tūkst. tonnu), Marokas (par 326 tonnām), Peru (par 237 tonnām) un Vjetnamas (par 173 tonnām), turklāt Latvija sāka importēt zivju produkciju no tādām valstīm kā Bulgārija, Ekvadora, Gruzija, Indija, Jaunzēlande, Kanāda, Meksika un Ukraina, bet pārtrauca zivju produkcijas importu no Urugvajās.

Kopumā produkcija no zivīm, moluskiem un vēžveidīgajiem Latvijā tika importēta no 45 valstīm.

4.6. attēls. Latvijas galvenie partneri zivju produkcijas (bez konserviem) importā 2020. gadā (īpatsvars, % no kopējā apjoma 81,9 tūkst. t)

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Zivju konservu imports

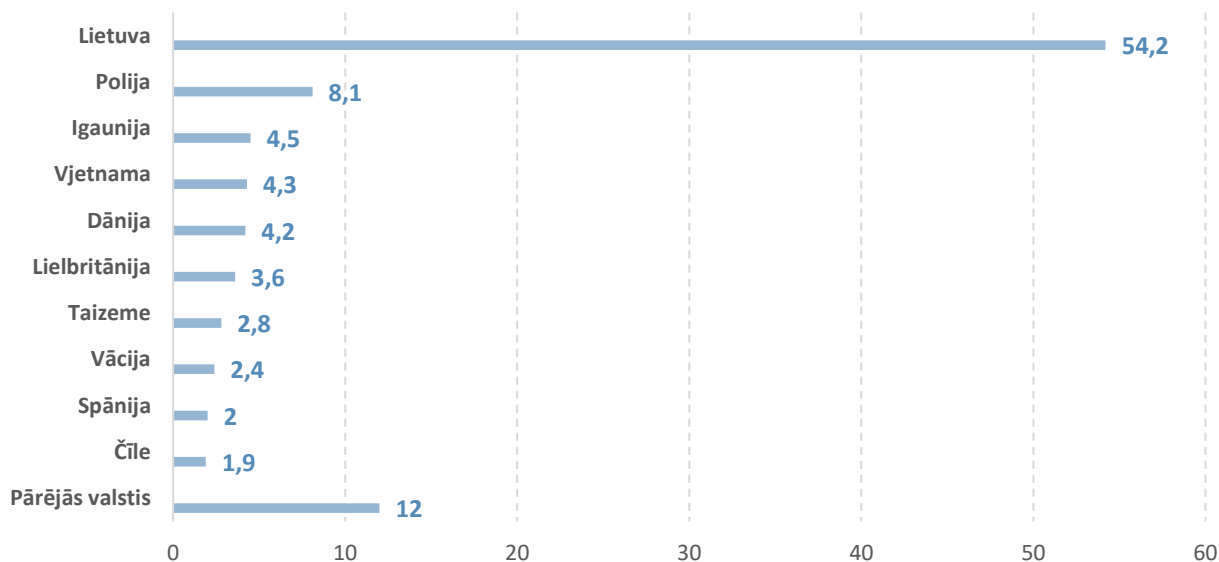
2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu imports pēc apjoma samazinājās par 3,6 %, sarūkot līdz 6,8 tūkst. tonnām, bet naudas izteiksmē palielinājās par 2,8 %, sasniedzot 28,5 milj. eiro.

Latvijā zivju konservi pārsvarā tika importēti no ES valstīm. 2020. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu sagatavoto un konservēto zivju imports no ES valstīm pēc apjoma samazinājās par 3,9 % jeb 235 tonnām, naudas izteiksmē palielinoties par 3,4 % jeb 0,8 milj. eiro. Tāpat šo valstu īpatsvars Latvijas kopējā sagatavoto un konservēto zivju importa apjomā samazinājās par 0,3 procentpunktiem, veidojot 85,2 % jeb 5,8 tūkst. tonnu no Latvijas kopējā šīs produkcijas importa apjoma.

Mazāk tika importēts no Vācijas (par 291 tonnām), Lietuvas (par 22 tonnām) un Polijas (par 83 tonnām). Kaut gan kopumā sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu imports no ES valstīm samazinājās, 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu palielinājās zivju konservu imports no tādām valstīm kā Igaunija, Lielbritānija un Spānija. Vienlaikus 2020. gadā Latvija pārtrauca importēt sagatavoto un konservēto zivju produkciju no Rumānijas, bet sāka importēt zivju konservus no Čehijas un Austrijas, taču zivju konservu importa apjoma pāmaiņas no šīm valstīm nebija tik būtiskas un nenozīmīgi ietekmēja kopējo šīs produkcijas importa apjomu.

2020. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu importa apjoms no trešajām valstīm nenozīmīgi samazinājās tonnās (par 1,6 % jeb 16 tonnām), taču nedaudz palielinājās naudas izteiksmē (par 0,1 % jeb 6,8 tūkst. eiro). Savukārt trešo valstu īpatsvars Latvijas kopējā zivju konservu importa apjomā palielinājās par 0,3 procentpunktiem, un 2020. gadā tas veidoja 14,8 % ar vienu tūkstoti tonnu. Latvija šajā periodā sāka importēt sagatavotas un konservētas zivis un jūras produktus no Indijas, Kanādas, Korejas, Krievijas, Maurīcijas, Šrilankas un Urugvajes. Turklāt Latvijā tika importēti zivju konservi no tādām valstīm kā ASV, Čīle, Filipīnas, Islande, Ķīna, Norvēģija, Seišelu salas, Taizeme, Ukraina un Vjetnama, importa apjomam palielinoties no Čīles (par 120 tonnām), Norvēģijas (par 64 tonnām), Vjetnamas (par 49 tonnām) un Ukrainas (par 31 tonnu).

Kopumā sagatavotā un konservētā produkcija no zivīm, moluskiem un vēžveidīgajiem Latvijā tika importēta no 39 valstīm.

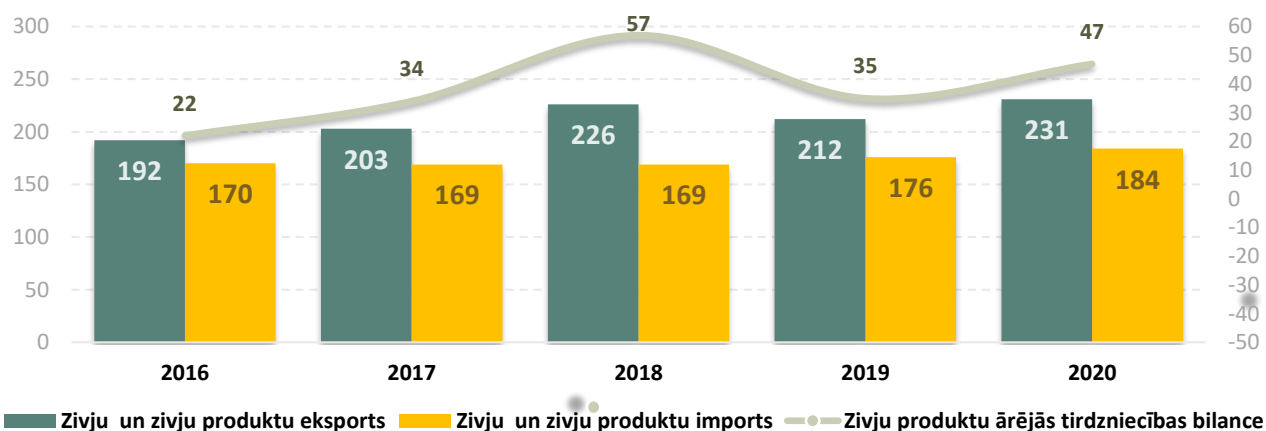

4.7. attēls. Latvijas galvenie partneri sagatavoto un konservēto zivju un jūras produktu importā 2020. gadā (īpatsvars, % no kopējā apjoma, 6,8 tūkst. t)

Avots: Oficiālās statistikas portāls

Ārējās tirdzniecības bilance

Tāpat ka visus iepriekšējos gadus, eksportēto zivju produktu vērtība Latvijā ievērojami pārsniedz zivju produktu importa vērtību un ārējās tirdzniecības bilance zivju produkcijai un sagatavotām un konservētām zivīm ir saglabājusies pozitīva un salīdzinājumā ar 2019. gadu pat būtiski palielinājusies, t.i., par 47,4 milj. eiro vairāk.

4.8. attēls. Ārējās tirdzniecības bilances rādītāji, milj. EUR

Avots: ZM

5. Nacionālais atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai

5.1. Nacionālās subsīdijas

Valsts atbalstam lauksaimniecībā pilnībā ir jāatbilst ES pamatnostādņem par valsts atbalstu lauksaimniecības nozarē.

Lai veicinātu lauksaimniecības un lauku attīstību, kā arī paaugstinātu lauku teritoriju iedzīvotāju dzīves līmeni valsts, papildus ES atbalstam sniedz atbalstu nacionālo subsīdiju veidā. Atbalsts tiek piešķirts saskaņā ar Komisijas 2014. gada 25. jūnija Regulas (EK) Nr. 702/2014, ar kuru konkrētas atbalsta kategorijas lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē un lauku apvidos atzīst par saderīgām ar iekšējo tirgu, piemērojot Līguma par Eiropas Savienības darbību 107. un 108. pantu, (ES Oficiālais Vēstnesis, 2014. gada 1. jūlijs, Nr. L 193) 8. pantā noteiktajām prasībām.

2020. gadā, tāpat kā iepriekšējos divos gados, kopējais subsīdijās piešķirtais finansējums bija 8,72 milj. EUR atbilstoši Ministru kabineta 2013. gada 17. decembra noteikumiem Nr. 1524 "Noteikumi par valsts atbalstu lauksaimniecībai" (turpmāk – noteikumi Nr. 1524), kas izdoti, pamatojoties uz Lauksaimniecības un lauku attīstības likuma 5. panta 3.¹ un ceturto daļu. Valsts atbalsta pasākumi ir noteikti, pamatojoties uz attīstības plānošanas dokumentiem, kuros noteikti lauksaimniecības attīstības mērķi un virzieni, kā arī to sasniegšanas veids.

Ar valsts atbalstu atbilstoši noteikumiem Nr. 1524 tiek īstenoti seši atbalsta pasākumi (sk. 5.1. tab.).

5.1. tabula

Valsts atbalsta finansējuma izlietojums 2020. gadā

Atbalsta pasākums	Subsīdiju saņēmēju skaits	Izmaksātā summa, EUR	% no kopējā finansējuma
Atbalsts lopkopības attīstībai	–	4 338 360,39	64
Atbalsts augkopības attīstībai	5	673 634,93	10
Atbalsts starptautiskai un savstarpējai sadarbībai	29	552 169,52	8
Atbalsts tirgus veicināšanai	–	405 032,32	6
Atbalsts dalībai pārtikas kvalitātes shēmās un to veicināšanai	535	472 788,77	7
Iepriekšējā gadā uzsāktu pasākumu izpildes finansējums	13	361 606,36	5
Kopā:		6 803 592,29	100

Avots: LAD

Pēc sadalījuma struktūras vislielākais finansējums novirzīts pasākumiem, kas saistīti ar lopkopības attīstību (64 % no kopējā finansējuma), un augkopības attīstībai (10 %), tātad kopumā – 74 % no kopējā izmaksātā finansējuma.

Valsts atbalsts Covid-19 negatīvās ietekmes mazināšanai

Izmantojot Eiropas Komisijas 2020. gada 19. marta paziņojumā "Pagaidu regulējums valsts atbalsta pasākumiem, ar ko atbalsta ekonomiku pašreizējā Covid-19 uzliesmojuma situācijā" (C(2020)1863) paredzētās valsts atbalsta iespējas, 2020. gadā Zemkopības ministrija sniedza plašu atbalstu lauksaimniecības un pārtikas nozaru ražotājiem Covid-19 negatīvās ietekmes mazināšanai.

Saskaņā ar Ministru kabineta 2020. gada 14. aprīļa noteikumiem Nr. 219 "Kārtība, kādā piešķir, administrē un uzrauga valsts atbalstu lauksaimniecībai, lai mazinātu Covid-19 izplatības negatīvo ietekmi" atbalsts tika piešķirts šādiem pasākumiem:

- Atbalsts ienākumu stabilizēšanai noteiktām lopkopības (piena, liellopu un cūku) nozarēm – 27,741 milj. EUR (no tā izmaksāti 25,499 milj. EUR);
- Atbalsts skolu ēdinātājiem un dārzenu ražotājiem par iznīcinātajiem vai ziedotajiem produktiem – 35 tūkst. EUR (no tā izmaksāti 33 tūkst. EUR);

- Atbalsts krājumu pieauguma un apgrozījuma samazinājuma radīto grūtību mazināšanai – 7,724 milj. EUR (no tā izmaksāti 3,327 milj. EUR).

Atbalstu saņēma gan lauksaimnieki, gan pārtikas ražotāji un pārstrādātāji, un tas bija nozīmīgs nozaru dzīvotspējai un apgrozāmo līdzekļu pieejamībai tirgus grūtību periodā.

5.2. Atbalsts kredītprocentu daļējai dzēšanai

Atbalsts kredītprocentu daļējai dzēšanai ir būtisks, lai uzlabotu lauksaimniecības produktu ražotāju, atbilstīgo lauksaimniecības un mežsaimniecības kooperatīvo sabiedrību, lauksaimniecības produktu pārstrādes uzņēmumu un zvejniecības un zvejas produktu apstrādē iesaistīto iespēju noteiktos termiņos pildīt kredītsaistības, īstenojot Latvijas Lauku attīstības programmā 2014.–2020. gadam uzsāktos investīciju projektus. Lai stiprinātu savu tirgus varu, saimniecības un uzņēmumi meklē kreditēšanas iespējas, lai ieviestu savā ražošanā jaunas tehnoloģijas.

Atbalstam kredītprocentu daļējai dzēšanai Lauku atbalsta dienestā 2020. gadā bija pieteikušies 1763 atbalsta pretendenti, piesakot kopējo summu 12,22 milj. EUR apmērā. Tas liecina par lielu kredītslogu lauksaimniecības produktu ražotājiem, atbilstīgo lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvo sabiedrībām un lauksaimniecības produktu pārstrādes uzņēmumiem.

Atbalsts kredītprocentu daļējai dzēšanai nepieciešams ekonomikas izaugsmes stiprināšanai, kā arī lauku saimniecību un kooperatīvo sabiedrību un pārtikas ražotāju konkurētspējas veicināšanai, lai saglabātu nodarbinātību lauku teritorijās.

Atbalstu kredītprocentu daļējai dzēšanai piešķir par iepriekšējos 12 mēnešos faktiski samaksātajām procentu likmēm. Atbalsta apmērs kredītprocentu daļējai dzēšanai nepārsniedz aizdevuma gada procentu likmi 4 % apmērā.

5.2. tabula

Izmaksātais valsts atbalsts kredītprocentu daļējai dzēšanai 2020. gadā

Atbalsta pasākums	Atbalsta saņēmēju skaits	Izmaksātā summa, EUR	% no kopējā finansējuma
Atbalsts daļējai kredītprocentu dzēšanai primārajiem lauksaimniecības produktu ražotājiem	1698	7 099 382,81	80
Atbalsts daļējai kredītprocentu dzēšanai atbilstīgām lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvajām sabiedrībām	16	1 049 429,57	12
Atbalsts daļējai kredītprocentu dzēšanai lauksaimniecības produktu pārstrādes komersantiem	27	679 574,5	8
Kopā:	1741	8 828 386,88	100

Avots: LAD

5.3. Aizdevumi un garantijas lauku uzņēmējiem

Aizdevumi apgrozāmo līdzekļu iegādei lauksaimniecības produkcijas ražošanai

Pārskata gadā turpinājās aizdevumu izsniegšana apgrozāmo līdzekļu iegādei lauksaimniecības produkcijas ražošanai saskaņā ar Ministru kabineta 2019. gada 3. decembra noteikumiem Nr. 582 “Kārtība, kādā īsteno valsts atbalsta programmu par aizdevumu piešķiršanu apgrozāmo līdzekļu iegādei lauksaimniecības, mežsaimniecības, zvejniecības un akvakultūras nozarē”.

Aizdevumus administrē akciju sabiedrība “Attīstības finanšu institūcija Altum” (turpmāk – sabiedrība “Altum”).

Aizdevumi tiek piešķirti primārās lauksaimniecības produkcijas ražotājiem, zvejniecības vai akvakultūras produkcijas ražotājiem un pastrādātājiem, atzītām kooperatīvajām sabiedrībām un atzītām augļu un dārzeņu ražotāju organizācijām.

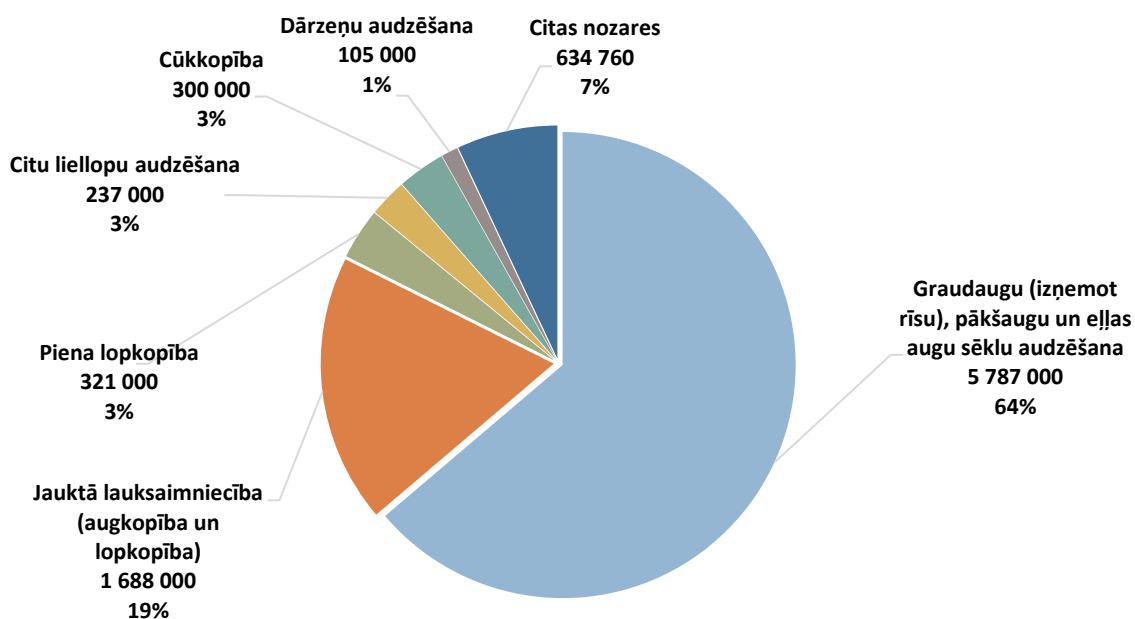
Pēc sabiedrības "Altum" sniegtās informācijas, 2020. gadā piešķirts 116 aizdevumu 9,07 milj. EUR apmērā (sk. 5.2. tab.). No kopējā piešķirto aizdevumu skaita 115 aizdevumu ir piešķirts lauksaimniecības produkcijas ražotājiem un viens aizdevums par 30 000 eiro – lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvajai sabiedrībai.

5.3. tabula

Apgrozāmo līdzekļu iegādei piešķirtie aizdevumi		
Gads	Tūkst. EUR	Skaitis, gab.
2010.	10 618	201
2011.	13 374	300
2012.	10 903	253
2013.	9056	193
2014.	8188	171
2015.	7048	169
2016.	9825	157
2017.	5200	138
2018.	8167	165
2019.	5267	167
2020.	9073	116
Kopā	96 719	2030

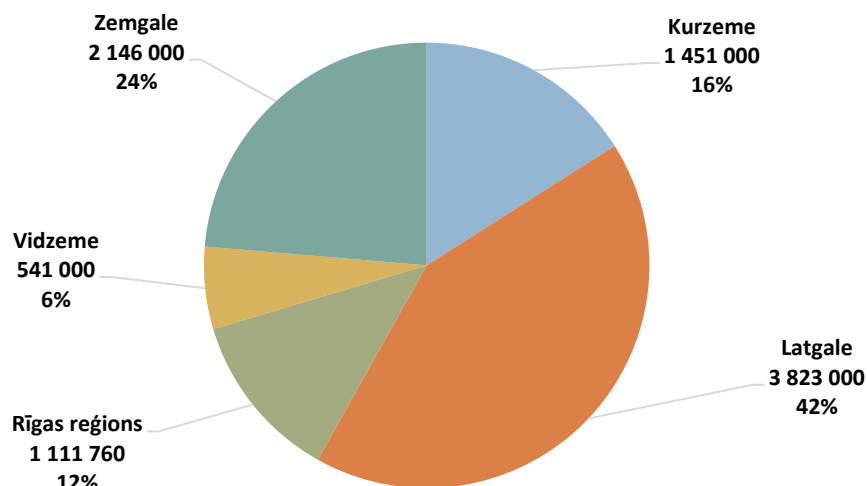
Avots: ZM pēc sabiedrības "Altum" datiem

Starp nozarēm visvairāk aizdevumu – aptuveni 63,8% no kopējās summas – ir piešķirti graudkopības saimniecībām (sk. 5.1. att.). Savukārt starp reģioniem vislielāko aizdevumu summu – aptuveni 42% – ir saņēmuši Latgales reģiona lauksaimnieki (sk. 5.2. att.).

5.1. attēls. Apgrozāmo līdzekļu aizdevumu sadalījums pa nozarēm 2020. gadā, milj. EUR

Avots: ZM pēc sabiedrības "Altum" datiem

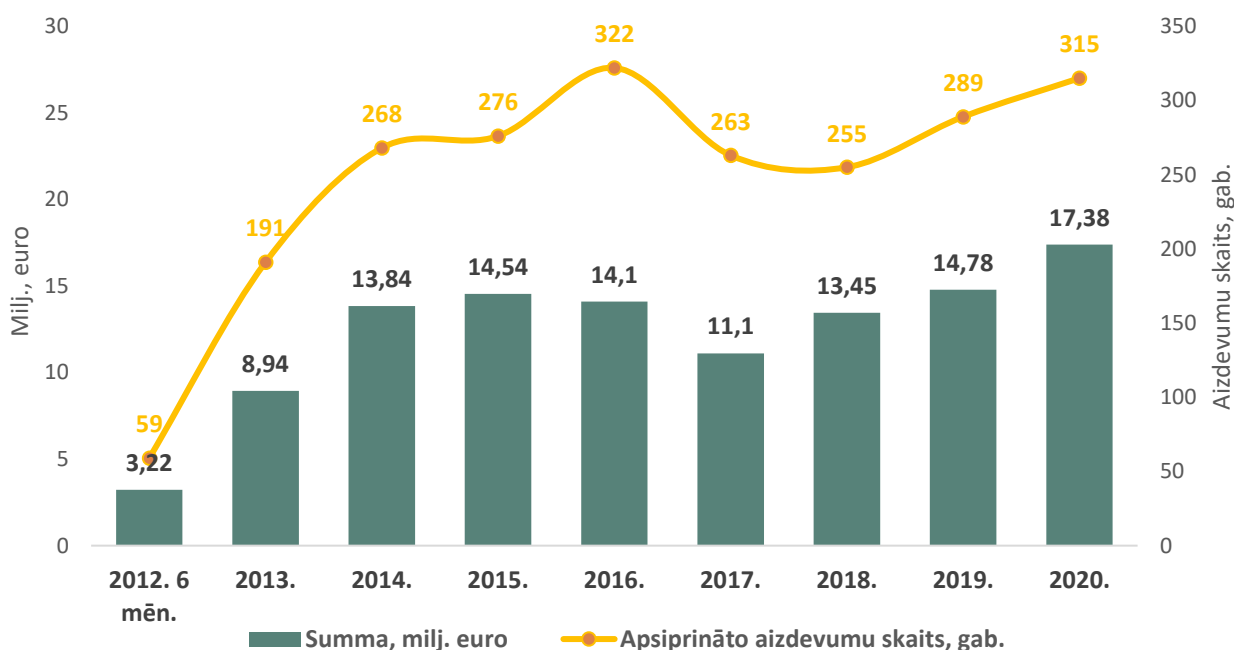
5.2. attēls. Aproximāto līdzekļu aizdevumu sadalījums pa reģioniem 2020. gadā, milj. EUR

Avots: ZM pēc sabiedrības "Altum" datiem

Vidējā aizdevuma summa ir 78 213 eiro. Vislielāko īpatsvaru veido aizdevumi (kopumā 25) par summu no 25 000 līdz 30 000 eiro. Daudz aizdevumu (kopumā 29) bija, sākot no 100 000 eiro.

Aizdevumi lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei lauksaimniecības produkcijas ražošanai

2020. gadā saskaņā ar Ministru kabineta 2018. gada 22. maija noteikumiem Nr. 295 "Valsts atbalsta piešķiršanas kārtība lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei lauksaimniecības produkcijas ražošanai" tika turpināta valsts atbalsta programmas īstenošana lauksaimniecības produkcijas ražotājiem ilgtermiņa aizdevumu piešķiršanai lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei. Aizdevumu pieteikumus izvērtē un administrē sabiedrība "Altum". Pēc sabiedrības "Altum" sniegtās informācijas, 2020. gadā piešķirts 315 zemes iegādes aizdevumu par 17,38 milj. EUR (sk. 5.3. att.) 5720,6 ha zemes iegādei.

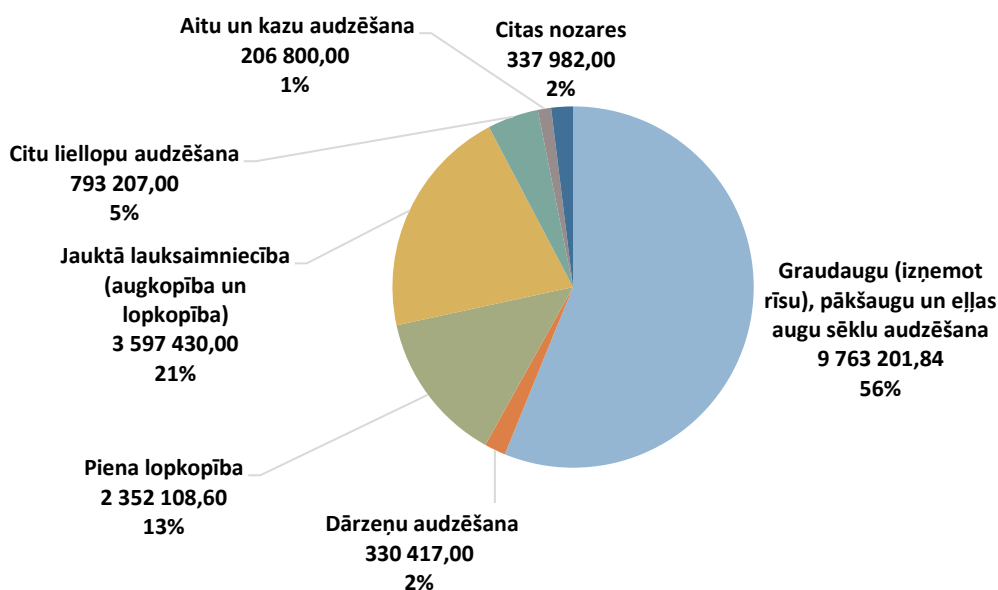

5.3. attēls. Sabiedrības "Altum" piešķirtie aizdevumi lauksaimniecībā izmantojamās zemes iegādei

Avots: ZM pēc sabiedrības "Altum" datiem

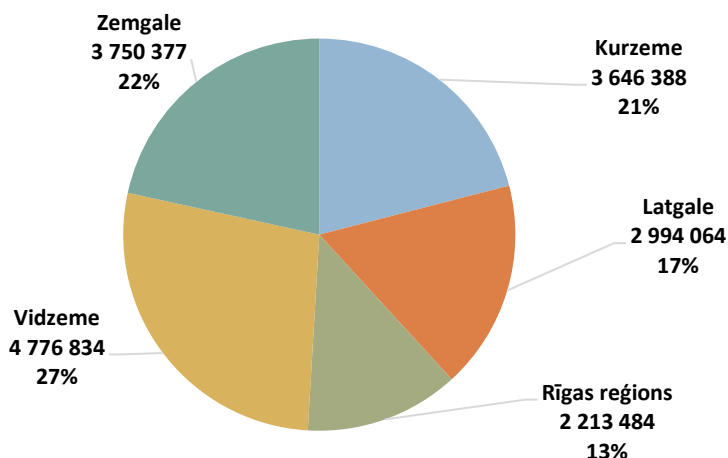
Vidējā aizdevuma summa – 55 178 eiro. Lielākā grupa (kopumā 31) ir aizdevumi 10 000–15 000 eiro robežās. Nākamās divas lielākās grupas veido aizdevumi 15 001–20 000 eiro (27 aizdevumi) un

20 001–25 000 eiro robežās (27 aizdevumi). Zemes iegādes cena bija no 1200 eiro par hektāru Vidzemes reģionā līdz 11 272 eiro par hektāru Zemgales reģionā.

5.4. attēls. Zemes iegādes aizdevumu sadalījums pa nozarēm 2020. gadā, milj. EUR

Avots: ZM pēc sabiedrības "Altum" datiem

5.5. attēls. Zemes iegādes aizdevumu reģionālais sadalījums 2020. gadā, milj. EUR

Avots: ZM pēc sabiedrības "Altum" datiem

Starp nozarēm visvairāk aizdevumu saņēmušas graudkopības saimniecības – 56 % no kopējās summas. Pēc reģionālā dalījuma vislielākā summa piešķirta Vidzemes reģiona lauksaimniekiem – 27 % no kopējās summas.

Kredītgarantijas lauku uzņēmējiem

Kredītgarantija ir viens no finanšu instrumentiem, ko ir iespēja izmantot sekmīgai to lauku attīstības pasākumu projektu īstenošanai, kuri tiek finansēti no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai. Sabiedrība "Altum" arī 2020. gadā turpināja izsniegt garantijas par banku izsniegtajiem kredītiem lauku uzņēmējiem, lauksaimniecības produkcijas ražotājiem, lauksaimniecības un mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvajām sabiedrībām un lauksaimniecības produktu pārstrādātājiem.

Kredītgarantijas sedz līdz 80 procentiem no finanšu pakalpojuma summas ne tikai aizdevumiem investīcijām un apgrozāmajiem līdzekļiem, bet turpmāk arī finanšu līzīngam un finanšu līzīnga limitam, faktoringam, banku garantiju limitam un kredītvēstulei.

Sabiedrība "Altum" 2020. gadā kopsummā par 7,5 milj. EUR, piesaistot banku finansējumu 12,1 milj. EUR apmērā, izsniedza 18 kredītgarantiju: AS "Luminor Bank" – sešas garantijas, AS "Swedbank" un SIA "Citadele banka" (kopā ar SIA "Citadele Leasing") – piecas garantijas, savukārt AS "BlueOrange Bank" un AS "SEB banka" – katrai pa vienai garantijai. Vidējais garantijas apmērs bija 419 tūkst. EUR, un tas ir palielinājies par 58 % salīdzinājumā ar 2019. gadu. Vidējais garantijas apmērs 2020. gadā bija 75 % no finansējuma līguma summas. Lielākās sabiedrības "Altum" 2020. gadā izsniegtās garantijas bija 1 milj. EUR apmērā.

2020. gadā lielākā daļa izsniegto lauksaimnieku garantiju bija investīciju aizdevumiem Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai finansētu lauku attīstības pasākumu projektu īstenošanai.

Covid-19 pandēmija un tās izplatības mazināšanai noteiktie ierobežojumi būtiski ietekmē ekonomisko aktivitāti lauksaimniecības, zivsaimniecības un mežsaimniecības nozarēs, kā arī pārtikas ražošanā, tāpēc 2020. gadā palielinājās komercbanku interese par garantijām. (sk. 5.4. tab.)

5.3. tabula

Valsts akciju sabiedrības "Lauku attīstības fonds" un AS "Attīstības finanšu institūcija Altum" piešķirtās kredītgarantijas

Gads	Izsniegto garantiju skaits	Garantētā summa (tūkst. EUR)
2010.	141	14 989
2011.	207	23 164
2012.	164	23 371
2013.	148	15 885
2014.	63	6393
2015.	34	3283
2016.	20	2348
2017.	34	4415
2018.	19	4361
2019.	10	2426
2020.	18	7577
Kopā	858	108 212

Avots: VAS "Lauku attīstības fonds" un sabiedrība "Altum"

2020. gada 31. decembrī garantiju programmā spēkā bija 89 kredītgarantijas par kopējo summu 15,158 milj. EUR.

5.4. Nodokļi

Lauksaimniecības produkcijas ražotāji tiek atbalstīti arī nodokļu atvieglojumu un atbrīvojumu veidā.

Iedzīvotāju ienākuma nodoklis

Tiem iedzīvotāju ienākuma nodokļa (IIN) maksātājiem, kas gūst ienākumus no lauksaimnieciskās ražošanas un lauku tūrisma pakalpojuma sniegšanas, pirms nodokļa piemērošanas tiek atrēķināts ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamais ienākums 3000 eiro apmērā, kā arī ar IIN apliekamajā ienākuma netiek iekļautas summas, kas saņemtas kā valsts atbalsts lauksaimniecībai vai Eiropas Savienības atbalsts lauksaimniecībai un lauku attīstībai.

Uzņēmumu ienākuma nodoklis

No 2018. gada Latvijā tika mainīts uzņēmumu ienākuma nodokļa (UIN) maksāšanas režīms: nodokli piemēro nevis reinvestētai peļņai, bet gan sadalītai peļņai un ar saimniecisko darbību nesaistītiem izdevumiem. Turklāt lauksaimnieki ir tiesīgi ar nodokli apliekamo ienākumu samazināt par 50 % no saņemtā valsts un Eiropas Savienības atbalsta summām lauksaimniecībai un lauku attīstībai.

Nekustamā īpašuma nodoklis

Nekustamā īpašuma nodokļa (NĪN) likmi vai likmes 0,2–3 % apmērā no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības nosaka katra pašvaldība savos saistošajos noteikumos, kurus tā publicē līdz pirmstaksācijas gada 1. novembrim. NĪN likmi, kas pārsniedz 1,5 % no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības, pašvaldība nosaka tikai tad, ja nekustamais īpašums netiek uzturēts atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajai kārtībai. Ja pašvaldība saistošos noteikumus nav publicējusi līdz noteiktajam termiņam, NĪN likme zemei ir 1,5 % no nekustamā īpašuma kadastrālās vērtības.

Lauku zemei tiek ierobežots NĪN pieaugums, tām piemērojot speciālo vērtību. Speciālā vērtība ir noteikta, pamatojoties uz lauku zemes kadastrālo vērtību. Taksācijas gada lauku zemes speciālās vērtības pieaugums gadā nepārsniedz 10 % no iepriekšējam taksācijas gadam noteiktās lauku zemes speciālās vērtības.

Uz lauksaimnieciskajā ražošanā izmantotām ēkām un būvēm, tāpat kā uz zemi, ko aizņem atjaunotās vai ieaudzētās mežaudzes (jaunaudzes), attiecas atbrīvojums no NĪN maksāšanas.

Akcīzes nodoklis

Lauksaimniecības produkcijas ražotāji, izpildot noteiktus minimālo ieņēmumu kritērijus (350 eiro/ha konvencionālajām un 210 eiro/ha bioloģiskajām saimniecībām), ir tiesīgi iegādāties marķētu dīzeļdegvielu ar samazinātu akcīzes nodokļa likmi, kas ir 15 % apmērā no akcīzes nodokļa standartlikmes. Latvijā 2018./2019. saimnieciskajā gadā kopējā akcīzes nodokļa atvieglojuma vērtība bija 40,2 milj. eiro. 2019. gadā maksimālā akcīzes nodokļa atvieglojuma summa bija 41,11 eiro par hektāru, savukārt 2020. un 2021. gadā – 45,75 eiro par hektāru.

Pievienotās vērtības nodoklis

Lauksaimniekam, kas nav reģistrēts PVN maksātājs, nododot paša ražotu neapstrādātu lauksaimniecības produkciju lauksaimniecības produkcijas pārstrādātājam, kas ir reģistrēts PVN maksātājs, ir tiesības saņemt PVN kompensāciju 14 % apmērā no piegādātās lauksaimniecības produkcijas vērtības. Kompensācijas mērķis ir kompensēt PVN nodokli, ko lauksaimnieks samaksājis, iegādājoties preces un saņemot pakalpojumus, lai nodrošinātu nodošanai paredzētās lauksaimniecības produkcijas ražošanu.

Latvijā PVN standartlikme ir 21 %. Samazinātā 5 % PVN likme tiek piemērota noteiktiem svaigiem augļiem, ogām un dārzeņiem, tostarp mazgātiem, mizotiem, lobītiem, grieztiem un fasētiem, bet ne apstrādātiem termiski vai kā citādi (piemēram, saldētiem, sālītiem, kaltētiem).

Sezonas laukstrādnieku ienākuma nodoklis

No 2014. gada 1. jūnija ir ieviests sezonas laukstrādnieka ienākuma nodokļa režīms, kas būtiski samazina nodokļu slogu tiem lauksaimniekiem, kuri nodarbina strādniekus tādos sezonas rakstura darbos kā augļu koku, ogulāju un dārzeņu audzēšana vai stādīšana, sējumu un stādījumu kopšana, ražas novākšana, augļu, ogu un dārzeņu šķirošana.

Maksimālais termiņš, kurā laukstrādniekam var piemērot sezonas laukstrādnieka ienākuma nodokļa režīmu, nedrīkst pārsniegt 65 nostrādātās dienas, bet saņemto ienākumu maksimālais apmērs – 3000 eiro. Šis nodokļa režīms attiecas tikai uz tiem laukstrādniekiem, kas ir nodarbināti tieši sezonas rakstura darbos no kārtējā gada 1. aprīļa līdz kārtējā gada 30. novembrim.

Sezonas laukstrādnieku ienākuma nodoklis ir 15 procentu apmērā no laukstrādnieka nopelnītā atalgojuma, bet ne mazāks kā 0,70 eiro par katru nostrādāto dienu. Persona, kas maksā sezonas laukstrādnieka ienākuma nodokli, kļūst sociāli apdrošināta pensijai, ja pie visiem darba devējiem nopelnītais ienākums mēnesī pārsniedz 70 eiro.

Transportlīdzekļu ekspluatācijas nodoklis un uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodoklis

Lauksaimniecības produkcijas ražotāji, dīksaimniecības un atbilstīgas lauksaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības, ja tās atbilst noteiktiem kritērijiem, var saņemt

transportlīdzekļa ekspluatācijas nodokļa atvieglojumu 75 % no kopējā nodokļa apmēra par kravas automobiļiem, piekabēm, puspiekabēm.

Uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodoklis

Zemnieku saimniecības un komersanti, kas nodarbojas ar lauksaimniecības produkcijas ražošanu, ir tiesīgi saņemt atbrīvojumu no uzņēmumu vieglo transportlīdzekļu nodokļa maksāšanas, ja tie atbilst noteiktiem kritērijiem.

Autoceļu lietošanas nodeva

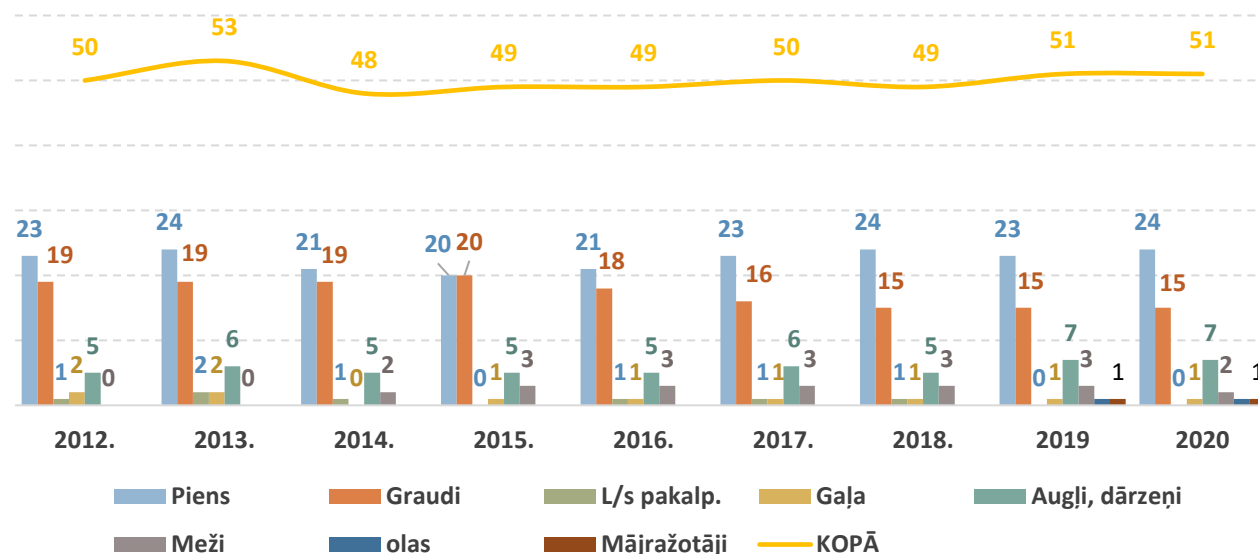
Atbrīvojums no autoceļu lietošanas nodevas tiek piemērots no kārtējā gada 10. jūlija līdz 30. septembrim par transportlīdzekļiem, kuru īpašnieks vai turētājs ir fiziska vai juridiska persona, kas iekļauta Lauku atbalsta dienesta maksājumu datubāzē un nodrošina noteiktus minimālos ieņēmumus no lauksaimniecības produkcijas ražošanas.

5.5. Atbalsts kooperatīviem un nevalstiskajām organizācijām

📖 Kooperācijas veicināšana

Kooperācija lauksaimniecības sektorā ir ļoti nozīmīga. Apvienojoties kooperatīvos, mazie un vidējie lauksaimniecības produkcijas ražotāji iegūst augstāku pievienoto vērtību savai produkcijai. Kooperācija samazina tirgus riska faktoru ietekmi un darījumu izmaksas, kā arī veicina pieeju tirgiem, papildu resursiem un inovācijai.

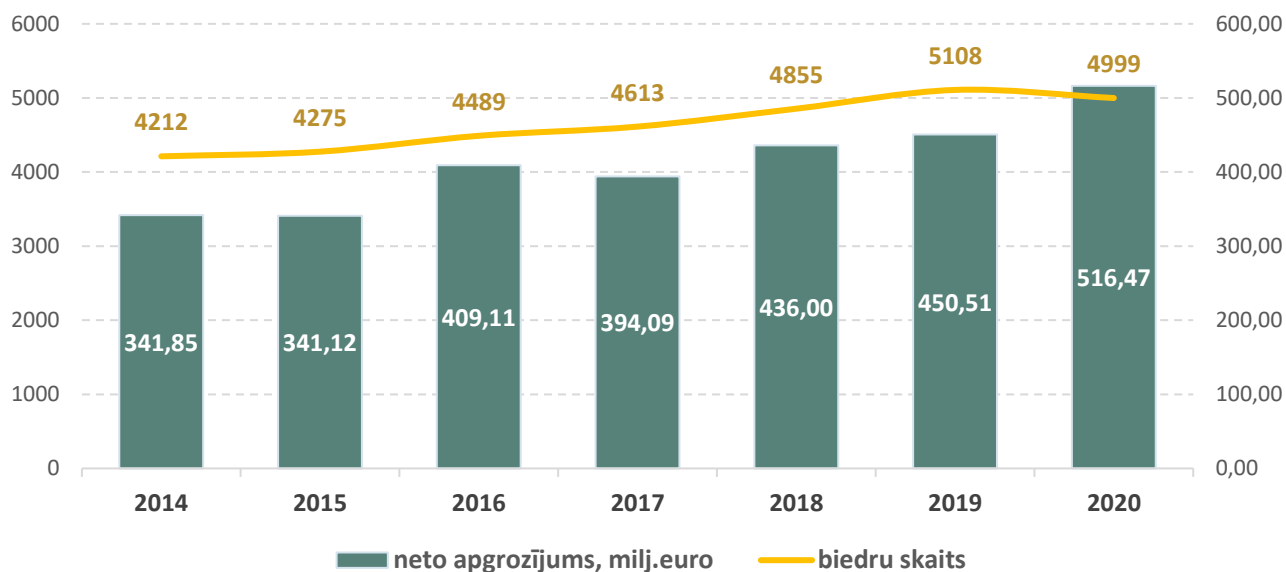
Saskaņā ar 2019. gada 10. oktobra deleģēšanas līgumu Nr. 2019/96 "Par ikgadējo kooperatīvo sabiedrību izvērtēšanu atbilstības statusa piešķiršanai" Latvijas lauksaimniecības kooperatīvu asociācija ik gadu izvērtē kooperatīvās sabiedrības atbilstības statusa piešķiršanai. Atbilstības statusa iegūšana apliecina to, ka konkrētā kooperatīvā sabiedrība nodrošina savu darbību lauksaimniecības, mežsaimniecības vai pārtikas, dzērienu un amatniecības nozarē (turpmāk šajā nodaļā – mājražošanas nozare) atbilstoši kooperācijas pamatprincipiem. Atbilstības statuss sabiedrībai tiek piešķirts, ja tā atbilst kritērijiem par sabiedrības pārvaldi, peļņas sadali, biedru skaitu un to statusu, sabiedrības darbības tiesiskumu, nodokļu (nodevu) parāda pieļaujamo apmēru, maksātspējas vai likvidācijas procesa neesamību, sabiedrības darbības veidu un ilgumu, saražotās produkcijas izcelsmi, sabiedrības preču un pakalpojumu apgrozījuma veidu un apjomu, kā arī citiem sabiedrības saimnieciskās darbības kvantitatīvajiem kritērijiem. 2020. gadā atbilstības statusu ieguva 51 kooperatīvā sabiedrība. Atbilstīgo kooperatīvo sabiedrību skaits pēdējos gados ir noturīgi stabils. (Sk. 5.6. att.)

5.6. attēls. Atbilstīgās kooperatīvās sabiedrības, skaits

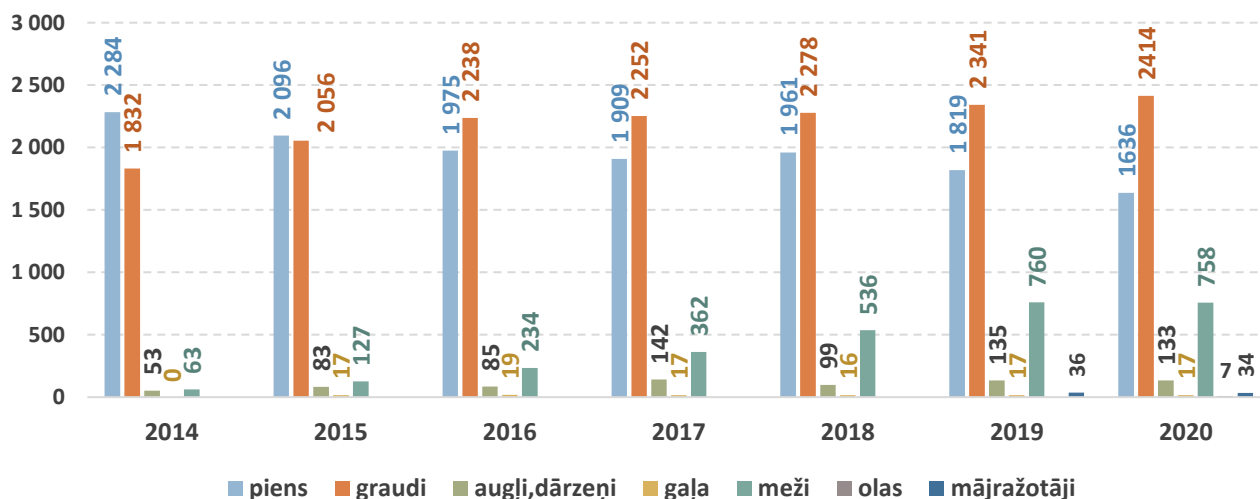
Avots: Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija

2020. gadā atbilstīgajās kooperatīvajās sabiedrībās bija apvienojušies 4999 biedri. Lai gan biedru skaits salīdzinājumā ar 2019. gadu ir samazinājies par 109, taču vērojams neto apgrozījuma pieaugums par 65,96 milj. EUR jeb 15 % (sk. 5.7. att.).

5.7. attēls. Biedru skaits atbilstīgajās kooperatīvajās sabiedrībās un to neto apgrozījums

Avots: Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija

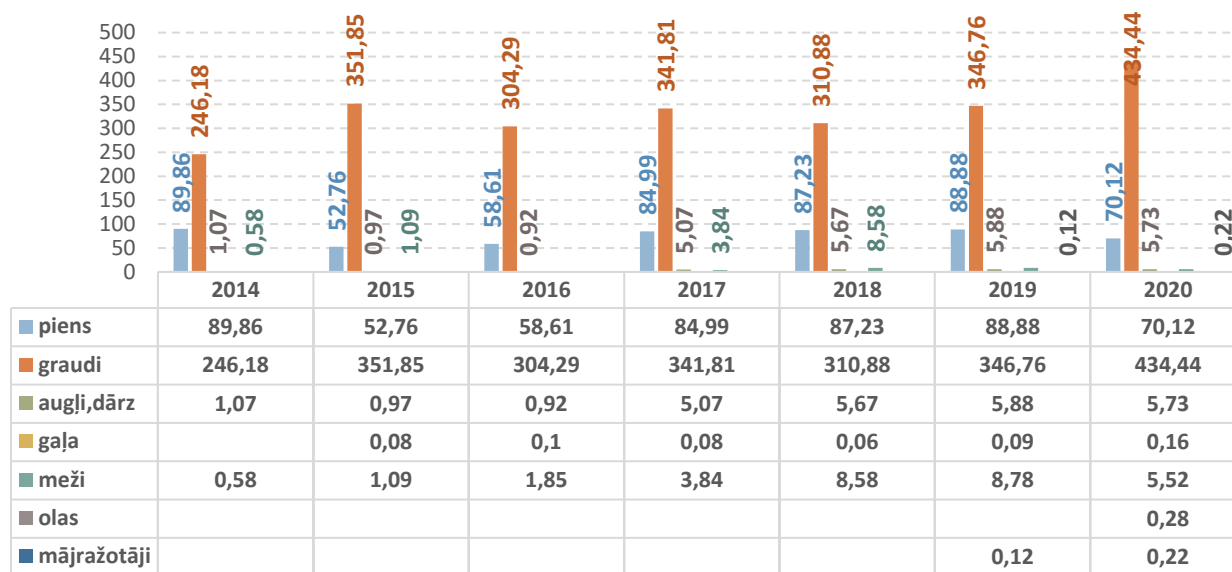

5.8. attēls. Atbilstīgo kooperatīvo sabiedrību biedru skaits pa nozarēm

Avots: Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija

Salīdzinājumā ar 2019. gadu 2020. gadā par 73 biedriem jeb 3 % palielinājās biedru skaits graudu nozares kooperatīvos, turpretī ievērojams biedru skaita samazinājums bija vērojams piena nozarē – par 183 jeb 10 % biedru. Tas galvenokārt bija saistīts ar ganāmpulku īpašnieku novecošanos un ražošanas pārtraukšanu, kā arī faktu, ka viens no ilglaicīgi atbilstīgiem kooperatīviem ar tā biedriem ir pievienojies Igaunijā reģistrētai Eiropas kooperatīvajai sabiedrībai. Turklāt Latvijā ir pirmais piena kooperatīvu konsolidēšanās piemērs: atbilstības statusu ir ieguvis piena kooperatīvs, kas apvieno deviņus citus piena nozares kooperatīvus, un viens no tiem ir pat reģistrēts Lietuvā. Pavisam neliels kritums ir vērojams arī meža kooperatīvu biedru skaita rādītājā, jo atbilstības statusu neieguva viens no trim meža nozares kooperatīviem, taču turpina palielināties biedru skaits atbilstības statusu ieguvušajos kooperatīvu. Salīdzinoši nemainīgs ir biedru skaits augļu un dārzeņu un gaļas kooperatīvos, bet par diviem biedriem ir samazinājies biedru skaits vienīgajā atbilstības statusu ieguvušajā mājražošanas nozares kooperatīvā. Vēl jāpiebilst, ka atbilstības statusu par 2020. gada rezultātiem pirmo reizi ir ieguvusi kooperatīvā sabiedrība putnkopības nozarē (Sk. 5.8. att.).

Nākamā attēla dati ļauj secināt, ka izteikti apgrozījuma līderi nemainīgi ir graudu nozares kooperatīvi, kas 2020. gadā, salīdzinājumā ar 2019. gadu savu apgrozījumu ir kāpinājuši par 87,68 milj. EUR jeb gandrīz 25 %. Tas skaidrojams ar labu graudu ražu un lielo šīs produkcijas pieprasījumu pasaules tirgos. Taču apgrozījuma lejupslīde ir vērojama piena sektorā saistībā ar spēcīgā piena kooperatīva reorganizāciju un kļūšanu par Eiropas kooperatīvās sabiedrības biedru Igaunijā, turklāt jāņem vērā, ka govju ganāmpulku skaits Latvijā pēdējos gados samazinās un līdz ar to – arī atbilstīgo kooperatīvo sabiedrību kopējais realizētā piena apjoms. Starp 2019. un 2020. gadu salīdzinoši nelielas apgrozījuma svārstības vērojamas augļu un dārzeņu sektorā. Meža kooperatīviem apgrozījums ir krities par 3,26 milj. EUR jeb 37 %, jo Covid-19 pandēmija radīja koksnes produkcijas realizācijas grūtības, turklāt viens no trim meža nozares kooperatīviem atbilstību par 2020. gadu neieguva un tā apgrozījums nav atspoguļots šajā attēla diagrammā. Jāpiebilst, ka vienīgais mājražošanas nozares kooperatīvs 2020. gadā savu apgrozījumu salīdzinājumā ar 2019. gadu ir gandrīz dubultojis – no 120 līdz 220 tūkst EUR (Sk. 5.9. att.).

5.9. attēls. Atbilstīgo kooperatīvo sabiedrību neto apgrozījums pa nozarēm, milj. EUR

Avots: Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācija

Lai veicinātu atbilstīgo lauksaimniecības un mežsaimniecības kooperatīvo sabiedrību veidošanos, ir paredzēts atbalsts, kura nosacījumi ietverti Ministru kabineta 2015. gada 3. februāra noteikumos Nr. 60 "Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu pasākumam "Ražotāju grupu un organizāciju izveide"". Šajā pasākumā atbalsts pieejams to ražotāju organizāciju izveidei, kuras atbilstības statusu saņēmušas pēc 2014. gada 1. janvāra, un atbalsts tiek piešķirts ik gadu piecu gadu periodā.

Tā kā 2020. gadā jaunas projektu pieteikumu pieņemšanas kārtas netika izsludinātas, turpinājās 2015. līdz 2017. gadā apstiprināto projektu īstenošana un gada laikā pasākumā tika izmaksāts finansējums 150,25 tūkst. EUR apmērā.

Kopš plānošanas perioda sākuma pasākumā pavisam izsludinātas trīs projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas un tikuši apstiprināti trīs projekti mežsaimniecības kooperatīviem par kopējo publisko finansējumu 561,8 tūkst. EUR.

Atbalsts nevalstiskajam sektoram

Pamatojoties uz Ministru kabineta 2013. gada 17. decembra noteikumiem Nr. 1524 "Noteikumi par valsts atbalstu lauksaimniecībai", 2020. gadā lauku un lauksaimnieku biedrības un nodibinājumi atbalsta pasākumā "Atbalsts lauku un lauksaimnieku biedrību un nodibinājumu savstarpējās sadarbības veicināšanai un dalībai starptautiskajās organizācijās" kopumā saņēma 400 000 eiro, lai nodrošinātu informācijas apriti starp valsts pārvaldes iestādēm, ES institūcijām un lauksaimniekiem.

6. ES pasākumi lauksaimniecībai un lauku attīstībai

6.1. Tiešie maksājumi

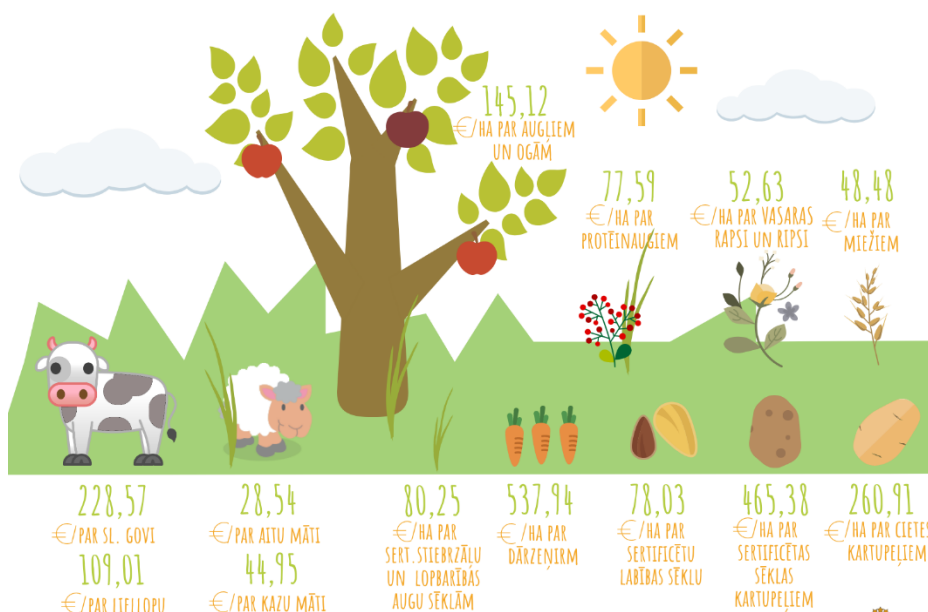
Tiešie maksājumi lauksaimniekiem 2020

	LAUKSAIMNIEKI	JAUNIE LAUKSAIMNIEKI LĪDZ 40 GADIEM	MAZIE LAUKSAIMNIEKI
VPM	89,95 €/HA	89,95 €/HA	×
ZALINĀŠANA	51,48 €/HA	51,48 €/HA	×
JĀL	×	59,08 €/HA	×
MLS	×	×	500 €/GADĀ
BSA	✓	✓	×

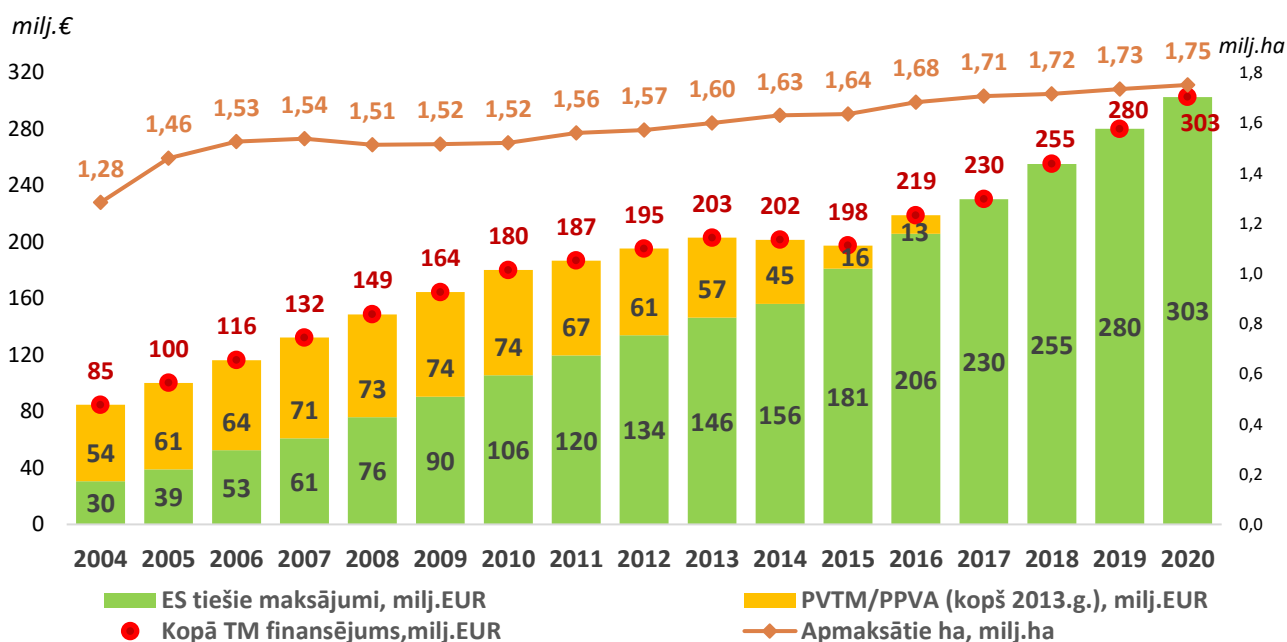
powered by
PIKTOCHART

Brīvprātīgs saistītais atbalsts 2020

powered by
PIKTOCHART

2013. gada reformas pamatmērķis un viena no tās galvenajām prasībām ir administratīvā sloga mazināšana. 2014. gada reformētā tiešo maksājumu sistēma ietver vairākus jaunus maksājumus, kā zaļināšanas maksājums, mazo lauksaimnieku atbalsta shēmu maksājums, maksājums gados jaunajiem lauksaimniekiem un ar ražošanu saistīts atbalsts. Jaunā sistēma tiek īstenota ar 2015. gadu. 6.1. attēlā ir atspoguļots pieejamais tiešo maksājumu finansējums no 2004. līdz 2020. gadam.

6.1. attēls. Tiešo maksājumu finansējums, milj. EUR

Avots: ZM

Latvijā tiešie maksājumi ir pieejami saskaņā ar šādiem normatīvajiem aktiem:

- Ministru kabineta 2015. gada 10. marta **noteikumiem Nr. 126** "Tiešo maksājumu piešķiršanas kārtība lauksaimniekiem" (turpmāk – MK noteikumi Nr. 126);
- Ministru kabineta 2014. gada 30. septembra **noteikumiem Nr. 599** "Noteikumi par Eiropas Lauksaimniecības garantiju fonda, Eiropas Lauksaimniecības fondu lauku attīstībai un Eiropas Zivsaimniecības fonda, kā arī valsts un Eiropas Savienības atbalstu lauksaimniecībai un lauku un zivsaimniecības attīstībai finansējuma administrēšanu 2014.–2020. gada plānošanas periodā" (turpmāk – MK noteikumi Nr. 599);
- Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra **Regulu (ES) Nr. 1307/2013**, ar ko izveido noteikumus par lauksaimniekiem paredzētiem tiešajiem maksājumiem, kurus veic saskaņā ar kopējās lauksaimniecības politikas atbalsta shēmām, un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 637/2008 un Padomes Regulu (EK) Nr. 73/2009;
- Komisijas 2014. gada 11. marta Deleģēto **regulu Nr. 639/2014**, ar ko papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1307/2013, ar ko izveido noteikumus par lauksaimniekiem paredzētiem tiešajiem maksājumiem, kurus veic saskaņā ar kopējās lauksaimniecības politikas atbalsta shēmām, un ar kuru groza minētās regulas X pielikumu;
- Komisijas 2014. gada 16. jūnija Īstenošanas **regulu (ES) Nr. 641/2014**, ar kuru paredz noteikumus par to, kā piemērot Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1307/2013, ar ko izveido noteikumus par lauksaimniekiem paredzētiem tiešajiem maksājumiem, kurus veic saskaņā ar kopējās lauksaimniecības politikas atbalsta shēmām;
- Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra **Regulu (ES) Nr. 1306/2013** par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu, pārvaldību un uzraudzību un Padomes Regulu (EEK) Nr. 352/78, (EK) Nr. 165/94, (EK) Nr. 2799/98, (EK) Nr. 814/2000, (EK) Nr. 1290/2005 un (EK) Nr. 485/2008 atcelšanu;

- Komisijas 2014. gada 11. marta Deleģēto **regulu (ES) Nr. 640/2014**, ar ko papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1306/2013 attiecībā uz integrēto administrācijas un kontroles sistēmu, maksājumu atteikšanas vai atsaukšanas nosacījumiem un administratīvajiem sodiem, kas piemērojami tiešo maksājumu, lauku attīstības atbalsta un savstarpējās atbilstības kontekstā;
- Komisijas 2014. gada 17. jūlija Īstenošanas **regulu (ES) Nr. 809/2014**, ar ko paredz noteikumus par to, kā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1306/2013 piemēro attiecībā uz integrēto administrācijas un kontroles sistēmu, lauku attīstības pasākumiem un savstarpējo atbilstību.

ES tiešo maksājumu shēmas

2020. gadā Latvijā tika īstenotas šādas ES tiešo maksājumu atbalsta shēmas:

- vienotais platību maksājums;
- maksājums par klimatam un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi;
- maksājums gados jauniekiem lauksaimniekiem;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par slaucamām govīm;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par kazām;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par liellopiem;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par aitām;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par proteīnaugiem;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par cietes kartupeļiem;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par sertificētas sēklas kartupeļiem;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par sertificētām stiebrzāļu un lopbarības augu sēklām;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par sertificētām labības sēklām;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par miežiem;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par vasaras rapsi un vasaras ripsi;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par dārzeniņiem;
- brīvprātīgs saistītais atbalsts par augļiem un ogām;
- mazo lauksaimnieku atbalsta shēmas maksājums.

2020. gadā ES tiešo maksājumu pretendentiem ir noteikts:

- ja ES tiešie maksājumi pārsniedz 2000 eiro, ir jāpiemēro finanšu disciplīnas korekcijas likme;
- ja VPM pārsniedz 150 000 eiro, piemēro samazinājumu 5 % apmērā tai VPM summas daļai, kas pārsniedz 150 000 eiro.
- ka, pretendējot uz platību maksājumiem, ir jāizpilda atbalsttiesīgas lauksaimniecības zemes kritēriji.

6.1.tabula

ES TM izlietojums			
Gads	Apmaksātā TM platība, ha	Saņēmēju skaits	Izmaksātā summa, EUR
2015.	1 635 331	59 526	177 777 793
2016.	1 682 122	59 169	203 819 976
2017.	1 706 866	58 153	228 478 005
2018.	1 715 023	57 337	252 961 190
2019.	1 734 815	56 468	277 403 659
2020.	1 751 062	56 049	298 399 625

Avots: LAD

Finanšu disciplīna

Finanšu disciplīnas korekcijas likme ir jāpiemēro:

- lai nodrošinātu, ka Eiropas lauksaimniecības garantiju fonda izdevumu finansēšanai izmantotās summas nepārsniedz gada maksimālo finanšu apmēru, un

- lai izveidotu krīzes rezervi, kas sniegtu atbalstu lauksaimniecības nozarei tādu nopietnu krīžu gadījumā, kuras ietekmē lauksaimniecisko ražošanu vai lauksaimniecības produktu izplatīšanu.

Korekcijas likmi piemēro tikai ES tiešajiem maksājumiem, kas pārsniedz 2000 eiro un kas jāpiešķir lauksaimniekiem attiecīgajā kalendārajā gadā. 2020. gadā gandrīz 31 % no ES tiešo maksājumu pretendentiem tika noteikta finanšu disciplīna, samazinot tikai 2 % no ES tiešo maksājumu kopsummas valsts līmenī.

Maksājuma samazinājums

Vienotā platības maksājuma summai, ko lauksaimniekam 2020. gadā bija paredzēts piešķirt un kas pārsniedz 150 000 eiro, tika piemērots samazinājums 5 % apmērā. Samazinājumu piemēro tai VPM summas daļai, kura pārsniedz 150 000 eiro un no kuras pirms tam atņemtas par lauksaimniecisko darbību samaksātās darba algas un saistītie nodokļi, ja lauksaimnieks to pieprasījis.

Ar darba algu saistītie nodokļi ir algas nodoklis, valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas un uzņēmējdarbības riska valsts nodeva.

2020. gadā 50 ES tiešo maksājumu pretendentiem tika piemērots maksājuma samazinājums 125,6 tūkst. EUR apmērā.

1. Atbalsttiesīgā lauksaimniecības zeme

ES tiešie maksājumi par platībām tiek piešķirti par katru lauksaimniecības zemes hektāru, ja tas atbilst atbalsttiesīgas lauksaimniecības zemes kritērijiem.

Lauksaimniecības zeme ir atbalsttiesīga, ja

- 1) tajā nav invazīvo latvāņu ģints sugas augu, kam izveidojušās ziedkopas;
- 2) tajā nav vairāk par 50 atsevišķi augošiemi kokiem uz vienu hektāru;
- 3) tā ir uzturēta **kultūraugu audzēšanai vai noganīšanai piemērotā stāvoklī**;
- 4) to pārsvarā izmanto lauksaimnieciskajai darbībai.
- 5) tā bijusi lauksaimnieka īpašumā vai valdījumā (lietošanā) kārtējā gada 15. jūnijā;

Aramzeme ir uzturēta **kultūraugu audzēšanai piemērotā stāvoklī**, ja

- ✓ augsnes virsma ir līdzena atbilstoši lauksaimnieciskās apsaimniekošanas veidam un vietas mikroreljefam, tā ir piemērota pirmssējas apstrādei vai zālāja un citu augu nopļaušanai vai novākšanai, kā arī nav nepieciešams uzklāt augsni vai nolīdzināt augsnes virsmu, izmantojot šķūrēšanas vai iekrāvēju tehniku;
- ✓ tajā nav krūmu dzinumu, kas vecāki par vienu gadu;
- ✓ izmantojot to kā papuvi, nezāles tiek apkarotas un augi, arī tie, kas audzēti zaļmēslojumam, ir iestrādāti augsnē līdz kārtējā gada 15. septembrim.

Ilggadīgo stādījumu platība ir **uzturēta kultūraugu audzēšanai piemērotā stāvoklī**, ja rindstarpas, kuru platums pārsniedz vienu metru, tiek izpļautas vai mehāniski apstrādātas un nokaltušie ilggadīgo stādījumu koki vai krūmi novākti līdz kārtējā gada 15. septembrim.

Aramzemē sēti zālāji, tīrsējā sēti tauriņzieži un ilggadīgie zālāji ir **uzturēti ganīšanai piemērotā stāvoklī**, ja tie līdz kārtējā gada 15. augustam ir noganīti vai nopļauti un novākti, izņemot

- ✓ aramzemē sētos zālājus, tīrsējā sētus tauriņziežus un ilggadīgos zālājus, kas izmantojami biškopībā nektāra vākšanai vai ārstniecības augu vākšanai, ja tie ir nopļauti un novākti līdz kārtējā gada 15. septembrim;
- ✓ ilggadīgos zālājus, kas atzīti par bioloģiski vērtīgiem zālājiem vai no lauksaimnieciskās darbības atkarīgiem ES nozīmes zālāju biotopiem un putnu dzīvotnēm, ja tie ir noganīti vai nopļauti un novākti, izvēloties augsnes mitruma apstākļiem piemērotu pļaušanas tehniku, līdz kārtējā gada 15. septembrim;
- ✓ zālājus un tīrsējā sētus tauriņziežus, kas tiek izmantoti zālāju sēklaudzēšanai un kārtējā gadā ir pieteikti lauku apskatei VAAD, ja tie ir nokulti līdz kārtējā gada 1. oktobrim;

- ✓ zālājus un tīrsējā sētus tauriņziežus, kas tiek izmantoti zālāju sēklaudzēšanai un iesēti kārtējā gadā bez virsauga, ja tie nākamajā gadā līdz 1. jūnijam ir pieteikti lauku apskatei VAAD;
- ✓ tīrsējā sētus tauriņziežus, kas pieteikti atbalstam aktivitātē “Saudzējošas vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei”.

Lauksaimniecības zemi neizmanto lauksaimnieciskajai darbībai un par to atbalstu nevar saņemt, ja

- ✓ to izmanto nelauksaimnieciskai darbībai, īpaši ceļubūvei, telšu novietošanai, auto un tehnikas stāvvietām, izstāžu, gadatirgu, sporta, atpūtas un citu sabiedrisku pasākumu rīkošanai laikposmā no 15. maija līdz 15. septembrim ilgāk nekā četras nedēļas pēc kārtas un tai nepieciešama augsnes virskārtas atjaunošana un izlīdzināšana vai zālāju zelmeņa atjaunošana;
- ✓ tā ir platība, ko pārsvarā izmanto nelauksaimnieciskai darbībai, uz tās atrodas lidlauks (izdota apliecība saskaņā ar normatīvajiem aktiem par civilās aviācijas lidlauku izveidošanu, sertifikāciju un ekspluatāciju), pastāvīgs sporta laukums, tostarp golfa laukums, lauki vai nogāzes, kurās ierīkotas slēpošanas un citu sporta veidu trases ar aprīkojumu, zirgu izjāžu laukums ar aprīkojumu, atpūtas un kempingu laukums, siltumnīcas ar grīdas segumu vai ceļi.

Vienotais platības maksājums

VPM var saņemt par katru lauksaimniecības zemes hektāru, ja tas atbilst atbalsttiesīgas lauksaimniecības zemes kritērijiem.

Minimālā VPM platība ir vismaz viens hektārs, turklāt katra lauka (vienlaidu zemes gabala, kurā viens lauksaimnieks audzē vienu kultūru) platībai ir jābūt vismaz 0,3 hektāriem.

VPM var saņemt arī par īsirtmeta atvasāju sugām – apsi (*Populus spp.*), kārklu (*Salix spp.*) vai baltalksni (*Alnus incana*), ja stāda un audzē viena vecuma iepriekšminētās īsirtmeta atvasāju sugas ar piecu gadu maksimālo cirtes aprites laiku, un saskaņā ar meliorācijas kadastra datiem pēc stāvokļa 2011. gada 1. jūlijā nav reģistrētas meliorācijas sistēmas, kā arī pēc 2011. gada 1. jūlija atbalstam pieteiktajā platībā nav jauna izveidota meliorācijas sistēma. Lai pieteiktos VPM par šīm platībām, lauksaimniekam kopā ar Vienoto iesniegumu Lauku atbalsta dienestā jāiesniedz īsirtmeta atvasāju sugu stādu izcelsmes apliecinājuma kopija.

VPM varēja saņemt arī par kaņepju platībām, ja kaņepju audzēšanai izmanto sertificētas kaņepju sēklas, kurās tetrahidrokanabinola (THC) saturs nepārsniedz 0,2 % un lauksaimnieks piedalās kaņepju THC monitoringā.

2019. gadā Latvijā VPM tika izmaksāts 142,6 milj. EUR, bet 2020. gadā – 155,1 milj. EUR apmērā. Salīdzinājumā ar 2019. gadu 2020. gadā tika izmaksāts par 9 % lielāks VPM finansējums.

6.2. tabula

VPM izlietojums				
Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātā VPM platība, ha	Saņēmēju skaits	Izmaksātā summa, EUR
2015.	55,34	1 597 144	44 464	88 356 632
2016.	62,47	1 647 113	45 277	102 896 470
2017.	69,84	1 673 703	44 960	116 832 942
2018.	76,8	1 683 856	44 821	129 355 894
2019.	83,73	1 706 342	44 854	142 635 310
2020.	89,95	1 724 920	45 216	155 081 441

Avots: LAD

Maksājums par klimatam un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi – zaļināšanas maksājums

Zaļināšanas maksājums tiek piešķirts lauksaimniekam, kurš ir tiesīgs saņemt VPM un ievēro šādas klimatam un videi labvēlīgas lauksaimniecības prakses, kas tam ir saistošas:

- 1) kultūraugu dažādošanu;
- 2) ilggadīgo zālāju saglabāšanu;

3) ekoloģiski nozīmīgas platības izveidošanu un uzturēšanu.

Zaļināšanas maksājumu automātiski saņem lauksaimnieks, kam izsniegts sertifikāts par bioloģiskās lauksaimniecības atbilstību vai par tām saimniecības platībām, par kurām izsniegta izziņa par pārejas periodu bioloģiskās lauksaimniecības uzsākšanai.

Maksājums par klimatam un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi (turpmāk – zaļināšanas maksājums) tika ieviests 2015. gadā pēc KLP reformas, lai risinātu problēmas saistībā ar mūsdienu lauksaimniecības ietekmi uz vidi, stiprinot augsnes un dabisko ekosistēmu spēju, un palīdzētu sasniegt galvenos ES mērķus tādās sfērās kā bioloģiskā daudzveidība un pielāgošanās klimata pārmaiņām, ņemot vērā arī to, ka tirgus nekompensē lauksaimnieku ieguldījumu videi un klimatam labvēlīga sabiedriskā labuma sniegšanu.

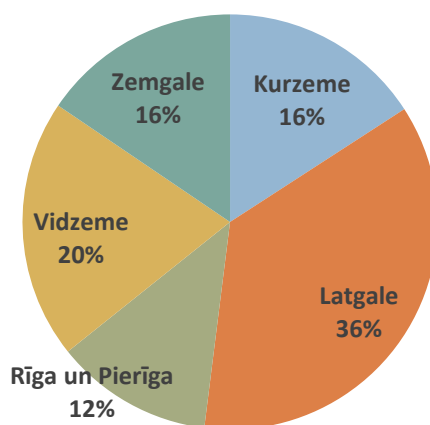
2020. gadā Latvijā vismaz vienas zaļināšanas prasības izpildi nodrošināja 41 762 lauksaimnieku (92 % no kopējā VPM saņēmēju skaita 2020. gadā) uz 1 099 170 ha aramzemes ar kopējo lauksaimniecības zemes platību saimniecībās 1 455 011 ha (84 % no kopējās VPM platības 2020. gadā).

6.3. tabula

To lauksaimnieku skaits, kuri nodrošināja vismaz vienas zaļināšanas prasības izpildi, un atbilstošās platības 2020. gadā

Reģions	Lauksaimnieku skaits	Lauksaimniecības zemes platība, ha	Aramzemes platība, ha
Kurzeme	6621	308 495	256 120
Latgale	15 089	324 576	211 807
Rīga un Pierīga	5131	191 578	142 094
Vidzeme	8438	271 711	174 459
Zemgale	6483	358 651	314 690
Kopā:	41 762	1 455 011	1 099 170

Avots: LAD

6.2. attēls. To lauksaimnieku sadalījums pa novadiem, kuri nodrošināja vismaz vienas zaļināšanas prasības izpildi 2020. gadā

Avots: LAD

Kultūraugu dažādošanas prakse attiecas uz lauksaimniekiem, kuru aramzemes platība ir vismaz 10 ha liela. Ja tā ir

- no 10 līdz 30 ha, tad jāaudzē vismaz divi dažādi kultūraugi un galvenā kultūrauga platība nedrīkst pārsniegt 75 % no aramzemes platības;
- lielāka par 30 ha, tad jāaudzē vismaz divi dažādi kultūraugi un galvenā kultūrauga platība nedrīkst pārsniegt 75 % no aramzemes platības, bet divu galveno kultūraugu platība – 95 % no aramzemes platības.

Lai saņemtu zaļināšanas maksājumu, lauksaimniekam ir jānodrošina kultūraugu dažādošana aramzemes platībā, sākot no 10 hektāriem.

Ja saimniecības aramzeme ir 10 līdz 30 hektāru platībā, šajā aramzemē

- jāaudzē vismaz divi dažādi kultūraugi;
- galvenā kultūrauga platība nedrīkst pārsniegt 75 % šīs aramzemes;

Ja lauksaimnieka aramzemes platība ir lielāka par 30 hektāriem, tajā

- jāaudzē vismaz trīs dažādi kultūraugu veidi;
- galvenā kultūrauga platība nedrīkst pārsniegt 75 % šīs aramzemes;
- divu galveno kultūraugu veidu platība nedrīkst pārsniegt 95 % šīs aramzemes.

Kultūraugu dažādošanas prasība ar diviem kultūraugiem (saimniecībās, kurās aramzemes platība ir no 10 līdz 30 ha) kopumā 2020. gadā bija jānodrošina 2854 lauksaimniekiem jeb 6 % no kopējā VPM saņēmēju skaita Latvijā uz 49 355 ha aramzemes, kas veidoja 3 % no kopējās VPM platības.

6.4. tabula

Lauksaimnieku skaits un platības, kurās bija jānodrošina kultūraugu dažādošana ar diviem Kultūraugiem, Latvijā 2020. gadā

Reģions	Lauksaimnieku skaits	Lauksaimniecības zemes platība, ha	Aramzemes platība, ha
Kurzeme	694	14 924	12 069
Latgale	915	21 456	15 409
Rīga un Pierīga	248	5656	4417
Vidzeme	395	9373	6929
Zemgale	602	12 510	10 531
Kopā:	2854	63 919	49 355

Avots: LAD

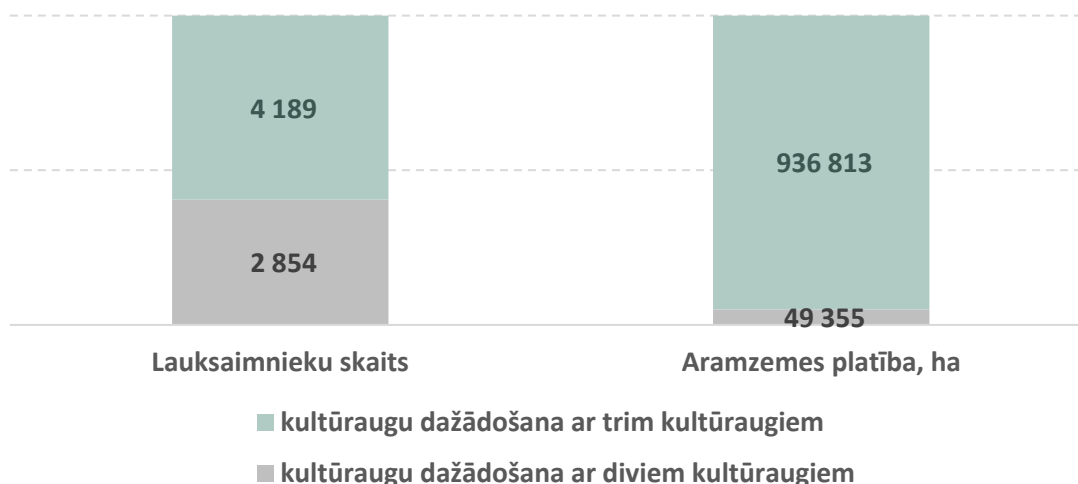
Kultūraugu dažādošanas prasība ar trim kultūraugiem (saimniecībās, kurās aramzeme aizņem vairāk par 30 ha) kopumā 2020. gadā bija jānodrošina 4189 lauksaimniekiem (9 % no kopējā VPM saņēmēju skaita Latvijā) uz 936 813 ha aramzemes, kas veidoja vairāk par pusi (54 %) no kopējās VPM platības.

6.5. tabula

Lauksaimnieku skaits un platības, kurās bija jānodrošina kultūraugu dažādošana ar trim Kultūraugiem, Latvijā 2020. gadā

Reģions	Lauksaimnieku skaits	Lauksaimniecības zemes platība, ha	Aramzemes platība, ha
Kurzeme	985	231 166	221 098
Latgale	1010	176 375	162 742
Rīga un Pierīga	473	131 799	124 667
Vidzeme	663	153 787	141 649
Zemgale	1058	293 808	286 657
Kopā:	4189	986 935	936 813

Avots: LAD

6.3. attēls. Kultūraugu dažādošana 2020. gadā: lauksaimnieku skaits un aramzemes platība

Avots: LAD

Kultūraugu dažādošanas prasību uz saimniecību neattiecinā, ja

- tajā vairāk nekā 75 % aramzemes tiek izmantota zālāju (īslaicīgo) vai lopbarības zālaugu ražošanai vai papuvei, vai kombinēti un pārējā aramzeme, ko neizmanto minētajiem mērķiem, neaizņem vairāk par 30 ha;
- tajā vairāk nekā 75 % atbalsttiesīgās zemes aizņem ilggadīgie vai īslaicīgie zālāji vai to izmanto zālāju vai lopbarības zālaugu ražošanai vai kombinēti un pārējā aramzeme, ko neaizņem minētie izmantošanas veidi, nav lielāka par 30 ha;
- vairāk nekā 50 % tās deklarētās aramzemes nebija deklarēta iepriekšējā gadā un tajā aug cits kultūraugs nekā iepriekšējā gadā.

Lai tiktu uzskatīts, ka kultūraugu dažādošanas prakse ir ievērota, kultūraugiem vai to atliekām ir jābūt uz lauka laikposmā no 15. jūnija līdz 31. augustam.

Ilggadīgo zālāju saglabāšana jānodrošina valsts līmenī, lai ilggadīgo zālāju platības īpatsvars attiecībā pret kopējo lauksaimniecības zemi nesamazinātos par vairāk kā par 5 % salīdzinājumā ar atsauces vērtību, kas noteikta 2015. gadā.

2020. gadā Latvijā 41 762 lauksaimnieki (92 % no kopējā VPM saņēmēju skaita), īstenojot zaļināšanu, deklarēja 346 186 ha ilggadīgo zālāju.

6.6. tabula

Ilggadīgo zālāju deklarēšana zaļināšanas vajadzībām Latvijā 2020. gadā

Reģions	Lauksaimnieku skaits	Lauksaimniecības zemes platība, ha	Ilggadīgo zālāju platība, ha
Kurzeme	6621	308 417	50 666
Latgale	15 089	324 482	110 931
Rīga un Pierīga	5131	191 569	47 122
Vidzeme	8438	271 651	95 796
Zemgale	6483	358 588	41 671
Kopā	41 762	1 454 707	346 186

Avots: LAD

Ekoloģiski jutīgie ilggadīgie zālāji ir zālāji, kas atzīti par ES nozīmes zālāju biotopiem un putnu dzīvotnēm, un tos nedrīkst pārveidot vai apart. Informācija par aizsargājamiem ekoloģiski jutīgo ilggadīgo zālāju platībām tiek iekļauta LAD sagatavotajās lauku bloku kartēs un ir atrodamā lauku reģistrā <http://karte.lad.gov.lv/>.

Lauksaimnieki nedrīkst pārveidot vai apart aizsargājamo ekoloģiski jutīgo ilggadīgo zālāju platības, kas ir kartogrāfiski identificētas LAD lauku bloku identifikācijas sistēmas lauku bloku kartē, izmantojot Dabas aizsardzības pārvaldes dabas datu pārvaldības sistēmas "Ozols" datus.

2020. gadā platības, kurās atradās 31 321 ha EJIZ, Latvijā atbalstam bija deklarējuši 4615 lauksaimnieku.

6.7. tabula

Reģions	Lauksaimnieku skaits	Lauksaimniecības zemes platība, ha	EJIZ platība, ha
Kurzeme	595	48 365	5071
Latgale	1564	69 847	8635
Rīga un Pierīga	400	30 102	2499
Vidzeme	1437	77 981	11 218
Zemgale	619	42 626	3898
Kopā	4615	268 921	31 321

Avots: LAD

Ekoloģiski nozīmīgas platības (ENP) izveide un uzturēšana ir jānodrošina, ja saimniecības aramzemes platība ir lielāka par 15 ha, un tai ir jāaizņem vismaz 5 % saimniecības aramzemes.

Kopumā Latvijā vismaz viena veida ENP 2020. gadā deklarēja 5239 lauksaimnieki jeb 12 % no kopējā VPM pretendentu skaita Latvijā uz 895 538 ha aramzemes (55 % no kopējās VPM platības), kā ENP deklarējot 77 187 ha.

6.8. tabula

Reģions	Lauksaimnieku skaits	Lauksaimniecības zeme, ha	Aramzeme, ha	ENP faktiskā platība, ha	ENP platība pēc koeficienta piemērošanas, ha
Kurzeme	1238	215 412	206 162	17 404	17 188
Latgale	1404	184 133	167 660	17 178	17 148
Rīga un Pierīga	518	118 917	112 229	10 839	10 894
Vidzeme	769	139 975	128 244	10 885	11 189
Zemgale	1310	288 707	281 243	24 349	20 768
Kopā	5239	947 144	895 538	80 655	77 187

Avots: LAD

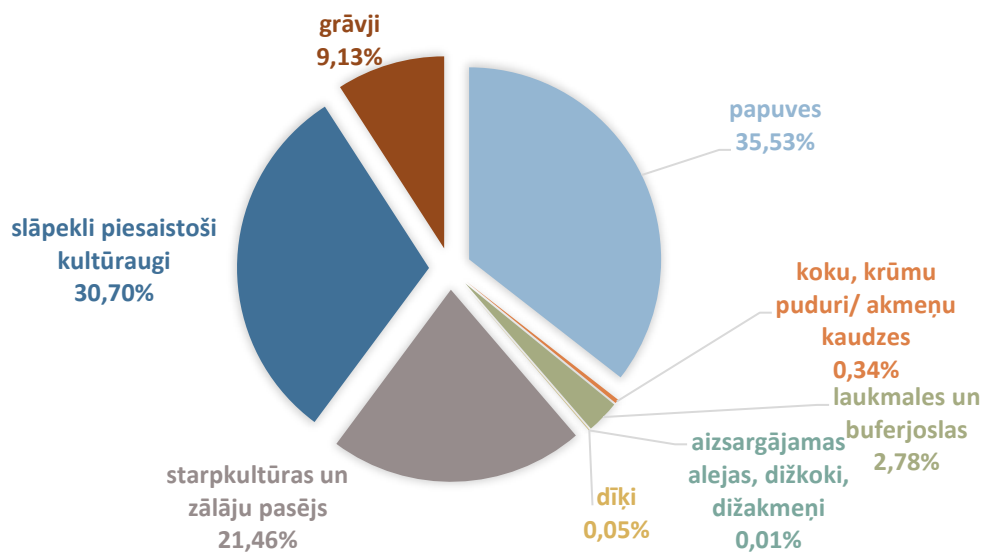
2020. gadā kā ENP lauksaimnieki varēja deklarēt papuvē esošu zemi, pasējā sētas stiebrzāles vai tauriņziežus, maisījumā sētas starpkultūras, slāpekli piesaistošus kultūraugus, aizsargājamas alejas, dižkokus, dižakmeņus, koku, krūmu pudurus vai akmeņu kaudzes, dīķus, laukmales vai buferjoslas, kurās nav koku un krūmu dzinumu, kas vecāki par vienu gadu, kā arī grāvjus.

6.9. tabula

ENP	Lauksaimnieku skaits	Lauksaimniecības zeme, ha	Aramzeme, ha	ENP faktiskā platība, ha	ENP platība pēc koeficienta piemērošanas, ha
Papuves	3179	642 182	613 123	28 658	28 658
Koku, krūmu puduri/ akmeņu kaudzes	377	140 753	137 877	274	411
Laukmales un buferjoslas	923	195 823	189 052	2242	3363
Dīķi	174	75 638	74 686	41	62
Aizsargājamas alejas, dižkoki, dižakmeņi	76	39 635	38 559	11	17

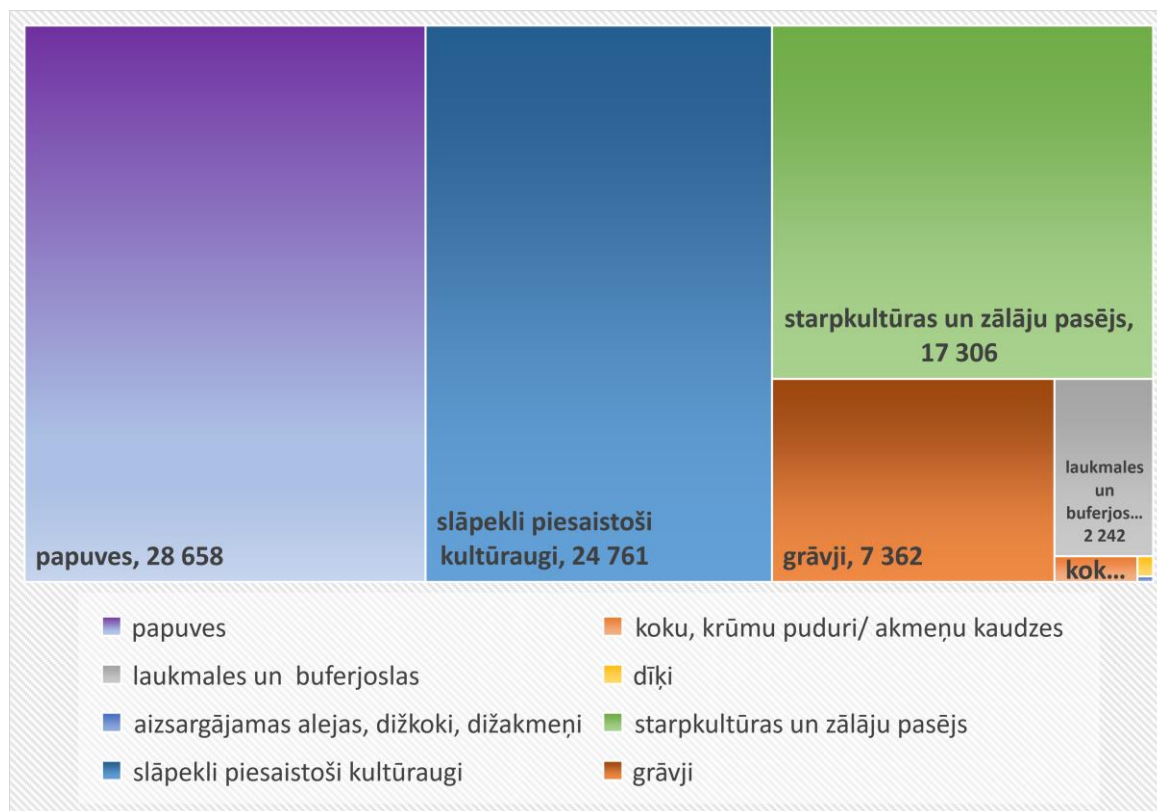
Starpkultūras un zālāju pasējs	822	215 508	203 023	17 306	5192
Slāpekli piesaistoši kultūraugi	1435	340 254	317 483	24 761	24 761

Avots: LAD

6.4.attēls. Deklarētās ENP 2020. gadā, %

Avots: LAD

6.5. attēls. Deklarētās ENP 2020. gadā, ha

Avots: LAD

Uz saimniecību ENP prasību neattiecina, ja

- vairāk nekā 75 % tās aramzemes tiek izmantoti zālāju (īslaicīgo) vai lopbarības zālaugu ražošanai vai papuvei, vai pākšaugu audzēšanai, vai kombinēti un pārējā aramzeme, ko neizmanto minētajiem mērķiem, neaizņem vairāk par 30 ha;
- tajā vairāk nekā 75 % atbalsttiesīgās zemes aizņem ilggadīgie zālāji vai to izmanto īslaicīgo zālāju vai lopbarības zālaugu ražošanai un pārējā aramzeme neaizņem vairāk par 30 ha;

- vairāk nekā 50 % tās aramzemes atrodas tādos apgabalos (pagastos vai novados), kas ir ar dabas ierobežojumiem (ADI), to vairāk nekā 50 % platībā klāj meži un mežu un LIZ proporcija ir lielāka nekā 3 pret 1.

6.10. tabula

Zaļināšanas maksājuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātā platība, ha	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	32,72	1 613 699	45 028	54 313 000	52 627 883
2016.	36,56	1 646 485	45 258	61 729 000	60 176 060
2017.	40,43	1 669 260	44 956	69 129 000	67 448 893
2018.	44,38	1 680 383	44 899	76 588 000	74 544 500
2019.	48,12	1 703 568	44 874	84 046 200	81 977 839
2020.	51,48	1 719 746	45 217	90 826 200	88 527 830

Avots: LAD

Maksājums gados jaunajiem lauksaimniekiem

Lai gados jaunajiem lauksaimniekiem atvieglotu saimnieciskās darbības uzsākšanu un viņu saimniecību strukturālo pielāgošanu pēc to sākotnējās izveidošanas, no 2015. gada ir paredzēts ienākumu atbalsts gados jauniem lauksaimniekiem. Šā mērķa labad kopš 2015. gada daļa tiešo maksājumu maksimālā apmēra tiek novirzīta kā papildinošs maksājumu gados jaunajiem lauksaimniekiem – fiziskām un juridiskām personām – par **pirmās** izveidotās lauku saimniecības pirmajiem 90 VPM ha. Maksājums tiek piešķirts piecus gadus.

Maksājumu var saņemt arī par kontrolē esošu lauku saimniecību, ar kuru pārņemta pirmā dibinātā saimniecība, ja tā izveidota, mainot juridisko statusu, vai arī ir pilnībā izbeigta iepriekšējās personas (juridiskas vai fiziskas) darbība.

Gados jauns lauksaimnieks ir fiziska persona, kas

- pirmo reizi dibina lauku saimniecību kā saimniecības vadītājs vai kas izveidojusi šādu saimniecību piecu gadu laikā pirms pirmā iesnieguma iesniegšanas atbalstam;
- gadā, kad iesniedz pirmo iesniegumu atbalstam, nav vecāka par 40 gadiem.

2019. gada maksājuma nolūkos tika uzskatīts, ka **lauku saimniecība dibināta vai izveidota** (vai uzsākta fiksēta lauksaimnieciskā darbība) gadā, kad

- iesniegts iesniegums lauksaimniecības valsts vai ES atbalsta saņemšanai;
- Lauksaimniecības datu centrā reģistrēti lauksaimniecības dzīvnieki, kuru skaits atbilst vismaz trim nosacītajām liellopu vienībām;
- VID deklarēti ieņēmumi no lauksaimnieciskās darbības.

Saimniecības dibināšana vai izveide ietver arī gadījumus, kad gados jaunais lauksaimnieks pārņem saimniecību, kļūst par zemnieku saimniecības īpašnieku vai kad viens vai vairāki gados jauni lauksaimnieki iegādājas daļu saimniecības un iegūst tās kontroles tiesības un paraksta tiesības ar nosacījumu, ka pārņemto saimniecību iepriekš nav pārvaldījis cits gados jauns lauksaimnieks.

Nosacījumi juridiskām personām – kapitālsabiedrībām

Kapitālsabiedrība var saņemt atbalstu, ja

- vienam gados jaunam lauksaimniekam pieder vairāk nekā 50 % kapitāldaļu un paraksta tiesības **vai** vairākiem gados jauniem lauksaimniekiem kopā pieder vairāk nekā 50 % kapitāldaļu, katram vismaz 20 % kapitāldaļu un paraksta tiesības, **un**
- paraksta tiesības tie saglabā vismaz no kārtējā gada 22. maija līdz 31. decembrim.

Ja kapitālsabiedrību pārvalda cita juridiska persona, ikvienai fiziskajai personai, kas kontrolē šo otro juridisko personu, jāatbilst gados jauna lauksaimnieka definīcijai.

Nosacījumi zemnieku saimniecībām

Zemnieku saimniecība var saņemt maksājumu, ja viens vai vairāki gados jauni lauksaimnieki ir individuālā uzņēmuma vai zemnieku saimniecības vienīgie īpašnieki un tiem ir paraksta tiesības gadā, kad tie piesakās maksājumam, un šo statusu tie saglabā līdz kārtējā gada 31. decembrim.

Papildu nosacījumi

Ja gados jaunais lauksaimnieks ir dibinājis un maksājumam pieteicis vairākas savā kontrolē esošas saimniecības, maksājumu piešķir par tās pieteiktās saimniecības platību, kura ir dibināta pirmā.

Ja gados jaunais lauksaimnieks vienā dienā ir dibinājis vairākas savā kontrolē esošas saimniecības, maksājumu piešķir tikai par vienas saimniecības platību, ko norāda lauksaimnieks, vai nepiešķir nevienai no saimniecībām, ja tiek konstatēta mākslīgu nosacījumu radīšana.

Ja saimniecība maksājumu bija saņēmusi jau 2015. vai 2016. gadā, gados jauna lauksaimnieka nosacījumi šīm saimniecībām 2020. gadā tika piemēroti tāpat kā iepriekš, pieļaujot dalītu kontroli starp gados jauniem lauksaimniekiem un pārējiem, kas neatbilst nosacījumiem.

6.11. tabula

Maksājuma gados jaunajiem lauksaimniekiem finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātā platība, ha	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	42,20	55 788	1744	2 345 947	2015.
2016.	42,20	75 365	2448	3 178 773	2016.
2017.	42,20	79 105	2701	3 334 076	2017.
2018.	49,26	97 543	3208	4 792 399	2018.
2019.	49,45	109 827	3642	5 425 408	2019.
2020.	59,08	72 662	2882	4 291 970	2020.

Avots: LAD

Mazo lauksaimnieku atbalsta shēmas maksājums

Lai mazinātu ar tiešo maksājumu pārvaldību un kontroli saistītās administratīvās izmaksas, no 2015. gada Latvijā tika ieviesta vienkārša un īpaša shēma mazajiem lauksaimniekiem. Mazo lauksaimnieku atbalsta shēmas (MLS) maksājums ir fiksēts maksājums – 500 eiro gadā saimniecībai. MLS aizstāj visus pārējos tiešos maksājumus, izņemot pārejas posma valsts atbalstu. Pievienoties shēmai bija iespējams tikai vienu reizi līdz 2015. gada 15. jūnijam, bet izstāties no shēmas var jebkurā gadā. MLS pretendentiem bija jāiesniedz LAD pierādījums par to, ka tie nav radījuši mākslīgus apstākļus, lai gūtu labumu no jaunās maksājuma shēmas.

MLS pretendentiem netika piešķirts, ja tika konstatēta mākslīgu apstākļu radīšana, lai iegūtu MLS maksājumu, piemēram, saimniecība sadalīta mazākās vai izveidota jauna saimniecība, bet tās zemi neapsaimnieko pats pretendents u.c.

Tiesības saņemt MLS maksājumu nav nododamas citai personai, ja vien saimniecību mantošanas ceļā nepārņem tikai viena persona, pārņemot arī visus saimniecības atbalsttiesīgos lauksaimniecības zemes hektārus.

6.12. tabula

Mazo lauksaimnieku atbalsta shēmas finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/gadā	Apmaksātā platība, ha	Saņēmēju skaits	Izmaksātā summa, EUR
2015.	500	38 187	15 062	7 531 000
2016.	500	35 008	13 892	6 940 030
2017.	500	33 163	13 193	6 583 730
2018.	500	31 168	12 516	6 232 060
2019.	500	28 473	11 614	5 802 200
2020.	500	26 142	10 833	5 415 995

Avots: LAD

Brīvprātīgs saistītais atbalsts (BSA)

Brīvprātīgu saistīto atbalstu var piešķirt tikai par darbību tādās nozarēs, kas saskaras ar noteiktām grūtībām un ir īpaši svarīgas ekonomisku, sociālu un (vai) ar vidi saistītu iemeslu dēļ. BSA var piešķirt tādā apmērā, cik konkrētajā nozarē nepieciešams, lai tajā radītu stimulu saglabāt ražošanu. Atbalsts nevar veicināt ražošanas apjoma palielināšanos.

Brīvprātīgs saistītais atbalsts par slaucamām govīm

BSA par slaucamo govi 2020. gadā varēja saņemt, ja

- govīs ir turētas lauksaimnieka ganāmpulkā vairāk nekā trīs mēnešus pēc kārtas, sākot no kārtējā gada 15. maija;
- notiek to pārraudzība atbilstoši normatīvajiem aktiem par dzīvnieku pārraudzību;
- izslaukums no govīm pēdējā standarta laktācijā, kas noslēgta pārraudzības gadā, no iepriekšējā gada 1. oktobra līdz kārtējā gada 30. septembrim ir vismaz 5500 kg vai govij bioloģiskajā saimniecībā vai Latvijas brūnās un zilās šķirnes govij, ko izmanto lauksaimniecības ģenētisko resursu saglabāšanai, – 4500 kg. Uz slaucamām govīm jeb pirmcipiem, kuru pirmā standarta laktācija tiek uzsākta pārraudzības gadā no iepriekšējā gada 1. oktobra līdz kārtējā gada 30. septembrim, izslaukuma prasība netiek attiecināta;
- govīs ir reģistrētas un apzīmētas un par tām ir sniegta informācija normatīvajos aktos par lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšanu un reģistrēšanu noteiktajā kārtībā;
- lauksaimnieks nodrošina piena izslaukuma kontroli, datu sagatavošanu un uzglabāšanu saskaņā ar pārraudzības kārtību;
- lauksaimnieks izveido un uztur saimniecības piena izmantošanas, tostarp realizācijas, uzskaiti rakstiski, izmantojot elektroniskos datu uzglabāšanas līdzekļus vai iekārtojot uzskaites žurnālu, kurā informācija sakārtota hronoloģiskā secībā:
  - pēc kontroles datuma;
  - pēc piena piegādes datuma, norādot ziņas par piena pircēju un piegādāto piena daudzumu;
  - pēc piena pārstrādes datuma, ja piens tiek pārstrādāts saimniecībā.

6.13. tabula

Brīvprātīga saistītā atbalsta par slaucamām govīm finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/govi	Apmaksātie dzīvnieki	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	125,36	99 025	4327	12 382 996	12 375 165
2016.	141,72	99 165	4445	14 095 178	14 033 938
2017.	168,65	101 672	4300	17 163 906	17 081 045
2018.	182,59	99 324	4135	18 133 308	18 082 365
2019.	210,24	95 775	3864	20 123 548	20 036 483
2020.	228,57	97 364	3708	22 262 340	22 192 618

Avots: LAD

Brīvprātīgs saistītais atbalsts par kazām

BSA par kazām 2020. gadā varēja saņemt par kazu māti, ja

- ganāmpulkā ir vismaz trīs atbalsttiesīgas kazu mātes laikposmā no iepriekšējā gada 1. oktobra līdz kārtējā gada 30. septembrim un tās šajā laika posmā ir atnesušās;
- tā noturēta lauksaimnieka ganāmpulkā vairāk nekā trīs mēnešus pēc kārtas, sākot kārtējā gada 15. maija;
- tā ir reģistrēta un apzīmēta un par to ir sniegta informācija normatīvajos aktos par lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšanu un reģistrēšanu noteiktajā kārtībā.

6.14. tabula

Brīvprātīga saistītā atbalsta par kazām finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/kazu	Apmaksātie dzīvnieki	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	65,66	1406	108	94 886	91 643
2016.	58,95	1780	133	108 006	103 814

2017.	57,13	2093	149	120 954	118 448
2018.	46,98	2550	178	121 697	117 666
2019.	47,05	2581	179	121 697	120 341
2020.	44,95	2701	175	121 697	120 462

Avots: LAD

Brīvprātīgs saistītais atbalsts par liellopiem

BSA par liellopiem 2020. gadā varēja saņemt par liellopu, ja

- tas pieder pie gaļas šķirnes (Šarolē, Herefordas, *Aberdinangus*, Limuzīnas, Hailandes, Galovejas, Beļģijas zilā, *Hekes*, *Aubrak*, blondais akvitanietis, Pjemontas, Deksteras, Saleras, *Shorthorn*, gaļas šķirņu krustojums) vai piena-gaļas šķirnes (stepju pelēkā, Simentāles, Tiroles pelēkā, Montbeljardas, Šveices brūnā) vai iegūts krustojumā ar šo šķirņu dzīvniekiem;
- tā ir tele vai tas bullis vai vērsis un ja liellops lauksaimnieka ganāmpulkā sasniedzis 16 mēnešu vecumu un ganāmpulkā noturēts vairāk nekā sešus mēnešus pēc kārtas pirms 16 mēnešu vecuma sasniegšanas dienas;
- tā ir zīdītājgovs, kura netiek slaukta, bet tiek izmantota teļu zīdīšanai, kura ir atnesusies divu gadu laikposmā, kas beidzas kārtējā gada 15. novembrī, un kura lauksaimnieka ganāmpulkā ir turēta sešus mēnešus pēc kārtas, sākot no kārtējā gada 15. maija;
- tas ir reģistrēts un apzīmēts un par to ir sniegta informācija normatīvajos aktos par lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšanu un reģistrēšanu noteiktajā kārtībā.

6.15. tabula

Brīvprātīga saistītā atbalsta par liellopiem finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/liellopu	Apmaksātie dzīvnieki	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	77,07	42 054	4051	3 314 350	3 228 941
2016.	76,68	48 302	4107	3 728 228	3 692 048
2017.	75,73	54 056	4254	4 136 679	4 075 837
2018.	102,2	56 978	4274	5 860 770	5 773 343
2019.	108,80	60 405	4139	6 645 170	6 545 623
2020.	109,01	64 180	4078	7 009 578	6 968 787

Avots: LAD

Brīvprātīgs saistītais atbalsts par aitām

BSA par aitām 2020. gadā varēja saņemt par aitu māti, ja

- ganāmpulkā ir vismaz trīs atbalsttiesīgas aitu mātes laikposmā no iepriekšējā gada 1. oktobra līdz kārtējā gada 30. septembrim un tās šajā laika posmā ir atnesušās;
- tā pieder pie gaļas šķirnes (Dorperas, Dorseta, Igaunijas baltgalve, *Il de France*, *Swifter*, Sufolkas, Tekselas, Vācijas merino vietējā, Oksforddaunas, gaļas šķirņu krustojums) vai vilnas-gaļas šķirnes (Hempšīras, Igaunijas tumšgalve, Leisteres (Leicesteras), Lietuvas melngalve, Latvijas tumšgalve, Vācijas melngalve) vai iegūta krustojumā ar šo šķirņu dzīvniekiem;
- tā noturēta lauksaimnieka ganāmpulkā vairāk nekā trīs mēnešus pēc kārtas, sākot no kārtējā gada 1. jūlija;
- tā ir reģistrēta un apzīmēta un par to ir sniegta informācija normatīvajos aktos par lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšanu un reģistrēšanu noteiktajā kārtībā.

6.16. tabula

Brīvprātīga saistītā atbalsta par aitām finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/aitu	Apmaksātie dzīvnieki	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	13,49	18 116	627	249 239	243 623
2016.	17,75	21 664	704	402 437	383 657
2017.	23,43	23 506	758	554 510	548 532
2018.	27,63	22 965	769	634 794	633 195

2019.	28,09	22 452	722	634 794	626 709
2020.	29,54	21 489	680	634 794	632 667

Avots: LAD

Brīvprātīgs saistītais atbalsts par proteīnaugiem

BSA par proteīnaugiem 2020. gadā varēja saņemt par proteīnaugu platību, ja

- to aizņem tīrsējā sētas lauka pupas, zirņi, vīķi, lupīna, lucerna, austrumu galega, soja, kaņepes, sarkanais āboliņš, bastarda āboliņš vai baltais āboliņš vai to maisījumi;
- to aizņem maisījumos ar graudaugiem sēti zirņi vai vīķi un ja zirņu vai vīķu sēklas masas, augu skaita vai to zaļmasas īpatsvars > 50 %;
- tā nav pieteikta citam BSA par platībām;
- lauksaimniekam pretendējot uz BSA par proteīnaugiem par kaņepju platību, tā ir atbalsttiesīga VPM saņemšanai;
- kopējā atbalsttiesīgā platība nav mazāka par vienu hektāru;
- proteīnaugi netiek izmantoti enerģijas ieguvei (saimniecībai, kurā audzē proteīnaugus arī enerģijas ieguvei, jāiesniedz informācija par kultūraugu izmantošanas veidiem un jānodrošina uzskaitē par saimniecībā iegūto proteīnaugu ieguvei un izlietošanu).

6.17. tabula

Brīvprātīga saistītā atbalsta par proteīnaugiem finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātie hektāri	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	82,48	43 837	2119	3 620 880	3 615 569
2016.	72,39	56 789	2637	4 115 280	4 079 639
2017.	54,02	84 344	4243	4 608 620	4 552 876
2018.	63,2	80 425	3763	5 105 840	5 078 541
2019.	75,83	72 485	3716	5 603 080	5 497 040
2020.	77,59	77 200	3758	6 055 080	5 989 512

Avots: LAD

Brīvprātīgs saistītais atbalsts par cietes kartupeļiem

BSA par cietes kartupeļiem 2020. gadā varēja saņemt par cietes kartupeļiem, ja

- lauksaimnieks ir noslēdzis kartupeļu audzēšanas līgumu ar cietes ražotāju par noteiktu cietes kartupeļu stādījumu platību un noteikta kartupeļu daudzuma piegādi kārtējā gadā;
- kopējā atbalsttiesīgā platība nav mazāka par vienu hektāru;
- no viena hektāra novāktiem un cietes ražotājam piegādātajiem cietes kartupeļiem ir iegūtas vismaz 3,5 tonnas kartupeļu cietes.

6.18. tabula

Brīvprātīga saistītā atbalsta par cietes kartupeļiem finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātie hektāri	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	342,96	519	45	207 146	177 817
2016.	366,77	520	67	207 146	190 386
2017.	298,22	658	84	207 146	196 057
2018.	248,94	820	118	207 146	202 047
2019.	315,22	634	97	207 146	199 687
2020.	260,91	786	127	207 146	205 101

Avots: LAD

Brīvprātīgs saistītais atbalsts par sertificētās sēklas kartupeļiem

BSA par sertificētās sēklas kartupeļiem 2020. gadā varēja saņemt par kartupeļiem, ja

- attiecīgajā platībā ir iestādīti PB, B vai C1 kategorijas sēklas kartupeļi;
- tiek izpildītas sēklaudzēšanas prasības, tostarp iegūta PB, B un C kategorijas sēkla;
- kopējā atbalsttiesīgā platība nav mazāka par vienu hektāru;

- lauksaimnieks VAAD piesaka sēklas kartupeļu platību lauku apskatei.

6.19. tabula

Brīvprātīga saistītā atbalsta par sertificētas sēklas kartupeļiem finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātie hektāri	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	502,1	317	23	160 218	159 100
2016.	409,86	391	19	160 218	160 214
2017.	407,38	392	22	160 218	159 726
2018.	417,65	384	18	160 218	160 215
2019.	385,13	416	24	160 218	160 218
2020.	465,38	344	19	160 218	133 159

Avots: LAD

 Brīvprātīgs saistītais atbalsts par sertificētām stiebrzāļu un lopbarības augu sēklām

BSA par sertificētām stiebrzāļu un augu sēklām 2020. gadā varēja saņemt, ja

- attiecīgajā platībā tiek audzēts pļavas timotiņš, pļavas auzene, hibrīdā airene, daudziedu viengadīgā airene, sarkanā auzene, ganību airene, niedru auzene, pļavas skarene, kamolzāle, sarkanais āboliņš, baltais āboliņš, austrumu galega, lucerna, bastarda āboliņš, facēlija, ragainie vanagnadziņi, zirņi, vīķi, lauka pupas vai lupīna (saldā jeb dzeltenā, baltā vai šaurlapu);
- tiek izpildītas sēklaudzēšanas prasības, tostarp iegūta PB, B un C kategorijas sēkla;
- kopējā atbalsttiesīgā platība nav mazāka par vienu hektāru;
- attiecīgā platība nav pieteikta citam BSA par platībām;
- lauksaimnieks VAAD piesaka stiebrzāļu un lopbarības augu platību lauku apskatei.

6.20. tabula

Brīvprātīga saistītā atbalsta par sertificētām stiebrzāļu un lopbarības augu sēklām finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātie hektāri	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	90,37	3090	90	291 392	278 866
2016.	68,09	4146	97	291 392	282 294
2017.	65,60	4319	93	291 392	283 318
2018.	67,18	4323	102	291 392	288 222
2019.	93,96	2853	79	291 392	268 102
2020.	80,25	3593	86	291 392	288 362

Avots: LAD

 Brīvprātīgs saistītais atbalsts par sertificētām labības sēklām

BSA par sertificētām labības sēklām 2020. gadā varēja saņemt, ja

- attiecīgajā platībā tiek audzēti kvieši (*Triticum aestivum* L., *Triticum spelta* L.), rudzi (*Secale cereale* L.), tritikāle (*Triticosecale* Wittm), mieži (*Hordeum vulgare* L.), auzas (*Avena sativa* L., *Avena byzantina* K. Koch, *Avena nuda* L.) un griķi (*Fagopyrum esculentum* Moench);
- tiek izpildītas sēklaudzēšanas prasības, tostarp iegūta PB, B un C kategorijas sēkla;
- kopējā atbalsttiesīgā platība nav mazāka par vienu hektāru;
- attiecīgā platība nav pieteikta citam BSA par platībām;
- lauksaimnieks VAAD piesaka labības sēklu platību lauku apskatei.

6.21. tabula

Brīvprātīga saistītā atbalsta par sertificētas labības sēklām finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātie hektāri	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	90,27	7638	83	730 833	688 510
2016.	84,4	8548	85	730 833	721 266
2017.	77,43	9438	86	730 833	730 809
2018.	76,25	9566	90	730 833	713 423

2019.	74,74	9497	74	730 833	709 783
2020.	78,03	9263	77	730 833	722 793

Avots: LAD

Brīvprātīgs saistītais atbalsts par miežiem

BSA par miežiem 2020. gadā varēja saņemt, ja kopējā atbalsttiesīgā platība nav mazāka par vienu hektāru un attiecīgā platība nav pieteikta citam BSA par platībām.

6.22. tabula

Brīvprātīga saistītā atbalsta par miežiem finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātie hektāri	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	32,8	86 885	6171	2 865 167	2 849 373
2016.	36,33	84 552	6254	3 073 967	3 071 925
2017.	42,76	76 231	6147	3 282 767	3 257 496
2018.	30,37	114 554	6478	3 491 567	3 467 553
2019.	45,56	80 835	5709	3 700 367	3 682 692
2020.	48,48	80 226	5264	3 909 167	3 889 266

Avots: LAD

Brīvprātīgs saistītais atbalsts par vasaras rapsi un vasaras ripsi

BSA par vasaras rapsi un vasaras ripsi 2020. gadā varēja saņemt, ja kopējā atbalsttiesīgā platība nav mazāka par vienu hektāru.

6.23. tabula

BSA par vasaras rapsi un vasaras ripsi finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātie hektāri	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	74,47	19 139	564	1 431 801	1 424 835
2016.	80,54	23 393	617	1 894 275	1 883 960
2017.	36,67	27 250	754	1 003 315	998 584
2018.	20,13	49 656	1154	1 003 315	999 533
2019.	40,78	24 438	863	1 003 315	998 261
2020.	52,63	19 010	650	1 003 315	1 000 217

Avots: LAD

Brīvprātīgs saistītais atbalsts par dārzeņiem

BSA par dārzeņiem 2020. gadā varēja saņemt, ja kopējā atbalsttiesīgā platība nav mazāka par vienu hektāru un attiecīgajā platībā tiek audzēti tomāti, sīpoli, šalotes sīpoli, ķiploki, puravi, galviņkāposti, ziedkāpostui, citi kāposti (izņemot lopbarības kāposti), galda kolrābji, burkāni, galda rāceņi, galda kāļi, galda bietes, mangolds (lapu bietes), selerijas, redīsi, melnie rutki, pētersīļi, pastinaki, gurķi, kornišoni, dārza ķirbji, cukīni, kabači, patisoni, vīglapu ķirbji, lielaugļu ķirbji, muskata ķirbji, parastās jeb dārza pupiņas, skābenes, rabarberi, spināti vai mārrutki.

6.24. tabula

BSA par dārzeņiem finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātie hektāri	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	501,85	2214	264	1 124 867	1 109 816
2016.	535,8	2370	302	1 280 401	1 266 410
2017.	496,41	2868	426	1 433 896	1 421 242
2018.	526,12	2990	415	1 588 598	1 570 883
2019.	502,40	3370	465	1 743 306	1 693 081
2020.	537,94	3384	532	1 883 938	1 820 452

Avots: LAD

Brīvprātīgs saistītais atbalsts par augļiem un ogām

BSA par augļiem un ogām 2020. gadā varēja saņemt, ja kopējā atbalsttiesīgā platība nav mazāka par vienu hektāru un attiecīgajā platībā tika audzētas vīnogas, ābeles, bumbieres, krūmcidonijas, smiltsērķšķi, saldie un skābie ķirši, plūmes, dārza pīlādži, zemenes, krūmmellenes, lieloģu dzērvenes, upenes, sarkanās un baltās jāņogas, ērkšķogas, aronijas, avenes vai kazenes.

6.25. tabula

Brīvprātīga saistītā atbalsta par augļiem un ogām finansējuma izlietojums

Gads	Likme, EUR/ha	Apmaksātie hektāri	Saņēmēju skaits	Piešķirtā summa, EUR	Izmaksātā summa, EUR
2015.	157,59	4277	855	682 825	673 073
2016.	151,79	5004	992	777 239	759 092
2017.	134,95	6348	1331	870 414	854 393
2018.	135,51	7007	1448	964 322	949 352
2019.	141,41	7223	1539	1 058 234	1 024 883
2020.	145,12	7712	1610	1 143 602	1 118 992

Avots: LAD

6.2. Savstarpējā atbilstība

Savstarpējā atbilstība nodrošina saikni starp atbalsta maksājumu saņemšanu un atbilstību normatīvajos aktos noteiktiem nosacījumiem. Savstarpējās atbilstības uzdevums ir veicināt lauksaimnieku motivāciju ievērot šo prasību izpildi sabiedrības interesēs, pretī saņemot atbalsta maksājumus. Pēc būtības savstarpējā atbilstība ir dažādu normu kopums, kas lauksaimniekam jāievēro, lai saņemtu atbalsta maksājumus.

Savstarpējā atbilstība ietver

- ✓ obligātās apsaimniekošanas prasības attiecībā uz
  - vides aizsardzību, klimata pārmaiņu mazināšanu, labiem lauksaimniecības apstākļiem,
  - dzīvnieku identifikāciju un reģistrāciju,
  - pārtikas nekaitīgumu,
  - dzīvnieku, augu un sabiedrības veselību,
  - dzīvnieku labturību;
- ✓ laba lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumus (LLVN).
Ja lauksaimnieks šos noteikumus neievēro, viņam tiek piemērots maksājuma samazinājums.

Savstarpējā atbilstība attiecas uz šādiem atbalsta maksājumiem:

- tiešajiem maksājumiem – VPM, zaļināšanas maksājumu, maksājumu gados jaunajiem lauksaimniekiem, BSA par slaucamām govīm, BSA par kazām, BSA par liellopiem, BSA par aitām, BSA par proteīnaugiem, BSA par cietes kartupeļiem, BSA par sertificētas sēklas kartupeļiem, BSA par sertificētām stiebrzāļu un lopbarības augu sēklām, BSA par sertificētām labības sēklām, BSA par miežiem, BSA par vasaras rapsi un vasaras ripsi, BSA par dārzeniņiem, BSA par augļiem un ogām;
- lauku attīstības platībmaksājumiem – bioloģiskās daudzveidības uzturēšanu zālajos, vidi saudzējošu metožu lietošanu dārzkopībā, saudzējošas vides izveidi, audzējot augus nektāra ieguvei, rugāju lauku ziemas periodā, bioloģiskās lauksaimniecības maksājumiem, maksājumu apgabaliem, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi.

Savstarpējās atbilstības prasību izpildi kontrolē šādas kompetentās kontroles iestādes:

- LAD kontrolē LLVN un obligāto apsaimniekošanas prasību izpildi vides jomā;
- PVD kontrolē obligāto apsaimniekošanas prasību izpildi par dzīvnieku identifikāciju un reģistrāciju, pārtikas un barības apriti, dzīvnieku infekcijas slimību kontroli un labturību;
- VAAD kontrolē obligāto apsaimniekošanas prasību izpildi par mēslošanas līdzekļu lietošanu un uzskaiti īpaši jutīgajās teritorijās un augu aizsardzību;

- Valsts meža dienests kontrolē obligāto apsaimniekošanas prasību izpildi vides jomā meža platībās.

6.3. Kopējā tirgus atbalsta instrumenti

Atbalsts ražotāju organizācijām

➤ Ražotāju organizācijas un starpnozaru organizācijas piena nozarē

Latvijā no 2013. gada 5. februāra ir spēkā Ministru kabineta noteikumi Nr. 80 "Piena un piena produktu ražotāju organizāciju atzīšanas un to darbības uzraudzības kārtība", kas paredz nosacījumus piena ražotāju organizāciju un piena starpnozaru organizāciju atzīšanai un šo organizāciju darbības uzraudzības kārtību. Minēto organizāciju un to darbības uzraudzība Latvijā ir Lauku atbalsta dienesta pārziņā.

Kopš noteikumu stāšanās spēkā Lauku atbalsta dienestā nav iesniegts neviens pieteikums piena ražotāju organizācijas vai piena starpnozaru organizācijas atzīšanai, tāpēc arī neviena šāda organizācija nav tikusi atzīta.

➤ Ražotāju grupas un organizācijas augļu un dārzeņu sektorā

Saskaņā ar ražotāju organizāciju 2020. gadā iesniegtajiem gada ziņojumiem Latvijā 2019. gadā augļu un dārzeņu nozarē pavisam darbojās piecas atzītas ražotāju organizācijas, un tajās ir apvienojušies 52 profesionāli dārzenkopji un augļkopji. Ražotāju organizācijas galvenais mērķis ir saistīts ar to produktu piedāvājumu koncentrēšanu un laišanu tirgū, kurus ražojuši tās biedri un par kuriem tai piešķirta atzīšana. Laikā no 2012. līdz 2019. gadam augļu un dārzeņu nozares ražotāju organizācijas ir kāpinājušas saražoto produkcijas apjomu, 2019. gadā sasniedzot 21,0 milj. EUR vērtību jeb 27 % no augļu un dārzeņu izlaides valstī (sk. 6.3. att.). Kooperatīvajās sabiedrības, kas pretendē uz RO statusu, ir apvienojušies vismaz pieci atzīto produktu ražotāji un minimālās pārdotās produkcijas vērtība sasniedz:

- 142 280 eiro – pretendam, kas nodarbojas tikai ar augļu un ogu ražošanu;
- 284 570 eiro – pretendam, kas nodarbojas gan ar augļu un ogu, gan dārzeņu ražošanu;
- 996 010 eiro – pretendam, kas nodarbojas ar dārzeņu ražošanu;

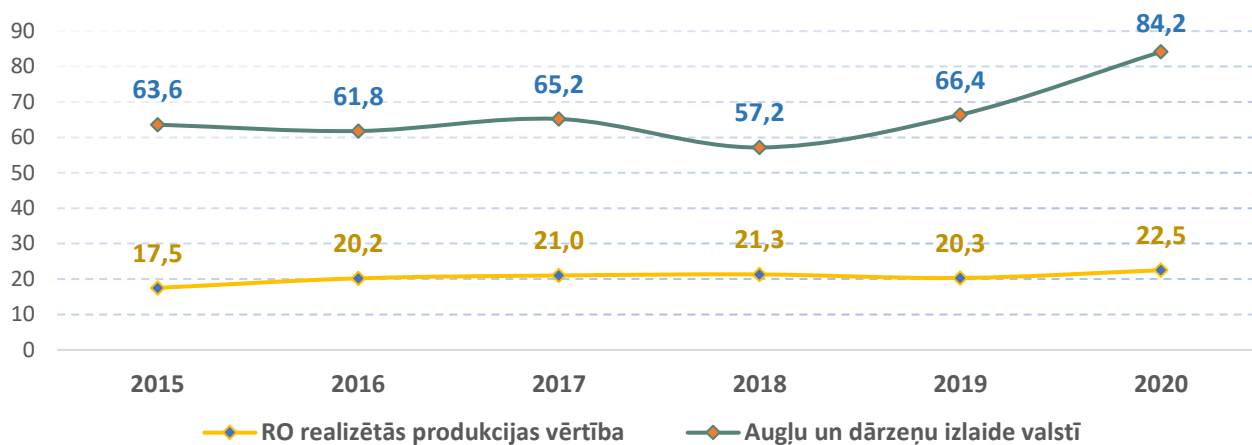
ES atbalsts nepārsniedz 50 % no reālajām programmas pasākumu izmaksām, bet tā maksimālais apmērs nedrīkst būt lielāks par 4,1 % no ražotāju organizācijas pārdotās produkcijas vērtības. Apmēru ir iespējams palielināt līdz 4,6 %, ja darbības programmās tiek paredzēti arī krīžu novēršanas un pārvarēšanas pasākumi.

2020. gadā augļu un dārzeņu nozares ražotāju organizāciju darbību Latvijā noteica šādi ES un nacionālie normatīvie akti:

- Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 1308/2013, ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju un atceļ Padomes Regulas (EEK) Nr. 922/72, (EEK) Nr. 234/79, (EK) Nr. 1037/2001 un (EK) Nr. 1234/2007;
- Komisijas Īstenošanas regula (EK) 2017/892, ar ko nosaka noteikumus par Padomes Regulas (EK) Nr. 1308/2013 piemērošanai attiecībā uz augļu un dārzeņu, un pārstrādātu augļu un dārzeņu nozari;
- Komisijas Deleģētā regula (EK) 2017/891, ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1308/2013 papildina attiecībā uz augļu un dārzeņu un pārstrādātu augļu un dārzeņu nozari un Eiropas Parlamenta un padomes Regulu (ES) Nr. 1306/2013 papildina attiecībā uz sodiem, kas piemērojami minētajās nozarēs, un groza Komisijas Īstenošanas regulu (ES) Nr. 543/2011;
- Ministru kabineta 2017. gada 10. oktobra noteikumi Nr. 621 "Noteikumi par augļu un dārzeņu ražotāju organizācijām";

- Stratēģija ilgtspējīgām augļu un dārzeņu ražotāju organizāciju darbības programmām Latvijā 2017–2023;
- nosacījumi attiecībā uz pasākumiem vides jomā (vides programma ir neatņemama stratēģijas sastāvdaļa).

Pašlaik atzītās ražotāju organizācijas kalpo par labu paraugu tam, kā apvienojoties var piesaistīt ES finansējumu ražošanas modernizācijai un nostiprināt savas pozīcijas ne tikai Latvijas, bet arī citu Eiropas Savienības dalībvalstu augļu un dārzeņu tirgos.

6.3. attēls. Augļu un dārzeņu RO pārdotās produkcijas vērtība, milj. EUR

Avots: ZM pēc LAD datiem

Programma skolu apgādei ar augļiem, dārzeņiem un pienu

Pārskata periodā turpinājās ES atbalsta programmas skolu apgādei ar augļiem, dārzeņiem un pienu īstenošana Latvijā. Programma vairāk pazīstama kā skolu apgādes programma vai programma “Piens un augļi skolai”.

Saistībā ar programmu pirmsskolu un 1.–9. klases izglītojamiem ir iespēja trīs reizes nedēļā saņemt bezmaksas svaigu augļu, dārzeņu un piena porcijas. Tāpat programmas nosacījumi paredz, ka papildus produktu izdalīšanai atbalsta programmā liels uzsvars tiek likts uz bērnu un viņu ģimenes locekļu izglītošanu par lauksaimniecību un dažādām lauksaimniecības ražošanas metodēm, par reģionam raksturīgiem produktiem, par veselīgu uzturu, par cīņu pret pārtikas izšķērdēšanu u.tml. Šādiem papildu izglītojošiem pasākumiem dalībvalstij ik gadu jāatvēl noteikta daļa pieejamā finansējuma.

Atbalsta programmu 2020. gadā reglamentēja šādi ES normatīvie akti:

- Padomes 2013. gada 16. decembra Regula (ES) Nr. 1370/2013 par konkrēta atbalsta un kompensāciju noteikšanas pasākumiem saistībā ar lauksaimniecības produktu tirgu kopīgo organizāciju;
- Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regula (ES) Nr. 1308/2013, ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju un atceļ Padomes Regulas (EEK) Nr. 922/72, (EEK) Nr. 234/79, (EK) Nr. 1037/2001 un (EK) Nr. 1234/2007;
- Komisijas 2016. gada 3. novembra Īstenošanas regula (ES) 2017/39 par to, kā Eiropas Parlamenta un Padomes regulu (ES) Nr. 1308/2013 piemērot attiecībā uz Savienības atbalstu izglītības iestāžu apgādei ar augļiem un dārzeņiem, banāniem un pienu);
- Komisijas 2016. gada 3. novembra Deleģētā regula (ES) 2017/40, ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes regulu (ES) Nr. 1308/2013 papildina attiecībā uz Savienības atbalstu izglītības iestāžu apgādei ar augļiem un dārzeņiem, banāniem un pienu un groza Komisijas Deleģēto regulu (ES) Nr. 907/2014;

- Komisijas 2020. gada 25. marta Īstenošanas lēmums (ES) 2020/467, ar ko nosaka skolu apgādei ar augļiem un dārzeņiem un skolu apgādei ar pienu paredzētā Savienības atbalsta galīgo piešķirumu dalībvalstīm periodam no 2020. gada 1. augusta līdz 2021. gada 31. jūlijam.

Latvijā atbalsta programma “Piens un augļi skolai” ir ieviesta ar Ministru kabineta 2017. gada 16. augusta noteikumiem Nr. 485 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas, administrēšanas un uzraudzības kārtība augļu, dārzeņu un piena piegādei izglītības iestādēm” un tiek īstenota atbilstoši ZM 2017. gada 19. jūlijā apstiprinātajai stratēģijai sešu gadu laikposmam “Plāns programmas skolu apgādei ar augļiem un dārzeņiem un pienu īstenošanai Latvijā 2017./2018.–2022./2023. mācību gados”.

2019./2020. un 2020./2021. mācību gadā programmas apguvi negatīvi ietekmēja Covid-19 pandēmija un tās ierobežošanai ieviestie epidemioloģiskās drošības pasākumi, jo mācību process lielākoties noritēja attālināti, un tas ievērojami mazināja iespēju izglītojamiem piegādāt produktus un īstenot papildu izglītojošos pasākumus.

Programmu Latvijā administrē LAD.

6.26. tabula

Atbalsta skolu apgādei ar augļiem, dārzeņiem un pienu izlietošana Latvijā 2018./2019.–2020./2021. mācību gadā

Mācību gads	2018./2019.	2019./2020.	2020./2021.*
Iesaistītās izglītības iestādes, no tām:			
augļu un dārzeņu izdalē iesaistītās	1311	1270	1302
piena izdalē iesaistītās	1242	1212	1235
Augļu un dārzeņu izdalē iesaistīto izglītojamo skaits**	1152	1124	1170
% no kopējā mērķauditorijas izglītojamo skaita valstī	253 017	255 091	255 875
Piena izdalē iesaistīto izglītojamo skaits**	91 %	92 %	92 %
% no kopējā mērķauditorijas izglītojamo skaita valstī	238 247	243 048	246 302
Izdalītie augļi un dārzeņi, tonnas	83 %	88 %	88 %
Izdalītais piens, tonnas	1092	1133	979
Pretendenti, kas iesaistās programmā	2915	2625	1930
Izmaksāta summa (ES un valsts atbalsts), tūkst. EUR:	147	132	138
t.sk. ES atbalsts, tūkst. EUR	3969,70	3756,88	2940,0
t.sk. valsts atbalsts, tūkst. EUR	1585,43	1602,97	1483,52
	2384,27	2153,92	1456,48

* Tabulā atspoguļotās atbalsta summas attiecas uz LAD izmaksāto atbalstu attiecīgajā periodā (mācību gadā no augusta līdz jūlijam). Informācija par 2020./2021. mācību gadu ziņojuma sagatavošanas brīdī nav pilnīga.

** izglītojamo skaits atspoguļo programmā iesaistītajās izglītības iestādēs mācību gada sākumā reģistrēto izglītojamo skaitu mērķauditorijas grupā, t.i., pirmsskolas izglītībā un 1.–9. klasē.

Avots: LAD

Tirgus intervence

Tirgus intervence ir TKO ietvarā paredzēta cenu atbalsta sistēma, kuras mērķis ir stabilizēt tirgu gadījumos, kad produktu cenas ir būtiski samazinājušās vai ir radusies pārprodukcija. Tā var tikt piemērota noteiktiem ES izcelsmes produktiem kā atbalsts par produktu uzglabāšanu privātās (ražotāja) noliktavās vai kā iepirkums valsts intervencē (sk. 6.27. tab.).

6.27. tabula

ES iespējamie tirgus intervences pasākumi un atbalsttiesīgie produkti

Atbalsttiesīgie produkti	Labība, rīsi, vājpiena pulveris, sviests, liellopu gaļa, cukurs	Sviests, liellopu un teļa gaļa, cūkgāļa, aitas un kazas gaļa, cukurs, olīveļļa
Pasākumam tiesīgie produkti	Labība, rīsi, vājpiena pulveris, sviests, liellopu gaļa, cukurs	Sviests, liellopu un teļa gaļa, cūkgāļa, aitas un kazas gaļa, cukurs, olīveļļa

Avots: ZM

Pārskata periodā no 2018. līdz 2020. gadam Eiropas Savienībā no tirgus intervences pasākumiem bija pieejams intervences iepirkums vājpiena pulverim, sviestam un labībai, bet 2020. gadā kā ārkārtas tirgus pasākumi saistībā ar Covid-19 ietekmi bija pieejams atbalsts sviesta, vājpiena pulvera, cūkgaļas, liellopu gaļas, aitu un kazu gaļas privātai uzglabāšanai.

Pārskata periodā, ievērojot labvēlīgo cenu situāciju tirgū, Latvijas uzņēmumi neizmantoja iespēju pārdot produktus valsts intervencē.

2020. gadā Latvijas uzņēmumi izmantoja atbalstu liellopu gaļas privātai uzglabāšanai, noslēdzot līgumus par privātu 50 tonnu gaļas uzglabāšanu. Par to izmaksāts atbalsts 50,29 tūkst. EUR.

2018. un 2019. gadā konkursa procedūrā noritēja vājpiena pulvera realizācija no valsts intervences krājumiem, kas bija iepirkti 2017. gadā. Kopumā šajā procedūrā tika pārdotas 5145 tonnas vājpiena pulvera.

Pārskata periodā tirgus intervences pasākumus Latvijā reglamentēja šādi ES un nacionālie normatīvie akti:

- Eiropas Parlamenta un Padomes 2013. gada 17. decembra Regula (ES) Nr. 1308/2013, ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju un atceļ Padomes Regulas (EEK) Nr. 922/72, (EEK) Nr. 234/79, (EK) Nr. 1037/2001 un (EK) Nr. 1234/2007;
- Padomes 2013. gada 16. decembra Regula (ES) Nr. 1370/2013 par konkrēta atbalsta un kompensāciju noteikšanas pasākumiem saistībā ar lauksaimniecības produktu tirgu kopīgo organizāciju;
- Komisijas 2016. gada 18. maija Īstenošanas regula (ES) 2016/1240, ar ko paredz noteikumus par to, kā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1308/2013 piemēro attiecībā uz valsts intervenci un privātās uzglabāšanas atbalstu (dokuments attiecas uz EEZ);
- Komisijas 2016. gada 18. maija Deleģētā regula (ES) 2016/1238, ar ko Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1308/2013 papildina attiecībā uz valsts intervenci un privātās uzglabāšanas atbalstu (dokuments attiecas uz EEZ);
- Komisijas 2014. gada 11. marta Deleģētā regula (ES) Nr. 907/2014, ar ko papildina Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1306/2013 attiecībā uz maksājumu aģentūrām un citām iestādēm, finanšu pārvaldību, grāmatojumu noskaidrošanu, nodrošinājumu un *euro* izmantošanu;
- Komisijas 2016. gada 25. novembra Īstenošanas regula (ES) 2016/2080, ar ko sāk vājpiena pulvera pārdošanu konkursa procedūrā;
- Komisijas 2020. gada 30. aprīļa Deleģētā regula (ES) 2020/591, ar ko atver pagaidu ārkārtas atbalsta shēmu noteiktu sieru privātai uzglabāšanai un iepriekš nosaka atbalsta apmēru;
- Komisijas 2020. gada 30. aprīļa Deleģētā regula (ES) 2020/595, ar ko piešķir aitas un kazas gaļas privātās uzglabāšanas atbalstu un ar ko atbalsta apmēru nosaka iepriekš;
- Komisijas 2020. gada 30. aprīļa Deleģētā regula (ES) 2020/596, ar ko piešķir atbalstu par svaigas un atdzesētas vismaz astoņus mēnešus vecu liellopu gaļas privātu uzglabāšanu un iepriekš nosaka atbalsta apmēru;
- Komisijas 2020. gada 30. aprīļa Deleģētā regula (ES) 2020/597, ar ko piešķir atbalstu privātai sviesta uzglabāšanai un iepriekš nosaka atbalsta apmēru;
- Komisijas 2020. gada 30. aprīļa Deleģētā regula (ES) 2020/598, ar ko piešķir atbalstu privātai vājpiena pulvera uzglabāšanai un iepriekš nosaka atbalsta apmēru;
- Komisijas 2020. gada 9. jūlija Īstenošanas regula (ES) 2020/1006, ar ko aptur tādu pieteikumu iesniegšanu, kuri saskaņā ar Īstenošanas regulu (ES) 2020/596 attiecas uz atbalstu par privātu uzglabāšanu attiecībā uz svaigu vai atdzesētu tādu liellopu gaļu, kuru vecums ir astoņi mēneši vai vairāk;

- Komisijas 2020. gada 9. jūlija Īstenošanas regula (ES) 2020/1007, ar ko aptur tādu pieteikumu iesniegšanu, kuri saskaņā ar Īstenošanas regulu (ES) 2020/595 attiecas uz atbalstu par privātu uzglabāšanu attiecībā uz aitas un kazas gaļu;
- Komisijas 2020. gada 15. jūlija Īstenošanas regula (ES) 2020/1028, ar ko nosaka Īstenošanas regulā (ES) 2020/596 paredzētā svaigas vai atdzesētas vismaz astoņus mēnešus vecu liellopu gaļas privātas uzglabāšanas atbalsta pieteikumu iesniegšanas beigu datumu;
- Komisijas 2020. gada 15. jūlija Īstenošanas regula (ES) 2020/1029, ar ko nosaka Īstenošanas regulā (ES) 2020/595 paredzētā aitas un kazas gaļas privātas uzglabāšanas atbalsta pieteikumu iesniegšanas beigu datumu;
- Ministru kabineta 2017. gada 3. maija noteikumi Nr. 237 "Tirgus intervences pasākumu administrēšanas un uzraudzības kārtība augkopības un lopkopības produktu tirgū".

Informatīvie un veicināšanas pasākumi attiecībā uz lauksaimniecības produktiem

Eiropas Savienības atbalsts paredzēts ražotāju un nozaru organizāciju izstrādātām lauksaimniecības un pārtikas produktu veicināšanas un informēšanas programmām, kuru ilgums ir 1–3 gadi. Atbalsta mērķis ir veicināt ES un trešo valstu patērētāju zināšanas par ES lauksaimniecības produktu labo kvalitāti un īpatnībām.

ES informatīvie un veicināšanas pasākumi par lauksaimniecības produktiem tiek atbalstīti jau kopš 1980. gada. Latvijā pirmā programma uzsākta 2006. gadā. Kopš tā laika Latvijas organizācijas ir veiksmīgi īstenojušas astoņas programmas gan iekšējā tirgū, gan trešo valstu tirgos.

2020. gadā beidzās Latvijas Piensaimnieku centrālās savienības trīs gadu programma, kas bija vērsta uz Azerbaidžānas, Ķīnas, Irākas, Izraēlas, Apvienoto Arābu Emirātu un Amerikas Savienoto Valstu tirgiem. Programmas mērķis bija īstenot informācijas un veicināšanas pasākumus, lai uzlabotu ES piena produktu konkurētspēju un patēriņu, izceltu šo produktu īpašības, sevišķi attiecībā uz to kvalitāti, garšu, daudzveidību, un palielinātu tirgus daļu mērķa valstīs. Galvenie pasākumi šajā programmā bija

- 1) dalība starptautiskās izstādēs,
- 2) semināri un produktu demonstrējumi pārdošanas profesionāļiem,
- 3) degustācijas gala patērētājiem.

Pēc iepriekšējās programmas veiksmīgas īstenošanas Latvijas Piensaimnieku centrālā savienība no 2020. gada sāka īstenot jaunu trīs gadu programmu, kurā paredzēti informācijas un veicināšanas pasākumi, lai uzlabotu ES piena produktu, olu un pārstrādātu labības produktu konkurētspēju un patēriņu, izceļot šo produktu īpašības, sevišķi attiecībā uz to kvalitāti, garšu, daudzveidību, un palielinātu tirgus daļu četrās mērķa valstīs – Apvienotajos Arābu Emirātos, Izraēlā, Ukrainā un Saūda Arābijā.

6.4. Latvijas Lauku attīstības programma 2014.–2020. gadam

Lai sekmīgi sasniegtu KLP mērķus, Lauku attīstības programmai 2014.–2020. gadam (LAP) saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1305/2013 par atbalstu lauku attīstībai no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) un ar ko atceļ Padomes regulu (EK) Nr. 1698/2005 (turpmāk – regula Nr. 1305/2013) 5. pantu ir noteiktas sešas šādas ES lauku attīstības prioritātes: P1 "Zināšanu pārnese un inovācijas" (horizontālā prioritāte, kurai netiek paredzēts konkrēts finansējums), P2 "Konkurētspēja", P3 "Pārtikas ķēdes un risku pārvaldība", P4 "Ekosistēmu pārvaldība", P5 "Resursu efektivitāte un klimats" un P6 "Sociālā iekļautība un vietējā attīstība". Katrs no LAP izvēlētajiem pasākumiem dod ieguldījumu vienā vai vairākās prioritātēs, savukārt katrai prioritātei ir paredzēti arī konkrēti tematiskie mērķi. Vislielākais publiskā finansējuma apmērs (LAP 7.0 redakcija) ir paredzēts divām prioritātēm – P4 "Atjaunot, saglabāt un uzlabot ekosistēmas, kas saistītas ar lauksaimniecību un mežsaimniecību" (581,0 milj. EUR) un P2 "Uzlabot visu veidu

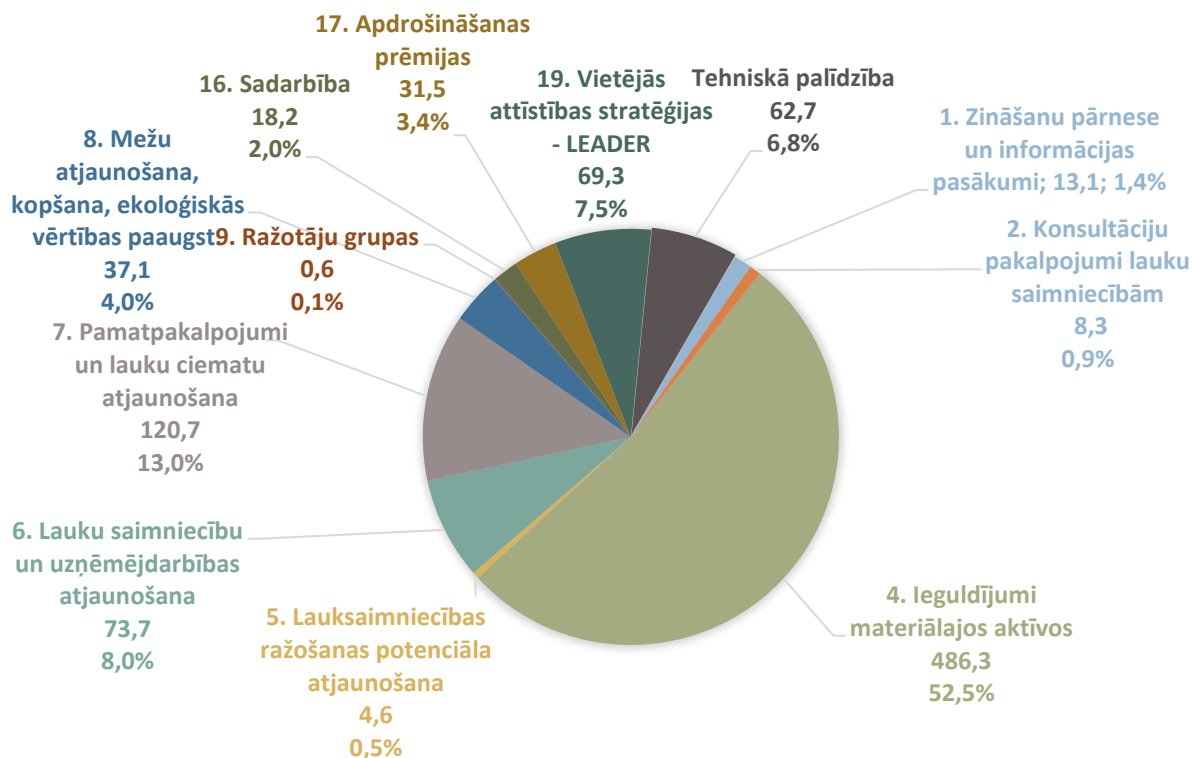

lauksaimniecības uzņēmumu rentabilitāti un konkurētspēju visos reģionos un sekmēt inovatīvas lauksaimniecības tehnoloģijas un meža ilgtspējīgu apsaimniekošanu” (473,1 milj. EUR). 2020. gada beigās šajās prioritātēs bija arī visaugstākie izpildes rādītāji: vislielākais izlietotais publiskais finansējums 540,5 milj. EUR apmērā jeb 93 % no plānotā bija P4 prioritātē, bet prioritātē P2 bija iztērēti 390,4 milj. EUR jeb 83 % no prioritātei atvēlētā finansējuma. Arī pārējās prioritātēs virzība uz noteikto sasniedzamo publiskā finansējuma apmēru ir vērtējama kā sekmīga.

Latvija, īstenojot LAP, ir izvēlējusies ieviest 16 atbalsta pasākumu, kas, ievērojot atbalstāmās prioritātes un administrēšanas kapacitāti, ir pakāpeniski uzsākti 2014. gadā (galvenokārt platībatkarīgie maksājumi un pasākums M04 “Ieguldījumi materiālajos aktīvos”), lielāko daļu projektveida pasākumu īstenošanu uzsākot 2015. un 2016. gadā. Vairāku pasākumu īstenošana tika uzsākta plānošanas perioda vidū – tikai 2017. un 2018. gadā (M16 “Sadarbība” un daži M01 “Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi” apakšpasākumi). 2020. gadā pēc grozījumiem LAP iekļauts vēl viens jauns apakšpasākums M2.2 “Atbalsts konsultantu apmācībai”, kura uzsākšanai 2020. gadā ir sagatavota normatīvā bāze. Ziņojumā sniegtā informācija par LAP īstenošanas progresu vērtēta salīdzinājumā ar 2020. gadā spēkā esošo LAP 9.0. redakciju, ko EK apstiprināja 2020. gada 16. jūnijā.

Kopumā no LAP īstenošanas sākuma līdz 2020. gada beigām izsludinātas 88 projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas. 2020. gadā tika izsludinātas sešas kārtas. Tāpat 2020. gadā izsludināti divi publiskie iepirkumi pasākumā M01 “Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi”, kuru rezultātā 2020. gadā līgums par pakalpojuma izpildi ar uzvarētāju noslēgts vienā gadījumā, bet otrā līgums pārskata periodā vēl netika noslēgts. Gada beigās tika izsludināts vēl viens publiskais iepirkums pasākumā M02 “Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi”, ar kura uzvarētāju līgums par pakalpojuma izpildi 2020. gadā arī vēl netika noslēgts.

Kopumā izsludinātajās projektu iesniegumu pieņemšanas kārtās no plānošanas perioda sākuma iesniegti 53 088 projektu iesniegumi ar kopējo publisko finansējumu 1 441,7 milj. EUR, no tiem līdz 2020. gada beigām apstiprināti 40 262 projekti ar publisko finansējumu 1 043,1 milj. EUR apmērā.

6.4. attēls. 2014.–2020. gadā apstiprinātais (īstenoto un īstenošanā esošo projektu) finansējums LAP sadalījumā pa projektveida pasākumiem

Avots: ZM pēc LAD datiem

2020. gada beigās no apstiprinātajiem projektiem bija 2713 projekti, kuri tika atsaukti vai par kuriem saistības tika pārtrauktas un kuru kopējais publiskais finansējums veidoja 117,1 milj. EUR. Tātad līdz pārskata perioda beigām jau tikuši īstenoti un vēl tiek īstenoti kopumā 37 549 projekti ar kopējo publisko finansējumu 926,0 milj. EUR jeb 96,2 % no kopējā projektveida pasākumu finansējuma (sk.6.4. .att.).

Vislielākais apstiprinātais publiskais finansējums, kā arī visvairāk apstiprināto projektu ir atbalsta pasākuma M04 "Ieguldījumi materiālajos aktīvos" apakšpasākumā 4.1. "Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās" – 6395 projekti ar kopējo publisko finansējumu 400,9 milj. EUR. Nākamais lielākais apstiprinātais publiskais finansējums ir pasākumā M07 "Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos" ar atbalstītiem 364 projektiem 125,2 milj. EUR apmērā, par kuriem plānots sakārtot vai jau ir sakārtoti pašvaldību ceļi 1502 km garumā. Tālāk seko apakšpasākums M4.3 "Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā", kurā apstiprināti 823 projekti ar 83,4 milj. EUR lielu publisko finansējumu. Liela aktivitāte vērojama apakšpasākumā M19.2 "Atbalsts darbību īstenošanai saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju" ar 3748 apstiprinātajiem projektiem par 68,4 milj. EUR.

2020. gadā turpināja palielināties (+ 34 %) saimniecību apdrošināto sējumu un stādījumu platības daļējai apdrošināšanas polišu iegādes izdevumu segšanai pasākumā M17 "Ražas, dzīvnieku un augu apdrošināšanas prēmija", veidojot 341,4 tūkst. ha salīdzinājumā ar 262,2 tūkst. ha 2019. gadā. Nedaudz – par 9 % jeb līdz 12,5 milj. EUR – palielinājies arī apstiprinātā publiskā finansējuma apmērs šajā pasākumā (2019. gadā – 11,5 milj. EUR), un uz pārskata perioda beigām 3958 saimniecībām bija izmaksāti 32,6 milj. EUR jeb 100 % no pasākumā pieejamā publiskā finansējuma.

Tāpat pārskata periodā turpinājās atbalsta izmaksa tādos platībatkarīgajos atbalsta pasākumos vides, klimata un lauku ainavas uzturēšanai un uzlabošanai kā M10 "Agrovide un klimats", M11 "Bioloģiskā lauksaimniecība" un M12 "Kompensācijas maksājums par *Natura 2000* mežu teritorijām". 2020. gadā dažos apakšpasākumos (piemēram, M10.1.3 "Rugāju lauks ziemas periodā" un M11.1 "Pāreja uz bioloģisko lauksaimniecību") bija vērojams gan iesniegumu skaita, gan saistību platības neliels kritums salīdzinājumā ar 2019. gadu. Tas skaidrojams ar to, ka daļa pretendentu savas aktuālās saistības 2019. gadā pabeidza un neizvēlējās tās pagarināt vēl par gadu (n + 1).

Lai gan 2020. gadā jaunas projektu pieņemšanas kārtas netika organizētas, sekmīgi turpinājās apstiprinātie vietējo rīcības grupu (turpmāk – VRG) pasākumi starpvalstu un arī starpteritoriālās sadarbības veidošanā starp Latvijas un citu ES dalībvalstu VRG un teritorijās, kurās darbojas organizācijas, kas īsteno *LEADER* pieejai līdzīgus pasākumus. Līdz 2020. gada beigām pilnībā vai daļēji tika īstenoti 47 sadarbības projekti: lielāka interese VRG bija par starpvalstu sadarbības projektu īstenošanu (29 projekti), bet 18 bija starpteritoriālās sadarbības projekti, ar kopējo publisko finansējumu 2,1 milj. EUR apmērā (51,7 % no kopējā apakšpasākumā M19.3 "Starpteritoriālā un starpvalstu sadarbība" pieejamā publiskā finansējuma). Tajos iesaistījušās 30 no 35 VRG, un 29 no tām piedalās starpvalstu sadarbības projektos, bet 30 VRG – starpteritoriālās sadarbības projektos. Galvenie temati sadarbības projektos ir vienotas vietējās identitātes radīšana, tūrisms, mājažošana, bioekonomika, nacionālie parki, kultūras mantojums un tradīcijas, kā arī amatniecība.

2020. gadā LAP īstenošanu ietekmēja Covid-19 izplatība un ar vīrusa izplatības ierobežošanu saistītie pulcēšanās, tirdzniecības un citi ierobežojumi. Ierobežojumu dēļ nebija iespējams pilnībā īstenot zināšanu pārneses, informācijas un konsultāciju pasākumus, ne arī VRG sadarbības un Valsts lauku tīkla (VLT) pasākumus, taču pakalpojumu sniedzēji, VLT un VRG spēja pielāgoties un rast risinājumus pasākumu īstenošanai, izmantojot dažādus tiešsaistes un video rīkus. Vienlaikus citos LAP pasākumos daudzi atbalsta pretendenti nevarēja īstenot projektus plānotajos termiņos, jo tiem nebija brīvu finanšu līdzekļu, tāpēc tie nevarēja pierādīt projektu uzsākšanu, tāpat kavējās gan iekārtu piegāde, gan būvniecības darbi. Turklāt tika pārtrauktas projektu īstenošanas saistības, jo atbalsta saņēmēji, ievērojot nestabilo ekonomisko situāciju, baidījās uzņemties jaunas papildu saistības.

Kopumā situācija ietekmēja ne tikai atbalsta saņēmējus, bet arī administrējošās iestādes, jo pārbaudes bija jānodrošina attālināti, kā arī jāvērtē situācija un jārod risinājumi arī saistībā ar novirzēm plānoto rādītāju izpildē. Tomēr, par spīti sarežģījumiem, kopumā LAP īstenošana ir sekmīga un progress plānoto mērķu izpildē labs.

2020. gadā LAP pasākumiem izmaksāts un EK deklarētais publiskais finansējums 226,69 milj. EUR apmērā jeb 14,8 % no kopējā LAP īstenošanai pieejamā publiskā finansējuma, bet visā plānošanas periodā (līdz 2020. gada beigām) – 1 315,5 milj. EUR jeb 85,89 % no LAP pieejamā publiskā finansējuma. Izvērstu informāciju par izmaksāto un deklarēto publisko finansējumu 2020. gadā sk. 6.28. tab.

6.28. tabula

LAP 2014.–2020. izmaksātais un EK deklarētais finansējums līdz 2020. gada beigām, EUR

Pasākuma kods	Pasākuma nosaukums	Izmaksātais/deklarētais publiskais finansējums, tūkst. EUR
M01	Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi	7824,2
M02	Atbalsts konsultāciju pakalpojumu izmantošanas veicināšanai	2159,7
M04	Ieguldījumi fiziskajos aktīvos	399 938,2
M05	Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana	4268,2
M06	Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība	66 442,0
M07	Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos	112 282,7
M08	Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā	28 518,1
M09	Ražotāju grupu un organizāciju izveide	536,0
M10	Agrovide un klimats	72 606,7
M11	Bioloģiskā lauksaimniecība	181 474,1
M12	<i>Natura 2000</i> un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi	20 932,7
M13	Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi	259 141,8
M16	Sadarbība	6950,4
M17	Riska pārvaldība	27 554,8
M19	Atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA – sabiedrības virzīta vietējā attīstība)	56 319,7
M20	Tehniskā palīdzība	57 961,7
M113	Priekšlaicīga pensionēšanās	10 642,9
KOPĀ		1 315 553,9

Avots: LAD

M01 “Zināšanu pārnese un informācijas pasākumi”

Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu M01 “Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi”, noteikta Ministru kabineta 2015. gada 8. decembra noteikumos Nr. 705 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākumā “Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi””.

1.1. apakšpasākums “Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi”

2020. gadā turpinājās 2018. gada beigās ar SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” (Latvijas Lauksaimniecības universitāte – apakšuzņēmējs) noslēgtā līguma izpilde par mācību īstenošanu (līgumcena 5,4 milj. EUR).

2020. gadā nozares nevalstiskajām organizācijām tika izsludināts jauns publiskais iepirkums 12 lotēs profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumu nodrošināšanai un uzvarētāji izvēlēti deviņās lotēs. Līgumu kopējā publiskā finansējuma summa ir 196 tūkst. EUR, bet līgumi ar pakalpojumu sniedzējiem 2020. gadā vēl netika noslēgti.

Turpinājās 2018. un 2019. gadā ar nozares nevalstiskajām organizācijām noslēgto līgumu izpilde.

2020. gadā apakšpasākumā kopumā apmācītas 3665 personas (mācību dalībnieku skaitu sadalījumā pa mācību blokiem skatīt 6.29. tabulā).

6.29. tabula

Mācību dalībnieku skaits pa mācību blokiem, 2020. gads	
Mācību bloks	Mācību dalībnieku skaits
Lauksaimniecība	3001
Pārtikas produktu (izņemot zivsaimniecības produktu) ražošana	178
Mežsaimniecība	446
Kooperācija	40
KOPĀ	3665

Avots: LAD

No perioda sākuma kopumā apmācīti 16 424 mācību dalībnieki, par 17,3 % pārsniedzot LAP prognozēto vērtību "mācību dalībnieku skaits: 14 000". Lauksaimniecības, pārtikas produktu (izņemot zivsaimniecības produktu) ražošanas un mežsaimniecības nozarē iesaistītās personas lielākoties – 68,6 % gadījumu – piedalījušās mācībās par tematiem, kas attiecas uz mērķa virzienu 2A (konkurētspēja), taču ir bijusi arī interese (31,4 %) par profesionālās izglītības un prasmju apguvi jomā, kas attiecas uz mērķa virzienu 4 (vides saglabāšanas pasākumi). Tajā gandrīz 89 % dalībnieku ir apmācīti par tematiem lauksaimniecības jomā un 11 % – par tematiem mežsaimniecības jomā.

1.2. apakšpasākums "Atbalsts demonstrējumu pasākumiem un informācijas pasākumiem"

Turpinājās 2018. gadā noslēgto līgumu izpilde ar piecām juridiskajām personām, kas reģistrētas Zinātnisko institūciju reģistrā vai Izglītības un zinātnes ministrijas (IZM) izglītības iestāžu reģistrā, – atvasinātu publisko personu (turpmāk – APP) "Agroresursu un ekonomikas institūts", APP "Dārzkopības institūts", SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs", Latvijas Lauksaimniecības universitāti un APP "Latvijas Augu aizsardzības pētniecības centrs". Šīs iestādes par iepirkuma uzvarētājām tika atzītas 2017. gadā organizētajā publiskajā iepirkumā – sarunu procedūrā, kas tika organizēta divās kārtās. Kopējais publiskais finansējums līgumiem, kas noslēgti par 27 demonstrējumu īstenošanu augkopības nozarē, ir 1,65 milj. EUR, un tika nodrošināta demonstrējumu ierīkošana un īstenošana.

Tāpat turpinājās 2019. gadā noslēgto līgumu izpilde par demonstrējumu nodrošināšanu lopkopības nozarē. Līgumu izpildītājs SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs", par 12 demonstrējumu ierīkošanu un īstenošanu noslēgto līgumu kopējais publiskais finansējums ir 524 tūkst. EUR. Tika nodrošināta arī šo demonstrējumu ierīkošana un īstenošana.

Turpinājās 2019. gada pēc publiskā iepirkuma atklātā konkursā noslēgtais līgums par demonstrējuma nodrošināšanu augkopības nozarē 59,99 tūkst. EUR apmērā. Līguma izpildītājs ir SIA "Bulduru Dārzkopības vidusskola", kas jau sākusi ierīkot un īstenot demonstrējumu.

2020. gadā pakalpojumu sniedzēja izvēlei tika izsludināts publiskais iepirkums (atklāts konkurss) demonstrējumu nodrošināšanai lopkopības nozarē četrās lotēs. Izvēlēts uzvarētājs – SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs", un ar pakalpojuma sniedzēju 2020. gada nogalē tika noslēgti līgumi par četrām demonstrējumu īstenošanu ar kopējo publisko finansējumu 151,75 tūkst. EUR.

1.3. apakšpasākums "Atbalsts saimniecību un mežu apmeklējumiem"

2020. gadā turpinājās 2018. gadā noslēgtā līguma izpilde par pakalpojuma sniegšanu. Saimniecību un mežu apmeklējumu organizēšanu nodrošina SIA "Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs" (apakšuzņēmējs ir Latvijas Lauksaimniecības universitāte). Līgumcena ir 2,0 milj. EUR.

Kopumā 2020. gadā apakšpasākumā apmeklējumos piedalījies 3041 dalībnieks.

M02 “Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi”

Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu M02 “Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi” apakšpasākumam “Atbalsts konsultāciju pakalpojumu izmantošanas veicināšanai”, noteikta Ministru kabineta 2015. gada 8. decembra noteikumos Nr. 695 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākuma “Konsultāciju pakalpojumi, lauku saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi” apakšpasākumā “Atbalsts konsultāciju pakalpojumu izmantošanas veicināšanai””.

2020. gadā normatīvajā aktā tika izdarīti grozījumi, lai precizētu atbalsta saņemšanas nosacījumus, nodrošinot publiskā finansējuma pieejamību ilgtermiņa sadarbības līgumam ar konsultāciju pakalpojuma sniedzēju par uzņēmuma izaugsmes un konkurētspējas veicināšanu, paplašinot gala labuma guvēju loku, kas var saņemt konsultācijas par ekonomiskajiem jautājumiem, kā arī palielinot maksimālo atbalsta apmēru vienam gala labuma guvējam.

2020. gadā tika sagatavota un stājās spēkā kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu M02 “Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi” apakšpasākumam “Atbalsts konsultantu apmācībai”, – Ministru kabineta 2020. gada 10. novembra noteikumi Nr. 672 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākuma “Konsultāciju pakalpojumi, lauku saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi” apakšpasākumā “Atbalsts konsultantu apmācībai””.

2.1. apakšpasākums “Atbalsts konsultāciju pakalpojumu izmantošanas veicināšanai”

2020. gadā tika noslēgts jauns līgums par individuālu konsultāciju nodrošināšanu lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē ar SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs”, kas tika izvēlēts par uzvarētāju publiskajā iepirkumā 2019. gadā. Līgumcena ir 3,0 milj. EUR, un jau ir uzsākta konsultāciju pakalpojuma sniegšana.

Turpinājās arī 2018. gadā noslēgtā līguma izpilde par individuālu konsultāciju sniegšanu mežsaimniecības nozarē. Līguma izpildītājs – personu apvienība, ko veido mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības “L.V.Mežs”, “Mežsaimnieks” un “Mūsu mežs”. Līgumcena ir 175 tūkst. EUR.

2020. gada nogalē tika izsludināts jauns iepirkums pakalpojuma sniedzēja izvēlei konsultāciju nodrošināšanai uzņēmuma izaugsmes un konkurētspējas veicināšanai. Par konsultācijas pakalpojuma izmantošanu tiks slēgts ilgtermiņa sadarbības līgums starp iepirkumā izvēlēto pakalpojuma sniedzēju un konsultāciju saņēmēju, ievērojot plānoto līgumcenu 1 milj. EUR.

Kopumā 2020. gadā apakšpasākumā tika sniegtas 8046 konsultācijas lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē iesaistītām 3265 personām (sk. 6.30. tabulu), un ir vērojama tendence, ka viens konsultāciju saņēmējs saņem vairākas konsultācijas.

6.30. tabula

Konsultāciju saņēmēju un sniegto konsultāciju skaits pa konsultāciju blokiem, 2020. gads

Konsultāciju bloks	Konsultāciju saņēmēju skaits	Konsultāciju skaits
Lauksaimniecība	2596	6182
Mežsaimniecība	669	1864
KOPĀ	3265	8046

Avots: LAD

No perioda sākuma kopumā konsultācijas saņēmušas 18 044 personas – tas jau par 71,8 % pārsniedz LAP prognozēto rādītāja “konsultēto atbalsta saņēmēju skaits” vērtību 10 500. Dalījumā pa mērķa virzieniem lielākā daļa (60,6 %) konsultāciju saņēmēju ir pieprasījuši konsultācijas par jautājumiem, kas atbilst mērķa virzienam 4 (vides saglabāšanas pasākumi)”: no tiem 64,5 % personas ir saņēmušas konsultācijas par lauksaimniecības jautājumiem un 35,5 % – par mežsaimniecības

jautājumiem. Savukārt 39,4 % konsultāciju saņēmēju ir izmantojuši iespēju konsultēties par mērķa virziena 2A (konkurētspēja) jautājumiem.

2.2. apakšpasākums "Atbalsts konsultantu apmācībai"

Tā kā grozījumi LAP, kas paredz jaunā apakšpasākuma ieviešanu, tika apstiprināti tikai 2020. gadā (LAP versija 8.1), kā arī bija jāizstrādā nacionālie normatīvie akti apakšpasākuma īstenošanai, 2020. gadā tika uzsākts darbs pie iepirkuma dokumentācijas sagatavošanas, lai nodrošinātu atbalstu konsultantu apmācībai.

M04 "Ieguldījumi materiālajos aktīvos"

Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu M04 "Ieguldījumi materiālajos aktīvos", noteikta Ministru kabineta 2014. gada 30. septembra noteikumos Nr. 600 "Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu atklātu projektu konkursu veidā pasākumam "Ieguldījumi materiālajos aktīvos"".

Tā kā 2020. gadā pasākumā M04 "Ieguldījumi materiālajos aktīvos" netika izsludināta projektu pieteikumu iesniegšanas kārtā un 4.1. apakšpasākumā "Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās" un 4.2. apakšpasākumā "Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē" projektu iesniegumu iesniegšanas kārtā tika izsludināta 2019. gada beigās (novembrī un decembrī), tad 2020. gadā tika izvērtēti un apstiprināti tie projektu iesniegumi minētajos apakšpasākumos, kuri tika iesniegti 2019. gada beigās izsludinātajā kārtā (04.11.2019. līdz 04.12.2019.).

Izvērtējot pieteikto projektu iesniegumus:

4.1. apakšpasākuma "Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās" sestajā kārtā apstiprināti 1126 atbilstoši projekti ar kopējo publisko finansējumu 80,0 milj. EUR;

4.2. apakšpasākuma "Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē" astotajā kārtā apstiprināti 64 atbilstoši projekti ar kopējo publisko finansējumu 17,0 milj. EUR;

4.3. apakšpasākuma "Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā" sestajā kārtā apstiprināti 214 atbilstoši projekti ar kopējo publisko finansējumu 42,0 milj. EUR.

4.1. apakšpasākuma sestajā kārtā visvairāk apstiprināto projektu bija laukkopības sektorā – 584 projekti ar kopējo publisko finansējumu 43,0 milj. EUR, piena lopkopības sektorā – 165 projekti, kuru publiskais finansējums ir 18,7 milj. EUR, kā arī nobarojamo liellopu sektorā – 146 projekti par 4,2 milj. EUR, jo Latvijā tieši šie ir galvenie lauksaimniecības sektori, kuros katrā no izsludinātajām kārtām ir arī vislielākais projektu iesniegumu skaits.

Visvairāk investīcijas pamatlīdzekļu iegādē ir paredzētas traktortehnikas iegādei – 212 projektu, piekabju (puspiekabju) iegādei – 209 projekti, sējmašīnu iegādei – 208 projekti un pļaujmašīnas iegādei – 162 projekti. Savukārt būvniecībā investīcijas visvairāk tiek ieguldītas graudu apstrādes un uzglabāšanas kompleksu, kā arī torņu celtniecībai (73 projektos), fermu un lauksaimniecības dzīvnieku novietņu būvniecībai (70 projektos), laukumu, pievedceļu un teritorijas labiekārtošanai (62 projektos), kā arī noliktavu un glabātuvju izbūvei (62 projektos).

Lielajām saimniecībām (ar neto apgrozījumu virs 70 000 EUR) lielākais apstiprinātais publiskais finansējums sestajā kārtā bija Zemgales reģionā (12,5 milj. EUR), Ziemeļvidzemes reģionā (10,2 milj. EUR) un Ziemeļkurzemes reģionā (9,1 milj. EUR), bet vismazākais – Ziemeļaustrumu reģionā (1,9 milj. EUR). Savukārt mazajām saimniecībām (ar neto apgrozījumu līdz 70 000 EUR) lielākais apstiprinātais publiskais finansējums bija Dienvidlatgales reģionā (2,7 milj. EUR) un Dienvidkurzemes reģionā (2,3 milj. EUR), bet vismazākais – Austrumlatgales reģions (1,1 milj. EUR).

No apstiprinātajiem projektiem 274 projektus jeb 24,3 % bija iesniegušas bioloģiskās lauku saimniecības. Liela aktivitāte bija novērojama arī jauno lauksaimnieku (saimniecības īpašnieks līdz 40 gadu vecumam) vidū: no to kopējā iesniegto projektu skaita tika apstiprināti 233 pieteikumi. Tas

liecina par gados jaunu cilvēku interesi saistīt sevi ar dzīvi laukos, nodarbojoties ar lauksaimniecisko ražošanu.

4.2. apakšpasākumā "Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē" astotajā kārtā visvairāk apstiprināto projektu bija gaļas pārstrādes nozarē – 18 projektu (publiskais finansējums 2,4 milj. EUR), maizes un konditorejas izstrādājumu ražošanā – 13 projektu (publiskais finansējums 3,1 milj. EUR) un piena pārstrādes nozarē – 11 projektu (publiskais finansējums 2,5 milj. EUR).

4.3. apakšpasākumā "Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā" 2014.–2020. gada plānošanas periodā kopumā tika pabeigti vai daļēji īstenoti 735 projekti, kuros bija paredzēta gan meliorācijas sistēmu pārbūve, gan meliorācijas sistēmas atjaunošana, izlietojot 66,8 milj. EUR publiskā finansējuma.

Projektu iesniegumu iesniegšana 4.3. apakšpasākumā "Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā" izsludinātajā nepārtrauktajā kārtā beidzās 2019. gada 1. decembrī (no 06.07.2015. līdz 01.12.2019.), tāpēc valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi" 2020. gadā turpināja vērtēt un apstiprināt projektus, no kuriem tika īstenoti 26 projekti 269,93 km apjomā, izlietojot publisko finansējumu 5,9 milj. EUR apmērā. Kopumā 2014.–2020. gada plānošanas periodā valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Zemkopības ministrijas nekustamie īpašumi" līdz 2021. gada 1. janvārim bija īstenojusi 186 projektus, atjaunojot un pārbūvējot valsts un valsts nozīmes ūdensnotekas 1664,34 km garumā par publisko finansējumu 31,7 milj. EUR. Jau apstiprināto projektu īstenošana vēl tiek turpināta 2021. gadā.

No perioda sākuma pasākumā M04 "Ieguldījumi materiālajos aktīvos" līdz 2020. gada 31. decembrim kopumā ir iesniegts 19 171 projektu iesniegums (tostarp projekti, kas finansēti no valsts papildu finansējuma) ar kopējo publisko finansējumu 881,0 milj. EUR. No tiem apstiprināti 15 258 projekti, 7736 projektiem piešķirot atbalstu kredītprocentu daļējai dzēšanai, kā arī 102 multiprojekti, kuru pieteikumi ir iesniegti par diviem vai trim apakšpasākumiem vienlaikus (apakšpasākumos šādi iesniegumi tiek uzskaitīti atsevišķi) šādos apakšpasākumos:

4.1. apakšpasākumā "Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās" apstiprināti 6395 projekti ar publisko finansējumu 400,9 milj. EUR apmērā;

4.2. apakšpasākumā "Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē" apstiprināti 343 projekti ar publisko finansējumu 84,9 milj. EUR apmērā;

4.3. apakšpasākumā "Atbalsts ieguldījumiem lauksaimniecības un mežsaimniecības infrastruktūras attīstībā" apstiprināti 823 projekti ar publisko finansējumu 83,4 milj. EUR apmērā.

Atbalsta pretendenti šajā LAP pasākumā ir iespēja pretendēt arī uz valsts finansējumu atbalstam kredītprocentu daļējai dzēšanai, ja tie kvalificējas kā atbalsta saņēmēji, pretendējot uz atbalstu pasākuma "Ieguldījumi materiālajos aktīvos" 4.1. apakšpasākumā "Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās" un 4.2. apakšpasākumā "Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē". No plānošanas perioda sākuma šajos apakšpasākumos uz atbalstu kredītprocentu daļējai dzēšanai ir iesniegti 8048 iesniegumi un apstiprināti 7736 iesniegumi:

4.1. apakšpasākumā "Atbalsts ieguldījumiem lauku saimniecībās" – 7934 iesniegumi 22,2 milj. EUR apmērā, no tiem apstiprināti 7652 iesniegumi 20,8 milj. EUR apmērā;

4.2. apakšpasākumā "Atbalsts ieguldījumiem pārstrādē" – 114 iesniegumu 1,6 milj. EUR apmērā, no tiem apstiprināti 84 iesniegumi 1,3 milj. EUR apmērā.

Izvērtējot no perioda sākuma līdz 2020. gada beigām īstenotos projektus, secināms, ka 4.1. un 4.3. apakšpasākumā ar ieguldījumu mērķa virzienā 2A (ekonomisko rādītāju palielinājums, lauksaimniecības un mežsaimniecības nozares konkurētspējas uzlabošana, ieguldījumi infrastruktūras uzlabošanā) ir pabeigti vai daļēji īstenoti projekti, kuru kopējais publiskais finansējums ir

348,9 milj. EUR jeb 83,0 % no plānotā (tajā skaitā valsts papildu finansējums). Šajā summā 3,1 milj. EUR ir valsts atbalsts, lai mazinātu Covid-19 izplatības negatīvo ietekmi.

Mērķa virzienā 3A (papildu vērtības pievienošana lauksaimniecības produktiem) ieguldījumu dod 4.2. apakšpasākumā pabeigti vai daļēji īstenotie projekti ar publisko finansējumu 43,8 milj. EUR jeb 56,1 % no plānotā (tajā skaitā valsts papildu finansējumu), savukārt mērķa virzienā 5B (energoefektivitātes palielināšana) 4.1. un 4.2. apakšpasākumā ir pabeigti vai daļēji īstenoti projekti ar publisko finansējumu 9,5 milj. EUR jeb 84,1 % no paredzētā. Mērķa virzienā 5D (ieviestas tehnoloģijas SEG un (vai) amonjaka emisiju samazinājumam) ieguldījumu dod 4.1. un 4.2. apakšpasākumā pabeigti vai daļēji īstenotie projekti, kuru publiskais finansējums ir 20,6 milj. EUR jeb 125,1% no mērķa virzienā plānotā, bet mērķa virzienā 5C (sekmēt atjaunojamo energoresursu izmantošanu) ieguldījumu dod 4.1. apakšpasākums, kurā īstenots viens projekts ar kopējo publisko finansējumu 163,7 tūkst. EUR jeb 1,0 % no plānotā.

M05 "Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana"

Atbalsta saņemšanas nosacījumi pasākumā M05 noteikti Ministru kabineta 2015. gada 14. jūlija noteikumos Nr. 401 "Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākumam "Dabas katastrofās un katastrofālos notikumos cietušā lauksaimniecības ražošanas potenciāla atjaunošana un piemērotu profilaktisko pasākumu ieviešana"". 2020. gadā pasākumā tika izsludināta viena projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā par 5.1. apakšpasākumu "Atbalsts profilaktiskajiem pasākumiem, lai mazinātu epizootiju un epifitotiju iespējamās sekas" atbalstam putnkopības nozarē ar kopējo pieejamo finansējumu 449 tūkst. EUR. Izvērtējot putnu gripas draudus 2020. gada pavasarī, atbalsts tika paredzēts putnkopības nozarei, lai tiktu nodrošināts biodrošības prasību ieviešana. Tā kā lielie putnkopības uzņēmumi jau ir izdarījuši ievērojamus ieguldījumus biodrošības pasākumu īstenošanā, atbalstu varēja saņemt Pārtikas un veterinārajā dienestā reģistrētie mazie un vidējie uzņēmumi, kuros tiek audzēts ne vairāk kā 80 000 mājputnu.

2020. gada kārtā tika apstiprināts 15 putnkopības nozares projektu par 119,5 tūkst. EUR. No perioda sākuma līdz 2020. gada beigām ir īstenoti 97 projekti par kopējo summu 4,3 milj. EUR – no tiem 69 cūkkopības nozarē par 2,9 milj. EUR un 28 putnkopības nozarē par 1,4 milj. EUR. Unikālo klientu skaits cūkkopības nozarē ir 46, bet putnkopības nozarē 25. Vērtējot projektu attiecināmo izmaksu lielumu no perioda sākuma īstenotajos projektos, jāsecina, ka cūkkopības saimniecībās līdz 10 tūkst. EUR apmērā pabeigti astoņi projekti, putnkopības saimniecībās – 13 projektu. Projektu attiecināmās izmaksas no 10 001 līdz 50 000 eiro apmērā bija 37 cūkkopības un 10 putnkopības saimniecībās, bet attiecināmās izmaksas vairāk nekā 50 tūkst. EUR apmērā – 24 cūkkopības uzņēmumu un piecu putnkopības uzņēmumu īstenotajos projektos.

M06 "Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība"

6.1. apakšpasākums "Atbalsts jauniekiem lauksaimniekiem uzņēmējdarbības uzsākšanai"

Kārtībā, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu 6.1. apakšpasākumam "Atbalsts jauniekiem lauksaimniekiem uzņēmējdarbības uzsākšanai", noteikta Ministru kabineta 2015. gada 16. jūnija noteikumos Nr. 323 "Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākuma "Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība" apakšpasākumam "Atbalsts jauniekiem lauksaimniekiem uzņēmējdarbības uzsākšanai"".

2020. gadā jauna projektu iesniegumu pieņemšanas kārtā netika izsludināta, bet turpinājās jau apstiprināto projektu īstenošana.

Kopumā plānošanas periodā projektu iesniegšanas kārtās tika apstiprināti 364 projektu iesniegumi ar kopējo publisko finansējumu 14,6 milj. EUR, bet daļēji vai pilnībā īstenoti ir 354 projekti ar kopējo publisko finansējumu 12,8 milj. EUR jeb 80,8 % apmērā no apakšpasākumā pieejamā. Tātad var secināt, ka šī apakšpasākuma ieviešana līdz pārskata perioda beigām ir bijusi veiksmīga.

6.3. apakšpasākums "Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības"

Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu 6.3. apakšpasākumam "Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības", noteikta Ministru kabineta 2015. gada 9. jūnija noteikumos Nr. 292 "Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākuma "Lauku saimniecību un uzņēmējdarbības attīstība" apakšpasākumam "Atbalsts uzņēmējdarbības uzsākšanai, attīstot mazās lauku saimniecības"".

2020. gadā (03.06.2020. līdz 03.08.2020.) tika izsludināta ceturrtā projektu pieņemšanas kārtā ar kopējo publisko finansējumu 4,1 milj. EUR apmērā. Šajā kārtā tika iesniegti 357 projektu iesniegumi ar kopējo publisko finansējumu 5,3 milj. EUR apmērā, bet apstiprināti 246 projekti ar publisko finansējumu 3,7 milj. EUR apmērā.

Arī šī apakšpasākuma ieviešana norit veiksmīgi, jo atbalsta pretendentu aktivitāte bija liela un kopumā no plānošanas perioda sākuma ir apstiprināti 2835 projekti ar publisko finansējumu 42,5 milj. EUR un līdz pārskata perioda beigām daļēji vai pilnībā īstenoti 2714 projekti par 36,2 milj. EUR.

Šajā apakšpasākumā papildus pārejošajām saistībām no iepriekšējā plānošanas perioda līdz 2020. gada beigām tika īstenoti 137 projekti ar kopējo izmaksāto publisko finansējumu 327,0 tūkst. EUR apmērā.

Tātad kopumā ir izmaksāts 85,5 % jeb 42,8 milj. EUR no pieejamā publiskā finansējuma.

Pasākuma ieviešanā tika piemērots reģionalizācijas princips, lai nodrošinātu līdzvērtīgu reģionu attīstību, kā arī paredzētu vienmērīgu finansējuma sadali Latvijas teritorijā. Pasākuma ieviešanas kārtās visvairāk projektu iesniegumu tika iesniegti Dienvidkurzemes (58), Ziemeļvidzemes (51) un Viduslatvijas (41) reģionālajā pārvaldē.

6.4. apakšpasākums "Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstībā"

Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu 6.4. apakšpasākumam, noteikta Ministru kabineta 2016. gada 24. maija noteikumos Nr. 320 "Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākumā "Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstīšanā" atklātu projektu iesniegumu konkursu veidā"".

Atbalsts izsludinātājās projektu pieteikumu kārtās tika paredzēts visām trijām apakšpasākuma aktivitātēm – ar lauksaimniecību nesaistītu darbību attīstībai, ar lauksaimniecību nesaistītu saimniecisko darbību dažādošanai, kā arī tūrisma aktivitāšu veicināšanai. Pasākuma īstenošanai visā LAP plānošanas periodā kopumā tika paredzēts publiskais finansējums 21,13 milj. EUR apmērā.

6.4. apakšpasākumā no 2016. līdz 2019. gadam tika izsludinātas četras projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas. Tajā kopumā tika saņemti 696 projektu iesniegumi par kopējo publisko finansējumu 38,5 milj. EUR. No tiem tika apstiprināts 443 projektu iesniegums ar kopējo publisko finansējumu 26,9 milj. EUR, bet pabeigts vai daļēji īstenots 341 projekts ar kopējo finansējumu 17,4 milj. EUR apmērā jeb 82,2 % no plānotā. 2020. gadā jaunas projektu pieņemšanas kārtas netika izsludinātas.

Galvenās projektos atbalstītās darbības nozares ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību dažādošanā un attīstībā ir mežizstrāde, ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde, koksnes, koka izstrādājumu ražošana, gumijas un plastmasas izstrādājumu ražošana, nemetālisko minerālu izstrādājumu ražošana, automobiļu apkope un remonts, kā arī mēbeļu un gatavo metālizstrādājumu ražošana. Tūrisma pakalpojumu sniedzēji tūrisma aktivitāšu veicināšanas projektos paredzējuši attīstīt viesu izmitināšanu, sporta nodarbības, kā arī izklaides un atpūtas darbības. Līdz 2020. gada beigām viens no apakšpasākumā noteiktajiem rādītājiem – atbalsta saņēmēju skaits, kas saņem atbalstu uzņēmējdarbības attīstīšanai, lai ieguldītu ar lauksaimniecību nesaistītās darbībās lauku apgabalos, bija izpildīts par 110,8 % (apstiprināti 443 atbalsta saņēmēju projektu iesniegumi, pabeigti

vai daļēji īstenoti 289 atbalsta saņēmēju projekti jeb 72,3 % no plānotajiem 400), bet otrs rādītājs – pārpildīts par 4,2 reizēm, jo pabeigtajos vai daļēji īstenotajos projektos no jauna tika radīts 590 darbavietu (LAP bija plānots 140 jaunradītu darbavietu).

M07 “Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos”

Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu pasākumam M07, noteikta Ministru kabineta 2015. gada 18. augusta noteikumos Nr. 475 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība pasākumā “Pamatpakalpojumi un ciematu atjaunošana lauku apvidos” atklātu projektu iesniegumu konkursu veidā”. 2020. gadā jaunas projektu pieņemšanas kārtas nesākās, beidzās projektu vērtēšana un turpinājās apstiprināto projektu īstenošana.

No perioda sākuma līdz 2020. gada 31. decembrim bija apstiprināti 364 projektu iesniegumi ar publisko finansējumu 125,2 milj. EUR apmērā, tajā skaitā 2020. gadā apstiprināti 55 projekti par 10,7 milj. EUR. Pilnībā vai daļēji īstenots ir 331 projekts par 112,3 milj. EUR jeb 88,7 % no plānotā. Pilnībā vai daļēji īstenotajos projektos sakārtoti pašvaldību grants ceļi 1502 km garumā, par 178,8 % pārsniedzot LAP paredzētos 840 km, jo sākotnēji, plānojot pārbūvēto ceļu kilometrāžu, tika ņemtas vērā maksimālās viena kilometra grants ceļa izmaksas, taču būvniecības pakalpojumu iepirkumos reālās izmaksas pārsvarā ir zemākas, tāpēc pašvaldības var atļauties sakārtot vairāk ceļu kilometru.

Arī pasākuma rādītājs “Iedzīvotāju skaits, kuri gūst labumu no uzlabotiem pakalpojumiem” līdz pārskata perioda beigām bija izpildīts par 173,5 % (35 119 iedzīvotāju) no paredzētā iznākuma rādītāja.

M08 “Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā”

Kārtība, kādā tiek piešķirts Eiropas Savienības un valsts atbalsts pasākumam M08, ir noteikta Ministru kabineta 2015. gada 4. augusta noteikumos Nr. 455 “Kārtība, kādā piešķir, administrē un uzrauga valsts un Eiropas Savienības atbalstu pasākuma “Ieguldījumi meža platību paplašināšanā un mežu dzīvotspējas uzlabošanā” īstenošanai”.

8.1. apakšpasākums “Meža ieaudzēšana, papildinot daļēji aizaugušās lauksaimniecības zemes, un kopšana”

8.1 apakšpasākumā “Meža ieaudzēšana, papildinot daļēji aizaugušās lauksaimniecības zemes, un kopšana” 2020. gadā tika izsludināta viena projektu pieņemšanas kārtā no 5. maija līdz 5. jūnijam. Projektu iesniegumu devītās kārtas kopējais publiskais finansējums bija 720,4 tūkst. EUR, un tika iesniegti 263 pieteikumi par 1 milj. EUR. Šajā kārtā tika apstiprināti 235 projekti ar 875,3 tūkst. EUR lielu finansējumu. No plānošanas perioda sākuma šajā apakšpasākumā kopumā ir apstiprināts 2197 projektu 7,7 milj. EUR apmērā.

2020. gadā, īstenojot projektus, segtas 1249 ha meža ieaudzēšanas izmaksas 866,4 tūkst. EUR apmērā. Periodā kopumā pabeigti meža ieaudzēšanas projekti 4392,6 ha platībā par 4,1 milj. EUR.

8.3./8.4. apakšpasākums “Atbalsts meža bojājumu profilaksei un atjaunošanai, ko nodarījuši ugunsgrēki, dabas katastrofas, katastrofāli notikumi” un “Meža ugunsgrēkos un dabas katastrofās iznīcinātu mežaudžu atjaunošana”

8.3. apakšpasākuma “Atbalsts meža bojājumu profilaksei un atjaunošanai, ko nodarījuši ugunsgrēki, dabas katastrofas, katastrofāli notikumi” aktivitātē “Meža ugunsgrēku, kaitēkļu un slimību monitoringa iekārtu un sakaru aprīkojuma ierīkošana un uzlabošana” 2020. gadā netika izsludinātas jaunas projektu pieņemšanas kārtas, bet turpinās iesniegto projektu īstenošana un jau ir pabeigta kaitēkļu un slimību monitoringa iekārtu un sakaru aprīkojuma izveidošana un pilnveidošana 199,7 tūkst. EUR apmērā, meža ugunsdrošības sakaru aprīkojuma tīkla izveidošana un pilnveidošana 483,6 tūkst. EUR apmērā, novērošanas iekārtu tīkla izveidošana un pilnveidošana 19 tūkst. EUR apmērā un uguns novērošanas torņu būvniecība, pārbūve un atjaunošana 1,44 milj. EUR apmērā.

Kopumā 8.3. apakšpasākumā no plānošanas perioda sākuma ir apstiprināts 10 projektu par kopējo publisko finansējumu 4,5 milj. EUR.

8.4. aktivitātē "Meža ugunsgrēkos un dabas katastrofās iznīcinātu mežaudžu atjaunošana" 2020. gadā tika izsludināta viena projektu pieņemšanas kārtā – astotā kārtā no 5. maija līdz 5. jūnijam. Projektu iesniegumu kārtā pieejamais kopējais publiskais finansējums bija 50 000 eiro, tika iesniegti 52 pieteikumi par 103,3 tūkst EUR un apstiprināts 50 projektu par 94,9 tūkst. EUR.

2020. gadā pabeigti mežaudžu atjaunošanas projekti 211,2 ha platībā par 287,3 tūkst. EUR. Kopumā periodā tie īstenoti 530,1 ha platībā par 737,7 tūkst. EUR.

No plānošanas perioda sākuma 8.4. apakšpasākumā pavisam ir apstiprināti 252 projekti par kopējo publisko finansējumu 1,2 milj. EUR.

8.5. apakšpasākums "Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai"

2020. gadā 8.5 apakšpasākumā netika izsludinātas jaunas projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas, bet turpinājās iesniegto projektu īstenošana. 2020. gadā izmaksāts 2,8 milj. EUR liels finansējums par jaunaudžu retināšanu un mežaudžu nomaiņu 10 361 ha platībā. Kopumā periodā ir apstiprināts 10 217 projektu par 25,3 milj. EUR un izmaksāti 21,5 milj. EUR par mežaudzes retināšanu vai nomaiņu 64 304 ha platībā.

M09 "Ražotāju grupu un organizāciju izveide"

Atbalsta saņemšanas kārtība pasākumā M09 ir noteikta Ministru kabineta 2015. gada 3. februāra noteikumos Nr. 60 "Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu pasākumam "Ražotāju grupu un organizāciju izveidei"".

Šajā pasākumā atbalsts ir pieejams tādu ražotāju organizāciju izveidei, kuras atbilstības statusu saņēmušas pēc 2014. gada 1. janvāra, un atbalsts tiek piešķirts ik gadu, bet ne ilgāk kā piecu gadu periodā.

Ievērojot pretendentu mazo aktivitāti iepriekšējās projektu pieņemšanas kārtās, kā arī apstākli, ka neveidojas jauni kooperatīvi, kas ieguvuši atbilstības statusu un varētu pretendēt uz pasākuma atbalstu, ar LAP grozījumiem (6.1. redakcija) kopējie publiskā sektora izdevumi pasākumam tika samazināti no 2,8 milj. līdz 780,2 tūkst. EUR un atlikušais finansējums novirzīts Eiropas Inovāciju partnerības (EIP) darba grupu projektu īstenošanai pasākumā M16 "Sadarbība". Tomēr arī laikposmā no pēdējās izsludinātās projektu iesniegšanas kārtas līdz pat pārskata perioda beigām joprojām nebija nodibinātas jaunas atbilstīgas kooperatīvās sabiedrības, kas varētu pretendēt uz atlikušo šī pasākuma finansējumu, tāpēc šo atlikumu 192,0 tūkst. EUR apmērā tika nolemts pārdalīt apakšpasākumam 17.1. "Ražas, dzīvnieku un apdrošināšanas prēmija", kas dod ieguldījumu tajā pašā mērķa virzienā 3B kā pasākums M09 (apstiprināts ar LAP grozījumiem, 8.1. redakcija).

Tā kā 2020. gadā jaunas projektu pieteikumu pieņemšanas kārtas netika izsludinātas, turpinājās 2015. līdz 2017. gadā apstiprināto projektu īstenošana un šajā gadā pasākumā tika izmaksāts finansējums 150,2 tūkst. EUR apmērā.

Kopš plānošanas perioda sākuma pasākumā bija izsludinātas trīs projektu iesniegumu pieņemšanas kārtas un tika apstiprināti trīs mežsaimniecības kooperatīvu projekti par kopējo publisko finansējumu 561,9 tūkst. EUR – no 2015. līdz 2017. gadam ik gadu pa vienam projektam, kā arī LAP 2007–2013 saistību izpildei diviem atbalsta pretendentiem rezervēts finansējums 26,4 tūkst. EUR apmērā (kopā pasākumā 588,2 tūkst. EUR), bet kopumā izmaksāts finansējums 509,6 tūkst. EUR. Divi kooperatīvi 2020. gadā pabeidza biznesa plāna īstenošanu, izpildot visus tajā paredzētos mērķus un sasniedzamos rādītājus: viens kooperatīvs par 129 % jeb 89 palielināja biedru skaitu un par 114 % jeb 610 tūkst. EUR – apgrozījumu salīdzinājumā ar 2015. gadu, savukārt otrs kooperatīvs palielināja biedru skaitu par 1603 % jeb 513 biedriem un apgrozījumu – par 5157 % jeb 6,77 milj. EUR salīdzinājumā ar bāzes gadu.

Kooperatīvs, kas vēl pēdējo gadu īsteno biznesa plānu atbilstoši M09 nosacījumiem, turpina kāpināt apgrozījumu, un 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadā tas palielinājies par 14,3 % jeb 76 tūkst. EUR, bet biedru skaits – par diviem biedriem.

M16 "Sadarbība"

Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu pasākumam M16, noteikta 2017. gada 25. aprīļa Ministru kabineta noteikumos Nr. 222 "Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība 16. pasākuma "Sadarbība" 16.1. apakšpasākumam "Atbalsts Eiropas Inovāciju partnerības lauksaimniecības ražīgumam un ilgtspējai lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas darba grupu projektu īstenošanai" un 16.2. apakšpasākumam "Atbalsts jaunu produktu, metožu, procesu un tehnoloģiju izstrādei" atklātu projektu iesniegumu konkursu veidā".

16.1. apakšpasākums "Atbalsts Eiropas Inovāciju partnerības lauksaimniecības ražīgumam un ilgtspējai lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas darba grupu projektu īstenošanai"

Atbalsts šajā apakšpasākumā ir paredzēts Eiropas Inovāciju partnerības (turpmāk – EIP) darba grupām, kas apvieno lauksaimniekus, mežsaimniekus, lauksaimniecības produktu pārstrādātājus, lauksaimniecības, mežsaimniecības vai lauksaimniecības produktu pārstrādes nozares nevalstisko organizāciju vai kooperatīvu pārstāvjus, konsultantus, pētniekus, tostarp studentus, vai citas jaunradē ieinteresētās puses un kas izstrādā nacionāli nozīmīgu, uz jaunradi vērstu EIP projekta ideju, kura saistīta ar lauksaimniecību, mežsaimniecību vai lauksaimniecības produktu pārstrādi. EIP darba grupu projektu idejas ir inovatīvas, risina nozarē aktuālas nepieciešamības un paredz nozīmīgu ieguvumu nozarei.

Ieinteresētās puses ir izrādījušas lielu atsaucību, un, kopš 2016. gadā sāka apakšpasākuma īstenošana, iesniegto projektu pieteikumu kopsumma pārsniedz apakšpasākumā pieejamo finansējumu. Kopā periodā ir apstiprināts 30 projektu par 12,7 milj. EUR. Apstiprinātie projekti paredz izstrādāt jaunus risinājumus pārtikas ražošanas blakusproduktu izmantošanā, pārtikas produktu kvalitātes uzlabošanā un ārstnieciskās pārtikas ražošanā, jaunu tehnoloģiju un ekonomiski pamatotu risinājumu ieviešanā vietējās lopbarības ražošanai, uz sapropeļa bāzes veidotu produktu izmantošanā un novatoriskus risinājumus lauksaimniecības dzīvnieku slimību profilaksei, agrīnai diagnostikai un ārstniecībai, kā arī augu slimību ierobežošanai.

Kopumā 16.1. apakšpasākumā tika apstiprinātas un atbalstītas 30 EIP darba grupas, kas pašlaik arī īsteno projektus, un tas ir divas reizes vairāk, nekā sākotnēji plānots LAP (15 atbalstītas EIP darba grupas). EIP darba grupu ieinteresētība jaunrades izstrādei ir bijusi ļoti liela, tāpēc pieprasījums pēc atbalsta bija lielāks nekā pieejamas publiskais finansējums.

Kopumā apakšpasākumā līdz pārskata perioda beigām ir pabeigti divi projekti par 829,3 tūkst. EUR, bet pārējiem 28 ir uzsākta īstenošana un kopējais izmaksātais finansējums (ieskaitot pilnībā īstenotos projektus) ir 4,6 milj. EUR jeb 34,5 % no apakšpasākumā paredzētā.

Īstenojamā projektā AS "Cesvaines piens" izstrādāja tehnoloģiju probiotiķu audzēšanai uz siera un it sevišķi biezpiena suliņām (piena pārstrādes blakusprodukta), kā arī tika panākta polifunkcionāla piena produkta rūpnieciskā ieguve no rūpniecisko apstākļos izaudzēta probiotiķa, tā rodot praktisku un nepieciešamu lauksaimniecības produktu pārstrādes blakusproduktu izlietojumu. Tāpat projekta pētījumiem tika konstruēta AS "Cesvaines Piens" rūpnīcas infrastruktūrai pielāgota fermentācijas iekārta probiotiķu audzēšanai izmēģinājuma apstākļos – tas ļāva laboratorijā iegūtos rezultātus validēt un mērogot ražošanai pietuvinātos apstākļos. Savukārt AS "Tukuma piens" izstrādāja jaunus risinājumus laktozes izmantošanai, piena produktu saldināšanai un sūkalu pārstrādei lopbarības piedevās.

16.2. apakšpasākums "Atbalsts jaunu produktu, metožu, procesu un tehnoloģiju izstrādei"

Kopā plānošanas periodā 16.2. apakšpasākumā "Atbalsts jaunu produktu, metožu, procesu un tehnoloģiju izstrādei" tika izsludinātas četras projektu pieņemšanas kārtas un ir apstiprināti

66 projekti par kopējo publisko finansējumu 5,2 milj. EUR. Patlaban pabeigti vai daļēji īstenoti ir 57 projekti, kuriem kopumā izmaksāts publiskais finansējums 2,0 milj. EUR apmērā jeb 34,6 % no plānotā finansējuma. 16.2. apakšpasākumā liela daļa projektu ir saistīti ar dažādu lauksaimniecības produktu audzēšanu un zemes ielabošanas veidiem un projektu iesniegumu temati attiecas uz augļkopības nozares attīstīšanu un lauksaimniecības produktu pārstrādi, turklāt ievērojamā daļā apstiprināto projektu paredzētas videi draudzīgas (bioloģiskas un integrētas) inovatīvas metodes, tehnoloģijas, kā arī lauksaimniecības un pārstrādes produktu ražošana.

Tādējādi apakšpasākumā apstiprinātās un atbalstītās 66 pretendentu darba grupas veido 114 % no sākotnēji plānotā LAP grupu skaita (50 citas sadarbības veidu grupas).

16.3. apakšpasākums "Atbalsts lauku tūrisma attīstības veicināšanai"

Kopā plānošanas periodā 16.3. apakšpasākumā "Atbalsts lauku tūrisma attīstības veicināšanai" tika izsludinātas divas projektu pieņemšanas kārtas un ir apstiprināti 16 projekti par kopējo publisko finansējumu 1,2 milj. EUR. Projektu īstenošanas gaitā tika lauzi divi līgumi par summu 48,1 tūkst. EUR. Līdz pārskata perioda beigām tika pabeigti divi projekti (izmaksātais publiskais finansējums 33,8 tūkst. EUR), bet daļēji īstenoti 12 projekti, kuriem izmaksāts publiskais finansējums 363,8 tūkst. EUR apmērā jeb 29,6 % no kopējā plānotā finansējuma. 16.3. apakšpasākumā lielākā daļa projektu ir saistīti ar lauku tūrisma pakalpojumu virzību un attīstīšanu tirgū (arī jaunu tirgu sasniedzamību), jaunu nacionālās identitātes un nacionāla mēroga kulinārā tūrisma produktu popularizēšanu, kā arī lauku tūrisma (ar mārketinga pasākumiem) popularizēšanu.

M17 "Ražas, dzīvnieku un augu apdrošināšanas prēmija"

Kārtība, kādā piešķir valsts un Eiropas Savienības atbalstu pasākumam M17, noteikta Ministru kabineta noteikumos Nr.492 "Noteikumi par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu ražas, dzīvnieku un augu apdrošināšanai 2014.–2020. gada plānošanas periodā" (turpmāk – MK noteikumi Nr. 492).

Lai pieejamais finansējums tiktu izmantots pēc iespējas efektīvāk, 2020. gadā tika pārskatīti atbalsta saņemšanas nosacījumi un 2020. gada 14. aprīlī apstiprināti grozījumi MK noteikumos Nr. 492, nosakot, ka atbalstu nepiešķir par lauksaimniecības dzīvnieku apdrošināšanas polisēm, kurās apdrošināta epizootija, jo, uzliesmojot epizootijai, ir iespēja saņemt valsts kompensāciju.

Iesniegumu iesniegšanas kārtā 2020. gadā tika izsludināta no 6. maija līdz 1. decembrim, paredzot 10,6 milj. EUR lielu publisko finansējumu (5,6 milj. EUR no citiem LAP pasākumiem pārdalītais finansējums un 5 milj. EUR no valsts budžeta programmas "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem").

2020. gadā lauksaimnieki ļoti aktīvi pieteicās uz atbalstu apdrošināšanas polišu iegādes daļējai segšanai un turpināja palielināties apdrošinātās platības. 2019. gadā atbalstītas polises, kurās apdrošināti 255,2 tūkst. ha, bet 2020. gadā – 341,4 tūkst. ha. Tādējādi apdrošinātās sējumu un stādījumu platības pēdējo divu gadu laikā ir palielinājušās gandrīz par 34 %.

2019. gadā apstiprinātā publiskā finansējuma apmērs bija 11,5 milj. EUR, 2020. gadā – 12,5 milj. EUR. Izmaksātais publiskais finansējums 2019. gadā bija 8,04 milj. EUR, 2020. gadā – 10,6 milj. EUR. 2020. gadā pasākumā tika apstiprināts atbalsts 3057 saimniecībām – par divām saimniecībām vairāk nekā 2019. gadā. Jāņem vērā, ka 2020. gads bija pirmais gads, kad bija spēkā atbalsta ierobežojums 50 eiro par vienu hektāru vai liellopu vienību, un tas varēja ietekmēt atsevišķu lauksaimnieku lēmumu par apdrošināšanas polises iegādi.

Līdz pārskata perioda beigām pasākumā finansējums tika izmaksāts 3958 saimniecībām (99 % no plānotā skaita) 32,6 milj. EUR apmērā jeb 100 % no pasākumā pieejamā publiskā finansējuma.

M19 "Atbalsts LEADER vietējai attīstībai (SVVA – sabiedrības virzīta vietējā attīstība)"

Kārtība, kādā tiek administrēts valsts un Eiropas Savienības atbalsts pasākumā M19, noteikta:

- Ministru kabineta 2015. gada 13. oktobra noteikumos Nr. 590 "Valsts un Eiropas Savienības atbalsta

piešķiršanas kārtība lauku attīstībai apakšpasākumā “Darbību īstenošana saskaņā ar sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju”;

- Ministru kabineta 2015. gada 10. marta noteikumos Nr. 125 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju sagatavošanai un īstenošanai” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 125);
- Ministru kabineta 2015. gada 22. decembra noteikumos Nr. 769 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība vietējo rīcības grupu darbības nodrošināšanai un teritorijas aktivizēšanai 2014.–2020. gada plānošanas periodā”;
- Ministru kabineta 2017. gada 3. maija noteikumos Nr. 238 “Valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanas kārtība vietējām rīcības grupām starpteritoriālai un starpvalstu sadarbībai”.

19.2. apakšpasākums “Darbību īstenošana saskaņā ar SVVA stratēģiju”

2020. gada 14. aprīlī tika apstiprināti grozījumi MK noteikumos Nr. 125, lai nodrošinātu efektīvu publiskā finansējuma izmantošanu plānošanas perioda beigās, nosakot, ka grozījumus sabiedrības virzītas vietējās attīstības (turpmāk – SVVA) stratēģijā var piemērot no dienas, kad vietējā rīcības grupa tos iesniedz Lauku atbalsta dienestā.

2020. gadā 34 no 35 VRG turpināja pieņemt projektu iesniegumus un kopumā tika izsludinātas 57 projektu pieņemšanas kārtas. Tika apstiprināti projektu iesniegumi par kopējo publisko finansējumu 11,2 milj. EUR, kas ir 17,8 % no 19.2. apakšpasākumam “Darbību īstenošana saskaņā ar SVVA stratēģiju” plānotā publiskā finansējuma, savukārt izmaksātais publiskais finansējums ir 12,3 milj. EUR jeb 19,6 % no šim apakšpasākumam paredzētā publiskā finansējuma.

Projektu iesniedzēju aktivitāte un interese par atbalsta saņemšanu arī 2020. gadā bija nemainīgi liela. 2020. gadā pavisam tika iesniegti 853 projekti, bet apstiprināti 718 projekti, un daļa projektu līdz gada beigām vēl tika vērtēti. Projekti galvenokārt tika noraidīti nepietiekamā publiskā finansējuma dēļ attiecīgajā projektu pieņemšanas kārtā.

Visā periodā līdz 2020. gada beigām tikuši apstiprināti projektu iesniegumi ar kopējo publisko finansējumu 68,4 milj. EUR, savukārt izmaksātais publiskais finansējums šajā apakšpasākumā ir 47,0 milj. EUR, tas ir, 74,6 % no plānotā.

19.2. apakšpasākumā “Darbību īstenošana saskaņā ar SVVA stratēģiju” kopumā ir apstiprināti 3748 projekti, no kuriem pilnībā vai daļēji īstenoti ir 2857: 1A mērķa virzienā (inovāciju atbalsts) – 309 projekti ar kopējo publisko finansējumu 6,2 milj. EUR, 3A mērķa virzienā (lauksaimniecības produktu pievienotās vērtības un tirdzniecības veicināšana) – 85 projekti ar kopējo publisko finansējumu 1,3 milj. EUR, 6A mērķa virzienā (uzņēmējdarbības veicināšana lauku teritorijās) – 753 projekti ar kopējo publisko finansējumu 14,2 milj. EUR. Vislielāko ieguldījumu devuši 1710 projekti ar kopējo publisko finansējumu 25,2 milj. EUR 6B mērķa virzienā (vietējās attīstības sekmēšana lauku teritorijās).

No pilnībā vai daļēji īstenotajiem projektiem 1173 (41,1 %) ir mazo un vidējo uzņēmumu, 894 – NVO (31,3 %), 788 (27,6 %) – valsts un pašvaldību iestāšu un divi (0,1 %) – citu atbalsta pretendentu īstenoti projekti.

3A mērķa virzienā īstenoti projekti, kas saistīti ar lauksaimniecības produktu pārstrādi (tostarp bioloģisko lauksaimniecības produktu pārstrādi). Ieguldījumi izdarīti, piemēram, tādas saimnieciskās darbības uzsākšanai vai attīstībai kā maizes un konditorejas produktu ražošana, augļu un dārzeņu pārstrāde, gaļas pārstrāde, siera un saldējuma ražošana, vīna darītavas un alus ražotnes attīstība u.c.

6A mērķa virzienā projekti īstenoti tādās jomās kā tūrisms un tūrisma pakalpojumi, amatniecība, koka izstrādājumu ražošana, mēbeļu ražošana un restaurācija, ēdināšanas pakalpojumi, tirdzniecības vietas, sporta nodarbības, izklaides un atpūtas darbības, veterinārie pakalpojumi, autoservisa pakalpojumi, foto pakalpojumi, šūšanas pakalpojumi u.c. Īstenoti arī vietējo pašvaldību kopprojekti ar

uzņēmējiem – tajos vietējā pašvaldība savā īpašumā ir izveidojusi infrastruktūru uzņēmējiem saimnieciskās darbības veikšanai.

6B mērķa virzienā īstenoti galvenokārt sabiedriskā labuma projekti, kuros tiek sakārtota teritorija pakalpojumu sniegšanai, tostarp dabas un kultūras objekti, un dažādoti sabiedriskie pasākumi. Projekti īstenoti tādās jomās kā sporta, izklaides un atpūtas darbības, sociālās aprūpes pakalpojumu nodrošināšana, apdzīvotās vietās publiskās ārtelpas labiekārtošana un teritorijas funkciju uzlabošana (piemēram, ielu apgaismojums, autobusa pieturas, videonovērošana u.c.), kā arī kultūras (tostarp kultūras centru, muzeju, baznīcu, kultūrvēsturisku vietu) un dabas objektu sakārtošana u.c. Kopumā no izveidotajiem vai uzlabotajiem pakalpojumiem un infrastruktūras labumu gūs 951 466 iedzīvotāji.

Projektā plānotās darbavietas ir jārada ne vēlāk kā trešajā noslēgtajā gadā pēc projekta pabeigšanas. Līdz 2020. gada beigām īstenotajos projektos bija radītas 119,4 darbavietas jeb 59,7 % no paredzētā mērķa rādītāja “T23 – atbalstīto projektu radītās darbavietas (LEADER) (6B)”. Lielāks rezultāta rādītāja izpildes progress sagaidāms nākamajos gados, kad projektiem būs beidzies trešais gads pēc projekta īstenošanas, jo līdz pārskata perioda beigām apstiprinātajos projektos ir paredzēts radīt vairāk nekā 1636 jaunas darbavietas, kas pat astoņas reizes pārsniedz LAP plānoto mērķa vērtību – 200. Paredzams, ka radītāja izpildes progresu varētu ietekmēt Covid-19 radītā ekonomiskā krīze un negatīvā ietekme uz darba tirgu, ņemot vērā valstī ieviestos ierobežojumus.

19.3. apakšpasākums “Starpteritoriālā un starpvalstu sadarbība”

2020. gadā jaunas projektu pieņemšanas kārtas netika organizētas, turpinājās apstiprināto starpteritoriālo un starpvalstu sadarbības projektu īstenošana. Lai gan sadarbības projektu īstenošanu ietekmēja Covid-19, VRG spēja veiksmīgi pielāgoties un atrast risinājumus sadarbības pasākumu organizēšanai, izmantojot tiešsaistes rīkus.

Līdz 2020. gada beigām pilnībā vai daļēji īstenoti 47 sadarbības projekti, no tiem 18 ir starpteritoriālās sadarbības projekti un 29 starpvalstu sadarbības projekti ar kopējo publisko finansējumu 2,1 milj. EUR (51,7 % no kopējā 19.3. “Starpteritoriālā un starpvalstu sadarbība” pieejamā publiskā finansējuma). Tajos iesaistījušās 30 no 35 VRG, tostarp 29 VRG piedalās starpvalstu sadarbības projektos un 30 VRG – starpteritoriālās sadarbības projektos.

VRG lielāka interese ir par starpvalstu sadarbības projektu īstenošanu. Galvenokārt sadarbība ir izveidojusies ar VRG no Igaunijas un Somijas – šis valstis tiek pārstāvētas gandrīz visos pilnībā vai daļēji īstenotajos starpvalstu sadarbības projektos. Kā sadarbības partneri piedalās arī VRG no Lietuvas, Portugāles, Slovēnijas, Lielbritānijas, Zviedrijas, Īrijas, Grieķijas, Spānijas, Polijas, Vācijas, Horvātijas, Itālijas, Moldovas un Gruzijas. 11 starpvalstu sadarbības projektos Latvijas VRG pilda projekta koordinators pienākumus.

Visi pilnībā vai daļēji īstenotie starpvalstu un starpteritoriālās sadarbības projekti dod ieguldījumu 6B mērķa virzienā un sekmē kāda no VRG SVVA stratēģijā noteiktā mērķa sasniegšanu. Galvenie temati sadarbības projektos ir vienotas vietējās identitātes radīšana, tūrisms, mājražošana, bioekonomika, nacionālie parki, kultūras mantojums un tradīcijas, kā arī amatniecība.

Visas 35 VRG saņem atbalstu darbības nodrošināšanai un teritorijas aktivizēšanai **19.4. apakšpasākumā “Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, teritorijas aktivizēšana”**. Tā kā ELFLA ir noteikts par vadošo fondu, sešas VRG multifondu piešķirto atbalstu izmanto arī darbībām, kas saistītas ar Rīcības programmā zivsaimniecības attīstībai 2014.–2020. gadam paredzēto atbalstu.

Visā periodā līdz 2020. gada beigām ir apstiprināti VRG projektu iesniegumi par kopējo publisko finansējumu 11,6 milj. EUR, savukārt apakšpasākumā izmaksāts publiskais finansējums 7,0 milj. EUR apmērā, kas ir 59,4 % no 19.4. apakšpasākumam “Vietējās rīcības grupas darbības nodrošināšana, teritorijas aktivizēšana” plānotā publiskā finansējuma.

Lielāko piešķirtā atbalsta daļu VRG ir novirzījušas darbības nodrošināšanai. Aktivitātei “VRG darbības nodrošināšana” izmaksāts publiskais finansējums 6,6 milj. EUR apmērā (93,6 % no kopējā

izmaksātā publiskā finansējuma) un aktivitātei “Aktivizēšana” – 449,1 tūkst. EUR apmērā (6,4 % no kopējā izmaksātā publiskā finansējuma). Programmēšanas perioda sākumā, uzsākot VRG darbību, lielāki ieguldījumi bija biroja aprīkojuma un tehnikas iegādei, bet galvenokārt atbalsts tiek novirzīts kārtējām izmaksām – darbības nodrošināšanai (birojs), darbinieku atalgojumam, projektu vērtēšanai, kā arī VRG pārstāvju dalībai dažādos sadarbības (tīklošanās) pasākumos. Savukārt informēšanas pasākumi bieži vien tiek īstenoti, sadarbojoties ar vietējām pašvaldībām un vietējiem plašsaziņas līdzekļiem, kā arī izmantojot VRG darbinieku kapacitāti. Visām VRG ir izveidotas un tiek uzturētas tīmekļvietnes, kurās ir pieejama aktuālā informācija par VRG īstenotajām darbībām, turklāt aktivizēšanai VRG izmanto sociālo tīklu (*Facebook, Twitter* u.c.) dotās iespējas.

2020. gadā VRG darbību ietekmēja Covid-19, tāpēc vajadzēja pielāgoties attālinātam darbam. Tā kā klātienē pasākumi bija ierobežoti, veiksmīgi tika atrasti risinājumi lēmēj institūcijas darba nodrošināšanai, kā arī informēšanas pasākumiem, konsultācijām, izmantojot tiešsaistes rīkus (*Zoom, Skype, Facebook* tiešsaistes u.c.).

M20 “Tehniskā palīdzība”

Pasākuma mērķis ir atbalstīt efektīvu un atbilstošu LAP sagatavošanu, pārvaldību, uzraudzību, novērtēšanu, kā arī informācijas, saziņas, tīklu (Valsts lauku tīkls – VLT) uzturēšanas, sūdzību izskatīšanas, kontroles un revīzijas pasākumus, lai sasniegtu plānotos rezultātus.

Saskaņā ar Ministru kabineta noteikumu Nr. 599 26. punktu tehniskās palīdzības atbalsta saņēmēji ir Zemkopības ministrija (ZM) un LAD.

No plānošanas perioda sākuma līdz 2020. gada beigām pasākumā “Tehniskā palīdzība” kopumā tika iesniegti un apstiprināti 25 ZM un LAD projekta iesniegumi par pasākumā paredzētajām darbībām, tajā skaitā 13 projektu periodam no 2018. līdz 2020. gadam, un 2020. gadā turpinājās šo projektu īstenošana.

Projektos tiek sniegts atbalsts par LAP ieviešanu un pasākumu administrēšanu atbildīgajām iestādēm, nodrošināta VLT pasākumu īstenošana un informācijas un publicitātes pasākumi atbalsta saņēmējiem un plašākai sabiedrībai par LAP sniegto ieguldījumu lauku attīstībā un atbalsta saņēmēju labo pieredzi un praksi, sniegti izvērtējumi LAP nepārtrauktās novērtēšanas sistēmā tās uzlabošanas nolūkā, kā arī nodrošināta LAP Uzraudzības komitejas darbība u.c. ar LAP efektīvu ieviešanu un pārvaldību saistītās darbības.

Tā kā esošais plānošanas periods tuvojas nobeigumam, pasākumā tiek nodrošināta situācijas analīze un izvērtējumi, kā arī atbalstīta tematisko darba grupu (veicinot plašu ieinteresēto personu un organizāciju pārstāvju piedalīšanos) norise Kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) Stratēģiskā plāna sagatavošanai jaunajam 2023.–2027. gada plānošanas periodam.

Līdz 2020. gada beigām pasākumā kopumā ir izmaksāts finansējums 58,0 milj. EUR apmērā jeb 92 % no plānošanas perioda publiskā finansējuma, tajā skaitā 9,3 milj. EUR tieši 2020. gadā. Vislielākais finansējums no plānošanas perioda sākuma 60,2 % apmērā ticis atvēlēts LAP ieviešanai un pasākumu administrēšanai, tostarp atalgojumam, telpu uzturēšanai, nodarbināto apmācībai, administrēšanā iesaistīto darbinieku tehniskajam nodrošinājumam, dažādu forumu un tematisko grupu organizatorisko izdevumu segšanai. Otra finansiāli apjomīgākā pozīcija ir atbalsts VLT darbības nodrošināšanai – 32,6 % no kopējiem pasākuma “Tehniskā palīdzība” izdevumiem, savukārt novērtēšanai tika atvēlēti 1,7 % izmaksātā finansējuma.

20.1. apakšpasākumā “Atbalsts tehniskajai palīdzībai (izņemot valstu lauku tīklus jeb VLT)” periodā no 2018. līdz 2020. gadam tika iesniegti un apstiprināti 12 projektu iesniegumi un 2020. gadā par šiem projektiem izmaksāts atbalsts 6,3 milj. EUR apmērā. No plānošanas perioda sākuma līdz pārskata perioda beigām šajā apakšpasākumā tika izmaksāts 39,2 milj. EUR liels finansējums jeb 88 % no plānošanas periodā noteiktās summas.

20.2. apakšpasākumā “Atbalsts valstu lauku tīklu jeb VLT izveidei un darbībai” periodā no 2018. līdz 2020. gadam tika iesniegts un apstiprināts viens projekta iesniegums par kopējo publisko finansējumu 10,2 milj. EUR. 2020. gadā turpinājās šī projekta īstenošana, izmantojot finansējumu 3 milj. EUR apmērā. Kopumā no perioda sākuma izmaksāti 18,7 milj. EUR jeb 90,3 % no šim apakšpasākumam atvēlētā finansējuma. Apakšpasākumā atbalsts paredzēts VLT sekretariāta darbības nodrošināšanai un VLT darba plānā paredzēto pasākumu īstenošanai visā Latvijas teritorijā, organizējot arī informatīvus pasākumus pēc iespējas tuvāk interesentu dzīvesvietai. Lai gan 2020. gadā Covid-19 pandēmija būtiski ietekmēja arī VLT īstenoto pasākumu norisi, laikus tika rasti risinājumi un plānotie pasākumi tika pielāgotas situācijai, izmantojot dažādus tiešsaistes un video formāta risinājumus.

Platībatkarīgie atbalsta pasākumi lauku attīstībai – vides un lauku ainavas uzlabošanai (M10, M11, M12, M13)

Kārtība, kādā tiek piešķirts valsts un Eiropas Savienības atbalsts platībatkarīgajiem LAP pasākumiem, noteikta Ministru kabineta 2015. gada 7. aprīļa noteikumos Nr. 171 “Noteikumi par valsts un Eiropas Savienības atbalsta piešķiršanu, administrēšanu un uzraudzību vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanai 2014.–2020. gada plānošanas periodā”.

Līdz ar jaunā plānošanas perioda uzsākšanu 2015. gadā visos platībatkarīgajos atbalsta pasākumos lauku attīstībai – vides, klimata un lauku ainavas uzlabošanai – atbalsta saņēmēji juridiski uzņēmās jaunas saistības.

Tuvojoties plānošanas perioda beigām, sākot no 2019. gada, kad lielākajā daļā pasākumu pieejamais LAP finansējums jau bija rezervēts visu saistību samaksai par periodu, jaunu juridisku saistību uzņemšanās turpinājās tikai vienā no pasākuma M10 “Agrovide un klimats” apakšpasākumiem – 10.1.1. “Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos”.

Tā kā pasākumā M13 “Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabas vai citi specifiski ierobežojumi”, viss pieejamais finansējums tika intensīvi izmantots 2015.–2018. gadā, no 2019. gada pasākums tika pārtraukts.

2020. gadā atbalsta pretendenti vēl varēja pieteikties saistībām šādos atbalsta pasākumos un to apakšpasākumos:

- M10 “Agrovide un klimats”:
  - 10.1.1. “Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos” (BDUZ);
  - 10.1.2. “Vidi saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā” (VSMD);
  - 10.1.3. “Rugāju lauks ziemas periodā” (RLZP);
  - 10.1.4. “Saudzējošas vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei” (SVIN).
- M11 “Bioloģiskā lauksaimniecība” (BLA):
  - 11.1. “Maksājums, lai pārietu uz bioloģiskās lauksaimniecības praksi un metodēm” (BLA-1);
  - 11.2. “Maksājums, lai saglabātu bioloģiskās lauksaimniecības praksi un metodes” (BLA-2).
- M12 “Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi”:
  - 12.2. “Kompensācijas maksājums par Natura 2000 meža teritorijām” (NIM).

Informācija par LAP platībatkarīgo pasākumu iesniegumu skaitu un apstiprinātajām platībām 2019. un 2020. gadā ir atspoguļota 6.31. tabulā.

6.31. tabula

Informācija par LAP platībatkarīgo pasākumu iesniegumu skaitu un apstiprinātajām platībām 2018.–2019. gadā

Pasākuma kods	LAP pasākums	Iesniegumu skaits	Apmaksātie ha	Iesniegumu skaits	Deklarētie ha
---------------	--------------	-------------------	---------------	-------------------	---------------

		2019. gadā		2020. gadā*		
M10	10	Agrovide	7546	159 316	7919	151 564
	10.1.1.	Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos	5316	40 298	5882	42 741
	10.1.2.	Vides saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā	432	6514	407	6155
	10.1.3.	Rugāju lauks ziemas periodā	2002	111 392	1825	101 588
	10.1.4.	Saudzējoša vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei	150	1112	151	1080
M11	11	Bioloģiskā lauksaimniecība	3953	261 872	3742	254 468
	11.1.	Pāreja uz bioloģisko lauksaimniecību	56	801	5	31
	11.2.	Bioloģiskās lauksaimniecības attīstība	3897	261 071	3738	254 437
M12	12.2.	Kompensācijas maksājums par NATURA 2000 mežu teritorijām	3018	45 872	3180	48 302
M13	13	Maksājumi apgabaliem, kuros ir dabīgi vai citi specifiski ierobežojumi-	#N/A	#N/A	#N/A	#N/A
	13.2.	Kompensācijas maksājums par citiem apgabaliem, kuros ir ievērojami dabas ierobežojumi	#N/A	#N/A	#N/A	#N/A
	13.3.	Kompensācijas maksājums par citiem apgabaliem, kurus ietekmē specifiski ierobežojumi	#N/A	#N/A	#N/A	#N/A

* Provisoriskie dati par 2020. gadu var mainīties, jo notiek pieteikumu administrēšana (pēc 01.07.2021.).

Avots: LAD

Pasākuma M10 "Agrovide un klimats" mērķis ir saglabāt bioloģisko daudzveidību, nepieļaut lauku ainavas degradāciju, nodrošināt vides resursu ilgtspējīgu izmantošanu, izmantojot vidi saudzējošas lauksaimniecības metodes, vienlaikus samazinot piesārņojumu virszemes un pazemes ūdeņos un gaisā, kā arī saglabājot augsnes augu barības vielas un samazinot erozijas procesus lauksaimniecībā izmantojamā zemē.

10.1.1. pasākuma "Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos" mērķteritorija ir tādi ilggadīgie zālāji, kas atzīti par bioloģiski vērtīgu zālāju (BVZ) vai ES nozīmes zālāju biotopu un atrodas gan *Natura 2000* teritorijās, gan ārpus tām. Šajā pasākumā LAP noteiktā sasniedzamā atbalsta mērķplatība līdz perioda beigām ir 47 000 ha, un prognozes liecina, ka tā tiks sasniegta.

2020. gadā apakšpasākuma M10.1.1. "Bioloģiskās daudzveidības uzturēšana zālajos" (BDUZ) īstenošanai savās saimniecībās pieteicās 5882 pretendenti, deklarējot atbalstam 42 741 ha dažāda veida bioloģiski vērtīgu zālāju, no kuriem 38 % atradās *Natura 2000* teritorijā.

ES nozīmes zālāju biotopu kartēšana tika uzsākta 2016. gadā, un, kā jau tika prognozēts iepriekš, ik gadu pakāpeniski palielinājās gan atbalsttiesīgās platības, BDUZ deklarētās platības. Pēc Dabas aizsardzības pārvaldes datiem, 2020. gadā par atbalsttiesīgu platību kopumā jau bija atzīts 60 851 ha ES nozīmes zālāju biotopu. Kopumā 2020. gadā BDUZ atbalstam tika deklarēta par 6 % lielāka platība nekā 2019. gadā, jo ik gadu palielinās gan atbalsta pretendentu aktivitāte, gan atbalsttiesīgā platība, kā arī vidējā svērtā atbalsta likme (tiek piemērotas piecas dažādas atbalsta likmes atkarībā no zālāja klases veida).

10.1.2. aktivitātē "Vidi saudzējošu metožu pielietošana dārzkopībā" (VSMD) dažādu atbalsttiesīgu kultūraugu – augļu koku, ogulāju un dārzeņu – audzēšanai 2020. gadā pieteicās 407 pretendenti, atbalstam deklarējot 6155 ha dārzu platības, kaut gan salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu bija mazāk

gan pretendentu, gan saistību platības. Tas skaidrojams ar faktu, ka daļa pretendentu savas aktuālās saistības 2019. gadā pabeidza un neizvēlējās tās pagarināt vēl par gadu (n + 1), bet neliela daļa tās pārveidoja, piesakoties BLA (M11) atbalstam un tā uzņēmoties saistības ar augstākiem standartiem.

10.1.3. apakšpasākuma “Rugāju lauks ziemas periodā” (RLZP) atbalstam 2020. gadā pieteicās 1825 pretendenti, atbalstam piesakot 101 588 ha. Arī šajā pasākumā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu samazinājās gan pretendentu skaits, gan saistību platības, jo daļa pretendentu savas aktuālās saistības 2019. gadā pabeidza un nevēlējās tās pagarināt vēl par gadu (n + 1).

Tāpat salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu 2020. gadā mazāk pretendentu – 151 – pieteicās atbalstam **10.1.4. apakšpasākumā “Saudzējošas vides izveide, audzējot augus nektāra ieguvei” (SVIN)**, līdz ar to deklarējot arī mazāku platību – 1080 ha, tāpēc ka daļa pretendentu savas aktuālās saistības 2019. gadā pabeidza un neizvēlējās tās pagarināt par gadu (n + 1).

Pasākums M11 “Bioloģiskā lauksaimniecība”

Šajā pasākumā LAP noteiktā sasniedzamā mērķplatība līdz perioda beigām ir 205 000 ha: 11.1. – 20 000 ha un 11.2. aktivitātē – 185 000 ha. Jau no pirmā daudzgadu saistību uzņemšanās gada (2015. gadā) M11 pasākumā bija neparedzēti liela pretendentu aktivitāte, un tā ik gadu strauji palielinājās, tā ka prognozētā mērķplatība tika ievērojami pārsniegta. Visvairāk to veicināja LAP iekļautā pamatprasība sertificēt visas saimniecības ražojošās vienības, lai netiktu īstenota paralēla ražošanas prakse. Šī LAP prasība nav attīstību kavējošs faktors, jo lauksaimniecībā ienāk jaunā paaudze (tostarp pārņemot saimniecības no vecākiem), kurai nozīmīgs ir arī sabiedrības novērtējums un pieprasījums pēc augstas kvalitātes bioloģiski ražotiem produktiem. Daļu pretendentu saimniekot tieši bioloģiskās lauksaimniecības sistēmā ir motivējis arī kopējais uz saimniecību attīstību vērstais KLP atbalsts tieši šai sistēmai, gan īstenojot dažādus investīciju projektus ar palielinātām atbalsta intensitātes likmēm, gan tiešo maksājumu sniegtais no platības lieluma un dzīvnieku skaita atkarīgais atbalsts. Vislabākais vadmotīvs, lai ražotu bioloģisko produktu, ir iespēja to realizēt tiešajā tirdzniecībā, kā arī dažādiem pārstrādes uzņēmumiem, kuros, piesaistot LAP atbalstu, izveidotas bioloģiskā produkta pārstrādes līnijas.

2020. gadā Latvijā kopumā kā atbilstoši bioloģiskās lauksaimniecības praksei un metodēm ir sertificēti 980 289 ha, no kuriem 291 417 ha ir LIZ, ko apsaimnieko 4056 dažādu jomu lauksaimniecības produktu ražotāji (PVD dati), un 87,3 % no šīs LIZ 2020. gadā ir pieteikta atbalstam pasākumā M11 “Bioloģiskā lauksaimniecība” (BLA). No tiem **11.1. apakšpasākumā “Maksājums, lai pārietu uz bioloģiskās lauksaimniecības praksi un metodēm”** atbalstam deklarēts 31 ha platības, ko apsaimnieko pieci pretendenti, bet **11.2. apakšpasākumā “Maksājums, lai saglabātu bioloģiskās lauksaimniecības praksi un metodes”** – 254 437 ha dažādu atbalsttiesīgo kultūraugu platības, ko apsaimnieko 3738 pretendenti.

Nelielais aktuālo saistību skaits 11.1. apakšpasākumā skaidrojams ar to, ka 2019. gadā lielākā daļa šī apakšpasākuma atbalsta saņēmēju pabeidza savas saistības un 2020. gadā uzņēmās jaunas trīs gadu saistības 11.2. apakšpasākumā, tomēr kopumā tajā vērojams gan atbalsta pretendentu, gan aktuālo saistību platību samazinājums, jo nebija iespējams uzņemties jaunas saistības ārpus 11.1. apakšpasākuma, turklāt daļa pretendentu savas aktuālās saistības 11.2. apakšpasākumā 2019. gadā pabeidza un nevēlējās tās pagarināt vēl par gadu (n + 1).

Pasākums M12 “Natura 2000 un Ūdens pamatdirektīvas maksājumi” nodrošina kompensāciju par neiegūtajiem ieņēmumiem mežsaimnieciskās darbības ierobežojumu dēļ teritorijās, kurās tiek

sekmēta direktīvu 92/43/EEK³ un 2009/147/EK⁴ prasību īstenošana, veicināta meža īpašnieku un apsaimniekotāju interese par dabas vērtību saglabāšanu, kā arī labvēlīgi nosacījumi īpaši aizsargājamo biotopu un sugu attīstībai.

12.2. apakšpasākumā "Kompensācijas maksājums par *Natura 2000* meža teritorijām" paredzēts maksāt kompensāciju ne tikai par atbalsttiesīgajām platībām *Natura 2000* tīklā, bet arī par citām norobežotām dabas aizsardzības teritorijām ar vides radītiem ierobežojumiem ārpus *Natura 2000* platībām saskaņā ar Regulas 1305/2013 30. panta 6. panta "b" apakšpunktu. Tādējādi, pēc Meža valsts reģistra datiem, uz 2015. gadu par potenciāli atbalsttiesīgu platību tika noteikti 67 702 ha, kuros bija šādi mežsaimnieciskās darbības ierobežojumi:

- aizliegta mežsaimnieciskā darbība, aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte – 16 322 ha (tajā skaitā mikroliegumi 2360 ha);
- aizliegta galvenā cirte – 6597 ha;
- aizliegta kailcirte – 44 783 ha.

Pēc Meža valsts reģistra 2020. gada datiem, *Natura 2000* teritorijās un mikroliegumos mežsaimnieciskā darbība ir ierobežota 63 590 ha, no tiem

- 24 260 ha aizliegta mežsaimnieciskā darbība, aizliegta galvenā cirte un kopšanas cirte;
- 2055 ha aizliegta galvenā cirte;
- 37 275 ha aizliegta kailcirte.

2020. gadā 12.2. apakšpasākumā "Kompensācijas maksājums par *Natura 2000* meža teritorijām" atbalstam pieteicās 3180 pretendenti, deklarējot 48 302 ha lielu meža zemes platību, tas ir, par 5,3 % vairāk nekā 2019. gadā.

6.5. Valsts lauku tīkls

Ievērojot Regulas Nr. 1305/2013 54. panta 1. punkta prasību, MK Nr. 599 20. punktā noteikts, ka VLT sekretariāta pienākumus pilda LLKC, ar kuru ZM ik gadu slēdz līgumus. Ar tiem LLKC uzņemas pildīt VLT sekretariāta funkcijas un īstenot VLT darba plāna uzdevumus.

VLT mērķi ir palielināt ieinteresēto pušu līdzdalību lauku attīstības īstenošanā, uzlabot LAP īstenošanas kvalitāti, informēt plašāku sabiedrību un iespējamus atbalsta saņēmējus par lauku attīstības politiku un finansējuma iespējām, veicināt inovācijas lauksaimniecībā, pārtikas ražošanā, mežsaimniecībā un lauku apvidos, kā arī lauku uzņēmējdarbības uzsākšanu un ekonomisko efektivitāti. Ievērojot ES tiesību aktos noteiktos VLT uzdevumus un pienākumus, VLT sekretariāts mērķu sasniegšanai un izpildei izstrādā daudzgadu rīcības programmu un ikgadējos darba plānus, kuros ietver informāciju par plānotajiem pasākumiem, finansējumu un sasniedzamajiem rezultativajiem rādītājiem.

2020. gadā saistībā ar VLT sekretariāta darbību VLT tīmekļvietnē www.laukutikls.lv tika ievietoti dažādi raksti un papildināta informācija par notikumiem un aktualitātēm lauku attīstības jomā. Tīmekļvietnē regulāri tiek papildināts notikumu kalendārs ar aktuālajiem notikumiem pašvaldībās un VRG, kā arī tiek ievietoti materiāli par notikumiem, kuri saistīti ar lauku attīstību.

Gada laikā VLT sekretariāts ir rīkojis vairākas diskusijas un izveidojis darba grupas par lauku attīstībai svarīgiem jautājumiem, nozares politiku, labajiem projektu paraugiem un kooperāciju, kā arī vietējiem iepirkumiem.

---

³ Padomes 1992. gada 21. maija Direktīva 92/43/EEK par dabisko dzīvotņu, savvaļas faunas un floras aizsardzību

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 30. novembra Direktīva 2009/147/EK par savvaļas putnu aizsardzību

Tāpat VLT pārstāvji kā klātienē, tā arī tiešsaistē ir piedalījušies dažādos starptautiskos Lauku tīkla un tā darbību veicinošos pasākumos (Eiropas Tīkla lauku attīstībai (*ENRD*) rīkotajos pasākumos) un vairākos citu dalībvalstu rīkotos pasākumos – semināros un konferencēs – lauku attīstības jomā par lauku teritoriju ilgtspējīgu attīstību, uzņēmējdarbību laukos, inovācijām un zinātni, tostarp sociālajām inovācijām, jaunatni un darbu ar jauniešiem laukos u.c.

6.32. tabula

VLT sekretariāta darbībā sasniegtie rādītāji 2020. gadā

Rādītājs		Kopā	No tiem vērsti uz uzraudzības un novērtēšanas rezultātu apkopošanu un izplatīšanu	No tiem vērsti uz konsultācijām un (vai) inovāciju atbalsta punktu	No tiem vērsti uz VRG, tostarp starpterritoriālo un starptautisko sadarbību
VLT komunikācijas rīku skaits (pēc veida)	VLT rīkoto pasākumu (semināru, konferenču, pieredzes apmaiņas u.c.) skaits	310	2	2	1
	Publikāciju, reklāmlapu, laikrakstu, žurnālu, tostarp e-publikāciju, skaits	68	54	52	56
	Citi rīki, skaits (tīmekļvietne, sociālie mediji)	1	1	1	1
	Apkopotie un izplatītie projektu piemēri, skaits	117	0	35	1
VLT pasākumos īstenotā tematiskās un analītiskās informācijas apmaiņa, skaits	Tematiskās darba grupas	17	7	0	0
	Konsultācijas ar dalībniekiem	3	0	3	0
	Citi (izglītojošie semināri, apmācība jauniešiem un skolēniem, tiešsaistes forumi, tīmekļvietnē ievietotie interneta rīki (piemēram, ES atbalsta pieejamības noteikšanas programma u.c.), kapacitātes celšanas pasākumi VLT pasākumu īstenošanā iesaistītajiem u.tml.)	251	1	2	2
ENRD pasākumu skaits, kuros piedalījies VLT		11	21	3	1
no tām VLT aktīvi līdzdarbojies (prezentācija, darba grupas vadīšana, plakātu izgatavošana u.tml.)		2	2	1	1

Avots: ZM

Īstenojot VLT Rīcības programmas 2015.–2020. gadam darba plānu 2020. gadam, tika noorganizēti 302 informatīvie un 48 izglītojoši semināri. Pasākumi tika organizēti visās reģionālajās nodaļās, un galvenie semināru temati bija šādi:

- uzņēmējdarbības uzsākšana un ražošanas efektivitātes celšana;
- par ES un valsts normatīvo aktu grozījumiem, kas attiecas uz lauku un mežu apsaimniekošanu;
- par Lauku attīstības programmas aktualitātēm un pasākumiem;
- finansējuma piesaistes iespējas lauku iedzīvotājiem;
- par *LEADER* pieejas pasākumu īstenošanu.

VLT aktivitātes “Informatīvie pasākumi jauniešiem un skolēniem” mērķis ir skolēnu informētības un intereses līmeņa celšana par dažādām uzņēmējdarbības attīstības iespējām lauku teritorijās, par lauksaimniecības izglītības piedāvājuma dažādību, par procesiem dabā, kā arī par lauksaimniecības dažādību un nākotnes perspektīvām. Pasākuma dalībnieki ir vispārizglītojošo iestāžu 6.–12. klases skolēni. 2020. gadā, īstenojot pasākumu, LLKC konsultanti apmeklēja izglītības iestādes un iepazīstināja skolēnus ar uzņēmējdarbības iespējām laukos, tostarp lauksaimniecības nozarēm, informēja par izglītības iestādēm un to piedāvātajām ar lauksaimniecību saistītajām programmām. Kopumā tika noorganizēti 87 informatīvi izglītojoši pasākumi, kuros tika uzrunāti 1556 skolēni.

2020. gadā Lauku attīstības nodaļa sadarbībā ar Valsts zivsaimniecības sadarbības tīkla (ZST) sekretariātu un Meža konsultāciju pakalpojumu centru (MKPC) jau piekto gadu īstenoja interaktīvu akciju skolēniem “Šodien laukos”. Akcija norisinās sociālajos tīklos, “Šodien Laukos” oficiālajos *Facebook* un *Instagram* kontos, kā arī ar citu digitālo rīku – e-pasta mārketinga un LLKC sociālo tīklu un mediju kanālu – starpniecību. Akcija ietver gan izglītojošo daļu, kurai tiek sagatavoti dažādi

materiāli par ikmēneša tēmām, gan izklaidējošo daļu – iespēju pildīt uzdevumus un sacensties konkursā. 2020. gada konkursā skolēni, sacenšoties par balvām, paveica sešus lielos uzdevumus un seši papilduzdevumus par sešiem dažādiem tematiem. Konkursa uzdevumi tiek veidoti tā, lai to izpilde būtu gan izzinoša (patstāvīga informācijas iegūšana un meklēšana), gan fiziska (došanās dabā, dažādi praktiski uzdevumi ārpus telpām), gan radoša (putnu barotavu veidošana), gan izglītojoša (putnu vērošana), kā arī attīstītu jauniešu tehnoloģiskās prasmes un datorprasmes (prezentāciju veidošanā, videoierakstu filmēšanā un montēšanā, infografiku izstrādē, fotografēšanā, darbā ar teksta apstrādes programmu *MS Word* u.tml.) un izklaidētu (ēst gatavošana, zīmēšana, krustvārdu mīklu risināšana). Konkursā bija reģistrēti 103 individuālie dalībnieki, un vēl četri dalībnieki bija iesnieguši vismaz vienu izpildītu uzdevumu bez reģistrēšanās. Konkursā dalību reģistrēja 29 klases (kollektīvi), piedaloties 315 skolēniem un 29 pedagogi. Kopējais dalībnieku skaits 2020. gadā bija 418 skolēni un 29 pedagogi.

Popularizējot mežsaimniecības nozari, notikušas 88 nodarbības un pasākumi skolēniem un jauniešiem – kopumā 1556 dalībniekiem. Pasākumi īstenoti sadarbībā ar skolām, meža īpašniekiem un citu iestāžu (VMD, AS “Latvijas Valsts meži” u.c.) meža speciālistiem.

Lai mudinātu jauniešus palikt lauku teritorijās un kavētu to pārceļšanos uz lielajām pilsētām, VLT 26 reģionālajās nodaļās tiek sniegts atbalsts lauku jauniešiem uzņēmējdarbības veicināšanai. Mācības 2020. gadā tika organizētas laikā no oktobra līdz decembrim. Pandēmijas ietekmē mācību process norisinājās gan klātienē, gan attālināti, gan ar individuāli pieejamu materiālu palīdzību mācību vielas patstāvīgai apgūšanai. Veiksmīgi aizstāvēt savu biznesa ideju, jaunieši saņēma sertifikātus, kas apliecina, ka tie ir apguvuši konkrētos tematus un pabeiguši mācības. Visiem, kas ir pabeiguši mācības un saņēmuši sertifikātu, ir iespēja startēt konkursā “Laukiem būt” 2020.–2021. gada sezonā vai vēlāk. Kopumā mācības apmeklēja 225 dalībnieki, un no tiem 213 dalībnieki jeb 92 % ieguva sertifikātu. Konkurss “Laukiem būt” tika organizēts 2020. gada 1. ceturksnī, un tajā varēja startēt 2019. gada mācību dalībnieki, kas saņēmuši sertifikātus, kā arī divu iepriekšējo gadu konkursanti un mācību dalībnieki, kas iepriekš konkursa finālā nav saņēmuši naudas balvas vai nav startējuši konkursā, bet ir nolēmuši attīstīt savu biznesa ideju. Kopumā konkursam iesniegti 68 biznesa plāni.

Sabiedrības informēšanas nolūkā VLT regulāri sagatavo ziņu lapas par aktualitātēm lauku attīstībā un lauksaimniecībā, kā arī informē lauku iedzīvotājus par jaunumiem normatīvajos aktos. 2020. gadā par aktualitātēm lauku attīstības jomā tika publicēti 12 informatīvā izdevuma “Lauku Lapa” izdevumi, kas pavairoti 56 660 eksemplāros un izplatīti visā Latvijā. Katru nedēļu tiek publicēta arī elektroniskā izdevuma versija “Lauku e-Lapa”, kas tiek izsūtīta elektroniski vairāk nekā 20 000 “Lauku e-Lapas” abonētu – lauksaimniekiem, lauku uzņēmējiem, konsultantiem, komercuzņēmumu pārstāvjiem, valsts un pašvaldību darbiniekiem, kā arī dažādām citām iestādēm. 2020. gada laikā kopumā izsūtīta 51 “Lauku e-lapa”. “Lauku e-Lapa” pieejama arī VLT tīmekļvietnē. Sagatavoti un izplatīti četri informatīvie izdevumi “Čiekurs”.

Visu 2020. gadu, īstenojot pasākumu “Vietējo lauksaimniecības produkcijas ražotāju un mājražotāju atbalsta programma”, notika aktīvs darbs pie atbilstošu uzņēmumu noskaidrošanas, uzrunāšanas un iekļaušanas 2020. gada decembrī publiski palaistajā e-katalogā www.novadagarsa.lv, kas apvieno Latvijas produkcijas ražotājus, kuri ir bioloģiskās, integrētās audzēšanas, “Zaļās karotītes” un GLOBALG.A.P. shēmu dalībnieki. Katalogs pieejams ikvienam interesentam. Tajā apkopoti ražotāji, kuru produkcijā ir ne mazāk kā 70 % vietēji, t.i., Latvijā, saražotu izejvielu. Kopumā no katalogā iekļautajiem uzņēmumiem 251 ir bioloģiskā saimniecība, 109 saimniecības izmanto integrētās audzēšanas metodi, 34 uzņēmumi ir ieguvuši “Zaļās karotītes” sertifikātu, kā arī 3 uzņēmumi ar GLOBALG.A.P. sertifikātu. Līdz 2020. gada beigām katalogā bija iekļauti 965 uzņēmumi, no kuriem 783 ir publiski pieejami. 2020. gada sākumā (aprīlī) noteikto Covid-19 ierobežojumu dēļ jau saskaņotais pasākuma “Novada garša” plāns tika pilnībā pārplānots, galu galā īstenojot vairākus attālinātus un mazākam apmeklētāju lokam paredzētus pasākumus. Tika noorganizēti četri reģionālie pasākumi, sagatavoti trīs raidījumi, uzturēti divi sociālo tīklu konti *Facebook* (3420 sekotāju) un *Instagram* (629

sekotāji), kuru kopējais sekotāju skaits gada beigās bija 4049. Noorganizēta arī konference Rīgā "Vietējie produkti nākotnes tirgū", pulcinot 137 klātienēs apmeklētājus.

Rīkojot informēšanas un publicitātes pasākumus, VLT 2020. gadā ir noorganizējis Piekto Starptautisko Latgales reģiona biškopju konferenci, kurā piedalījās 142 dalībnieki – biškopji no Latvijas, Baltkrievijas un Lietuvas. Konferencē tika pārrunāti aktuālie jautājumi biškopības nozarē, kā arī uzstājās zinātnieki ar saviem novērojumiem un pētījumiem, uzņēmēji un kaimiņvalstu biškopji, daloties pieredzē. 2020. gadā tika noorganizētas arī septiņas tiešsaistes konferences.

Starptautisku pasākumu organizēšana Latvijā dod iespēju kolēģiem no citām valstīm uzzināt par Latvijā īstenotajām norisēm, kā arī plašākam skaitam Latvijas pārstāvju iepazīties ar starptautisko pieredzi. 2020. gadā tika organizēta Latvijas delegācijas darbinieku transportēšana un Latvijas stenda ierīkošana un dalība starptautiskajā pārtikas, lauksaimniecības un dārzkopības izstādē "Grüne Woche 2020", kas norisinājās Berlīnē, Vācijā. Izstādes mērķis ir iepazīstināt ar dažādu valstu pārtikas produktiem, kultūru un tradīcijām.

2020. gadā īstenots jaunu pasākumu kopums novados un Rīgā Latvijas mazo ražotāju un mājražotāju produkcijas noieta veicināšanai un popularizēšanai. Noorganizēts produktu kvalitātes konkurss "Novada Garša 2020". Pasākumu mērķis ir popularizēt mājražotājus, piesaistot Latvijā populārus pavārus, mārketinga un režijas speciālistus.

Vēl viens īstenots pasākums bija konkursa "Sējējs 2020" laureātu apbalvošanas ceremonija. Ievērojot ārkārtējo situāciju valstī un Covid-19 pandēmijas ietekmi, lai nominantu vērtēšana varētu notikt attālināti, tika mainīts konkursa nolikums, vērtēšanas sistēma un ieceres par apbalvošanu, samazinot balvu skaitu, t.i., vairs neparedzot veicināšanas balvas.

7. Ārējā tirdzniecība

7.1. Starptautiskās tirdzniecības līgumi

ES (tostarp Latvijas) tirdzniecības attiecības ar citām valstīm un valstu grupām nosaka daudzpusējie līgumi, kas noslēgti saistībā ar Pasaules Tirdzniecības organizāciju (PTO), divpusējie tirdzniecības līgumi un vienpusēji ES piemērojami tirdzniecības pasākumi.

2020. gadā darbs ir noritējis visos ES starptautiskās tirdzniecības attiecību jautājumos – gan par daudzpusējās starptautiskās tirdzniecības jomu un ES divpusējās tirdzniecības jomu, gan par vienpusēji ES piemērojamiem tirdzniecības pasākumiem.

Daudzpusējā tirdzniecības politika

Daudzpusējā starptautiskā tirdzniecības politika tiek veidota PTO. PTO galvenās darbības ir vērstas uz daudzpusējās tirdzniecības tiesiskās bāzes noteikšanu dažādu līgumu veidā, daudzpusējās tirdzniecības sarunu liberalizāciju, organizācijas biedru tirdzniecības politikas pārraudzību un tirdzniecības strīdu risināšanu starp dalībvalstīm.

2020. gadā PTO dalībvalstis aktīvi strādāja pie daudzpusējās tirdzniecības sistēmas reformēšanas un modernizācijas jautājumiem. Reformu galvenais mērķis ir, kopīgi meklējot risinājumus mūsdienu starptautiskās tirdzniecības problēmām, stiprināt daudzpusējās tirdzniecības sistēmu, lai sekmētu pēc iespējas vienmērīgākas, labāk paredzamas un brīvākas tirdzniecības plūsmas. Kaut arī dalībvalstis akcentē daudzpusējās tirdzniecības sistēmas nozīmīgumu, diskusijas par reformu procesa iespējamiem virzieniem ir sarežģītas un viedokļi par dažādiem tematiem un risinājumiem – krasi atšķirīgi.

Sākotnēji 2018. gada jūlijā PTO Ģenerālpadome nolēma 12. PTO ministru konferenci (*MC12*) rīkot Nursultānā (Kazahstānā) 2020. gada 8. un 11. jūnijā, taču 2020. gada pavasarī Covid-19 pandēmijas dēļ *MC12* tika pārcelta uz 2021. gadu. Savukārt 2021. gada 15. februārī tika nolemts, ka *MC12* notiks no 2021. gada 30. novembra līdz 3. decembrim Ženēvā, Šveicē. Paredzams, ka *MC12* apspriežamo apspriežamo jautājumu lokā būs visas lauksaimniecības sarunu jomas, tostarp par iekšzemes atbalstu, piekļuvi tirgum, eksporta konkurenci, eksporta ierobežojumiem un kokvilnu.

Tāpat 2021. gada 15. februārī tika apstiprināta un 1. martā stājās amatā jaunā PTO ģenerāldirektore Dr. Ngozi Okonjo-Iweala, kļūdamā par pirmo sievieti un pirmo afrikānieti PTO ģenerāldirektora amatā. Viņas pilnvaru termiņš beigsies 2025. gada 31. augustā.

Aktīvi noritēja arī PTO sarunas par zivsaimniecības subsīdijām, lai atbilstoši ANO Ilgtspējīgas attīstības 14.6. mērķim līdz 2020. gadam panāktu tādu subsīdiju ierobežošanu, kas veicina pārmērīgu zvejas kapacitāti, zivju resursu pārzveju, kā arī nelegālu, neregistrētu un neregulētu zveju, tomēr 2020. gadā vienošanās par subsīdiju aizliegumu netika panākta, tāpat risinājumu neizdevās rast 2021. gada 15. jūlijā PTO ministru sanāksmē. Attiecīgi šobrīd risinājumu cer rast 2021. gada *MC12*.

2020. gadā kopumā bija 25 valstis, kas ir atšķirīgā gatavības stadijā, lai iestātos PTO. Vistuvāk pievienošanās procesa pabeigšanai ir Baltkrievija, Bosnija un Hercegovina, Komoras un Serbija, tomēr nav sagaidāms, ka līdz *MC12* varētu izdoties pabeigt kādu no šiem pievienošanās procesiem.

Divpusējā tirdzniecības politika

Divpusējie tirdzniecības līgumi ir paredzēti tam, lai radītu labākas savstarpējās tirdzniecības iespējas, likvidējot vai mazinot muitas nodokļus, palielinot investīciju iespējas un to aizsardzību, nosakot kopīgus noteikumus par tehniskiem standartiem un sanitārajiem un fitosanitārajiem pasākumiem, kā arī paredzot prasības citām ar tirdzniecību saistītām jomām.

ES lielu uzmanību pievērš divpusējo attiecību stiprināšanai ar dažādiem tirdzniecības partneriem, un divpusējo tirdzniecības līgumu sarunu ambīcijas ir atkarīgas no tirdzniecības partnera attīstības pakāpes un tā vajadzībām un iespējām. Piemēram, ar jaunattīstības un vismazāk attīstītajām valstīm noslēgto tirdzniecības līgumu mērķis līdz ar citiem ir arī atbalstīt šo valstu (reģionu) attīstību.

2020. gadā ES turpināja vairākas līdzšinējās sarunas par divpusējiem tirdzniecības līgumiem ar vairākām pasaules valstīm un reģioniem (sk. 7.1. tab.). Covid-19 pandēmijas dēļ sarunas par līgumiem notika virtuālajās kārtās.

7.1. tabula

ES uzsāktās un plānotās sarunas par divpusējās tirdzniecības līgumiem

Sarunas ir pabeigtas, bet līgumi vēl nav stājušies spēkā	Meksika*, EAC valstis ⁵ , Āfrikas, Karību un Klusā okeāna reģiona valstis ⁶ , Merkasūras valstis ⁷ , Ķīna
Uzsāktās sarunas par divpusējās tirdzniecības līgumiem vai esošo līgumu modernizāciju	Austrālija, Jaunzēlande, Indonēzija, ASV, Malaizija, Taizeme, Filipīnas, Mjanma/Birma, Indija, Čīle*, Maroka, Tunisija, Azerbaidžāna, Saūda Arābija, Kuveita, Katara, Apvienotie Arābu Emirāti, Omāna, Bahreina, Ēģipte, Jordāna, Uzbekistāna

Avots: ZM

* Esošā līguma modernizēšana

Eiropas Parlaments 2020. gada 12. februārī apstiprināja brīvās tirdzniecības un ieguldījumu aizsardzības nolīgumus starp ES un **Vjetnamu**. Savukārt ES ministru Padome 2020. gada 30. martā deva zaļo gaismu brīvās tirdzniecības nolīgumam. Brīvās tirdzniecības nolīgums paredz, ka tā spēkā stāšanās brīdī ES eksportam uz Vjetnamu tiks atcelti 65 % nodokļu, bet atlikušie nodokļi 10 gadu laikā tiks samazināti līdz nullei un ES importa nodokļus Vjetnamas izcelsmes produkcijai pilnībā atcels septiņu gadu laikā. Nolīgums mazinās daudzus pašreizējus ar tarifiem nesaistītus šķēršļus tirdzniecībai ar Vjetnamu un atvērs Vjetnamas pakalpojumus un publiskā iepirkuma tirgu ES uzņēmumiem.

2018. gada 18. jūnijā ES uzsāka sarunas par Visaptverošu tirdzniecības nolīgumu ar **Austrāliju**, bet 2018. gada 21. jūnijā – ar **Jaunzēlandi**. Līdz 2020. gada decembrim ir norisinājušas deviņas sarunu kārtas ar abām valstīm. Šie nolīgumi būs jaunās paaudzes līgumi, kas aptvers ne tikai ievadmitas tarifu atcelšanu, bet arī netarifu barjeras, pakalpojumus, investīciju un intelektuālā īpašuma aizsardzību, ilgtspējīgu vides politiku, dzīvnieku labturību, sanitārās un fitosanitārās (SPS) jomas prasības un citas jomas. Turklāt viens no nolīguma mērķiem ir veicināt tiešsaistes tirdzniecību, nodrošinot to, ka ar preču tirdzniecību saistītās administratīvās procedūras tiek pilnībā pārvaldītas tiešsaistē, un tā sekmējot ģeogrāfiski tālu esošu tirgotāju savstarpējo tirdzniecību.

Sarunas par Brīvo tirdzniecības nolīgumu ar **Indonēziju** bija uzsāktas 2016. gadā, un līdz 2020. gada decembrim ir norisinājušas deviņas sarunu kārtas. Covid-19 pandēmijas dēļ 2020. gadā sarunas notika virtuālajās kārtās, un tās bija sadalītas pa grupām. Nākamā jeb desmitā sarunu kārtā ir plānota 2021. gadā. Nolīguma mērķis ir atvieglot tirdzniecību un investīcijas, kā arī atrisināt jautājumus par tarifiem, tirdzniecības šķēršļiem, tirdzniecību ar pakalpojumiem, publisko iepirkumu, konkurences noteikumiem un intelektuālā īpašuma tiesībām un ilgtspējīgu attīstību.

2020. gada 30. decembrī **ES un Ķīna** panāca principiālu vienošanos pabeigt sarunas par Visaptverošu investīciju nolīgumu. Ķīna ir apņēmusies nodrošināt ES investoriem lielāku piekļuvi tirgum nekā līdz šim, dodot ES uzņēmējiem arī nozīmīgas jaunas tirgus iespējas. 2021. gadā abas puses

⁵ Austrumāfrikas kopienas valstis (East African Community) – Kenija, Uganda, Tanzānija, Burundi, Ruanda

⁶ Komoru salas, Džibutija, Eritreja, Etiopija, Sudāna, Zambija, Seišelu salas, Madagaskara, Malāvija, Maurīcija, Zimbabve, Kamerūna, Centrālāfrikas Republika, Čada, Kongo, Kongo Demokrātiskā Republika, Ekvatoriālā Gvineja, Gabona, Santome un Prinsipi, Benina, Burkinafaso, Kaboverde, Kotdivuāra, Gambija, Gana, Gvineja, Gvineja-Bisava, Libērija, Mali, Mauritānija, Nigēra, Nigērija, Papua-Jaungvineja, Senegāla, Sjerraleone, Togo, Fidži, Kuka salas, Kiribati, Māršala salas, Mikronēzija, Nauru, Samoa, Zālamana salas, Tonga, Tuvalu, Vanuatu

⁷ Brazīlija, Argentīna, Urugvaja, Paragvaja, Venecuēla

strādās pie tā, lai galīgā redakcijā pabeigtu nolīguma tekstu, kas būs juridiski jāpārskata un jātulko, pirms to varēs iesniegt apstiprināšanai ES Padomē un Eiropas Parlamentā.

2019. gadā uz nenoteiktu laiku apstājās 2017. gadā uzsāktās ES sarunas ar **Čīli** par pašlaik spēkā esošā abpusējo tirdzniecības attiecību regulējuma modernizēšanu saistībā ar ES un Čīles Asociācijas nolīgumu. Modernizēšanas sarunu mērķis ir paaugstināt tirdzniecības liberalizācijas pakāpi, ņemot vērā kopš Asociācijas nolīguma noslēgšanas 2003. gadā notikušās pārmaiņas un tendences starptautiskajā tirdzniecībā, kā arī citos ES divpusējos tirdzniecības nolīgumos panākto ambīciju līmeni.

2018. gada 28. aprīlī tika pabeigtas sarunas par ES un **Meksikas** Globālā nolīguma (iepriekš – Ekonomiskās partnerības, politiskās koordinācijas un sadarbības nolīgums) modernizāciju. Nolīgumā, kas ir spēkā no 2000. gada un jau novecojis, būs pārskatīts esošais divpusējo attiecību regulējums tirdzniecības, netaarifju barjeru, pakalpojumu, intelektuālā īpašuma aizsardzības, dzīvnieku labturības, SPS prasību u.c. jomās. Sarunas ritēja kopš 2015. gada nogales, bet pēc sarunu pabeigšanas vienošanās par galīgo juridisko tekstu tika panākta 2018. gada beigās. 2019. un 2020. gadā noritēja darbs pie nolīguma sagatavošanas parakstīšanai un ratificēšanai dalībvalstīm.

ES un **Tunisija** 2015. gada oktobrī uzsāka sarunas par padziļinātu un visaptverošu brīvās tirdzniecības nolīgumu kā daļu no Eiropas un Vidusjūras reģiona valstu asociācijas nolīguma, kas ir spēkā kopš 1998. gada. Sarunu vispārējais mērķis ir radīt jaunas tirdzniecības un ieguldījumu iespējas un tuvināt Tunisijas tiesību aktus ES regulējumam tirdzniecības jomā. 2018. gadā starp ES un Tunisiju noritēja divas sarunu kārtas, bet 2019. gadā – ceturttā kārta sarunām par padziļinātu un visaptverošu brīvās tirdzniecības līgumu. Diskusijas aptvēra plašu jautājumu loku, tostarp lauksaimniecību, pakalpojumiem un ilgtspējīgu attīstību. Sarunas pagaidām ir apturētas.

2019. gada 28. jūnijā pēc daudzu gadus ar pārtraukumiem ilgušām sarunām starp **ES un Merkosūras valstīm** (Argentīnu, Brazīliju, Paragvaju un Urugvaju) par visaptverošu brīvās tirdzniecības nolīgumu sarunas tika pabeigtas un panākta politiskā vienošanās. Visaptverošā nolīguma mērķis ir ne tikai liberalizēt savstarpējo tirdzniecību, bet arī izveidot stabilu un skaidru tirdzniecības nosacījumu ietvaru, tostarp tādās jomās kā valsts iepirkumi, tirdzniecības tehniskās barjeras, intelektuālā īpašuma tiesības, tirdzniecības veicināšana u.c. Īstenojot nolīgumu, tūlītēji vai pakāpeniski tiks atcelti tarifi lielākai daļai savstarpēji tirgoto lauksaimniecības, zivsaimniecības un pārtikas produktu, kā arī virknei īpašu produktu tiks noteiktas kvotas ar zemākiem ievadmitas tarifiem. Nolīgums būs lielākā tirdzniecības vienošanās, kuru katra no pusēm jebkad līdz šim noslēgusi. Pašlaik notiek darbs pie nolīguma teksta juridiskās caurskatīšanas un nolīguma sagatavošanas parakstīšanai un ratifikācijai. Kaut arī vienošanās pēc būtības ir panākta, 2020. gadā ES puda bažas par noteiktu vides aspektu ievērošanu no Merkosūras bloka puses, īpaši attiecībā uz lietusmežu izciršanu.

2019. gada 17. oktobrī **ES un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotā Karaliste** (AK) panāca vienošanos par Izstāšanās līguma saturu. No 2020. gada 1. februāra AK vairs nav ES dalībvalsts un nepiedalās ES lēmumu pieņemšanā, bet uz to attiecas ES tiesības un pienākumi. Līdz 2020. gada 31. decembrim bija spēkā pārejas periods, turpināties sarunas par ES un AK turpmākajām attiecībām. Sarunas nevedās viegli, taču 2020. gada 24. decembrī ES un AK izdevās panākt vienošanos par to turpmākajām attiecībām. Vienošanās ietver trīs līgumus, un viens no tiem ir ES un AK Tirdzniecības un sadarbības līgums. Tirdzniecības līgumā noteikti nulles tarifi un nulles kvotas visām precēm, tostarp lauksaimniecības un zivsaimniecības produktiem. Līgumi tiek piemēroti no 2021. gada 1. janvāra, bet tie vēl ir jāratificē Eiropas Parlamentā, turklāt spēkā ir arī Izstāšanās līgums.

ES un **Ēģiptes** pārstāvji regulāri tiekas, lai apspriestu jautājumus un paraugpraksi un panāktu turpmāku progresu tirdzniecības sadarbībā ar ES. Divpusējās tirdzniecības sadarbības paplašināšana ļautu samazināt Ēģiptes tirdzniecības deficītu, tādēļ tā 2019. gada 17. jūnija Komitejā lūdza sākt sarunu procedūru par lauksaimniecības kvotām, kas piemērojamas Ēģiptes Arābu Republikas

izcelsmes lauksaimniecības produktu, pārstrādātu lauksaimniecības produktu, zivju un zivsaimniecības produktu ieviešanai ES.

Vienpusējie ES tirdzniecības pasākumi

Vienpusējie ES piemērotie tirdzniecības pasākumi tiek īstenoti, izmantojot vispārējo preferenču sistēmu (turpmāk – VPS), kas ES paredz tirdzniecības atvieglojumus 71 jaunattīstības valstij un teritorijai, neprasot līdzvērtīgu tirdzniecības atvieglojumu piemērošanu ES produktu eksportam uz šīm valstīm.

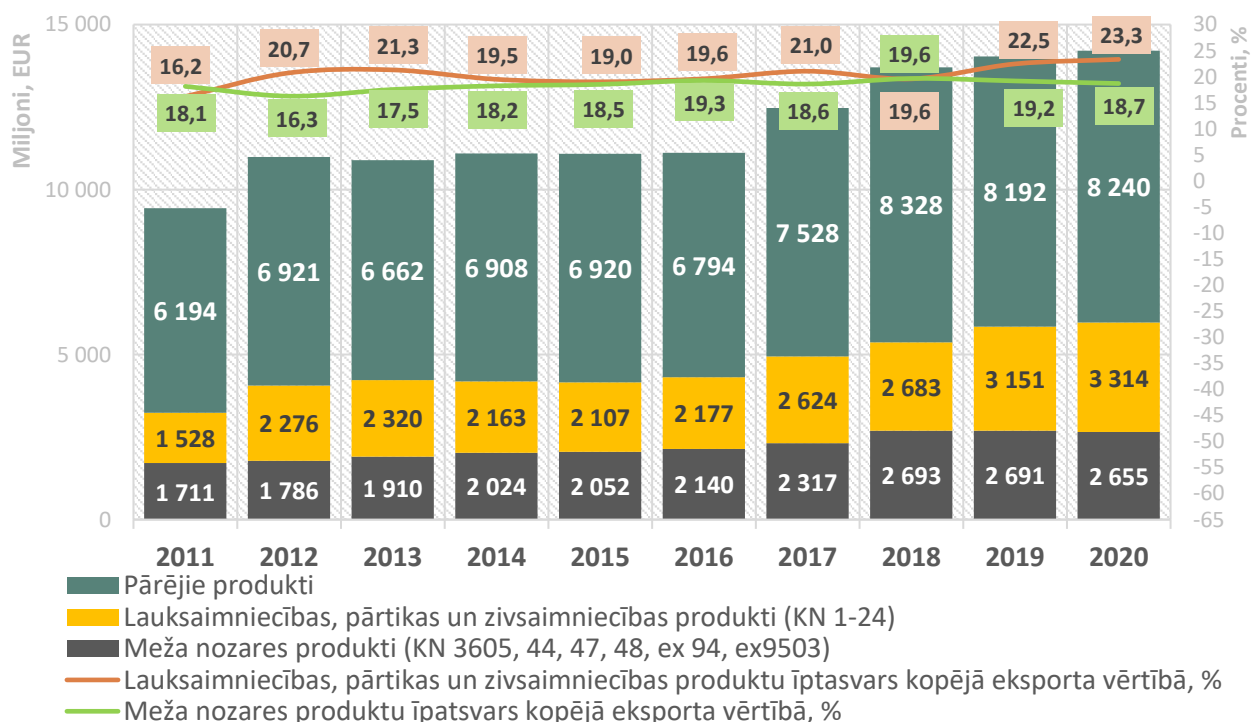
VPS ir viens no galvenajiem ES instrumentiem, lai mazinātu nabadzību un veicinātu ilgtspējīgu attīstību jaunattīstības valstīs, palīdzot tām iekļauties globālajā tirgū un gūt ieņēmumus starptautiskajā tirdzniecībā. VPS juridiskais pamats ir Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 31. oktobra Regula (ES) Nr. 978/2012 par vispārējo tarifa preferenču sistēmas piemērošanu.

Vispārējo preferenču sistēma ES paredz trīs priekšrocību režīmus: vispārējo VPS režīmu (izmanto 15 valstis), īpašo veicināšanas režīmu ilgtspējīgai attīstībai un labai pārvaldībai (turpmāk – VPS+), kuru ir tiesīgas izmantot astoņas valstis, un īpašo režīmu vismazāk attīstītajām valstīm (“Everything But Arms” jeb *EBA*) – šo režīmu izmanto 48 valstis.

ES ir pastiprinājusi sadarbību ar trim VPS saņēmējvalstīm – Bangladešu, Kambodžu un Mjanmu, ņemot vērā iespējamo trūkumu galveno cilvēktiesību un darba tiesību standartu ievērošanā. Tāpat 2020. gada 12. februārī Eiropas Komisija nolēma atsaukt daļu no tarifu preferencēm, kuras Kambodžai tika piešķirtas saskaņā ar *EBA* nopietno un sistemātisko cilvēktiesību principu pārkāpumu dēļ.

7.2. Ārējās tirdzniecības analīze

Kopš 2016. gada ir vērojams Latvijas lauksaimniecības, zivsaimniecības un pārtikas produktu ikgadējs eksporta vērtības palielinājums, un 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu tā ir palielinājusies par 162,8 miljoniem EUR jeb 5,2 %. 2020. gadā pārtikas, lauksaimniecības un zivsaimniecības produkti bija nozīmīgākās preces Latvijas kopējā eksportā – 23,3 % no kopējās Latvijas eksporta vērtības (sk. 7.1. att.).

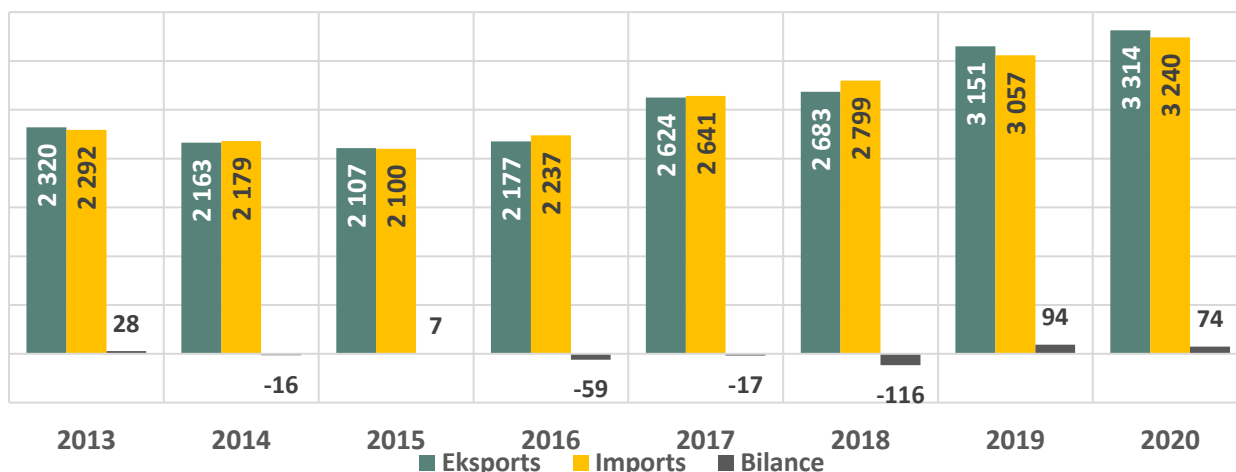

7.1. attēls. Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu un koku un koka izstrādājumu eksporta īpatsvars kopējā Latvijas eksportā, milj. euro

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Koka un koka izstrādājumu eksports 2020. gadā veidoja 18,7 % no kopējās Latvijas eksporta vērtības, bet salīdzinājumā ar 2019. gadu tā ir kritusies par 1,3 %.

2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu ir palielinājies gan pārtikas, lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu eksports, gan to imports. Pārtikas, lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu importa vērtība palielinājās straujāk nekā eksporta vērtība, proti, eksports – par 162,8 milj. EUR jeb 5,2 %, bet imports – par 183,4 milj. EUR jeb 6 %. Eksporta vērtībai palielinoties gan 2019., gan 2020. gadā, bija pozitīva pārtikas, lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu ārējās tirdzniecības bilance (sk. 7.2. att.).

7.2. attēls. Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu ārējās tirdzniecības bilance, milj. eiro

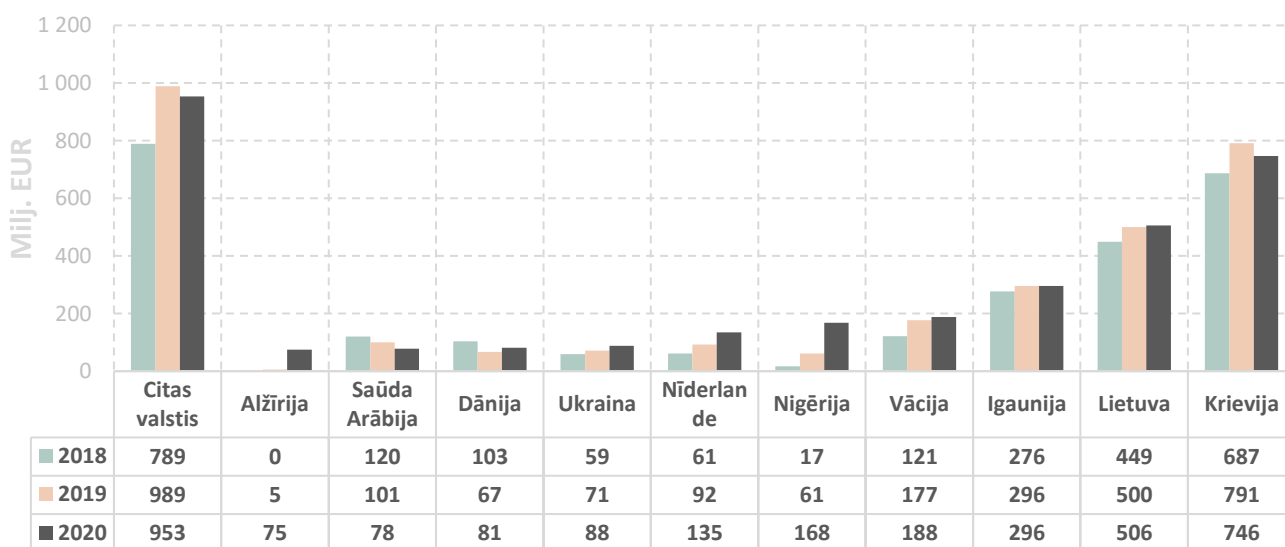
Avots: ZM pēc Eurostat

Pārtikas un lauksaimniecības produktu eksports

Pārtikas un lauksaimniecības produktu eksporta struktūrā eksports gan uz ES valstīm, gan trešajām valstīm 2020. gadā bija līdzīgs: 47 % produktu tika realizēti ES iekšējā tirgū un 53 % produktu eksportēti uz trešajām valstīm.

2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu vairāk tika eksportēts uz trešajām valstīm (vērtības izteiksmē par 12,3 %), bet eksports uz ES valstīm nedaudz samazinājās (par 1,8 % vērtības izteiksmē).

Pārtikas, lauksaimniecības un zivsaimniecības produktu importa struktūrā imports no citām ES valstīm tradicionāli veido lielāko daļu: 2020. gadā 83 % pārtikas un lauksaimniecības produktu tika ievesti no citām ES valstīm un 17 % – no trešajām valstīm.

7.3. attēls. Desmit nozīmīgākās Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu eksporta galamērķa valstis, milj. eiro

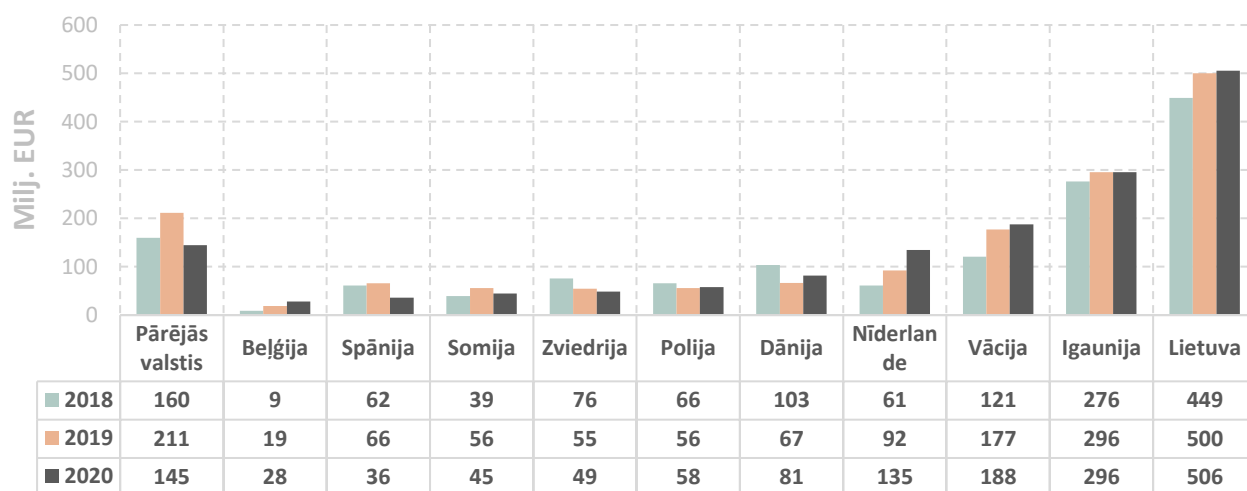
Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Nozīmīgākās Latvijas pārtikas un lauksaimniecības produktu eksporta galamērķa valstis ir Krievija, Lietuva un Igaunija. 2020. gadā eksports uz Krieviju veidoja 22,5 %, uz Lietuvu – 15,3 % un Igauniju – 9 % no kopējās pārtikas un lauksaimniecības produktu eksporta vērtības (sk. 7.3. att.).

Izvērtējot pārtikas un lauksaimniecības produktu eksportu sadalījumā pa valstu grupām (ES valstis un trešās valstis), var secināt, ka Latvija pārtiku un lauksaimniecības produktus eksportē uz visām 26 ES valstīm un 113 trešajām valstīm.

Starp ES valstīm nozīmīgākā eksporta galamērķa valsts bija Lietuva: 2020. gadā eksporta īpatsvars uz to veidoja 32,3 % no kopējās eksporta vērtības uz ES valstīm (sk. 7.4. att.), un salīdzinājumā ar 2019. gadu tā ir palielinājusies par 1 %.

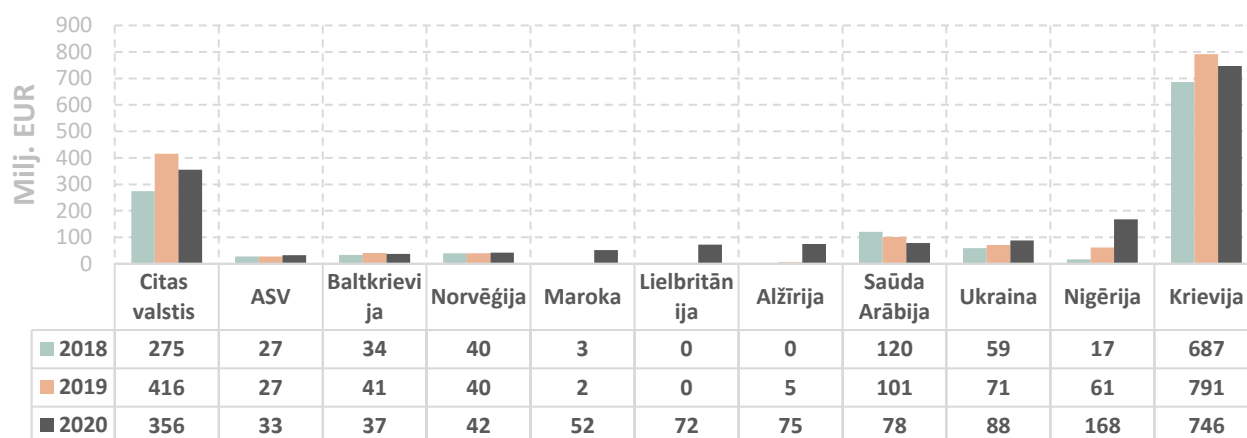
No divām citām nozīmīgākajām eksporta valstīm ES – Igauniju un Vāciju – 2020. gadā par 0,1 % mazāk nekā 2019. gadā tika eksportēts uz Igauniju, toties uz Vāciju eksports palielinājās par 6 %. Būtisks eksporta vērtības kāpums 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu tika pieredzēts uz Beļģiju, eksportam palielinoties par 49 %. Savukārt eksporta vērtības lielākais samazinājums starp 10 nozīmīgākajām eksporta valstīm ES 2020. gadā bija Spānijai – par 45 %.

7.4. attēls. Desmit nozīmīgākās Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu eksporta galamērķa valstis ES, milj. eiro

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Krievija ir tradicionāli nozīmīgākā eksporta partnervalsts starp trešajām valstīm. Uz pārējām trešajām valstīm tiek eksportēts ievērojami mazāks. 2020. gadā pārtikas un lauksaimniecības produkti uz Krieviju tika eksportēti 746 milj. EUR apmērā, kas veidoja 42,7 % no kopējās pārtikas un lauksaimniecības produktu eksporta vērtības uz trešajām valstīm (sk. 7.5. att.).

7.5. attēls. Desmit nozīmīgākās Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu eksporta galamērķa valstis starp trešajām valstīm, milj. eiro

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Lai gan joprojām ir spēkā Krievijas 2014. gada 7. augustā ieviestais importa embargo lielai daļai ES un vairāku citu valstu izcelsmes lauksaimniecības un pārtikas produktu, kā arī Krievijas 2015. gada jūnijā ieviestais pagaidu importa aizliegums Latvijas izcelsmes zivju konservu ieviešanai, 2020. gadā eksporta vērtība ir samazinājusies vien par 5,6 % salīdzinājumā ar 2019. gadu.

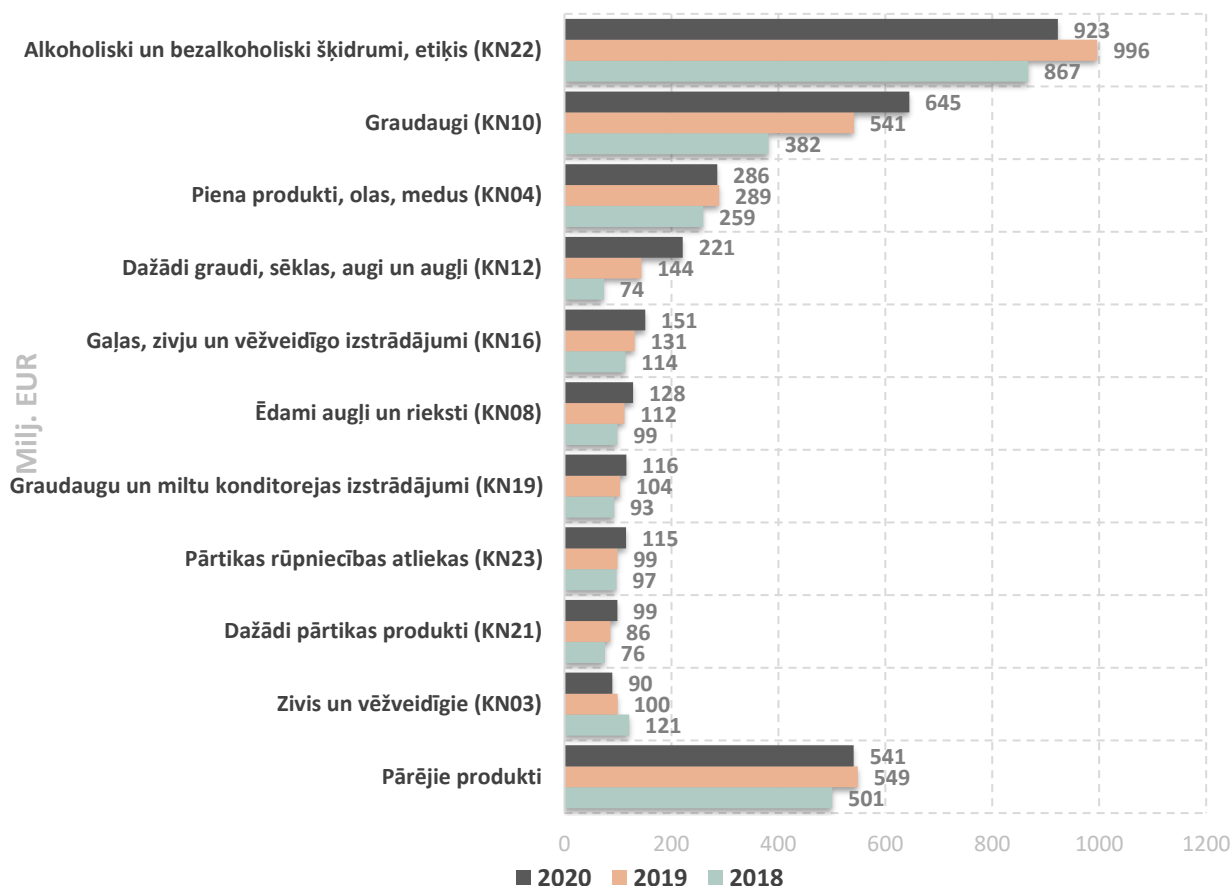
Latvijas eksports uz Nigēriju, kas ir otra nozīmīgākā eksporta valsts starp trešajām valstīm, ir četras reizes mazāks nekā uz Krieviju.

No 10 nozīmīgākajām trešajām valstīm 2020. gadā lielākais Latvijas lauksaimniecības, zivsaimniecības un pārtikas produktu eksporta vērtības kāpums bija uz Alžīriju – par 69,2 milj. EUR.

2020. gadā trīs nozīmīgākās Latvijas eksporta produktu grupas tradicionāli bija

- bezalkoholiskie, alkoholiskie dzērieni un etiķis ar 27,8 % no kopējās pārtikas un lauksaimniecības produktu eksporta vērtības, to vidējai eksporta vērtībai samazinoties par 7,4 % jeb 73 milj. EUR;
- graudaugi ar 19,5 % no kopējās pārtikas un lauksaimniecības produktu eksporta vērtības, to vidējai eksporta vērtībai palielinoties par 19,2 % jeb 103,7 milj. EUR;
- piens un piena produkti, olas un medus ar 8,6% no kopējās pārtikas un lauksaimniecības produktu eksporta vērtības, to vidējai eksporta vērtībai samazinoties par 1,2 % jeb 3,6 milj. EUR. (Sk. 7.6. att.)

2020. gadā starp nozīmīgākajiem eksporta produktiem nozīmīgi ir palielinājusies dažādu graudu, sēklu, augu un augļu eksports – par 53,8 % jeb par 77,5 milj. EUR. Procentuāli visvairāk – par 10 % (naudas izteiksmē par 9,8 milj. EUR) – starp svarīgākajiem eksporta produktiem ir samazinājies zivju un vēžveidīgo eksports.

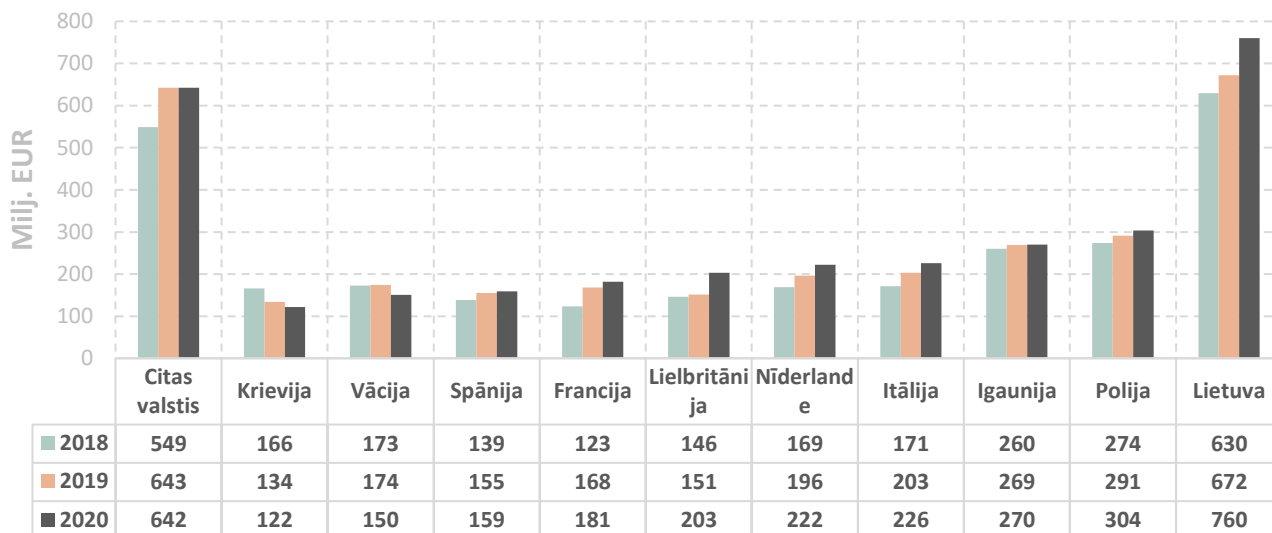

7.6. attēls. Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu eksports sadalījumā pa produktu grupām, milj. eiro
Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Pārtikas un lauksaimniecības produktu imports

Pārtikas un lauksaimniecības produktu importa struktūrā imports no ES valstīm 2020. gadā veidoja lielāko daļu – no tām tika ievesti 83 % pārtikas un lauksaimniecības produktu.

Importa nozīmīgākā tirdzniecības partnervalsts ir Lietuva, no kuras 2020. gadā Latvijā tika importēti 23,5 % no kopējā pārtikas un lauksaimniecības produktu apjoma vērtības izteiksmē (sk. 7.7. att.).

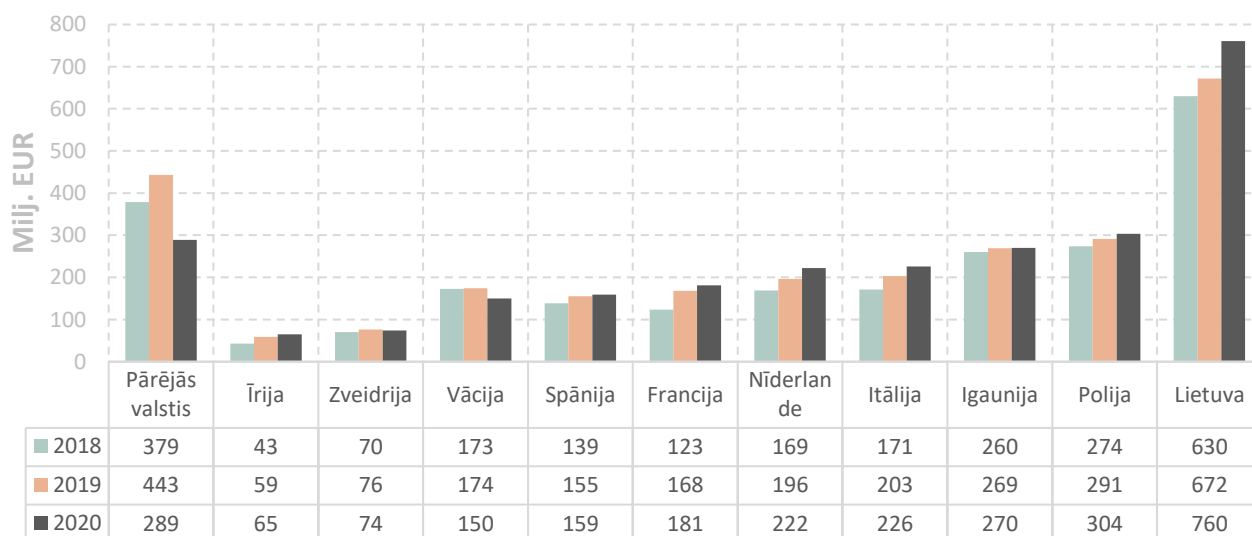

7.7. attēls. Desmit nozīmīgākās Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu importa valstis, milj. eiro

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Izvērtējot pārtikas un lauksaimniecības produktu importu sadalījumā pa valstu grupām (ES valstis un trešās valstis), var secināt, ka Latvijā pārtika un lauksaimniecības produkti tika importēti no visām 26 ES valstīm un 101 trešās valsts. 2020. gadā importa kopējā vērtība no ES valstīm samazinājās par 0,2 %, bet no trešajām valstīm palielinājās par 54 % – tas galvenokārt ir saistīts ar Lielbritānijas izstāšanos no ES.

Arī no ES valstīm nozīmīgākā importa valsts ir Lietuva ar 28,2 % no kopējās importa vērtības starp ES valstīm (sk. 7.8. att.). Otra nozīmīgākā importa valsts ir Polija (11,2 % no kopējās importa vērtības) un trešā – Igaunija (10 %). Starp 10 nozīmīgākajām ES importa valstīm 2020. gadā imports visvairāk palielinājās no Nīderlandes (par 13,3 %) un no Lietuvas (par 13,2 %). Visvairāk imports samazinājies no Vācijas (par 13,6 %) un Zviedrijas (par 2,5 %).

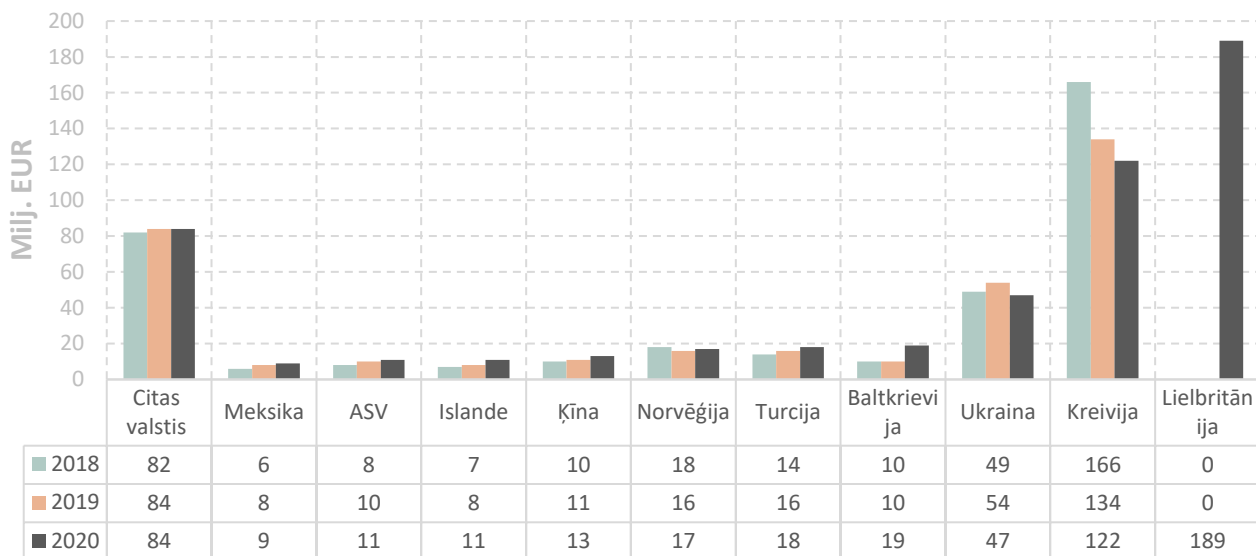

7.8. attēls. Desmit nozīmīgākās Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu importa valstis ES, milj. eiro

Avots: ZM pēc Eurostat datiem

Starp trešajām valstīm nozīmīgākā importa valsts pēc izstāšanās no ES ir kļuvusi Lielbritānija, veidojot 35 % no kopējās importa vērtības (sk. 7.9. att.). Savukārt otra nozīmīgākā importa valsts ir Krievija ar 22,6 % kopējās importa vērtības no visām trešajām valstīm.

Starp 10 nozīmīgākajām trešajām valstīm 2020. gadā samazinājās imports no Ukrainas (par 12,2 % jeb 6,6 milj. EUR) un Krievijas (par 9 % jeb 12,2 milj. EUR), bet būtiski palielinājās no Baltkrievijas (par 80 % jeb 8,3 milj. EUR) un Islandes (par 43 % jeb 3,4 milj. EUR).

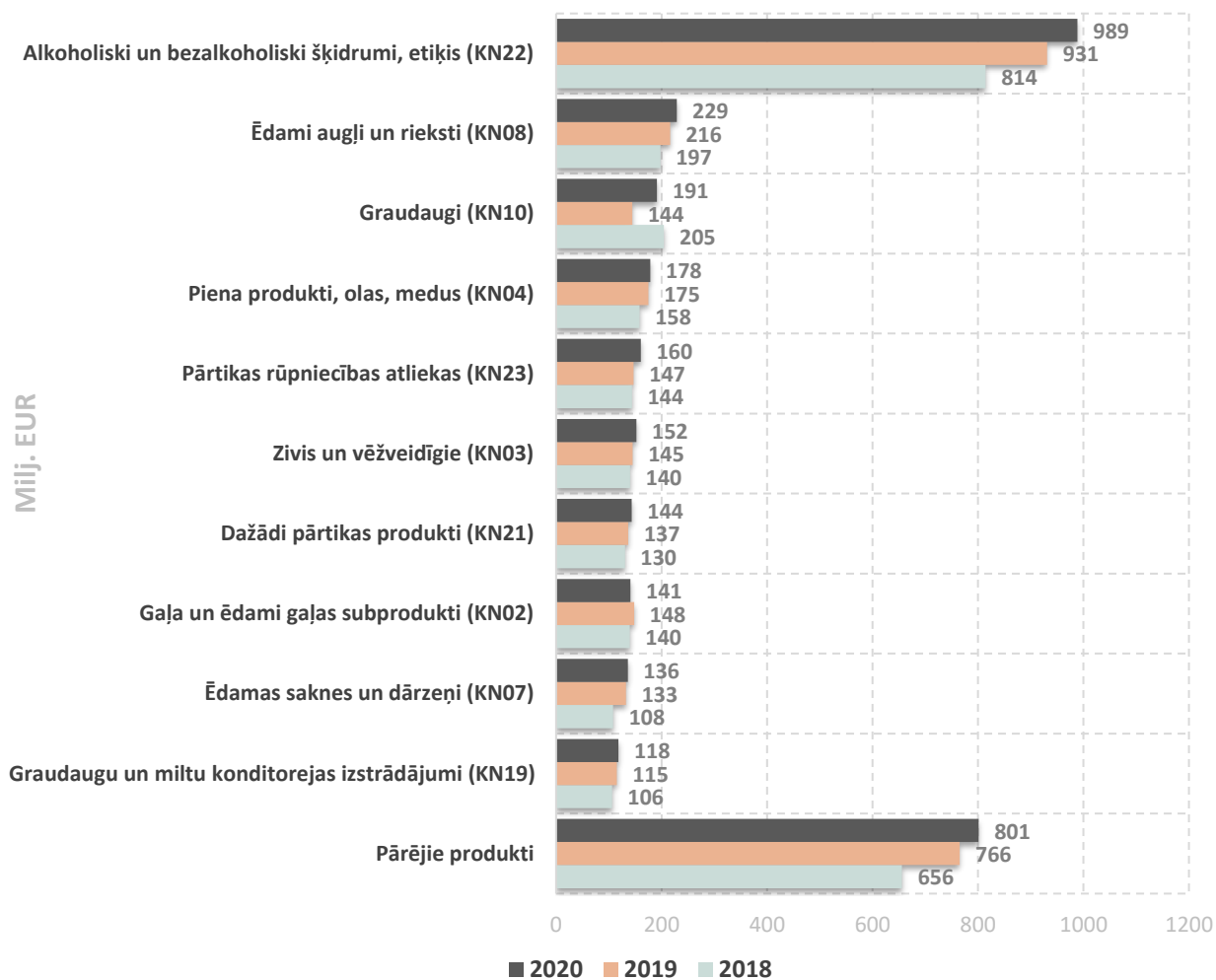

7.9. attēls. Desmit nozīmīgākās Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu importa valstis starp trešajām valstīm, milj. eiro
Avots: ZM pēc Eurostat datiem

2020. gadā Latvijas nozīmīgākie importa produkti bija

- bezalkoholiskie, alkoholiskie dzērieni un etiķis ar 30,5 % no kopējās pārtikas un lauksaimniecības produktu importa vērtības, to vidējai importa vērtībai palielinoties par 6,2 % jeb 57,5 milj. EUR;
- augļi un rieksti ar 7 % no kopējās pārtikas un lauksaimniecības produktu importa vērtības, to vidējai importa vērtībai palielinoties par 6 % jeb 13 milj. EUR;
- graudaugi ar 6 % no kopējās pārtikas un lauksaimniecības produktu importa vērtības, to vidējai importa vērtībai palielinoties par 32,4 % jeb 46,8 milj. EUR un vērtības izteiksmē pieredzot vislielāko kāpumu starp 10 nozīmīgākajiem importa produktiem.

Savukārt no 10 nozīmīgākajiem importa produktiem importa vērtība 2020. gadā ievērojami samazinājās gaļai un tās subproduktiem – par 4,6 % jeb 6,8 milj. EUR. (Sk. 7.10. att.)

7.10. attēls. Latvijas lauksaimniecības un pārtikas produktu imports sadalījumā pa produktu grupām, milj. eiro
 Avots: ZM pēc Eurostat datiem

8. Izglītība, zinātne, konsultācijas

8.1. Latvijas lauksaimniecības universitāte

Studiju programmas

Latvijas lauksaimniecības universitāte (turpmāk – LLU) ir viena no lielākajām valsts augstākās izglītības iestādēm Latvijā, kas īsteno pamatstudiju, maģistra un doktora studijas, kā arī pētniecību dažādās tautsaimniecības nozarēs. Universitāte piedāvā 61 studiju programmu vienā no trijiem īstenotajiem virzieniem – biozinātnēs, inženierzinātnēs un sociālajās zinātnēs. Universitātes spēks sakņojas šo trīs virzienu sadarbībā un mijiedarbībā.

2020./2021. studiju gadā LLU īstenoja 61 studiju programmu 14 studiju virzienos:

- 31 pamatstudiju programmu (tajā skaitā vienu e-studiju formā);
- 18 augstākā līmeņa programmu;
- 12 doktora studiju programmu.

Studējošie

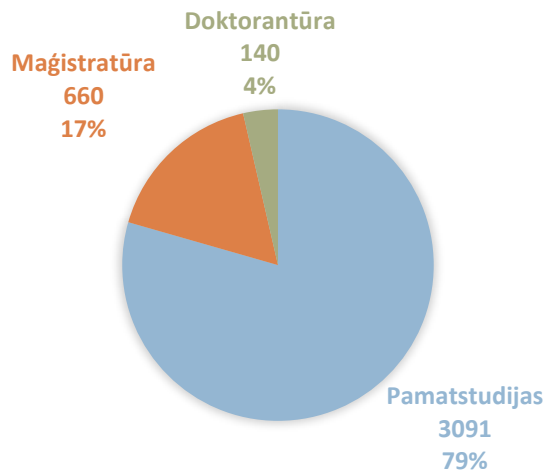
2020. gadā 1. oktobrī LLU studēja 3891 students: pamatstudijās – 3091, augstākā līmeņa studijās – 660, doktora studijās – 140.

8.1. tabula

Studējošo skaits LLU 01.10.2020.

Studējošie	Skaits	Struktūra, %
1. Studenti	3091	
pilna laika	2265	73
<i>no valsts budžeta finansēti</i>	1822	80
<i>ar daļēju personīgo maksu</i>	443	20
nepilna laika	826	27
<i>ar daļēju personīgo maksu</i>	826	4
2. Maģistranti	660	
pilna laika	607	92
<i>no valsts budžeta finansēti</i>	446	73
<i>ar daļēju personīgo maksu</i>	161	27
nepilna laika	53	8
<i>ar daļēju personīgo maksu</i>	53	4
3. Doktoranti	140	
pilna laika	140	100
<i>no valsts budžeta finansēti</i>	139	99
<i>ar daļēju personīgo maksu</i>	1	1
nepilna laika	0	0
<i>ar daļēju personīgo maksu</i>	0	
PAVISAM	3891	
<i>no valsts budžeta finansēti</i>	2407	
<i>ar daļēju personīgo maksu</i>	1484	

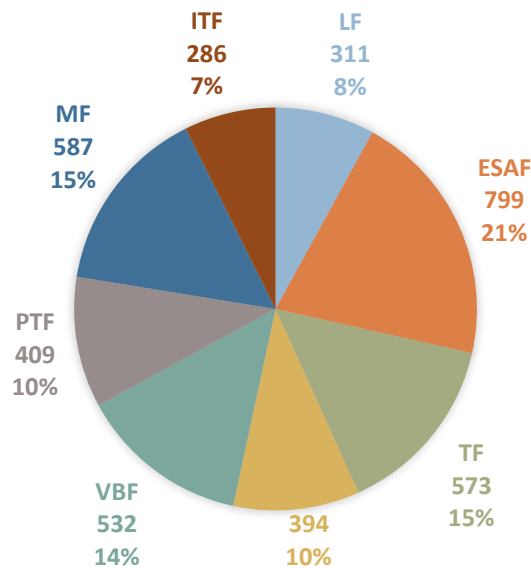
Avots: Latvijas Lauksaimniecības universitāte

8.1. attēls. Studējošo skaits LLU 01.10.2020.

Avots: Latvijas Lauksaimniecības universitāte

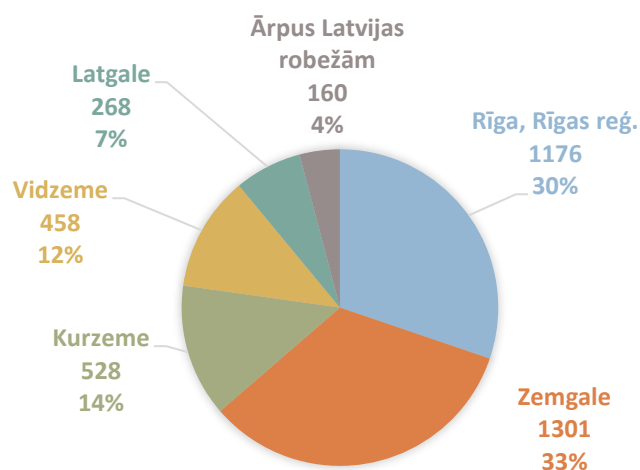
Studējošo skaita sadalījums pa fakultātēm ir šāds: Ekonomikas un sabiedrības attīstības fakultātē (ESAF) – 799, Tehniskajā fakultātē (TF) – 573, Meža fakultātē (MF) – 587, Vides un būvzinātņu fakultātē (VBF) – 532, Pārtikas tehnoloģijas fakultātē (PTF) 409, Veterinārmedicīnas fakultātē (VMF) – 394, Lauksaimniecības fakultātē (LF) – 311, Informācijas tehnoloģiju fakultātē (ITF) – 286 (sk. 8.2. att.).

8.2. attēls. Studējošo skaita sadalījums pa fakultātēm 01.10.2020.

Avots: Latvijas Lauksaimniecības universitāte

Tradicionāli lielākā daļa LLU studentu nāk no Zemgales, Rīgas un tās reģiona. (Sk. 8.3. att.)

8.3. attēls. Studējošo sadalījums pēc dzīvesvietas (bez doktorantiem) 01.10.2020.

Avots: Latvijas Lauksaimniecības universitāte

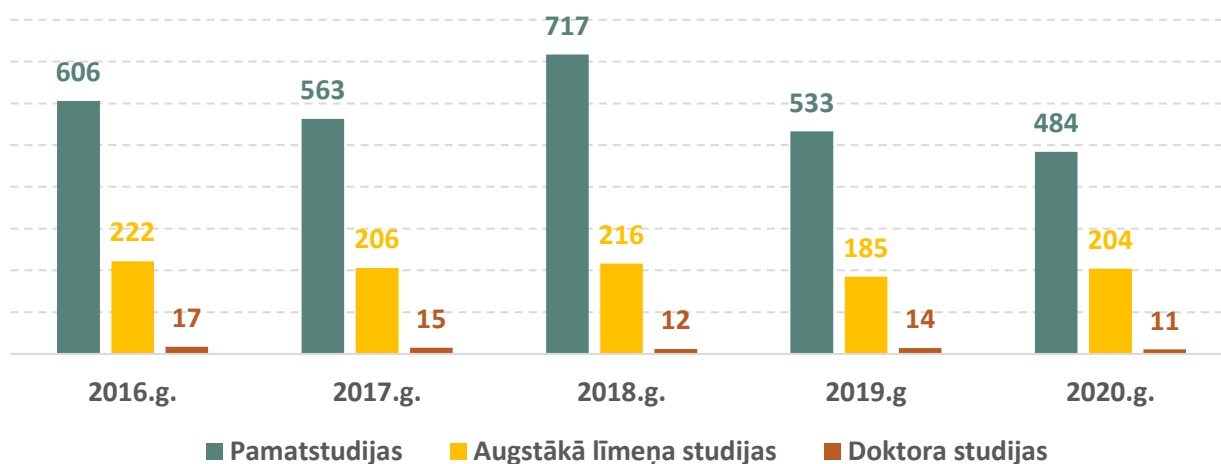
Absolventi

2020. gadā LLU diplomu saņēma 699 absolventi, tajā skaitā 13 ārvalstu studenti (ESAF, ITF, PTF, TF):

- 484 pamatstudijās (363 pilna laika un 121 nepilna laika studijās)
- 204 maģistra studijās (189 pilna laika un 15 nepilna laika studijās)
- 11 doktoranti pabeiguši teorētisko kursu apguvi.

Ar izcilību studijas pabeidza seši absolventi.

LLU absolventu skaita dinamika (sk. 8.5. att.) rāda, ka līdz ar studentu skaitu samazinās arī absolventu skaits.

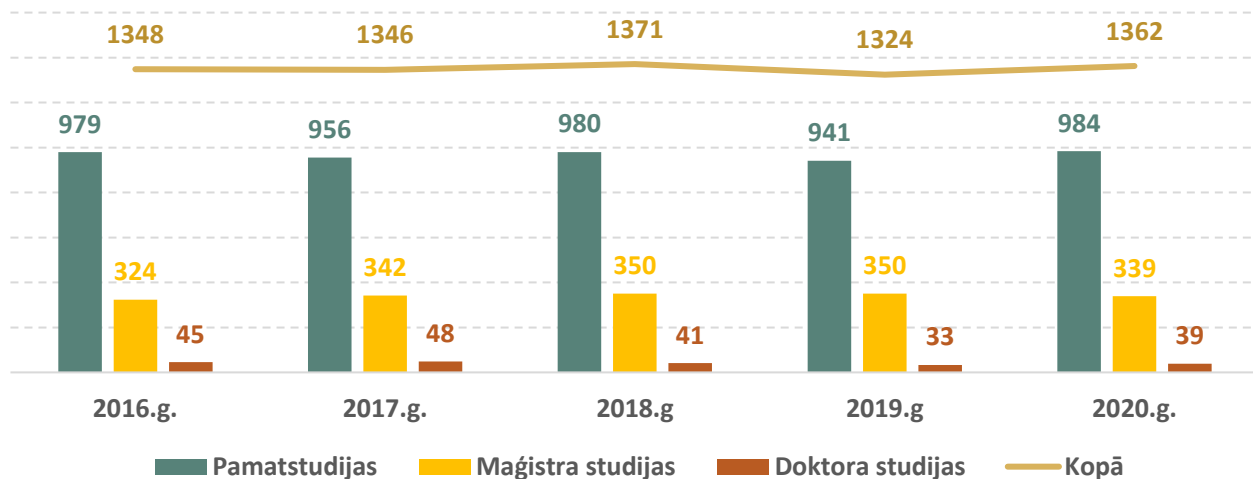

8.5. attēls. LLU absolventu skaita dinamika

Avots: Latvijas Lauksaimniecības universitāte

Uzņemšana

2020. gadā LLU tika uzņemti 1362 jauni studenti, no tiem 984 pamatstudijās, 339 augstākā līmeņa studijās un 39 doktorantūrā. Salīdzinājumam 8.6. attēlā ir atspoguļoti uzņemšanas rezultāti 2016.–2020. gadā.

8.6. attēls. LLU uzņemto studentu skaita dinamika

Avots: Latvijas Lauksaimniecības universitāte

📖 Tālākizglītība

- Kopā 59 kursu programmas
- Četras profesionālās pilnveides programmas
- Divas pedagogu profesionālās kompetences pilnveides programmas
- 53 pieaugušo neformālās izglītības programmas
- Izsniegtas 1493 apliecības un sertifikāti
- 2020. gadā studiju kursus klausītāju statusā pabeidza 229 dalībnieki

📖 Projekti, iepirkumi

- **Turpinās** līgums par mācību organizēšanu un īstenošanu Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.–2020. gadam pasākuma “Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi” apakšpasākumā “Profesionālās izglītības un prasmju apguves pasākumi” (Nr. LAD 131118/P44).
- **Turpinās** līgums par mācību organizēšanu un īstenošanu Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.–2020. gadam pasākuma “Zināšanu pārneses un informācijas pasākumi” apakšpasākumā “Saimniecību un mežu apmeklējumu nodrošināšana” (Nr. LAD 011018/P43).
- **Beidzās iepirkums** par metodisko materiālu izstrādi un papildizglītību individuālo karjeras konsultāciju īstenošanai izglītības iestādē izstrādi (līguma Nr. 4.-8.3.1/12).
- **Sadarbības līgums** ar Valsts izglītības satura centru par ES struktūrfondu projektu “Nacionālā un starptautiska mēroga pasākuma īstenošana izglītojamo talantu attīstībai” (projekta Nr. 4.1-10/24).
- LLU un Lauku atbalsta dienesta **atbalsta pretendenta līgums** par papildu izglītojošo un izglītojošā rakstura publicitātes pasākumu nodrošināšanu Valsts un ES skolu apgādes programmā ar augļiem, dārzeņiem un pienu (līguma Nr. LAD 02012019/V1).
- **Beidzās Erasmus+** projekts “Higher Education for Central Asia Food Systems and Standards” (Nr. 574005-EPP-1-2016-1-LV-EPPKA2-CBHE-JP). Projekta vadošais partneris ir LLU, bet projektā kopumā iesaistījušies 10 partneru.

📖 Apstiprināti Erasmus+ projekti

- “Development of Higher Education Content Aimed to Support Industries for Sustainable Production of Qualitative Agri-food (AgroDev)” (līguma Nr. 619039-EPP-1-2020-1-LV-EPPKA2-CBHE-JP). Projekta ieviešanas laiks: 2020. gada decembris–2024. gada janvāris. Kopējais budžets: 899 012 eiro. Projekta partneri – LLU (vadošais partneris), Narinas Valsts universitāte (Kirgizstāna), Kirgizstānas Valsts lauksaimniecības universitāte, Taškentas Valsts ekonomikas

universitātes Samarkandas nodaļa (Uzbekistāna), Taškentas Valsts lauksaimniecības universitāte (Uzbekistāna), Krakovas Lauksaimniecības universitāte (Polija) un Linnejas Universitāte (Zviedrija).

- “*New Master’s Degree Curricula for Sustainable Bioeconomy in Uzbekistan*” (līguma Nr. 619294-EPP-1-2020-1-LV-EPPKA2-CBHE-JP). Projekta ieviešanas laiks: 2020. gada decembris–2024. gada janvāris. Kopējais budžets: 897 167 eiro. Projekta partneri: LLU (vadošais partneris), Taškentas Valsts lauksaimniecības universitāte (Uzbekistāna), Taškentas Irigācijas un lauksaimniecības mehanizācijas inženieru institūts (Uzbekistāna), Uzbekistānas Republikas Lauksaimniecības ministrija, Vitauta Magnusa universitāte (Lietuva), Jiveskiles Lietišķo zinātņu universitāte (Somija) un Uzbekistānas Republikas Augstākās un vidējās speciālās izglītības ministrija.

Stipendijas

2020. gadā LLU Attīstības fondā aktīvas bija 18 stipendiju programmas, kurās organizēti 14 stipendiju konkursi un piešķirtas 15 jaunas stipendijas. Trim jau esošajiem stipendiātiem turpinājās stipendiju izmaksa, viens stipendiāts atlikušo stipendijas summu saņēma janvārī, un deviņi stipendiāti turpināja saņemt stipendiju vēl visu pavasara semestri.

2020. gadā tika iedibinātas divas jaunas stipendijas – AS “Latvijas balzams” un profesores Baibas Rivžas jubilejas stipendija. Tika rīkoti pirmie stipendiju konkursi pretendentiem uz SIA “Peri”, AS “Latvijas balzams”, Latvijas Lauksaimniecības kooperatīvu asociācijas un profesores Baibas Rivžas jubilejas stipendiju, izraugoties pa vienam uz katrā no stipendijām.

Studiju vides uzlabošana

Studiju vide. 2020. gadā tika pabeigti vairāki infrastruktūras attīstības projekti – Jelgavas pils energoefektivitātes būvdarbi, Tehniskās fakultātes mācību korpusa daļas energoefektivitātes paaugstināšana un būvkonstrukciju pārbūve, kā arī Eksperimenta dzīvnieku centra izveides būvdarbi K. Helmaņa ielā 8. Tika uzsākti arī jauni infrastruktūras attīstības projekti – energoefektivitātes paaugstināšanas būvdarbi Veterinārmedicīnas fakultātes A korpusā K. Helmaņa ielā 8, kā arī Veterinārmedicīnas fakultātes A korpusa vides pieejamības nodrošināšanas un vairāku auditoriju vienkāršotas atjaunošanas būvdarbi. Tāpat uzsākti energoefektivitātes paaugstināšanas būvdarbi Meža fakultātes ēkā un Starpnozaru zinātniskās laboratorijas ēkas būvniecība.

Pārskata gadā veikts Jelgavas pils atsevišķu telpu, Dienvidu caurbrauktuves – kāpņu telpas un ārējās elektroapgādes remonts, telpu grupas kosmētiskais remonts LLU galvenā mācību korpusa rietumu daļā, telpu grupu vienkāršota atjaunošana Vides un būvzinātņu fakultātes mācību korpusā, kā arī Meža fakultātes mācību korpusa telpu vienkāršota atjaunošana

LLU Biotehnoloģiju zinātniskās laboratorijas Agronomisko analīžu nodaļā izbūvēta skābes tvaiku un kaitīgo izgarojumu nosūces un filtrēšanas sistēma. Tāpat īstenoti projekti par automātiskās ugunsgrēka atklāšanas un trauksmes signalizācijas sistēmas projektu Tehniskajā fakultātē un Veterinārmedicīnas fakultātes A korpusā, darbs noticis pie automātiskās ugunsgrēka atklāšanas un trauksmes signalizācijas sistēmas un automātiskās balss ugunsgrēka izziņošanas sistēmas projektu izstrādes un autoruzraudzības LLU Sporta centra ēkā, Ekonomikas un sabiedrības attīstības fakultātē un Vides un būvzinātņu fakultātes mācību korpusā. Izstrādāts arī būvprojekts pārseguma siju pastiprināšanas risinājumiem Tehniskās fakultātes mācību korpusa vienstāva daļā.

Dienesta viesnīcas. Pabeigti energoefektivitātes paaugstināšanas būvdarbi 2. dienesta viesnīcā J. Čakstes bulvārī 7.

Fundamentālā bibliotēka

LLU Fundamentālā bibliotēka (FB) ir akreditēta valsts nozīmes bibliotēka, kas nodrošina lietotājus ar informācijas resursiem atbilstoši studiju profilam, pētniecības virzieniem un LLU Attīstības stratēģijā izvirzītajiem mērķiem. Bibliotēkā ir pieejamas nozīmīgas LLU FB darbinieku veidotās datubāzes, kā arī vērtīgi abonētie elektroniskie resursi – tiešsaistes datubāzes, tostarp pilnteksta.

Bibliotēkas krājumā 2020. gada beigās bija 411 510 eksemplāri 125 263 nosaukumu izdevumu. 2020. gadā tika saņemti 2573 eksemplāri. Īstenojot studiju infrastruktūras projektu “LLU STEM studiju programmu modernizācija”, tika iegādātas LLU mācībspēku ieteiktās grāmatas un 2020. gadā bibliotēka ir saņēmusi 247 eksemplārus 186 nosaukumu ārzemju iespiestās grāmatas (galvenokārt veterinārmedicinā un lauksaimniecībā).

Informāciju varēja meklēt 14 abonētajās pilnteksta un bibliogrāfiskās informācijas tiešsaistes datubāzēs, kā arī vairākās datubāzēs, kas tika piedāvātas uz izmēģinājuma laiku. Pieeja tiešsaistes datubāzēm tika nodrošināta diennakts režīmā LLU tīklā un LLU zinātniskajos institūtos, kā arī ārpus LLU tīkla, izmantojot LLU IS lietotājkontu un *EZproxy*. 2020. gadā šīs iespējas izmantoja 13 689 unikālie apmeklētāji (apmeklējumu skaits – 38 495). LLU FB piedāvā lietotājiem izmantot arī vienoto informācijas meklētājprogrammu PRIMO.

Bibliotēka piedalās starptautiskās lauksaimniecības zinātņu un tehnoloģiju informācijas sistēmas AGRIS veidošanā, kā arī veido vairākas datubāzes bibliotēku informācijas sistēmā ALEPH500. Uz AGRIS centru Romā kopā ir nosūtīti 17 378 dokumentu apraksti. Ierakstu skaits LLU mācībspēku un pētnieku publikāciju datubāzē ir 37 441.

Bibliotēka piedāvā atbalstu un padomus pētniekiem par pētniecības datu pārvaldību un atklātu publicēšanu (*Open Access*). Bibliotēkas tīmekļvietnē ir izveidota sadaļa “Darbs ar zinātniskajām publikācijām”, kurā atrodami bibliogrāfiskā apraksta piemēri, pamācība, kā izmantot *Mendeley*, kā reģistrēties pētnieku unikālo identifikatoru reģistrā ORCID un ieviest tajā izmaiņas. Vietnē ir pieejama arī platforma *Publons*, kas pētniekiem ļauj saglabāt vienuviet savas publikācijas un citus zinātniskā darba rezultātus, ļauj redzēt uzticamus no *Web of Science Core Collection* automātiski importētus citējamības rādītājus, precizēt ziņas par autoru un pievienot publikācijas no *Web of Science* automātiski, izmantojot zinātnieka unikālo *Researcher ID*, kā arī apkopot savu zinātnisko ietekmi un noskaidrot Hirša indeksu.

LLU FB nodrošina arī iespēju saņemt informācijas avotus, piedaloties starptautiskajā lauksaimniecības bibliotēku tīklā AGLINET. Bibliotēkas darbā nozīmīgu vietu ieņem uzziņu un konsultāciju sniegšana, kā arī lietotājiem apmācība. Popularizējot bibliotēkas pakalpojumus, tās darbinieki ir aktīvi darbojušies sociālajā tīklā *Facebook*. Aktuālā informācija tiek sniegta bibliotēkas tīmekļvietnē un interaktīvajā izkārtnē Uzziņu un informācijas centrā. Ir izveidota jauna bibliotēkas tīmekļvietne, kurā tiks piedāvāts plašs regulāri atjaunots metodisko materiālu klāsts. Tajā atrodama arī informācija par bibliotēkas pakalpojumiem, datubāzēm, meklēšanas rīkiem un jauniegūtajām grāmatām un žurnāliem.

Zinātne un invoācijas

LLU Zinātnes un projektu attīstības centrs (ZPAC) koordinē akadēmiskā personāla un studentu zinātnisko darbību, nacionālo un starptautisko zinātnisko sadarbību, administrē dažādu projektu, valsts un uzņēmēj sabiedrību pasūtījumu izpildi, nodarbojas ar informācijas izplatīšanu un finansējuma piesaistīšanu.

2020. gadā 11. martā pēc LLU Senāta lēmuma Nr. 10-72 tika mainīta LLU struktūra, ZPAC sastāvā izveidojot divas jaunas nodaļas:

- doktorantūras skolu, kuras mērķis ir nodrošināt kvalitatīvu doktorantūras studiju īstenošanu un doktorantu profesionālo kompetenču attīstību starpdisciplinārā vidē, kā arī atsevišķās zinātņu nozarēs un apakšnozarēs saskaņā ar LLU stratēģiju.

- bioekonomikas un ilgtspējīgo resursu vadības nodaļu, kuras mērķis ir bioekonomikas un ilgtspējīgo resursu izmantošana pētījumu ierosināšanai un zinātnes sasniegumu popularizēšana atbilstoši LLU misijai, mērķiem un stratēģijai.

Doktorantūras skola 2020. gadā īstenoja vairākus pasākumus:

- 1) sagatavots LLU doktora studiju programmu attīstības plāns 2020.–2026. gadam jaunā doktorantūras modeļa ieviešanai;
- 2) noslēgts sadarbības līgums starp LLU, Daugavpils Universitāti un Liepājas Universitāti par sadarbību doktora studiju programmu attīstības plānu izstrādē un īstenošanā, doktorantūras skolu izveidi, starpaugstskolu doktora studiju programmu īstenošanu, doktora studiju programmu docētāju un promocijas darba vadītāju kvalifikācijas pilnveidi, promocijas procesu, akadēmiskās ētikas procesu ieviešanu, doktorantu mobilitātes veicināšanu un karjeras attīstīšanu;
- 3) noslēgts nodomu protokols ar LLU Dārzkopības institūtu, Agroresursu un ekonomikas institūtu un LVMI "Silava", lai pēc 8.2.2. specifiskā atbalsta mērķa "Stiprināt augstākās izglītības institūciju akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās" trešās projektu iesniegumu atlases kārtas projekta iesnieguma apstiprināšanas veidotu un īstenotu kopīgu sadarbību saistību izpildei atbilstoši starp finansējuma saņēmēju un Centrālo finanšu un līgumu aģentūru noslēgtajam līgumam (vienošanās dokumentam);
- 4) sagatavots 8.2.2. specifiskā atbalsta mērķa "Stiprināt augstākās izglītības institūciju akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās" trešās kārtas projekta iesniegums "LLU pāreja uz jauno doktorantūras finansēšanas modeli" (Nr. 8.2.2.0/20/I/001). Projekta mērķis ir palielināt doktora zinātniskā grāda ieguvēju skaitu un to nodarbinātību akadēmiskajā un zinātniskajā darbā LLU stratēģiskās specializācijas jomās, paaugstinot doktora studiju kvalitāti un veicinot konkurētspēju Latvijas un Eiropas zinātniskajā vidē, iesaistot ārvalstu mācībspēkus doktora studiju nodrošināšanā un sniedzot finansiālo atbalstu 30 doktorantiem un zinātniskā grāda pretendentiem.

Bioekonomikas un ilgtspējīgo resursu vadības nodaļas 2020. gadā īstenotie pasākumi:

- 1) apkopoti un iesniegti dati pasaules universitāšu reitingiem – *Times Higher Education THE Impact Ranking* (2020. gadā LLU pirmo reizi nonāca starp pasaules līmeņa vadošajām augstskolām, ieņemot vietu grupā 401.–600.), *Times Higher Education World University Rankings* (LLU iekļuva grupā 1001+) un *QS EECA* universitāšu reitingā (LLU pirmo reizi ierindojās 139. vietā starp Eiropas jaunattīstības un Centrālāzijas valstu augstskolām). Tika iesniegti dati arī *U-Multirank* reitingam, kā arī izveidota studentu aptauja Lauksaimniecības un Veterinārmedicīnas fakultātes studentiem (rezultāti būs pieejami 2021. gadā);
- 2) organizēta starptautiskā zinātniskā konference "Eiropas zaļais kurss Bioekonomikas attīstībai" (17.12.2020.) un četri semināri ar uzņēmējiem un nevalstiskā sektora dalībniekiem par lauksaimniecības produktu piegāžu ķēžu pārstrukturēšanu Covid-19 seku mazināšanai;
- 3) panākta LLU iesaistīšanās Latvijas Pārtikas bioekonomikas klasterī;
- 4) sagatavota dokumentu pakete Latvijas Pārtikas inovatīvo un alternatīvo risinājumu klastera izveidei, kurā LLU ir viens no dibinātājiem;
- 5) sagatavots un pēc pieprasījuma Zemkopības ministrijā iesniegts Eiropas Atveseļošanas un noturības mehānisma finansējumam projekts "LLU centrs kā instruments Bioekonomikas rīcības plāna ieviešanai: Bioresursu ilgtspējīga izmantošana sabiedrības dzīves kvalitātes paaugstināšanai";
- 6) sniegtas prezentācijas par tematu "Bioekonomikas attīstības izaicinājumi Latvijā" Latvijas Pašvaldību savienības seminārā un Latvijas Lauku konsultāciju centra sanāksmē.

LLU zinātniskajās laboratorijās – Augu šķirņu saimniecisko īpašību novērtēšanas laboratorijā, Biotehnoloģiju zinātniskajā laboratorijā un Meža un ūdens resursu zinātniskajā laboratorijā – ikvienam tiek sniegti dažādi zinātniskie pakalpojumi.

No 2020. gada 1. maijā stājās spēkā grozījumi MK 2005. gada 27. decembra noteikumos Nr. 1000 “Noteikumi par doktora zinātniskā grāda piešķiršanas (promocijas) tiesību deleģēšanu augstskolām”, kas paredz atbilstoši Latvijas zinātnes nozarēm un apakšnozarēm deleģēt doktora zinātniskā grāda piešķiršanas (promocijas) tiesības, tostarp LLU – būvniecības un transporta inženierzinātnēs, dzīvnieku un piena lopkopības zinātnē, ekonomikā un uzņēmējdarbībā, elektrotehnikā, elektronikā, informācijas un komunikāciju tehnoloģijās, izglītības zinātnēs, lauksaimniecības un zivsaimniecības zinātnēs, mežzinātnē, materiālzinātnē, mūzikā, vizuālajās mākslās un arhitektūrā, pārtikas un dzērienu tehnoloģijās, veterinārmedicīnas zinātnē, vides inženierijā un enerģētikā.

Ar LLU Zinātnes padomes lēmumu un rektora rīkojumu ir apstiprinātas šādas **promocijas padomes**:

- nozarē “Lauksaimniecība un zivsaimniecības zinātnes, mežzinātne” ar specializāciju “Lauksaimniecība”;
- nozarē “Lauksaimniecība un zivsaimniecības zinātnes, mežzinātne” ar specializāciju “Mežzinātne”;
- nozarē “Dzīvnieku un piena lopkopības zinātne”;
- nozarē “Veterinārmedicīnas zinātne”;
- nozarē “Ekonomika un uzņēmējdarbība”;
- nozarē “Elektrotehnika, elektronika, informācijas un komunikāciju tehnoloģijas”;
- nozarē “Mūzikā, vizuālās mākslās un arhitektūra”;
- nozarē “Pārtikas un dzērienu tehnoloģijas”;
- nozarē “Izglītības zinātnes”;
- nozarē “Materiālzinātne”;
- nozarē “Vides inženierija un enerģētika”;
- nozarē “Būvniecības un transporta inženierzinātnes”.

2020. gadā apstiprinātas dažas **Latvijas Zinātnes padomes ekspertu komisijas**, kuru sastāvā no LLU ievēlēti vairāki locekļi, – Inženierzinātņu un tehnoloģiju ekspertu komisija, Lauksaimniecības, meža un veterināro zinātņu ekspertu komisija un Sociālo zinātņu ekspertu komisija.

2020. gada oktobrī un decembrī notika trīs **starptautisko zinātnes izvērtēšanas ekspertu tiešsaistes vizītes** LLU – inženierzinātnēs un tehnoloģijās (12.10.2020.), lauksaimniecības, meža un veterinārās zinātnēs (19.10.2020.) un sociālajās zinātnēs (07.12.2020.). Starptautiskās izvērtēšanas Lauksaimniecības, meža un veterināro zinātņu ekspertu grupas tiešsaistes vizītes notika arī Agrolesursu un ekonomikas institūtā (20.10.2020.) un Dārzkopības institūtā (21.10.2020.).

LLU vadošie pētnieki ir nominēti Latvijas izcilāko zinātnieku sarakstā, iekļaujot viņus zinātnes kalendārā **#ZinātneLatvijai 2020** un **#ZinātneLatvijai 2021**.

2020. gada maijā parakstīts saprašanās memorands sadarbībai datos balstītu pašvaldību viedo infrastruktūras modeļu un to pārvaldības risinājumu attīstībai starp Jelgavas pilsētas domi, LLU, Latvijas Universitāti un SIA “Latvijas Mobilais Telefons”.

2020. gada 22. jūlijā tika parakstīts saprašanās memorands par **Eiropas Digitālās inovācijas centra (European Digital Innovation Hub, EDIH) apvienības izveidi**.

2020. gada 17. decembrī LLU sadarbībā ar Aizsardzības ministriju, Zemkopības ministriju un Latvijas Drošības un aizsardzības industriju federāciju īstenoja virtuālo “Pārtikas Hakatonu”, kura mērķis bija rast optimālus risinājumus valsts apdraudējuma situācijā, lai ar pārtikas produktiem nodrošinātu 30 000 karavīru.

2020. gadā LLU vēlētos amatos strādāja 192 vadošie pētnieki, 94 pētnieki un 29 zinātniskie asistenti, kā arī tika sagatavotas 696 dažāda veida publikācijas, tostarp starptautiski citētās *Web of Science* un *Scopus* datubāzēs. 2020. gadā bāzes finansējums bija 1127 tūkst. EUR, bet snieguma finansējums – 410 tūkst. EUR par 2019. gadā sasniegtajiem rādītājiem zinātnē. Ņemot vērā zinātniskās darbības rādītājus 2019. gadā, zinātniskā snieguma finansējums 2020. gadā aprēķināts 279 vadošiem pētniekiem un pētniekiem par kopējo summu 325 tūkst. EUR.

LLU Starptautisko ekspertu konsultatīvā padome (*Advisory Board*)

2020. gadā ZPAC organizēja divas LLU Starptautisko ekspertu konsultatīvās padomes sēdes:

- 20.02.–21.02.2020. notika klātienē tikšanās LLU, lai sagatavotos starptautiskā izvērtējuma zinātņu ekspertu grupas vizītēm. Tikšanās laikā LLU Starptautisko ekspertu konsultatīvā padome atzinīgi novērtēja LLU būtisko progresu zinātnes jomā, turklāt diskusijas ar vadību un pētniekiem deva iespēju kvalitatīvi sagatavoties gaidāmajām starptautiskā izvērtējuma zinātņu ekspertu grupas vizītēm;
- 17.12.2020. notika tiešsaistes sēde, lai apspriestu starptautiskā izvērtējuma zinātņu ekspertu grupas vizītes un gūto pieredzi, informētu par grozījumiem LLU Attīstības stratēģijā 2015.–2020. gadam, kura tika pagarināta līdz 2022. gadam, kā arī diskutētu par pārmaiņām universitātes darbībā saistībā ar Covid-19 pandēmiju un par jauno pārvaldības modeli augstākajā izglītībā Latvijā.

2020. gada 25. novembrī Zinātņu padomes sēdē tika apstiprināts jauns LLU Starptautisko ekspertu konsultatīvā padomes sastāvs 2021.–2023. gadam, lai veicinātu LLU attīstību, paaugstinātu zinātnisko pētījumu kvalitāti un sekmētu zinātnisko izcilību.

Projekti

Pārskata periodā īstenots 270 zinātnes projektu un pētījumu, piesaistot 5812 tūkst. EUR, no kuriem 14,6 % atvēlēti starptautiskajiem projektiem, 39,9 % – nacionāla līmeņa projektiem, 8,4 % – valsts pētījumu programmu fundamentālajiem un lietišķajiem pētījumiem, 5,3 % – līgumpētījumiem ar nozarēm un pašvaldības iestādēm un 31,8 % ir Zemkopības ministrijas subsīdijas.

LLU finansētie projekti

- Lai nodrošinātu promocijas darbu izstrādei nepieciešamo infrastruktūru, 2020. gadā tika turpināts iekšējais projektu konkurss “Zinātniskās kapacitātes stiprināšana LLU”. Piektajā kārtā līdzekļi tika piešķirti deviņu projektu īstenošanai par kopējo summu 65 749 eiro.
- Lai īstenotu LLU stratēģijā apstiprinātos pētniecības virzienus, veicinātu LLU stratēģijā ietvertajos prioritārajos pētniecības virzienos noteikto rezultatīvo indikatoru izpildi, kā arī maģistrantu, doktorantu un jauno zinātnieku iesaistīšanos zinātniskajā darbībā, turpināta LLU atbalsta programma “LLU pētniecības programmas īstenošana”. 2020. gadā tika atbalstīti septiņi projektu iesniegumi par kopējo summu 78 358,61 eiro.
- 2020. gadā tika turpināta otrā kārtā LLU atbalsta programmā “Fundamentālo pētījumu veikšana LLU” – tās mērķis ir nodrošināt fundamentālus pētījumus LLU, tā radot jaunas zināšanas un tehnoloģiskās atziņas LLU attīstības stratēģijā noteiktajos pētniecības virzienos. Atbalstīti septiņi projekti, kopējais piešķirtais finansējums – 69 800 eiro.

Latvijas valsts budžeta finansētie zinātniskie projekti

- Turpināti četri fundamentālo un lietišķo pētījumu projekti un sadarbībā ar LVMI "Silava" veiksmīgi īstenots fundamentālo un lietišķo pētījumu projekts "Vētru bojājumu risku mazināšana privāto mežu apsaimniekošanā".
- Īstenoti divi praktiskas ievirzes pētījumi, kas saistīti ar saimniecisku darbību.
- Uzsākti divi Latvijas Zinātnes padomes fundamentālo un lietišķo pētījumu individuālie zinātnieku pētniecības projekti, kas sagatavoti garantētās nodarbinātības jeb tenūras sistēmas ieviešanai Latvijā – "Latvijas bioekonomikas stratēģijas 2030. gadam ieviešanas novērtējums un iespējamie risinājumi definēto mērķu sasniegšanai (LIBRA-LV)" un "Dzīvotspējīgas un ilgtspējīgas lauku kopienas: vietējās pārtikas sistēmu multiplikatīvais efekts".
- Papildus jau īstenotiem 29 pasākuma "Sadarbība" projektiem, kuros tiek veicināta sadarbība lauksaimniecībā, mežsaimniecībā un lauksaimniecības produktu (izņemot zivsaimniecības produktu) pārstrādē, lai risinātu šo nozaru praktiskās vajadzības, dodot iespēju radīt jaunus produktus, noskaidrojot un izstrādājot procesus, tehnoloģijas un metodes, kā arī ieviešot tās praksē, 2020. gadā klāt vēl nākuši 13 šā pasākuma projektu (kopā 42 projekti).

2020. gadā LLU zinātnieki strādāja piecos **Valsts pētījumu programmas (VPP) projektos:**

- VPP "Latvijas mantojums un nākotnes izaicinājumi valsts ilgtspējai" projektos "Latvijas valsts un sabiedrības izaicinājumi un risinājumi starptautiskā kontekstā (INTERFRAME-LV)" un "Ilgtspējīgas un saliedētas Latvijas sabiedrības attīstība: risinājumi demogrāfijas un migrācijas izaicinājumiem (DomoMig)";
- VPP "Energētika" projektā "Energētikas un klimata modelēšana virzībā uz oglekļa neitralitāti";
- VPP "Covid-19 seku mazināšanai" projektos "Multidisciplināra pieeja Covid-19 un citu nākotnes epidēmiju monitorēšanai, kontrolei un ierobežošanai Latvijā", "COV-MITIGATE" un "Ekonomiskais, politiskais un juridiskais ietvars Latvijas tautsaimniecības potenciāla saglabāšanai un konkurētspējas pieauguma veicināšanai pēc pandēmijas izraisītas krīzes (reCOVery-LV)".

2020. gada nogalē tika uzsākts darbs Valsts pētījumu programmas "Ilgtspējīga teritorijas attīstība un racionāla zemes resursu izmantošana" projektā "Ilgtspējīga zemes resursu un ainavu pārvaldība: izaicinājumu novērtējums, metodoloģiskie risinājumi un priekšlikumi (LandLat4Pol)".

Pēcdoktorantūras pētniecības atbalstam tika uzsākta jauna pētniecības pieteikuma "Īsšķiedru cementa kompozītu izmantošanas efektivitāte nesošo sienu konstrukcijās" īstenošana 1.1.1.2. pasākumā "Pēcdoktorantūras pētniecības atbalsts" un turpināta iepriekšējos gados uzsākto pēcdoktorantūras pētniecības atbalsta pieteikumu īstenošana. Kopā 2020. gadā šajā pasākumā tika īstenoti seši pētniecības pieteikumi, kuru mērķis ir attīstīt jauno zinātnieku prasmes un palielināt zinātnisko kapacitāti.

Starptautiskie projekti

- 2020. gadā tika iesniegts un apstiprināts pieteikums Baltijas pētniecības programmai Lietuvas konkursam. Projekta finansējums tiek nodrošināts no Eiropas Ekonomiskās zonas un Norvēģu finanšu instrumenta, un LLU ir sadarbības partneris ar 145 tūkst. EUR lielu finansējumu. Projekta īstenošana sāksies 2021. gada janvārī.
- EK LIFE programmā "Climate Change Mitigation" tiek īstenots projekts "Klimata pārmaiņu samazināšanas pasākumu demonstrēšana auglīgu meliorētu organisko augšņu apsaimniekošanā Baltijas valstīs un Somijā (LIFE OrgBalt)".

- Divi integrētie *LIFE* projekti – “Latvijas upju baseinu apsaimniekošanas plānu ieviešana laba virszemes ūdens stāvokļa sasniegšanai; GOODWATER IP” un “Natura 2000 aizsargājamo teritoriju pārvaldības un apsaimniekošanas optimizācija (LIFE-IP LatViaNature)”.
- Uzsākta trīs jaunu starptautiskās teritoriālās sadarbības programmas projektu īstenošana – Latvijas, Lietuvas un Baltkrievijas pārrobežu sadarbības programmas projekts “Signāls biznesa uzsākšanai (BeLL)”, Centrālās Baltijas jūras reģiona programmas projekts “*Girl Power* – pielāgota uzņēmējdarbības izglītība meitenēm vecumā no 15 līdz 18 gadiem Latvijā un Igaunijā” un Latvijas un Lietuvas pārrobežu sadarbības programmas projekts “Jaunu ilgtspējīgu risinājumu integrācija kultūras mantojumā (NovelForHeritage)”.
- Apstiprināts viens “Apvārsnis 2020” pētniecības un inovāciju projekts *SOILGUARD*, kura īstenošanu plānots uzsākt 2021. gadā.
- Kopumā 2020. gadā LLU īstenoja septiņus teritoriālās sadarbības projektus un astoņus programmas “Apvārsnis 2020” projektus.
- Turpinās starptautiskie pētījumi *ERA-Net*, *Bonus*, *EJZF*, *Nordplus* un *Erasmus* programmās.

1.1.1.5. pasākumā “Atbalsts starptautiskās sadarbības projektiem pētniecībā un inovācijās” finansējums 2020. gadā tika piešķirts iniciatīvas projektam “Ilgtspējīga lauksaimniecības atlikumu pārstrāde: modulāra kaskādes atkritumu pārveidošanas sistēma (UpWaste)”. Šajā pasākumā turpinājās projekta 1.1.1.5/18/I/004 “LLU un tās pārraudzībā esošo zinātnisko institūciju starptautiskās sadarbības projektu pētniecībā un inovācijās veicināšana” īstenošana, veicinot Eiropas Pētniecības telpas sadarbības projektu izstrādi un dalību starptautiskos pētniecības, tīklošanās un sadraudzības pasākumos.

Studiju projekti

- Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 8.2.1. specifiskā atbalsta mērķa “Samazināt studiju programmu fragmentāciju un stiprināt resursu koplietošanu” projekts “LLU studiju programmu konsolidācija un jaunu programmu izstrāde”
- Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 8.2.2. specifiskā atbalsta mērķa “Stiprināt augstākās izglītības institūciju akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās” pirmās kārtas projekts “LLU akadēmiskā personāla pilnveidošana”
- Darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 8.2.3. specifiskā atbalsta mērķa “Nodrošināt labāku pārvaldību augstākās izglītības institūcijās” projekts “Latvijas Lauksaimniecības universitātes pārvaldības pilnveide”

2020. gada nogalē iesniegts darbības programmas “Izaugsme un nodarbinātība” 8.2.2. specifiskā atbalsta mērķa “Stiprināt augstākās izglītības institūciju akadēmisko personālu stratēģiskās specializācijas jomās” trešās kārtas projekta pieteikums “LLU pāreja uz jauno doktorantūras finansēšanas modeli”.

Projektā “LLU STEM studiju programmu modernizācija” turpinājās iekārtu, aparatūras un aprīkojuma iegāde STEM studiju programmu attīstībai, papildinot Fundamentālās bibliotēkas fondus, kā arī remontējot auditorijas un koplietošanas telpas Jelgavas pilī, Meža fakultātē un Vides un būvzinātņu fakultātē.

Infrastruktūras projekti

- Pabeigti būvdarbi projektā “Jelgavas pils energoefektivitātes nodrošināšana”.

- Īstenoti energoefektivitātes paaugstināšanas projekti LLU 2. dienesta viesnīcā, Meža fakultātē, Veterinārmedicīnas fakultātes A korpusā un Tehniskās fakultātes mācību korpusā.
- Projektā “LLU un tās pārraudzībā esošo zinātnisko institūciju pētniecības, attīstības infrastruktūras un institucionālās kapacitātes stiprināšana” 2020. gadā ekspluatācijā nodota moderna siltumnīca Agroresursu un ekonomikas institūta Stendes pētniecības centrā, kā arī pabeigta Ekonomikas pētniecības centra telpu renovācija. Tāpat Priekuļu pētniecības centra Laboratoriju ēkā, kā arī Eksperimenta dzīvnieku centrā Jelgavā ir pabeigta būvniecība un objekti sagatavoti nodošanai. Noslēgti līgumi par Starpnozaru zinātniskās laboratorijas ēkas būvniecību Jelgavā, Dobeles ielā 41, kur paredzēta plēves tuneļu uzstādīšana, un siltumnīcu kompleksa ar palīgtelpām pārbūvi Dārzkopības institūtā.
- Zinātniskās kapacitātes stiprināšanai dažādām LLU, Agroresursu un ekonomikas institūta un Dārzkopības institūta laboratorijām iegādāti 163 iekārtu komplekti.

Vairākos pētniecības virzienos LLU struktūrvienības cieši sadarbojas ar LLU pārraudzībā esošajām iestādēm – Agroresursu un ekonomikas institūtu, Dārzkopības institūtu un SIA “Latvijas Augu aizsardzības pētniecības centru”. Mērķsadarbības galvenie mehānismi ir kopīgi pētījumi un publikācijas, kopīgas zinātniskā darba grupas, kā arī datu apmaiņa.

Zinātniskās konferences un rakstu krājumi

2020. gadā organizētas vairākas augsti novērtētas starptautiskas konferences:

- 15. starptautiskā zinātniskā konference “*Students on their Way to Science 2020*”;
- 13. starptautiskā zinātniskā konference “*Rural Environment, Education, Personality 2020*”;
- 21. starptautiskā zinātniskā konference “*Economic Science for Rural Development 2020*”;
- 26. ikgadējā starptautiskā zinātniskā konference “*Research for Rural Development 2020*”;
- 19. starptautiskā zinātniskā konference “*Engineering for Rural Development*”;
- trešā starptautiskā konference “*Nutrition and Health*”;
- Starptautiskā zinātniskā konference “*European Green Deal for Bioeconomy Development*”.

LLU ZPAC nodrošina zinātniskā žurnāla “*Rural Sustainability Research*” izdošanu. 2020. gadā LLU saņēma Scopus datubāzes Vērtēšanas komisijas lēmumu par žurnāla iekļaušanu datubāzē un zinātniskā žurnāla “*Rural Sustainability Research*” 44. krājums jau tika indeksēts Scopus datubāzē.

LLU katru gadu tiek izdoti vairāki fakultāšu organizēti **zinātnisko rakstu krājumi** – “*Engineering for Rural Development*”, “*Economic Science for Rural Development*”, “*Rural Environment. Education. Personality.*”, “*Research for Rural Development 2020*”, “*Līdzsvarota lauksaimniecība*”. Atsevišķi publicēti zinātniskā semināra rakstu krājums – Ražas svētki “*Vecauce – 2020. Pētniecība Covid-19 ēnā*”.

Zinātnieku un komercsabiedrību sadarbība

Lai veicinātu zinātnieku un komercsabiedrību sadarbību, intelektuālā īpašuma aizsardzību un pētniecības rezultātu komercializāciju, kā arī sistemātiski apzinātu esošo un mērķtiecīgi attīstītu nepieciešamo pētniecības kompetenci universitātē, 2020. gadā darbu sekmīgi turpina Tehnoloģiju un zināšanu pārneses nodaļa (TEPEK). Sadarbībā ar TEPEK 2020. gadā organizēta LLU dalība un zinātnieku izstrādņu popularizēšana starptautiskajās izstādēs, semināros, kontaktbiržās un forumos – “*Riga Food 2020*”, “*Lauksaimniecības un meža tehnika 2020*”, “*MINOX Zemgale 2020*”, “*Novada garša*” noslēguma pasākums “*Inovāciju pietura*”, biznesa un tehnoloģiju izstāde “*RIGA COMM 2020*” un “*Ideju spogulis – 2020*”. TEPEK sadarbībā ar Latvijas Investīciju attīstības aģentūru un Jelgavas biznesa inkubatoru organizēja pasākumu “*Mācības pārtikas ražotājiem – iepakojumus*”.

Noslēgti 29 sadarbības līgumi par kopējo summu 351 275,52 eiro apmērā. 2020. gadā sagatavoti divi komercializācijas piedāvājumi, kas izplatīti atbilstošo nozaru uzņēmējiem.

Patenti, šķirnes un licences līgumi

2020. gadā LLU turpināja uzturēt 31 patentu. No tiem 27 ir nacionālie LR patenti un četri – ārvalstu patenti. Iesniegti divi LR patentu pieteikumi.

LLU Zemkopības institūtā 2020. gadā noslēgti 30 licences līgumi, kā arī nacionālajā un ES kopējā augu šķirņu katalogā iekļautas jaunas 22 selekcionētās kultūraugu šķirnes (kopumā 2020. gadā uzturēti 118 licences līgumi).

Konsultācijas

Individuālas konsultācijas par savstarpējās atbilstības prasībām, vides aizsardzību, higiēnu, dzīvnieku labturību un labiem lauksaimniecības un vides apstākļiem, videi draudzīgām saimniecības metodēm, meža apsaimniekošanu, klimata pārmaiņu ietekmi, par saimniecības, uzņēmuma vai ieguldījuma ekonomisko un ekoloģisko rādītāju uzlabošanu, kā arī nekaitīgumu klimatam un noturību pret klimata pārmaiņām nodrošina LAP 2014.–2020. M02 “Konsultāciju pakalpojumi, saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi” 2.1. apakšpasākums “Atbalsts konsultāciju pakalpojumu izmantošanas veicināšanai”.

2020. gadā ar SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs”, kas tika izvēlēts par uzvarētāju publiskajā iepirkumā 2019. gadā, tika noslēgts jauns līgums par individuālu konsultāciju sniegšanu lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē. Līgumcena ir 3,0 milj. EUR. Uzsākta konsultāciju pakalpojuma sniegšana.

Tāpat turpinājās 2018. gadā noslēgtā līguma izpilde par individuālu konsultāciju sniegšanu mežsaimniecības nozarē. Līguma izpildītājs – personu apvienība, ko veido mežsaimniecības pakalpojumu kooperatīvās sabiedrības “L.V.Mežs”, “Mežsaimnieks” un “Mūsu mežs”. Līgumcena ir 175 tūkst. EUR.

2020. gada nogalē tika izsludināts jauns iepirkums pakalpojuma sniedzēja izvēlei konsultācijām par uzņēmuma izaugsmes un konkurētspējas veicināšanu (par konsultācijas pakalpojuma izmantošanu tiks slēgts ilgtermiņa sadarbības līgums starp iepirkumā izvēlēto pakalpojuma sniedzēju un konsultāciju saņēmēju). Plānotā līgumcena – viens miljons eiro.

Pēc LAD datiem, LAP M02 pasākuma “Konsultāciju pakalpojumi, lauku saimniecību pārvaldības un lauku saimniecību atbalsta pakalpojumi” 2.1. apakšpasākumā “Atbalsts konsultāciju pakalpojumu izmantošanas veicināšanai” 2020. gadā kopumā tika sniegtas 8046 konsultācijas 3265 personām, kas iesaistītas lauksaimniecības un mežsaimniecības nozarē. (Sk. 8.4. tab.)

8.4. tabula

Konsultāciju saņēmēju un sniegto konsultāciju skaits pa konsultāciju blokiem 2020. gadā

Konsultāciju bloks	Konsultāciju saņēmēju skaits	Konsultāciju skaits
Lauksaimniecība	2596	6182
Mežsaimniecība	669	1864
KOPĀ	3265	8046

Avots: LAD

8.2. Bulduru Dārzkopības vidusskola

Bulduru Dārzkopības vidusskola īsteno profesionālo izglītību valsts budžeta finansētas profesionālās vidējās izglītības un arodizglītības programmās. Bulduru Dārzkopības vidusskola ir LLU struktūrvienība. Veiksmīgi absolvējot izglītības iestādi, labākajiem absolventiem ir iespēja ar valsts budžeta finansējumu turpināt mācības pēctecīgā virzienā augstākās izglītības pakāpē LLU.

Izglītības iestādes vide

Izglītības iestādes 3. mācību korpusā ir pabeigts remonts un mācību auditorijas aprīkotas ar nepieciešamo tehnisko nodrošinājumu programmu īstenošanai, ir atjaunota sporta zāle un treniņu zāle. Palielinoties izglītojamo un mācību programmu skaitam, ir jāturpina skolas ēkas renovācija 1. un 2. korpusā, lai nodrošinātu vēl piecas labiekārtotas mācību telpas.

Izglītojamo izmitināšanai skolas teritorijā atrodas divas dienesta viesnīcas ēkas. 2019. gadā tika uzsākts projekts "Ergoefektivitātes paaugstināšanas pasākumu īstenošana Bulduru Dārzkopības vidusskolas ēku kompleksā Viestura iela 6, Jūrmalā", lai īstenotu ergoefektivitātes paaugstināšanas pasākumu kopumu dienesta viesnīcā un mācību korpusā. Diemžēl projekta finansējums nav paredzēts kosmētiskajam remontam, kas ir ļoti būtisks, tāpēc ka dienesta viesnīcas telpas pēdējoreiz ir remontētas pirms 37 gadiem.

Lai Bulduru Dārzkopības vidusskola veiksmīgi īstenotu attīstības plānu un piesaistītu vairāk izglītojamo, primāri ir nepieciešama moderna laikmetam atbilstoša labiekārtota dienesta viesnīca, jo izglītojamie, kas izvēlas apgūt lauksaimniecības nozares profesijas, ir nevis no Rīgas, Jūrmalas vai Pierīgas, bet gan no Latvijas lauku reģioniem, kuros atrodas lauksaimniecības produkcijas ražošanas uzņēmumi un zemnieku saimniecības. Pirmais priekšnosacījums izglītības iestādes izvēlē ir kvalitatīvas mācību programmas un mūsdienu prasībām atbilstoša dzīvesvieta. Dienesta viesnīcas morāli novecojušās vides dēļ izglītības iestādei nav iespējas plašāk izvērst starptautisko sadarbību un uzaicināt praktizēties vidusskolā *Erasmus* projektu sadarbības partnerus un citu Eiropas skolu izglītojamus. Pašlaik īstenotajos projektos tiek aicināti tikai pedagogi, viņiem rezervējot naktsmītni Babītē, jo Jūrmalas viesnīcu cenu piedāvājums sezonā ir ļoti dārgs un neatbilst *Erasmus* projektos paredzētajām izmaksām.

Lauksaimniecības jomas programmu profesionālo priekšmetu pedagogi – nozares speciālisti – arī nāk no Latvijas reģioniem un skolā strādā papildus pamatdarbam nozarē, tāpēc arī viņiem ir aktuāls dienesta viesnīcas jautājums. Lai sasniegtu nākotnē plānoto izglītības iestādes attīstību un izglītojamo skaita palielinājumu ir nepieciešamas mūsdienīgas, kvalitatīvi izremontētas dienesta viesnīcas telpas vismaz 300 izglītojamiem.

Mērķi un pamatuzdevumi

Lai sasniegtu iestādes attīstības plānā izvirzītos mērķus, ir noteikti šādi pamatuzdevumi:

- piedāvāt kvalitatīvas profesionālās izglītības apgūt darba tirgū konkurētspējīgās profesijās;
- veidot atbalstošu mācību vidi, piedāvājot audzēkņiem inovatīvus mācību materiālus, nodrošinot Eiropas līmeņa mācību iekārtas un aprīkojumu, modernu, attiecīgai industrijai un mācību programmām atbilstošu materiāli tehnisko bāzi, kā arī zinātnisko darbību izglītības iestādes īstenotajos projektos;
- sadarbībā ar Latvijas un starptautiskajām nozaru asociācijām, nevalstiskajām organizācijām, vadošajiem nozaru uzņēmumiem un sadarbības partneru skolām Eiropā un Eiropas sadarbības uzņēmumiem nodrošināt audzēkņiem prakses vietas un praktisko mācību augstu kvalitāti, īstenojot mācību praksi reālā darba vidē, ar darba tirgus prasībām un iespējām;
- veicināt ciešāku nozares uzņēmumu iesaistīšanu profesionālās izglītības programmu īstenošanā, piedāvājot alternatīvas mācību metodes – speciālistu lekcijas, saimniecību apmeklējumus, jaunāko tehnoloģiju un produktu demonstrējumus;
- nopietni veicināt starpdisciplināritāti gan mācību procesā, gan zinātniskajā darbībā, gan praktiskās nodarbībās uzņēmumos.

Akreditācija

2021. gada 4. janvārī saņemts Izglītības Kvalitātes Valsts dienesta akreditācijas komisijas ziņojums, ar kuru Bulduru Dārzkopības vidusskolai tiek piešķirta

- izglītības iestādes akreditācija uz sešiem gadiem;

- izglītības iestādes direktora akreditācija uz sešiem gadiem.
- profesionālās vidējās izglītības programmas “Dārzu un parku kopšana” ar iegūstamo kvalifikāciju “Parka dārznieks” akreditācija uz sešiem gadiem;
- profesionālās vidējās izglītības programmas “Būvniecība” ar iegūstamo kvalifikāciju “Ainavu būvtehniķis” akreditācija uz sešiem gadiem;
- profesionālās vidējās izglītības programmas “Stādu audzēšana” ar iegūstamo kvalifikāciju “Stādu audzētājs” akreditācija uz sešiem gadiem.

Metodiskais darbs

Bulduru Dārzkopības vidusskolai ar 2021. gada IZM rīkojumu 1-2e/21/119 ir noteiktas trīs metodiskās atbildības jomas.

Lauksaimniecība:

622 Dārzkopība: dārzkopības tehniķis, dārzkopis

622 00 Dārzkopība: dārzkopības tehniķis ar specializācijām:

622 01 Puķkopība

622 02 Stādu audzēšana

Arhitektūra un būvniecība:

582020 **Būvniecība:** ainavu būvtehniķis 4LKI, ainavu strādnieks 3LKI

622 Dārzkopība/622 04 **Dārzu un parku kopšana:** koku kopšanas tehniķis 4LKI, kokkopis (arborists) 3LKI

Minētajās jomās izglītības iestādei ir metodiskā darba virsvadība un līdzatbildība.

Izglītojamo skaits profesionālās izglītības programmās

2020./2021. mācību gadā Bulduru Dārzkopības vidusskolā audzēkņi klātienē par valsts budžeta līdzekļiem mācījās vairākās profesionālās vidējās izglītības programmās – pavisam 15 grupu kopumā ar 196 audzēkņiem (sk. 8.5. tab.).

8.5. tabula

Bulduru Dārzkopības vidusskolas audzēkņu skaits klātienē 2020./2021. mācību gadā

Programma	Grupu skaits	Skaits 2020./2021.gadā
Dārzkopība	4	48
Dārzu un parku kopšana	1	12
Floristikas pakalpojumi	1	14
Būvniecība	2	21
Ēdināšanas pakalpojumi	4	61
Viesnīcu pakalpojumi	3	40
Kopā	15	196

Avots: Bulduru Dārzkopības vidusskola

Savukārt profesionālo izglītību neklātienē, tālākizglītības un profesionālās pilnveides grupās apguva 101 audzēknis (sk. 8.6. tab.).

8.6. tabula

Bulduru Dārzkopības vidusskolas audzēkņu skaits neklātienē 2020./2021. mācību gadā

Programma	2020.	2021.
Dārzu un parku kopšana (parka dārznieks)	13	0
Floristikas pamati (profesionālā pilnveide)	0	11
Koku kopšanas darbu pamati (profesionālā pilnveide)		31
Stādu audzēšana (dārzkopis-stādu audzētājs)	12	6
Dārzu un parku kopšana (kokkopis jeb arborists)	10	26
Dārzkopība (dārzkopības tehniķis)	18	17
Būvniecība (ainavu būvtehniķis)	10	10
Kopā	63	101

Avots: Bulduru Dārzkopības vidusskola

Sagatavoto speciālistu skaits

Bulduru Dārzkopības vidusskolā 2020./2021. mācību gadā profesiju ieguva 88 audzēkņi (sk. 8.7. tab.)

8.7. tabula

Bulduru Dārzkopības vidusskolas audzēkņu skaits neklātienē 2020./2021. mācību gadā

Programma	Kvalifikācija	2019.	2020.	2021.
Valsts budžeta				
	Stādu audzēšana	6		
	Parka dārznieks	11		
	Dārznieks			
	Dārzkopis			
	Dārzkopības tehniķis		10	10
	Florists	14		11*
	Kokkopis	4	3	2
	Ainavu būvtehniķis		8	12*
	Ēdināšanas pak. sp.	9	18	7
	Viesnīcu pakalpojumi			
	Kopā	44	39	42
Maksas programmās				
	Stādu audzētāji	10	5	5
	Parka dārznieki		6	10
	Kokkopis	10	8	10
	Dārzkopības tehniķis			14*
	Ainavu būvtehniķis			7*
	Kopā	20	19	46
	Kopā pavisam	64	58	88

* Plānotais absolventu skaits programmās, kuru mācību laiks tika pagarināts sakarā ar COVID19 pandēmiju

Avots: Bulduru Dārzkopības vidusskola

Mūžizglītība

Bulduru Dārzkopības vidusskolā īsteno profesionāloās tālākizglītības un profesionālās pilnveides programmas par turpmākminētajiem dažādām lauksaimniecības nozares tēmām, kā arī citiem tematiem atbilstoši nozarēm dažādās tālākizglītības, profesionālās pilnveides, kursu, meistarklašu un semināru formās.

Lauksaimniecības nozare

Dārzkopība

Profesionālās tālākizglītības programma “Dārzkopība” (dārzkopības tehniķa kvalifikācija)
 Traktortehnikas vadītāja kursi
 Siltumnīcas piemājas dārzā
 Augļu koku vainagu veidošana
 Ārstniecības augi, garšaugi – biznesa vai jauna hobija iespējas
 Augļaugu veģetatīvā pavairošana
 Garšaugu daudzveidība
 Plūmju, persiku un aprikožu audzēšana
 Augļu koku vainagu veidošana
 Vīna darīšanas meistarklase
 Vīna darīšanas meistarklase
 Pārdošana. Pa istam.

Arhitektūra un būvniecība

Būvniecība

Profesionālās tālākizglītības programma “Būvniecība” (ainavu būvtehniķa kvalifikācija)

Dārza dizains un plānošana
3D dārza dizaina izveide ar *SketchUp*

Dārzu un parku kopšana

Profesionālās tālākizglītības programma “Dārzu un parku kopšana” (kokkopja jeb arborista kvalifikācija)

Dzīvžogu veidošana

Profesionālās pilnveides izglītības programma “Koku kopšanas darbu pamati”

Motozāģa un krūmgrieža vadītāja apmācība

Kāpšanas tehnika ornitalogiem kokos, izmantojot virvju sistēmas

Citi pakalpojumi

Floristika

Profesionālās pilnveides izglītības programma “Floristikas pakalpojumi”

Floristikas meistarklašu kurss tematiski (kāzu pušķi, Ziemassvētku dekori, dāvanu saiņošana)

Paveiktais

Mācību pakalpojumi kursi (meistarklases) ir pielāgoti Covid-19 vīrusa pandēmijas laikam un notiek tiešsaistē. Kursu apmeklētāju skaits ir palielinājies par 65 %.

Jauno reflektantu uzņemšana

Jaunie reflektanti Bulduru Dārzkopības vidusskolā valsts budžeta finansētās programmās tika uzņemti no 2021. gada 14. jūnija līdz 30. jūlijam. Kopumā izglītības iestādes īstenotajās programmās plānots, ka mācības **pirmajā kursā uzsāks** 130 izglītojamie valsts budžeta finansētās programmās un 45 izglītojamie par maksu profesionālās tālākizglītības programmās.

Programmu materiāltehniskais nodrošinājums

Bulduru Dārzkopības vidusskola lepojas ar savu dendroloģisko parku, kas ik gadu tiek atjaunots un kalpo par materiāltehnisko bāzi programmai “**Dārzu un parku kopšana**”. Dendroloģijas apguvei ir inventarizēti skolas parka koki (koku uzskaitē un apsaimniekošanas plāns) – pavisam 1056 koki, starp kuriem konstatēti 58 izcili koki, deviņi – valsts nozīmes dižkoki, 128 ir dendroloģiskais retums un 225 – ļoti vērtīgi. Skolas teritorijā ir ierīkoti 30 dažādu sugu dzīvžogi, lai mācītos to cirpšanu un piemērotību tai. Dzīvžogus ir iekļautas tādas skujkoku sugas kā Korejas baltegle, Eiropas lapegle un parastā egle. Kopumā praktiskajiem darbiem atvēlēta 11 hektāru liela teritorija ar 200 dažādiem koku un krūmu taksoniem.

Iestādē ir labs materiāltehniskais nodrošinājums **dārzkopības** programmu kvalitatīvai īstenošanai. Mācību siltumnīcas 2400 m² platībā ir aprīkotas ar jaunākajām tehnoloģijām – pludināmiem galdiem un podojamo mašīnu, kas stādu piķēšanas efektivitāti uzlabo par 80 %. Siltumnīcās praksi iziet dārzkopības nozares izglītojamie, apgūstot profesijai nepieciešamās prasmes un iemaņas. Siltumnīcās tiek audzētas gan viengadīgās, gan divgadīgās, gan daudzgadīgās puķes, kā arī dārzeņu un garšaugu dēsti. Regulāri apskatāmi aptuveni 200 dažādu šķirņu augi. Siltumnīcas ir aprīkotas ar dažāda veida laistīšanas un mēslošanas iekārtām – dozatoru un barības tvertni, kā arī migļas iekārtu, iekārtu augu aizsardzībai, dažādu veidu substrātiem, podiņiem un kasetēm dēstu audzēšanai. Siltumnīcu kompleksam ir sava meteoroloģiskā stacija, kas regulē klimatu atbilstoši temperatūras svārstībām un prognozēm pēc lidostas Rīga meteoroloģiskās stacijas datiem. Siltumnīcas laistīšanas sistēma ir veidota uz ūdens recirkulācijas principa: no pludināmajiem galdiem liekais ūdens notek atpakaļ rezervuārā, kurā attīrīts tas atkārtoti tiek izmantots laistīšanas sistēmā, proti, ūdens riņķo, nevis aiztek notekūdeņos. Skolas teritorijā ir atklāta lauka dārzeņu platība, augļu dārza platība un pavairošanas lauka platība (atklātā laukā un zem seguma).

2020. gadā iegādāts traktortehnikas vadītāja apmācības papildaprīkojums un dārza un parka kopšanas mazā tehnika, A kategorijas traktors ar dažāda veida aprīkojumu un zāles plāvējs. Izglītības iestādei ir atklāta lauka smidzināšanas demonstrāciju stends ar dažādiem sprauslu veidiem, augu un kaitīgo organismu attīstības un kaitīguma stadijas uzsiešanas sistēmu modeļi un paraugi siltumnīcām un atklātam laukam. Dārzkopības programmās apmācību procesam trūkst mazā dārza tehnika un rokas mazais inventārs, lai kvalitatīvi nodrošinātu pilnvērtīgu mācību procesu.

Programmai **“Būvniecība”** izglītības iestādes teritorijā iekārtots atklāts poligons ar grants, šķembu un bruģa paraugiem, kā arī bruģa apmalēm un notekām. Aprīkojums papildināts ar vibroplati, virsmas līdzināšanas latām, virsmas nolīdzināšanas iekārtu, ģeomateriāliem, dažāda biezuma ģeotekstilu, ceļazīmēm, bruģētāju āmuriem, savukārt materiāltehniskais nodrošinājums – ar traktortehniku (ar GPS aprīkotām četrām vienībām), dronu, komunālo tehniku, traktortehnikas agregātiem – arklu, kultivatoru, ecēšām, dažādām sējmašīnām, šķeldotāju, dobjū veidotāju, lapu savācēju, sniega frēzi, birstēm un pļaujmašīnu. Augsnes īpašību noteikšanai un ģeodēziskajiem darbiem tika iegādātas zondes, mērierīces (termometri, higrometri.u.c.), nivelieri, laboratorijas ekspreskomplekts, mērlentes, lauka cirkulis, teodolīts, augsnes urbis, mērkolbas, pipetes, elektroniskie svāri, ūdens cietības tests, pehametrs, elektrovadītspējas mērītājs, laboratorijas trauki un aprīkojums. Tuvākā laikā tiek plānots iegādāties profesionālu, starptautiskām prasībām atbilstošu traktortehniku un elektro inventāru, lai atbilstoši prasībām varētu veikt pilnvērtīgu mācību procesu.

Ik gadu pēc jaunākajiem katalogiem tiek iegādāti stādi, augu sēklas, mātesaugi, potcelmi un jaunstādi.

Izglītības iestāde iet līdz tehnoloģiju attīstībai un sadarbībā ar LU, RTU, LLU zinātniekiem un dārzkopības nozares vadošajiem uzņēmumiem SIA “Blīdene”, SIA “Galantus” un Stādu audzētāju biedrību īsteno Lauku atbalsta dienesta projektu “Autonoma robotizēta platforma Latvijas iDārzs – ilgtspējīgai stādaudzēšanas nozares attīstībai”. Projektā radīts viedais iDārzs, kurš ir lielākais šāda veida ziemciešu dārzs Ziemeļeiropā un kurā ir ierīkota automātiska laistīšanas sistēma, katram augam tiks piešķirta IP adrese, un tā augšanas apstākļus un attīstību monitorēs no drona palaista multispektrālā kamera.

Sabiedrisko attiecību un komunikācijas joma

Sadarbība ar nozarēm

Bulduru Dārzkopības vidusskola aktīvi sadarbojas ar Lauksaimniecības organizāciju sadarbības padomi, Latvijas Lauku konsultāciju centru, Latvijas ainavu arhitektu asociāciju, kā arī ir būvniecības nozares ekspertu padomē pieaicināto personu sastāvā un aktīvi piedalās organizētajās sapulcēs. Bulduru Dārzkopības vidusskola sadarbojas vēl ar citām nevalstiskajām organizācijām, piemēram, Augu aizsardzības dienestu, biedrību “Latvijas Dārznieks”, Stādu audzētāju biedrību, Latvijas Augļkopju asociāciju, Latvijas Kokkopju-Arboristu biedrību, LU Botānisko dārzu, Salaspils Nacionālo botānisko dārzu, Latvijas Amatniecības kameru, Latvijas Floristu apvienību, Latvijas Viesnīcu un restorānu asociāciju, asociāciju “Lauku Ceļotājs”, biedrību “Pavāru klubs”, Latvijas Restorānu biedrību un Latvijas Valsts augļkopības institūtu. Kopā ar Latvijas Ainavu arhitektu asociāciju plānots organizēt dārznieku nacionālo atlasībai konkursā EuroSKILLS & WorldSKILLS.

Profesionālā darbība

Aktīva sadarbība notiek ar Latvijas darba devēju konfederāciju īstenojot ESF projektu “Profesionālo izglītības iestāžu audzēkņu dalība darba vidē balstītās mācībās un mācību praksēs uzņēmumos” (Nr. 8.5.1.0/16/I/001).

Bulduru Dārzkopības vidusskolas pedagogi 2020./2021. mācību gadā piedalījās divās Latvijas kvalifikāciju ietvarstruktūras (LKI) 5. kvalifikācijas līmeņa un trijās LKI 4. kvalifikācijas līmeņa profesijas standartu izstrādes grupās LDDK projektā “SAM 8.5.2.”.

Sadarbība ar nozaru uzņēmumiem

Izglītības iestādei laba sadarbība ir izveidojusies ar nozarē strādājošiem uzņēmumiem, kā SIA "Labie koki", SIA "Onava", SIA "Agrimatco Latvia", Rīgas pašvaldības aģentūra "Rīgas meži", SIA "Sabiedrība "Mārupe"", SIA "JLD", SIA "Galantus", SIA "Gartens", SIA "Stādaudzētava Blīdene", SIA "Kokaudzētava Baltezers", SIA "Olaines kokaudzētava", kokaudzētava "Robežnieki", ZS "Zaļenieku kokaudzētava", ZS "Igaijas", ZS "Bērziņi", ZS "Kliģēni", SIA "Skaisto dārzu darbnīca", SIA "Tagete", ZS "Reķi", ZS "Indāni", AS "Pūres dārzkopības izmēģinājumu stacija", SIA "Zaļā Mārupe", ZS "Galiņi", ZS "Pīlādži", ZS "Bračas", ZS "Meistari", SIA "Getliņi EKO", SIA "VIP Dārzs", ZS "Liepas", SIA "Deko dārzs", kokaudzētava "Bulduri", SIA "Arborists", SIA "Hortus 5A" un SIA "Tranzīts L".

Notikušie pasākumi Bulduru Dārzkopības vidusskolā

Bulduru Dārzkopības vidusskola kā dārzkopības centrs darbojās arī Covid-19 pandēmijas laikā, attālināti organizējot dažādus profesionālos pasākumus.

Star tiem bija tiešsaistes semināri "Koku vainagu veidošana", "Dārza dizains un plānošana", "Ziedu kārtošana", "Dārza dizains *SketchUp 3D*", "Sakņaugu audzēšana ģimenes dārzā", "Vīna darīšana", "Augsnes auglības uzlabošana dārzā" un "Plūmju, persiku un aprikožu audzēšana", kā arī meistarklases par garšaugu pielietojumu virtuvē, floristikas un koku kopšanas pilnveides kursi, pasākums "Lauku diena" 2021 un traktorapmācība.

Karjeras pasākumi

Pedagogi kopā ar izglītojamiem ir piedalījušies Lauku konsultāciju centra organizētajā karjeras izvēles pasākumā – videokonferencē "Nākotne gudrā lauksaimniecībā". Skolas mērogā tika organizēti divi virtuālie Atvērto durvju dienu pasākumi.

Notika uzņēmuma "JLD" pārstāvja vieslekcija par rotaļu laukumu ierīkošanu un dokumentācijas sagatavošanu publisko iepirkumu piedāvājumiem.

Publicitāte tīmeklī

Atjaunota vietne www.bulduri.lv ar iespēju tiešsaistē pieteikties mācībām.

Izveidota jauna Bulduru Dārzkopības vidusskolas siltumnīcu vietne www.buldurusiltumnicas.lv.

Izveidota arī jaunā mācību gada uzņemšanas vietne jaunu audzēkņu piesaistīšanai www.uznemsanabulduros.com.

Izglītības iestādei ir konts sociālajos tīklos *Facebook*, *Instagram* un *TikTok*.

Informācija tiek izplatīta internetā izglītojoša rakstura un informatīvos portālos www.eklase.lv, www.llu.lv, www.jurmala.lv, www.delfi.lv, www.saimnieks.lv u. c.

Projekti

Bulduru Dārzkopības vidusskolā tiek īstenoti vairāki starptautiski projekt.

1.1. Izglītības projekti

"Partnership for the development of training standards for tree assessors in Central and Eastern Europe".

Uzdevums – divu līmeņa mācību satura un materiālu izstrāde koku vērtēšanā (audzēkņiem un pedagogiem). Radītais materiāls tiks izmantots specialitātes "Koku kopšanas tehnikas" apguves programmā, kas nodrošinās pēctecību specialitātei kokkopis-arborists, ko Bulduru Dārzkopības vidusskola plāno uzsākt 2022./2023. mācību gadā.

Eiropas Sociālā fonda projekts "Nodarbināto personu profesionālās kompetences pilnveide".

Uzdevums – organizēt mācības profesionālajā tālākizglītības programmā “Dārzu un parku kopšana” un profesionālās pilnveides izglītības programmā “Koku kopšanas darbu pamati”.

1.2. ELFLA projekti

Kopumā tiek īstenoti četri projekti, kas tiek līdzfinansēti no Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai (ELFLA) finanšu līdzekļiem. Projektus atbalsta ZM un LAD. Visu projektu kopējais budžets ir 746 304,95 eiro, tajā skaitā 706 302,29 eiro jeb 94,64 % –LAD, ELFLA un projektu partneru finansējums un 40 002,66 eiro jeb 5,36 % – finansējums no Bulduru Dārzkopības vidusskolas budžeta.

Zinātnisko projektu nosaukumi

- “Biotehnoloģiju kompetences attīstība augstvērtīgu dārzkopības produktu ieguvei”;
- demonstrējums “Dažādu augu aizsardzības metožu ietekme uz sīpolaugu un zemeņu augšanu un ražu Latvijas apstākļos”;
- “Ziemciešu genciānas un sudrabsveces mikropavairošanas tehnoloģiju izstrāde un iegūto jaunstādu pārbaude dažādos augšanas apstākļos Latvijā”;
- “Bioloģiski audzēto kultūraugu ražības un kvalitātes paaugstināšana, izmantojot jaunus minerālorganiskos mēslošanas līdzekļus”.

1.3. Starptautiskie projekti

Starptautiskais projekts “Nordplus Adult project “Urban Garden Specialist” – jaunas neformālās izglītības programmas izveide

Vadošais partneris – Bulduru Dārzkopības vidusskola

Partneri – CLIL mācību centrs (Latvija), *Vsl Center for Social Innovation* (Lietuva), *B-Creative Association* (SE-BC) (Zviedrija), Rīgas Tehniskā universitāte (Latvija)

Uzdevumi:

- 1) izstrādāt jaunu mācību programmu;
- 2) izstrādāt mācību materiālus *Moodle* vidē.

Projekta kopējais budžets – 43 910 eiro, programmas finansējums – 100 % NORDPLUS finansējums.

INTERREG Centrālā Baltijas jūras reģiona pārrobežu sadarbības programmas projekts Nr. CB917 “KĻŪSTI KONKURĒTSPĒJĪGĀKS!” ainavu dārzniecībā

Vadošais partneris – Bulduru Dārzkopības vidusskola

Partneris – Rapina Dārzkopības skola (Igaunija)

Projekta kopējais budžets – 632 132 eiro, programmas finansējums: ERAF līdzfinansējums – 81 %, valsts līdzfinansējums - 5% .

Bulduru dārzkopības vidusskolas līdzfinansējums– 69 573,66 eiro.

Uzdevumi:

- 1) ainavu būvtehnika profesijas (4.LPI) standarta un programmas salīdzinājums Zviedrijā, Somijā, Igaunijā un Latvijā sadarbībā ar Latvijas Ainavu arhitektu asociāciju;
- 2) Centrālā Baltijas jūras reģionā konkurētspējīgas ainavu būvtehnika tālmācības programmas izstrāde;
- 3) ainavu būvtehnika programmas moduļu mācību materiālu izstrāde kopā ar Rapinas Dārzkopības vidusskolu;

- 4) kokapstrādes darbnīcas iekārtošana, specializētā aprīkojuma iegāde. Mācību moduļa izstrāde.

ERASMUS stratēģiskās partnerības projekts profesionālās izglītības sektorā Nr. 2020-1-LV01-KA202-077586 koku kopšanā (arboristikā) "PROMOTION AND ALIGNMENT OF EUROPEAN TREE TECHNICIANS (ETT) QUALIFICATION IN EUROPE"

Vadošais partneris – Bulduru Dārzkopības vidusskola

Partneri – septiņas Eiropas valstu (Vācija, Beļģija, Nīderlande, Dānija, Polija, Zviedrija, Igaunija) vadošās arboristu organizācijas, tajā skaitā Eiropas Arboristu padome (European Arboricultural Council) (Vācija)

Projekta kopējais budžets – 436 000 eiro.

Uzdevumi:

- 1) atbilstoši nozares un tirgus prasībām papildināt Eiropas koku tehniķa kvalifikācijas kompetences un aktualizēt Eiropas koku Tehniķa programmu "ETT curriculum" ;
- 2) harmonizēt Eiropas koku tehniķa starptautiskā kvalifikācijas eksāmena saturu un kārtību;
- 3) izstrādāt programmas metodiskos materiālus Eiropas mācību centriem "ETT Manual";
- 4) izstrādāt mācību materiālus skolotājiem un studentiem "ETT Study Guide".

1.4. ERASMUS+ projekti

Patlaban Bulduru Dārzkopības vidusskolā tiek īstenoti šādi *Erasmus+* stratēģiskās partnerības projekti.

K2- "Le bien-être de l'homme et son épanouissement par et avec la nature"/Bien-être (Labsajūta).

Partneri – četras Eiropas dārzkopības skolas no Beļģijas, Francijas, Spānijas un Latvijas.

Projekta kopējais budžets – 100 467 eiro.

Uzdevums – izziņāt dažādas ekoloģiskās vides aspektus un darba tehnoloģijas, darbojoties ar augiem, lai veidotu cilvēkam labvēlīgu dzīves un darba vidi.

Erasmus+ mobilitāšu projekts K1 "Eiropas garša un smarža 2"

Partneri – 12 partnerorganizācijas no deviņām valstīm (Francijas, Spānijas, Dānijas, Vācijas, Luksemburgas, Austrijas, Nīderlandes, Beļģijas, Ungārijas).

Projekta kopējais budžets – 138 384 eiro.

Uzdevumi:

- 1) profesionālā prakse Eiropas uzņēmumos;
- 2) gūt starptautisku pieredzi izglītojamajiem un pedagogiem.

Erasmus+ partnerības projekts K229

Projekta partneri – Langenlojas dārzkopības skola Austrijā un vēl sešas partnerorganizācijas (Eiropas dārzkopības skolas, kas īsteno profesionālo vidējo izglītību, no Austrijas, Francijas, Beļģijas (2), Latvijas, Čehijas).

Uzdevums – izziņāt dažādu valstu dārzkopības kultūru un dabas mantojumu sasaisti.

1.5. Inovāciju projekti

"Autonoma robotizēta platforma Latvijas iDārzs – ilgtspējīgai stādaudzēšanas nozares attīstībai"

Eiropas Lauksaimniecības fonda lauku attīstībai Latvijas Lauku attīstības programmas 2014.–2020. gadam pasākuma "Sadarbība" 16.1. apakšpasākumā "Atbalsts Eiropas Inovāciju partnerības lauksaimniecības ražīgumam un ilgtspējai lauksaimniecības ražīguma un ilgtspējas darba grupu projekta īstenošanai".

Vadošais partneris – Bulduru Dārzkopības vidusskola.

Sadarbības partneri – LLU, LU, RTU, SIA “Stādaudzētava Blīdene”, SIA “Galantus”, SIA “LLDC”.

Projekta kopējais budžets: attiecināmo izmaksu summa – 357 587,13 eiro, publiskais finansējums (LAD) – 321 828,42 eiro, pašu finansējums – 35 758,71 eiro.

Uzdevumi:

- 1) izstrādāt un praktiski ieviest robotizētu, autonomu platformu “Latvijas iDārzs”, kas nodrošinās augu monitoringa un kopšanas funkciju, kā arī ražošanas procesu automatizāciju un digitalizāciju;
- 2) nodrošināt, lai projekta rezultātā tika izveidota Latvijas klimatam un videi raksturīgāko augu informācijas sistēma, ietverot informāciju par to augšanu dažādās attīstības stadijās, raksturīgajām pazīmēm un īpatnībām, slimībām u.c. un tā veidojot būtisku informācijas sistēmas daļu.

Inovatīvas izglītojošas digitālās aplikācijas izveide “Vai pazīsti augus Jūrmalā?”

Jūrmalas domes līdzfinansēts projekts

Projekta kopējais budžets: 8400 eiro

Jūrmalas domes līdzfinansējums 3570 eiro

Projekta mērķis:

kreatīvā formā, balstoties uz BDV esošām kompetencēm par augiem un to pielietošanu, tai skaitā ainavu dārzkopībā, izmantojot plašai auditorijai viegli pieejamus un pielietojamus IT rīkus un QR kodus pie augiem, radīt Baltijas mērogā unikālu jaunu inovatīvu pakalpojumu - mobilo aplikāciju.

Uzdevumi:

- 1) Iepazīstināt ar BDV uzkrātām zināšanām par augiem, tai skaitā to atpazīšanā un pielietošanā, tai skaitā ainavu dārzkopībā, un popularizētu tās,
- 2) Radīt inovatīvu interaktīvu mācību līdzekli BDV audzēkņiem, augstskolu, tai skaitā LLU, studentiem, mācībspēkiem, kā arī vispārīgā izglītojošo skolu skolniekiem,
- 3) Sniegt noderīgu informāciju esošiem un topošiem nozares speciālistiem, kā arī izglītēt ikvienu interesentu, tai skaitā skolniekus, ģimenes ar bērniem, jauniešus, seniorus,
- 4) Radīt jaunu izglītojošu brīvā laika pavadīšanas veidu un vietu, būtiski, ārtelpā svaigā gaisā, veicinot veselīgu aktīvu dzīvesveidu,
- 5) Radīt jaunu tūrisma piesaistes dabas objektu, akcentēt Latvijas augu valsts daudzveidību.

Infrastruktūras projekti un ieguldījumi studiju un mācību vides uzlabošanā

Izglītojamo izmitināšanai skolas teritorijā atrodas divas dienesta viesnīcas ēkas. 2019. gadā tika uzsākts projekts “Energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumu īstenošana Bulduru Dārzkopības vidusskolas ēku kompleksā Viestura iela 6, Jūrmalā”. Šajā projektā tiks īstenots energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumu kopums dienesta viesnīcā un mācību korpusā.

Dienesta viesnīcas (6. korpus) 2. stāvā ir pabeigts kosmētiskais remonts, bet vēl nav uzstādīta sadzīves tehnika. Ir iesākts kosmētiskais remonts 3. stāvā (pelēkā apdare), un 1. stāvā ir daļēji izveidoti inženiertehniskie komunikāciju tīkli. 2020. gadā tika remontēti inženiertehniskie komunikāciju tīkli par kopējo summu – 649 955,99 eiro; 2051 metri sadzīves kanalizācijas tīklu – 64,46% no kopējā tīklu garuma; 575 metri ūdensvadu tīklu – 31,89% no kopējā tīklu garuma.

No 2019. gada līdz 2020. gadam norisinājās Dubultās plēves siltumnīcas Izbūve Mācību procesa nodrošināšanai par kopējo summu 37 601 eiro.

1.6 EJZF projekti

“Bulduru zinību taka”

Eiropas jūrlietu un zivsaimniecības fonda (EJZF) pasākuma 43.02 „Sabiedrības virzītas vietējās attīstības stratēģiju īstenošana” ietvaros EJZF 2.rīcībā “Atbalsts vides resursu vairošanai vai izmantošanai, ietekmes uz vidi, kā arī klimata pārmaiņu mazināšanai”

Projekta kopējais attiecināmais budžets: 50 000 eiro, publiskais finansējums (LAD) – 45 000 eiro.

Uzdevumi:

Bulduru zinību takas izveide Lielupes un labiekārtošanas pasākumi Lielupes rekreācijas potenciāla vairošanai un izmantošanai, bioloģiskās daudzveidības veicināšanai un vides izglītībai, mazinot ietekmi uz vidi un sekmējot vides resursu aizsardzību un vairošanu:

- 1) Dabas taka un brīvdabas “zaļā klase” niedrājā;
- 2) Demonstrācijas parauglauciņi Latvijas reto un aizsargājamo augu sugu reintrodukcijai to dabiskajā vidē;
- 3) Dabisko zālāju augu sugu stādījumi.

Projekta mērķis:

- I. Aizsargāt dabas liegumu “Lielupes grīvas pļavas” un tam piegulošo teritoriju, novirzot (ierobežojot) cilvēku plūsmu;
- II. Radīt jaunu brīvā laika pavadīšanas vietu vietējiem iedzīvotājiem, tā sekmējot Lielupes rekreācijas potenciāla izmantošanu, tai skaitā sakopjot teritoriju un padarot to pieejamāku;
- III. Attīstīt dabas tūrisma infrastruktūru, tai skaitā pilsētas viesiem.

1.7 Valsts kultūrkapitāla fonda finansēti projekti

"Bulduru Dārzkopības vidusskolas kultūrvēsturiskā mantojuma izvērtēšana un koncepcijas izstrāde tā publicitātes nodrošināšanai I", Nr. 2020-1-KMA-M88022

Kopējais budžets: 4 300 eiro.

"Bulduru Dārzkopības vidusskolas kultūrvēsturiskā mantojuma izvērtēšana un koncepcijas izstrāde tā publicitātes nodrošināšanai II", Nr. 2021-1-KMA072

Kopējais budžets : 3 700 eiro

Uzdevumi:

- 1) Apzināt Bulduru dārzkopības vidusskolas muzeja krājuma saturu, apjomu un saglabātību;
- 2) Veikt muzeja krājuma izvērtēšanu un sistematizēšanu, nodalot pamatkrājumam atbilstošās vērtības pēc apakštēmām;
- 3) Izstrādāt koncepciju BDV kultūrvēsturiskā mantojuma saglabāšanai un tālākai nodošanai plašākai sabiedrībai, kā arī skolas un nozares vēstures muzeja / ekspozīcijas izveidošanai.